

דוח סיכונים ליום 30 בספטמבר 2018

להלן הקישורים:

דוח תמציתי של הדירקטוריון וההנהלה

הצהרות לגבי גילוי

דוח סקירה של ראוי החשבון המבקרים

תמצית דוחות כספיים

ממשל תאגידי, פרטים נוספים ונספחים לדוח הרבעוני

גילויים פיקוחיים נוספים

דוח סיכונים

תיאור המאפיינים של מכשירי ההון הנכללים בהון הפיקוחי

דוח זה כולל מידע נלווה לדוחות הכספיים של הבנק והינו ערוך בהתאם להוראות המפקח על הבנקים הכוללות דרישות גילוי מתוך הנדבך השלישי של באזל ודרישות גילוי נוספות של הוועדה ליציבות פיננסית (ה-FSB). אתר מגנ"א של רשות ניירות ערך כולל גם את הדיווחים הבאים: דוח סיכונים זה ומידע פיקוחי נוסף על מכשירי ההון הפיקוחיים שהנפיק הבנק (להלן: "הדיווחים"). בהתאם להוראות המפקח על הבנקים, נכללים תמצית הדוחות הכספיים לתקופת הביניים והדיווחים האמורים גם באתר האינטרנט של הבנק:

www.mizrahi-tefahot.co.il אודות הבנק < קשרי משקיעים < מידע כספי

תוכן העניינים הראשי

7	מידע צופה פני עתיד
8	תחולה
10	תמצית פרופיל הסיכון של הבנק
16	הממשל התאגידי לניהול הסיכונים בקבוצת הבנק
19	כלים לניהול סיכונים
20	תרבות ניהול הסיכונים
21	ההון הרגולטורי
21	מבנה ההון הרגולטורי
22	הלימות ההון
26	מידע נוסף הנוגע להלימות ההון
27	יחס המינוף
29	סיכון אשראי
29	ניהול סיכון האשראי
38	ניתוח סיכון האשראי
43	הפחתת סיכון האשראי בגישה הסטנדרטית
46	סיכון האשראי בגישה הסטנדרטית
53	סיכון אשראי של צד נגדי
55	סיכון שוק וריבית
55	ניהול סיכון השוק והריבית בתיק הבנקאי
59	ניתוח סיכון השוק
60	ניתוח סיכון הריבית בתיק הבנקאי
61	סיכון מחירי מניות
62	סיכון תפעולי
62	ניהול הסיכון התפעולי
63	הפחתת הסיכון התפעולי
64	המשכיות עסקית
64	אבטחת מידע והגנת הסייבר
65	סיכון טכנולוגיית המידע
65	סיכון משפטי
66	סיכון נזילות ומימון
66	ניהול סיכון הנזילות והמימון
67	סיכון מימון
67	יחס כיסוי הנזילות
71	סיכונים אחרים
71	סיכון ציות ורגולציה
72	סיכון חוצה גבולות
72	סיכון איסור הלבנת הון
73	סיכון מוניטין
74	סיכון אסטרטגי - עסקי
74	תגמול
75	נספח - הרכב ההון הפיקוחי
87	מילון ואינדקס מונחים שנכללו בדוח הסיכונים

מיפוי כללי של המידע האיכותי והכמותי שנכלל במסגרת דוח הסיכונים

דוח סיכונים זה, כולל דרישות גילוי שפורסמו על ידי ועדת באזל במסגרת הנדבך השלישי וכן דרישות גילוי נוספות הנסמכות על מקורות אחרים, וזאת בהתאם להוראות הפיקוח על הבנקים והנחיותיו.

להלן מוצגת טבלת מיפוי כללית ובה זיהוי ספציפי של מידע שאינו נדרש במסגרת הנדבך השלישי, אלא נסמך על מקורות אחרים - בעיקר דרישות גילוי של הועדה ליציבות פיננסית (ה-FSB). כמו כן כוללת הטבלה מיפוי של הטבלאות (הלוחות) שנכללו בדוח זה.

פרק	דרישות גילוי אחרות (בעיקר דרישות FSB) ⁽¹⁾	מידע כמותי שניתן בפרק זה
מידע צופה פני עתיד		
תחולה		
תמצית פרופיל הסיכון של הבנק		
הממשל התאגידי לניהול הסיכונים בקבוצת הבנק		
תרבות הסיכון		
ההון הרגולטורי		
הלימות ההון		
יחס המינוף		
סיכון אשראי		
יחס המינוף		
סיכון אשראי		

פרק	דרישות גילוי אחרות (בעיקר דרישות FSB) ⁽¹⁾	מידע כמותי שניתן בפרק זה
סיכון שוק וריבית		- דרישות ההון בגין סיכון ריבית, סיכון מניות וסיכון שער חליפין של מטבע חוץ
	- תיאור של סיכני השוק אליהם חשוף הבנק	
	- מדיניות ניהול סיכני שוק	
	- אמצעי פיקוח ומימוש מדיניות של סיכון שוק	
	- מדידת חשיפת סיכני השוק והריבית ודרכי ניהולם לפי מודלים לניהול סיכונים	
	- האופי של סיכון הריבית בתיק הבנקאי	
סיכון תפעולי		
סיכון נזילות ומימון		- יחס כיסוי הנזילות
	- סיכון מימון	
	- תיאור צרכי הנזילות של הבנק	
מניות		- שווי הוגן של השקעות במניות ודרישות ההון בגין
סיכונים אחרים	- תיאור של סיכונים מובילים אחרים	

(1) יתר המידע בפרק הינו בהתאם לדרישות הגילוי במסגרת הנדבך השלישי של באזל.

דוח זה כולל מידע נלווה נוסף לתמצית הדוחות הכספיים המאוחדים של בנק מזרחי טפחות בע"מ והחברות המאוחדות שלו ליום 30 בספטמבר 2018. תמצית הדוחות הכספיים ומידע נלווה לתמצית הדוחות הכספיים, לרבות דוח הדירקטוריון וההנהלה, דוח סיכונים זה וגילויים פיקוחיים נוספים אושרו לפרסום בישיבת הדירקטוריון של הבנק שהתקיימה ביום 12 בנובמבר 2018 (ד' בכסלו התשע"ט).

דוח הסיכונים והגילויים הפיקוחיים הנוספים ערוכים בהתאם להוראות הפיקוח על הבנקים והנחיותיו הכוללות דרישות גילוי מתוך הנדבך השלישי של באזל, ודרישות גילוי נוספות של הועדה ליציבות פיננסית (ה-FSB).

כלל הדוחות האמורים מפורסמים גם באתר האינטרנט של הבנק:
www.mizrahi-tefahot.co.il << אודות הבנק >> קשרי משקיעים << מידע כספי

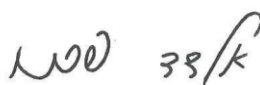
הגילוי בדוח זה מיועד לאפשר למשתמשים להעריך מידע משמעותי הכלול בו לגבי יישום מסגרת העבודה למדידה והלימות הון וליישום הוראות "באזל III: מסגרת פיקוחית גלובלית לחיזוק עמידות המערכת הבנקאית".

בהתאם להוראות הפיקוח על הבנקים, נכלל מידע נוסף על הסיכונים במסגרת דוח הדירקטוריון וההנהלה בדוחות הכספיים ליום 30 בספטמבר 2018 בפרקים הבאים:

- פרק "סקירה כללית יעדים ואסטרטגיה" / סיכונים עיקריים
- פרק "הסבר וניתוח לתוצאות ולמצב העסקי" / סיכונים מובילים ומתפתחים
- פרק "סקירת הסיכונים"

דורון קלאוזנר
סגן מנהל כללי
מנהל סיכונים ראשי, CRO

אלדד פרשר
מנהל כללי

משה ידמן
יושב ראש הדירקטוריון

תאריך אישור הדוחות הכספיים:
רמת גן, 12 בנובמבר 2018
ד' בכסלו התשע"ט

חלק מהמידע המפורט בדוח הסיכונים, שאינו מתייחס לעובדות היסטוריות, מהווה מידע צופה פני עתיד כהגדרתו בחוק ניירות ערך, התשכ"ח - 1968 (להלן: "החוק").

תוצאות הבנק בפועל, עשויות להיות שונות מהותית מאלו שנכללו במסגרת המידע צופה פני עתיד, כתוצאה ממספר רב של גורמים, לרבות, בין היתר, כתוצאה משינויים בשוקי ההון בארץ ובעולם, שינויים מאקרו כלכליים, שינויים גיאופוליטיים, שינויי חקיקה ורגולציה ושינויים אחרים שאינם בשליטת הבנק ואשר עשויים להביא לאי התממשות הערכות ו/או לשינוי בתוכניות העסקיות.

מידע צופה פני עתיד מאופיין במילים או בביטויים כגון: "אנו מאמינים", "צפוי", "חזוי", "מעריכים", "מתכוונים", "מתכננים", "מתעתד", "עשוי להשתנות" וביטויים דומים להם, בנוסף לשמות עצם כגון: "תוכנית", "יעדים", "רצון", "צריך", "יכול", "יהיה". ביטויים צופי פני עתיד אלו, כרוכים בסיכונים ובחוסר וודאות משום שהם מבוססים על הערכות הבנק הנוכחיות לגבי אירועים עתידיים, אשר כוללים בין היתר: תחזיות להתפתחות הכלכלית בארץ ובעולם, ובמיוחד למצב הכלכלי במשק, כולל השפעת תנאים מאקרו כלכליים וגיאופוליטיים; צפי לשינויים ולהתפתחויות בשוקי המטבע ובשוקי ההון; תחזיות הקשורות בגורמים שונים נוספים המשפיעים על החשיפה לסיכונים פיננסיים; תחזיות לשינויים באיתנות הפיננסית של לווים, להעדפות הציבור, לשינויים בחקיקה ובהוראות רשיות פיקוחיות, להתנהגות המתחרים, למצבו התדמיתי של הבנק, להתפתחויות טכנולוגיות ולהתפתחויות בנושאי כוח אדם.

המידע המוצג להלן נסמך, בין היתר, על פרסומי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, משרד האוצר, נתוני בנק ישראל, משרד השיכון וגורמים אחרים המפרסמים נתונים והערכות לגבי שוקי ההון בארץ ובעולם ועל תחזיות והערכות לעתיד בנושאים שונים, כאמור לעיל, באופן שקיימת אפשרות שאירועים או התפתחויות, שנחזו כצפויים, לא יתממשו כלל או בחלקם.

תחולת היישום מתייחסת לאופן היישום של מסגרת עבודה שנקבעה על ידי ועדת באזל למדידה והלימות הון, וכן דרישות נוספות שנקבעו על ידה בקשר ליחס המינוף ויחס כיסוי נזילות.

הוראות ניהול בנקאי תקין מספר 201 עד 211 (מדידה והלימות הון) חלות על קבוצת הבנק ובפרט, על הבנק - בנק מזרחי טפחות בע"מ - החברה האם בקבוצה. החברות בקבוצת הבנק עליהן חלה מסגרת העבודה, בהתאם לבסיס האיחוד הפיקוחי, הן גם החברות המאוחדות בדוחות הכספיים המאוחדים של הבנק. אין הבדלים בין בסיס האיחוד לפי כללי החשבונאות לבין בסיס האיחוד הפיקוחי לפי מסגרת העבודה.

להלן החברות העיקריות בקבוצת הבנק, אופן שקלולן ותחומי פעילותן:

תחום הפעילות	
<p>(1) חברות מאוחדות באיחוד מלא בנק יהב לעובדי המדינה בע"מ טפחות סוכנות לביטוח (1989) בע"מ מזרחי חברה להחזקות בינלאומיות בע"מ (ב.ו.הולנד) אתגר חברה לניהול תיקי השקעות מקבוצת מזרחי טפחות בע"מ מזרחי טפחות חברה להנפקות בע"מ מזרחי טפחות חברה לנאמנות בע"מ</p>	<p>בנק מסחרי סוכנות ביטוח חברה להחזקות בינלאומיות חברה לניהול תיקי ניירות ערך חברה להנפקות חברה לנאמנות</p>
<p>(2) חברות כלולות (משוקללות בסיכון) פסגות ירושלים בע"מ (להלן- פסגות) רוסארו קפיטל בע"מ (להלן רוסארו) קרן מוסטאנג מזנין שותפות מוגבלת קרן פלוס טכנולוגיות</p>	<p>מקרקעין לבנייה חברה לחיתום מתן אשראי מתן אשראי</p>
<p>(3) חברה מאוחדת עיקרית של חברה שאוחדה (מזרחי להחזקות בינלאומיות בע"מ (ב.ו.הולנד)) יוניטד מזרחי בנק (שוויץ) לימיטד</p>	<p>בנק מסחרי</p>

למיטב ידיעתה של הנהלת הבנק, ובהסתמך על יועציה המשפטיים, אין איסורים או הגבלות משמעותיות על העברת כספים או הון פיקוחי בין חברות קבוצת הבנק.

באזל ודרישות ההון

ועדת באזל הינה גוף בינלאומי שנוסד בשנת 1974 על ידי בנקים מרכזיים של מדינות שונות. החלטותיה והמלצותיה של הועדה, אף שאין להן תוקף משפטי מחייב, קובעות את עקרונות הפיקוח המקובלים על ידי הגופים המפקחים על המערכות הבנקאיות בחלק ניכר ממדינות העולם. ביום 26 ביוני 2004 פרסמה ועדת באזל המלצות שנועדו להבטיח את הרגולציה הראויה להסדרת כללי הלימות ההון של הבנקים במדינות השונות ("באזל II"). הנחיות אלה הוסדרו בישראל במסגרת הוראות ניהול בנקאי תקין 201-211. הוראות אלה נועדו להתמודד עם הכשלים שהתגלו בתהליכי ניהול ובקרת הסיכונים במשבר הפיננסי העולמי, משבר ה"סאב פריים" שאירע בסוף העשור הראשון של המאה הנוכחית. ההוראות מכילות אוסף של תיקונים להוראת באזל II, וביניהם: חיזוק בסיס ההון, הון עצמי רובד 1 המהווה את המרכיב העיקרי בספיגת הפסדים, העלאת יחסי ההון המזעריים, קביעת מדדים חדשים ומתודולוגיות לטיפול בסיכון הנזילות הכוללים יחס נזילות בקיצון לטווח של חודש (LCR) ויחס מימון יציב כולל (NSFR), חיזוק המתודולוגיה להתמודדות עם סיכון הצד הנגדי (כולל הקצאת הון כנגד סיכון זה, במסגרת הנדבך הראשון), קביעת יחס מינוף כיחס חדש במסגרת מדדי ניהול הסיכונים, חיזוק התהליכים לביצוע מבחני מצוקה ותהליכים נוספים שנועדו לשפר את יכולות ניהול ובקרת הסיכונים במוסדות הפיננסיים. על פי לוח הזמנים שנקבע על ידי הועדה, היא מיושמת ברחבי העולם בהדרגה, החל משנת 2013. מרבית הוראות ניהול בנקאי תקין (201-211) עודכנו במהלך שנת 2013 בהתאמה להוראות באזל III ומיושמות החל מיום 1 בינואר 2014 (לפרטים ראה פרק הלימות ההון).

עיקרי המלצות ועדת באזל

הוראות באזל בנויות משלושה נדבכים:

הנדבך הראשון - הון מזערי - דרישות הקצאת הון מינימאלית בגין סיכון אשראי, סיכון שוק וסיכון תפעולי. על פי הנחיות המפקח על הבנקים, הקצאות ההון בנדבך הראשון מחושבות במודלים סטנדרטיים, אשר הוגדרו בהוראה.

הנדבך השני - תהליך פיקוח ובקרה על הנאותות ההונית - תהליך הערכה עצמית של ההון המתבצע על ידי הבנק (תהליך ה-ICAAP) - Internal Capital Adequacy Assessment Process המלווה בתהליך הערכה פיקוחי המתבצע על ידי בנק ישראל, שנועד לבחון את התהליך ואת הקצאת ההון שבוצעה על ידי הבנק (SREP) - Supervisory Review and Evaluation Process. התהליכים נועדו להבטיח, כי רמת ההון הכולל של הבנק, תואמת את פרופיל ותיאבון הסיכון שלו, יעדי ההון שקבע ויעדיו העסקיים לפי התוכנית האסטרטגית שלו זאת, מעבר לדרישת ההון המינימאלית שעל הבנק להחזיק בהתאם לנדבך הראשון. בנוסף, נבחנים במסגרת נדבך זה באופן איכותי, תהליכי ניהול הסיכונים, בקרת הסיכונים, והממשל התאגידי של ניהול הסיכונים בבנק.

הנדבך השלישי - "משמעת שוק" - דרישות הדיווח והגילוי לגוף המפקח ולציבור. במסגרת זו ניתן גילוי נרחב, מפורט ומעמיק ביחס לרמת הסיכון ותהליכי ניהול הסיכונים בבנק, באופן שיאפשר לציבור להבין טוב יותר את מכלול הסיכונים, אופן ניהולם וכרית ההון שמחזיק הבנק בגינם.

הבנק מיישם דרישות אלו ודרישות גילוי נוספות כאמור, בדוח סיכונים זה.

תמצית פרופיל הסיכון של הבנק

נתוני מפתח

להלן נתוני מפתח הרלבנטיים לפרופיל הסיכון של הבנק (במיליוני שקלים חדשים):

לרבעון שהסתיים ביום							
31.3.2017	30.6.2017	30.9.2017	31.12.2017	31.3.2018	30.6.2018	30.9.2018	
							יחסים פיקוחיים ופיננסיים עיקריים
							הון זמין
13,533	13,920	14,055	14,333	14,436	14,508	14,951	הון עצמי רובד 1 ⁽¹⁾
13,277	13,550	13,685	13,986	14,188	14,295	14,755	הון עצמי רובד 1, לפני השפעת הוראות מעבר
17,975	18,408	18,658	19,584	19,249	19,368	19,825	הון כולל
15,486	15,806	16,056	17,004	17,215	17,369	17,843	הון כולל, לפני השפעת הוראות מעבר
							נכסי סיכון משוקללים
133,783	137,151	138,363	140,524	142,129	145,784	147,872	סך נכסי סיכון משוקללים (RWA)
							יחס הלימות הון (באחוזים)
10.12	10.15	10.16	10.20	10.16	9.95	10.11	יחס הון עצמי רובד 1 ⁽¹⁾
9.92	9.85	9.86	9.92	9.96	9.79	9.96	יחס הון עצמי רובד 1, לפני השפעת הוראות מעבר
13.44	13.42	13.48	13.94	13.54	13.29	13.41	יחס הון כולל
11.56	11.50	11.58	12.07	12.09	11.90	12.05	יחס הון כולל, לפני השפעת הוראות מעבר
9.87	9.87	9.86	9.86	9.86	9.84	9.84	יחס הון עצמי רובד 1 הנדרש על ידי הפיקוח על הבנקים
0.25	0.28	0.30	0.34	0.30	0.11	0.27	יחס הון עצמי רובד 1 זמין, מעבר לנדרש על ידי הפיקוח על הבנקים
							יחס המינוף
256,712	257,012	261,982	261,504	265,621	269,911	273,087	סך החשיפות
5.20	5.40	5.40	5.50	5.40	5.38	5.47	יחס המינוף (באחוזים) ⁽²⁾
5.17	5.27	5.22	5.35	5.34	5.30	5.40	יחס המינוף, לפני השפעת הוראות מעבר (באחוזים)
							יחס כיסוי נזילות⁽³⁾
39,980	41,800	39,976	39,938	40,648	39,599	40,361	סך הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה
33,965	34,171	34,308	33,796	32,545	32,875	33,417	סך הכל תזרימי מזומנים יוצאים, נטו
118	122	117	118	⁽⁷⁾ 125	120	121	יחס כיסוי הנזילות (באחוזים)
							מדדי ביצוע
10.4	12.7	⁽⁹⁾ 8.0	11.2	10.3	⁽⁸⁾ 6.1	13.4	תשואת הרווח הנקי ⁽⁴⁾⁽⁵⁾
0.97	1.19	0.76	1.05	0.97	0.58	1.24	תשואת הרווח לנכסי סיכון ⁽⁶⁾⁽⁵⁾
104.4	102.0	103.1	101.4	101.9	101.5	101.7	פיקדונות הציבור לאשראי לציבור, נטו
							מדדי איכות אשראי עיקריים
0.84	0.82	0.81	0.81	0.81	0.81	0.81	שיעור יתרת הפרשה להפסדי אשראי מתוך האשראי לציבור
0.95	0.89	0.97	1.02	1.09	1.12	1.17	שיעור חובות פגומים או חובות בפיגור של 90 ימים או יותר מתוך האשראי לציבור
0.12	0.09	0.09	0.13	0.18	0.19	0.13	הוצאות בגין הפסדי אשראי לתקופה לסך האשראי לציבור, נטו ⁽⁵⁾
0.35	0.20	0.24	0.35	0.49	0.49	0.27	מזה: בגין הלוואות מסחריות שאינן הלוואות לדיור
-	0.04	0.02	0.02	0.02	0.04	0.05	מזה: בגין הלוואות לדיור
0.11	0.09	0.09	0.11	0.13	0.11	0.09	שיעור מחיקות חשבונאיות נטו מאשראי ממוצע לציבור ⁽⁵⁾

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר	לתשעה חודשים שהסתיימו ביום 30 בספטמבר		
	2017	2017	2018
			מדדי ביצוע
10.2	10.1	9.7 ⁽⁸⁾	תשואת הרווח הנקי ⁽⁵⁾⁽⁴⁾
0.99	0.97	0.93	תשואת הרווח לנכסי סיכון ⁽⁶⁾⁽⁵⁾
			מדדי איכות אשראי עיקריים
			הוצאות בגין הפסדי אשראי לתקופה לסך האשראי לציבור, נטו ⁽⁵⁾
0.11	0.10	0.16	מזה: בגין הלוואות מסחריות שאינן הלוואות לדיור
0.27	0.26	0.40	מזה: בגין הלוואות לדיור
0.02	0.02	0.04	שיעור מחיקות חשבונאיות נטו מאשראי ממוצע לציבור ⁽⁵⁾
0.09	0.09	0.11	

היחסים הפיננסיים מצביעים כי:

- על רקע העלייה המשמעותית ברמת ההכנסות, תוך הצגת יחס יעילות של 54.5% ברבעון, מוצגת תשואת רווח נקי של 13.4%.
 - הלימות ההון של הבנק עלתה ברבעון האחרון ביותר מ-10 נקודות האחוז, תוך הגדלת שולי הביטחון מהיחס המזערי הנדרש של 9.84%.
 - שיעור ההוצאות בגין הפסדי אשראי לסך האשראי לציבור, נטו, בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2018, הושפע ממיצוי מסוים בגבייה, לעת עתה, של חובות שנמחקו בעבר, והגיע לשיעור של 0.16%.
- סעיפי רווח והפסד, סעיפי המאזן והיחסים הפיננסיים השונים מנותחים באופן מפורט בדוח הדירקטוריון וההנהלה לפי העניין, בפרק "הסבר וניתוח לתוצאות ולמצב העסקי", ובפרק "סקירת הסיכונים".

- (1) לבנק אין מכשירי הון הנכללים ב"הון רובד 1 נוסף", ולכן סך הון רובד 1 זהה לסך הון עצמי רובד 1.
- (2) יחס המינוף (Leverage Ratio) - היחס בין הון רובד 1 (לפי כללי באזל) לסך החשיפות. יחס זה מחושב בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 218.
- (3) יחס כיסוי הנזילות (Liquidity Coverage Ratio) - סך הנכסים הנזילים באיכות גבוהה לתזרים המזומנים היוצא נטו ברבעון. יחס זה מחושב בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 221, במונחים של ממוצעים פשוטים של תצפיות יומיות במשך הרבעון המדווח.
- (4) הרווח הנקי המיוחס לבעלי מניות הבנק.
- (5) מחושב על בסיס שנתי.
- (6) רווח נקי לסך נכסי הסיכון הממוצעים.
- (7) כולל השפעת יישום הנחיות בנק ישראל להחלת שיעור משיכה מופחת בגין פיקדונות תפעוליים, החל מהרבעון הראשון של שנת 2018.
- (8) ברבעון השני של שנת 2018, תשואת הרווח הנקי על ההון והושפעה מהפרשה נוספת של 425 מיליוני שקלים חדשים (116.5 מיליוני דולר ארה"ב), בגין חקירת משרד המשפטים בארצות הברית. תשואת הרווח הנקי הנובעת מהפעילות השוטפת של הבנק, ללא הפרשה כאמור, ובהתחשב בהפרשות למענקים שהיו תואמים את רמת הרווחיות מהפעילות השוטפת באותו רבעון והוצאות המס הנגזרות מכך, היתה: **תשואה על ההון ברבעון השני של שנת 2018 - 14.1%**
- (9) **תשואה על ההון בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2018 - 12.3%**. ההוצאות בגין חתימת מסמך ההבנות עם ארגון העובדים ובגין המדד הידוע השלילי, ברבעון השלישי של שנת 2017, הביאו להקטנת התשואה ב-4.6 נקודות האחוז.

להלן ההון לצורך חישוב יחס ההון לאחר התאמות פיקוחיות וניכויים:

31 בדצמבר 2017	30 בספטמבר 2017	30 בספטמבר 2018	
14,333	14,055	14,951	הון עצמי רובד 1
5,251	4,603	4,874	הון רובד 2
19,584	18,658	19,825	סך הכל הון כולל

להלן סיכון אשראי כולל⁽¹⁾ לציבור:

31 בדצמבר 2017	30 בספטמבר 2017	30 בספטמבר 2018	
235,153	234,027	251,761	סך הכל סיכון אשראי כולל לציבור

(1) למידע מורחב בדבר סיכון האשראי הכולל לציבור ראה דוח הדירקטוריון וההנהלה, פרק סקירת הסיכונים.

להלן נכסי הסיכון ודרישות ההון בגין סיכון אשראי, שוק, סיכון CVA וסיכון תפעולי (במיליוני שקלים חדשים):

31 בדצמבר 2017		30 בספטמבר 2017		30 בספטמבר 2018		
דרישת הון ⁽³⁾	יתרות משוקללות של נכסי סיכון	דרישת הון ⁽²⁾	יתרות משוקללות של נכסי סיכון	דרישת הון ⁽¹⁾	יתרות משוקללות של נכסי סיכון	
17,367	129,996	17,131	128,229	18,242	136,742	סיכון אשראי
214	1,605	162	1,213	195	1,462	סיכון שוק
71	529	79	589	47	353	סיכון CVA בגין נגזרים ⁽⁴⁾
1,121	8,394	1,113	8,332	1,243	9,315	סיכון תפעולי ⁽⁵⁾
18,773	140,524	18,485	138,363	19,727	147,872	סך נכסי הסיכון

(1) דרישת ההון חושבה על פי שיעור של 13.34% מיתרות נכסי הסיכון.

(2) דרישת ההון חושבה על פי שיעור של 13.36% מיתרות נכסי הסיכון.

(3) דרישת ההון חושבה על פי שיעור של 13.36% מיתרות נכסי הסיכון.

(4) Credit Value Adjustments, שערך לשווי שוק בגין סיכון אשראי של צד נגדי, בהתאם להוראות באזל III.

(5) הקצאת ההון בגין הסיכון התפעולי חושבה לפי הגישה הסטנדרטית.

השינוי בנכסי הסיכון במהלך הרבעון השלישי של שנת 2018 נובע בעיקר מצמיחת האשראי לתאגידים וצמיחה בתיק ההלוואות לדיו, ומהשפעת עסקאות למכירת אשראי וסיכון אשראי שהתבצע ברבעון השלישי.

הערכת הסיכונים

ניהול סיכונים יעיל ומקיף מהווה נדבך מרכזי להבטחת יציבותו של הבנק. תהליכי ניהול הסיכונים בבנק נועדו לזהות ולממת את כלל הסיכונים הגלומים בפעילותו ולתמוך בהשגת יעדי העסקיים. הבנק חשוף לשורה של סיכונים המהווים פוטנציאל לפגיעה בתוצאות הפיננסיות שלו ובתדמיתו. הבנק חשוף לסיכונים פיננסיים כגון: סיכון אשראי וסיכון שוק וריבית וסיכונים שאינם פיננסיים כגון: סיכון ציות, סיכונים תפעוליים, סיכונים משפטיים, סיכון מוניטין ועוד.

ניהול הסיכונים בבנק מתבצע בראייה כוללת ובהתאמה לדרישות הרגולטוריות, במטרה לתמוך בהשגת היעדים האסטרטגיים של הקבוצה, תוך נטילת סיכונים בצורה מושכלת ושמירה על רמת סיכון התואמת את תיאבון הסיכון הכולל שהוגדר על ידי דירקטוריון הבנק.

הבנק קבע מסגרת לניהול ובקרת הסיכונים בקבוצה, הכוללת את מיפוי הסיכונים המהותיים וסף המהותיות שלהם, וכן הגדרה של מנהלי סיכון (RO) לכלל הסיכונים. עבור כל סיכון נאמד פוטנציאל ההשפעה שלו על הפעילות העסקית, במהלך השנה הקרובה.

בטבלה להלן מפורטים גורמי הסיכון והערכות ההנהלה לגבי מידת ההשפעה של כל אחד מגורמי הסיכון, על פי סולם הכולל חמש רמות סיכון: נמוכה, נמוכה-בינונית, בינונית, בינונית-גבוהה וגבוהה.

הבנק הגדיר את רמות הסיכון בהתאם להיקף ההשפעה (פוטנציאל ההשפעה) על הון הבנק.

הערכת רמת הסיכון לכל אחד מהסיכונים נקבעת הן בהתאם לתוצאות ניטור מדדי הסיכון הכמותיים השונים שקבע הבנק והן בהתאם להערכה איכותית של תהליכי ניהול ובקרת הסיכונים, ואפקטיביות מעגלי הבקרה בהתאמה לתהליך ותוצאות ה-ICAAP שביצע הבנק. תהליך הכולל הערכה עצמית של רמות הסיכון, איכות תהליכי ניהול ובקרת הסיכונים, לרבות כיוון התפתחות הסיכונים בשנה הקרובה, וההלימה עם תוכנית העבודה של היחידות השונות. תוצאות אלו נידונות בהרחבה בהנהלה ובדירקטוריון הבנק.

במסגרת תהליכים אלה, בוחן הבנק את הסיכונים המובילים - סיכונים קיימים (או חדשים) העשויים להתממש בשנה הקרובה - והינם בעלי פוטנציאל להשפעה מהותית על תוצאות הפיננסיות של הבנק ויציבותו, כאשר העיקריים שבהם הינם סיכון האשראי, סיכון השוק וריבית וסיכון הנזילות. כמו כן, מזוהים הסיכונים המתעוררים, סיכונים העשויים להתממש בטווח הארוך יותר וקיימת אי וודאות באשר לאופיים והיקף השפעתם על הבנק. מבין סיכונים אלה ניתן לאפיין סיכון אבטחת מידע וסייבר,

טכנולוגית המידע, מוניטין, הסיכון המשפטי וקבוצת סיכונים הציות לרבות סיכון התנהלות נאותה (CONDUCT RISK) במסגרת זו והסיכון האסטרטגי - עסקי המטופל.

להלן מופי גורמי הסיכון, פוטנציאל השפעתם על קבוצת הבנק וחברי ההנהלה שמונו כאחראים (Risk Owner) לכל אחד מהם:

גורם הסיכון ⁽¹⁾	מידת ההשפעה של גורם הסיכון	Risk Owner
השפעה כוללת של סיכונים אשראי	נמוכה-בינונית	מנהל החטיבה העסקית
סיכון בגין איכות לווים וביטחונות	נמוכה-בינונית	
סיכון בגין ריכוזיות ענפית	נמוכה-בינונית	
סיכון בגין ריכוזיות לווים/קבוצת לווים	נמוכה	
סיכון בגין תיק המשכנתאות	נמוכה	
השפעה כוללת של סיכונים שוק	נמוכה-בינונית	מנהל החטיבה הפיננסית
סיכון ריבית	בינונית	
סיכון אינפלציה	נמוכה-בינונית	
סיכון שערי חליפין	נמוכה	
סיכון מחירי מניות	נמוכה	
סיכון נזילות	נמוכה-בינונית	מנהל החטיבה הפיננסית
השפעה כוללת של הסיכון התפעולי	בינונית	מנהל החטיבה לבקרת סיכונים
סיכון אבטחת מידע וסייבר	בינונית	מנהל החטיבה לבקרת סיכונים
סיכון טכנולוגיית המידע	בינונית	מנהלת חטיבת הטכנולוגיה של מזרחי טפחות בע"מ
סיכון משפטי	בינונית	יועצת משפטית ראשית
סיכון ציות ורגולציה	נמוכה-בינונית	מנהל החטיבה לבקרת סיכונים
סיכון איסור הלבנת הון וחוצה גבולות	נמוכה-בינונית	מנהל החטיבה לבקרת סיכונים
סיכון מוניטין ⁽²⁾	נמוכה-בינונית	מנהלת החטיבה לשיווק, פרסום ופיתוח עסקים
סיכון אסטרטגי - עסקי ⁽³⁾	בינונית	מנהל כללי

(1) ההערכה של השפעתם של גורמי הסיכון לעיל מביאה בחשבון את הסיכונים הנוגעים לחקירת משרד המשפטים בארצות הברית, כמו גם את כלל פעילות הבנק להגנה על עמדתו בקשר עם החקירה. לפרטים בדבר התפתחויות בחקירת משרד המשפטים בארצות הברית ולפרטים בדבר בקשה לאישור תובענה נגזרת בהקשר זה, ראה ביאור 10 ב. סעיפים 3.א ו-4 לדוחות הכספיים.

(2) הסיכון לפגיעה בתוצאות הבנק כתוצאה מפרסומים שליליים לגבי הבנק.

(3) הגדרת הסיכון האסטרטגי-עסקי כוללת את תהליך תכנון וניהול ההון. ראה ביאור 9 לדוחות הכספיים.

התפתחויות עיקריות בפרופיל הסיכון של הבנק

התפתחויות בתוכנית האסטרטגית, כפי שהוצגו בדוחות הכספיים לרבעון השני של שנת 2018

ביום 7 באוגוסט 2018, התקבלה בבנק הודעה של משרד המשפטים בארצות הברית לבאי כח הבנק, הכוללת הצעה להסדר לסיום החקירה הנוגעת לעסקי קבוצת הבנק עם לקוחותיה האמריקאים. הדוחות הכספיים ליום 30 ביוני 2018 כללו הפרשה נוספת של 425 מיליון שקלים חדשים (116.5 מיליון דולר ארה"ב) בגין החקירה. ההפרשה המצטברת בגין החקירה ליום 30 ביוני 2018 הייתה 593.5 מיליון שקלים חדשים (162.6 מיליון דולר ארה"ב). לפרטים נוספים ראה ביאור 10 ב.4 בדוחות הכספיים ליום 30 ביוני 2018.

בדוחות הכספיים ליום 30 ביוני 2018, הלימות ההון שהוצגה הייתה: יחס הון עצמי רובד 1 - 9.95% יחס הון כולל - 13.29% (ראה ביאור 9 בדוחות הכספיים ליום 30 ביוני 2018). הבנק דיווח כי הוא פועל להגדלת שולי הביטחון של יחסי ההון, והעריך, באותו מועד, כי יחס הון עצמי רובד 1 צפוי לעלות על 10% ברבעון השלישי של שנת 2018.

כמו כן, העריך הבנק, כי קיימת לו היכולת לעמוד בתוואי תוכנית החומש האסטרטגית לשנים 2017-2021, זאת, תוך שימוש לפי הצורך, במגוון כלים במסגרת הפעילות העסקית השוטפת (כלים בהם נעשה שימוש שוטף בעבר).

מדיניות הדיבידנד של הבנק הינה לחלק, החל משנת 2018, בגין הרווחים הרבעוניים, דיבידנד בשיעור של 40% מהרווח הנקי המיוחס לבעלי המניות של הבנק. מדיניות הדיבידנד, הינה בכפוף לעמידה של הבנק ביחס הון עצמי רובד 1 לרכיבי סיכון, כנדרש על פי הוראות המפקחת על הבנקים ולשמירה על שולי בטחון נאותים.

לאור האמור, לא הכריז דירקטוריון הבנק, באותו מועד, על חלוקת דיבידנד בגין רווחי הרבעון השני של שנת 2018. הבנק העריך, באותו מועד, שיוכל לחזור ולנהוג בהתאם למדיניות חלוקת הדיבידנד במהלך שנת 2019, וזאת בכפוף להוראות ולתנאים שנקבעו בתוכנית האסטרטגית, ובכלל זה הוראות הדין והגבלות הפיקוח על הבנקים.

התפתחויות בתוכנית האסטרטגית ברבעון השלישי של שנת 2018

- בדוחות הכספיים לרבעון השלישי של שנת 2018, הלימות ההון המוצגת הינה: יחס הון עצמי רובד 1 - 10.11% יחס הון כולל - 13.41% (ראה ביאור 9 לדוחות כספיים אלה).

- דירקטוריון הבנק לא הכריז על חלוקת דיבידנד בגין רווחי הרבעון השלישי של שנת 2018.

לא חל שינוי בהערכות הבנק כאמור לעיל המתייחסות ליכולת לעמוד בתוואי התוכנית האסטרטגית לשנים 2017-2021 וכן לחזרה למדיניות הדיבידנד במהלך שנת 2019.

לפרטים נוספים ראה ביאור 10 ב.4 לדוחות הכספיים.

מידע זה הינו מידע צופה פני עתיד, כהגדרתו בחוק ניירות ערך, התשכ"ח-1968, המידע מתבסס בעיקרו על הנחות, עובדות ונתונים (להלן ביחד: "הנחות") העומדים בבסיס התכנית האסטרטגית והמפורטים בה, העלולים שלא להתממש בשל גורמים שאינם בשליטת הבנק בלבד, ולגרום לכך שהתכנית האסטרטגית לרבות לענין מדיניות חלוקת הדיבידנד לא תתממש.

תכנון ההון של הבנק, שהוגש לבנק ישראל, ובוצע בהתבסס על התוכנית האסטרטגית של הבנק ולאופק תכנון של שלוש שנים, מצביע על כך כי בידי הבנק כרית ספיגה הנית מספקת להתמודדות עם מגוון הסיכונים הכרוכים בפעילות הבנק גם תחת אירועי קיצון. כמו כן, יחס הון עצמי רובד 1 בתרחיש איום בכל אחת משנות התרחיש אינו יורד מתחת לשיעור של 6.5% (מגבלת יחס הון למצב איום, מבחן המתבצע תחת הנחות מחמירות לגבי פוטנציאל הפגיעה בבנק). במסגרת תכנון ההון מבוצעים תרחישי הקיצון תחת הנחות מחמירות ושמרניות המנתחות את התיק, תחת תנאי מאקרו קיצוניים כולל הנחת אי התאוששות של לקוחות, המשך צמיחה בנכסי סיכון, אי שימוש בגידור פנימי הקיים במבנה הנכסים וההתחייבויות, והנחה כי לא מתבצעות פעולות הנהלה כדי למזער את הנזק, קרי, ההנהלה פסיבית לאורך כל שנות התכנון. המסקנה כאמור לעיל, היא כי הבנק משמר לאורך כל אופק התכנון, כריות ניהוליות מעבר להון הנדרש. ההון הנבחן לתהליך זה (הנדבך השני), כולל הקצאות הון נוספות מעבר לנדבך הראשון, כנגד סיכונים נוספים (כגון: סיכון הריבית בתיק הבנקאי וסיכון ריכוזיות) וסיכונים שלא הוקצה כנגדם הון מספק להערכת הבנק בנדבך הראשון (כגון: סיכונים אשראי וסיכונים תפעוליים). נדגיש כי פוטנציאל ההפסד מתיק המשכנתאות כפי שנאמד על ידי הבנק, במגוון שיטות הינו נמוך מהותית מהקצאת ההון הנדרשת בנדבך הראשון, ולפיכך, קיימות לבנק כריות הון מובנות נוספות בגין המשכנתאות כבר בנדבך הראשון.

במהלך חודש ינואר 2018, הוגש לבנק ישראל תכנון הון הכולל גם את נתוני עסקת אגוד. לפרטים בדבר עסקת לרכישת בנק אגוד ראה פרק יעדים ואסטרטגיה עסקית בדוח הדירקטוריון וההנהלה לשנת 2017. יצוין, כי מכלול ההיבטים והסיכונים הכרוכים בהתקשרות זו, נבחנים באופן שוטף על ידי החטיבה לבקרת סיכונים המלווה את התהליך בהיבטי הסיכונים השונים הכרוכים בהתממשות העסקה. בנוסף לתהליך ה-ICAAP, בהנחיית בנק ישראל, מתקיים תהליך של מבחני לחץ מערכתיים המבוססים על תרחישי מאקרו כלכליים אחידים לכל הבנקים. תרחישים אלה, נקבעים על ידי בנק ישראל ומדמים מהלך עסקים רגיל ותרחיש קיצון היפותטי. במסגרת זו אומד הבנק את מידת ההשפעה של התרחישים על הסעיפים העיקריים של הדוחות הכספיים והיחסים הפיננסיים העיקריים לאופק של שלוש שנים. תוצאת התרחיש האחרון של הבנק (הוגשה לבנק ישראל בחודש פברואר 2017), מעידה כי מידת הפגיעה של תרחיש זה בבנק, הינה נמוכה יחסית לרווח הבנק ולהונן, וכן, ביחס לרמת הפגיעה הממוצעת של המערכת הבנקאית. תוצאות אלה נובעות בעיקר מרמת סיכונים אשראי נמוכה, בהיות הבנק מוטה לפעילות קמעונאית עם רכיב משכנתאות מהותי ומרווחיות ויעילות תפעולית גבוהה ביחס למערכת. כמו כן, מניהול דינמי וגמיש של המקורות והשימושים, תוך שמירה על תיאבון סיכון נמוך בחשיפות מול צד נגדי, לרבות בנקים ומדינות וניהול תיק איגרות חוב בעיקר למטרת השקעת עודפי נזילות, בנכסים איכותיים בעלי סיכון אשראי מזערי. בנק ישראל פרסם תרחיש מערכתי חדש בחודש אוגוסט 2018, הבוחן השפעת תרחיש קיצון מאקרו כלכלי, המאופיין בזעזוע מקומי על רקע אירועים גיאופוליטיים. הבנק נערך ליישום התרחיש ותוצאותיו יועברו לפיקוח על הבנקים עד לסוף השנה.

במהלך הרבעון השלישי של שנת 2018 נמצאו מרבית המדדים במרחק סביר מתיאבון הסיכון שנקבע על ידי הדירקטוריון ובהלימה לפעילות העסקית, על פי מתווה התוכנית האסטרטגית ותוכניות העבודה השוטפות. הבנק בוחן את מדדי הסיכון באופן מתמיד ומתאימם ככל שנדרש לפעילות העסקית השוטפת, בכפוף ובהלימה לתיאבון הסיכון הכולל של הבנק לסיכונים השונים. לאור ההתפתחויות בחקירת משרד המשפטי בארצות הברית עדכן הבנק ברבעון השני את הערכת גורמי הסיכון השונים, והערכה זו נותרה ללא שינוי ברבעון השלישי של השנה. לפרטים בדבר התפתחויות בחקירת משרד המשפטי בארצות הברית, ראה ביאור 10 ב.4 וביאור 9 לדוחות הכספיים.

מידע על התפתחויות בסיכונים מוצג להלן, וכן בפרק סקירת הסיכונים בדוח הדירקטוריון וההנהלה.

הבנק עוקב באופן שוטף אחר סביבת הנזילות והמצב בשווקים השונים, תוך מתן תשומת לב מוגברת לאירועים היכולים להשפיע על סביבת הנזילות ועל השווקים.

במהלך הרבעון השלישי של שנת 2018, שמר הבנק על יחס כיסוי הנזילות ברמה גבוהה יחסית, בשיעור ממוצע של כ-121%, זאת בדומה לשיעור הממוצע ברבעון בשני של השנה (כ-120%), שיעור המשמר שולי ביטחון מעבר ליחס כיסוי הנזילות הרגולטורי הנדרש (100%) ומעבר לשולי הביטחון שנקבעו על ידי הדירקטוריון.

היחס כולל את השפעת יישום הנחיות בנק ישראל להחלת מקדם פירעון מופחת לפיקדונות מסוימים של קופות גמל וקרנות השתלמות החל מהרבעון הראשון של שנת 2018.

במהלך הרבעון השלישי של שנת 2018, לא היו אירועים מערכתיים במערכת הבנקאית בישראל או בעולם אשר השפיעו באופן מהותי על ההתנהלות העסקית של הבנק ופרופיל הסיכון, לרבות סיכונים הנזילות.

ביום 21 בינואר 2018, פרסם בנק ישראל טיוטת הוראה בנושא "חברות כרטיסי האשראי - שינויים בהוראות הפיקוח על הבנקים בעקבות יישום החוק להגברת התחרות ולצמצום הריכוזיות בשוק הבנקאות בישראל", מטרת החוק הינה להפריד את חברות כרטיסי האשראי מהבנקים.

ביום 2 ביולי 2018 פרסם בנק ישראל עדכון למספר הוראות ניהול בנקאי תקין (203, 313, 221 ו-470) אשר נוגעות לחברות כרטיסי האשראי. העדכון המרכזי בהוראות אלו הינו צמצום משמעותי בצורכי הנזילות השוטפים של חברות כרטיסי אשראי. תחולת הוראות אלו - 1 בפברואר 2019.

החל מיום 1 בפברואר 2019, לאחר יישום התיקון, השפעת הסליקה תחול (ככל הנראה) אחת לחודש ביום 2 לחודש. הערכת השפעת התיקון על יחס כיסוי נזילות הינה ירידה של 6 נקודות בסיס, ביום 2 לחודש (במקום 3 נקודות בסיס כיום), כאשר בהמשך החודש ההשפעה מתקזזת עד לקיזוז מלא ביום 20 לחודש.

הרשות לניירות ערך פעלה בשנים האחרונות להסדרת שוק תעודות הסל בישראל ולהגברת הפיקוח עליו, זאת באמצעות תיקון לחוק ההשקעות המשותפות בנאמנות. התיקון, שאושר בוועדת הכספים ביום 1 במאי 2018, ואשר צפוי להיכנס לתוקף באופן מדורג בתחילת חודש אוקטובר 2018, מחיל את חוק השקעות משותפות בנאמנות על תעודות הסל. חוק זה קובע מגבלות על החזקות של נכסים שונים, כך שהתיקון עתיד לשנות את תמהיל ההפקדות בבנקים של גופים אלה, והצפי הוא למשיכות של פיקדונות בהיקפים מהותיים בכלל המערכת הבנקאית, הבנק נערך לטיפול השפעות אלה מבעוד מועד, ופועל על פי תוכנית עבודה סדורה, לחיזוק ושמירה על יחסי הנזילות בשולי בטחון נאותים.

ביום 1 בנובמבר 2018 פרסם הפיקוח על הבנקים טיוטת חוזר להוראת ניהול בנקאי תקין 203 בנושא הלימות הון. הטיטה כוללת עדכון של מקדם ההמרה לאשראי (CCF) המוחל על ערבויות להבטחת השקעות של רוכשי דירות על פי חוק המכר. לפי העדכון, מקדם ההמרה לאשראי לערבויות חוק מכר בגין דירה שטרם נמסרה למשתכן, יעמוד על שיעור של 30% (במקום 50% כיום). יישום ההוראה יבוא לידי ביטוי בדוחות הכספיים לשנת 2018. להערכת הבנק, יישום ההוראה יביא לקיטון בנכסי סיכון בסכום של כ-950 מיליוני שקלים (גידול של כ-0.07% ביחס הון עצמי רובד 1).

על פי מדיניות הבנק, סיכון השוק בתיק הסחיר הינו מזערי. התיק הבנקאי חשוף לעליית עקומי הריבית, עקב מבנה השימושים הארוכים יחסית (תיק המשכנתאות) אל מול מקורות בטוחים קצרים ובינוניים. הערכת החשיפה של הבנק לסיכונים ריבית ברבעון השלישי של שנת 2018, נותרה ברמת סיכון בינונית, ולא חל שינוי מהותי ברמת החשיפה וערכי הסיכון נמצאים בתחומי תיאבון הסיכון שהוגדרו. יצוין כי הבנק בוחן מחדש את מודל פרישת יתרות העו"ש בזכות, לאחר שנמצא בתהליך התיקוף שעבר, שהינו משקף הערכה שמרנית מאוד של התנהגות הלקוחות.

סיכון מודל - המודלים שתוקפו במהלך הרבעון השלישי של שנת 2018, נמצאו תקפים ומתאימים לשימושים להם נועדו, למעט מודל פריסת העו"ש, כאמור לעיל, ולא זוהו, מודלים שהשימוש בהם אינו הולם. ממצאי התיקוף מטופלים באופן שוטף מול היחידות בבנק לצורך יישום ושיפור איכות המודלים.

במהלך הרבעון השלישי של שנת 2018, המשיך הבנק בתהליכי יישום, הטמעה ושימושיות של המודלים המתקדמים לטובת ניתוח וניהול מיטבי של האשראי הקמעונאי, לרבות עדכון והוגדרה מחדש של חלק ממדדי הסיכון. החל מתחילת הרבעון השלישי, הניהול השוטף בפועל בחטיבה הקמעונאית מבוסס בעיקרו על מערכת המדח"ם (מערכת לניהול, דירוג, ותמחור לקוחות). כחלק ממהלך זה פותחה במרכז ההדרכה של הבנק פעילות ייעודית להטמעת מגוון השימושים בתוצאות המודלים בסניפים.

פרופיל סיכון האשראי של הלקוחות הפרטיים על פי המודל הפנימי מראה על רמת סיכון שאינה גבוהה המאופיינת ביציבות לאורך זמן. לפרטים נוספים בדבר אשראי לאנשים פרטיים ראה פרק סיכון אשראי להלן ופרק סקירת הסיכונים בדוח הדירקטוריון וההנהלה.

האשראי העסקי מנוהל תחת שורה של מדדי סיכון ונמצא ברמת סיכון נמוכה-בינונית. רמת הסיכון הכוללת בתיק המשכנתאות היא נמוכה עם המשך יציבות במדדים המובילים, שיעור מימון ויחס החזר להכנסה. ההפרשה השוטפת שנרשמה בתיק זה ברבעון השלישי של שנת 2018 היא נמוכה מאוד, אך בעלייה מסוימת ביחס לרבעון הקודם, הנובעת בין השאר ממיצוי גביה של חובות העבר.

הבנק פעל גם במהלך הרבעון השלישי של שנת 2018 להפחתת סיכון האשראי באמצעות מכירה של סיכון אשראי הן בתחום ההלוואות לדיור והן בתחום האשראי העסקי.

ביום 23 באוקטובר 2017 פרסם בנק ישראל, הוראת ניהול בנקאי תקין (330) העוסקת בניהול סיכון האשראי הטמון בפעילות מסחר של לקוחות במכשירים נגזרים ובניירות ערך. הוראה זו, מסדירה את מסגרת ניהול סיכון האשראי הגלום בפעילות לקוחות שוק ההון ובכלל זה ניתן דגש מיוחד ללקוחות העוסקים בפעילות ספקולטיבית. תחולת ההוראה הינה מיום 1 ביולי 2018. הבנק יישם את ההוראה כנדרש, לרבות עדכון מדיניות לניהול סיכונים האשראי, וקביעת תיאבון הסיכון.

הבנק ממשיך לקדם את הטיפול בסיכונים המתעוררים כדוגמת ציות ורגולציה, איסור הלבנת הון וסיכון חוצה גבולות, תוך שהוא מקצה את המשאבים הנדרשים לשם הטיפול הנדרש בסיכונים אלה. יודגש כי לבנק תיאבון סיכון אפסי לאי עמידה בהוראות הרגולטוריות החלות עליו. פעולות הבנק בקשר עם סיכונים אלה, הן בעיקר פעולות איכותיות שנועדו ליצור את המסגרת הנדרשת לטיפול בסיכונים המתגברים.

לעניין הפעילות במטבעות וירטואלים, מדיניות הבנק היא לאסור פעילות בבנק בתחום זה לכלל הלקוחות. הערכת הסיכון התפעולי של הבנק, כולל סיכונים אבטחת מידע וסייבר, הינה ברמה בינונית. הבנק פועל באופן מתמשך לשיפור הניטור, הניהול והבקרה של סיכונים אלה, ההולכים ומתגברים עם ההתקדמות הטכנולוגית וההתרחבות העסקית של הבנק. הבנק בוחן באופן שוטף את אירועי התקיפה בעולם, ומקיים תהליך מתמיד של הפקת לקחים ושיפור מערכי הגנת הסייבר. במהלך תשעת החודשים הראשונים של שנת 2018 לא חלו בבנק אירועים תפעוליים מהותיים, לרבות בתחום אבטחת מידע וסייבר.

בעקבות אירועים בבנקים שונים בישראל בהם בוצעו פעולות לא מורשות במערכות מסחר המבוססות תקשורת אינטרנט, של ספקים חיצוניים, ובהיקפים מהותיים, הנחה בנק ישראל את הבנקים לבצע בחינה מקיפה לאמידת הנזק הפוטנציאלי העלול להיגרם לבנק, מפעילות בלתי מורשית של הספק, במערכות המסחר בחדר העסקאות. תוצאות הבחינה שנערכה במחצית הראשונה של שנת 2018, והועברה לבנק ישראל מעלה, שלהערכת הבנק, היקף ואיכות הבקורת המיושמות בבנק בכל קווי ההגנה הולם את אופי הפעילות, וסך הסיכון הכולל בפעילות בפלטפורמות האינטרנטיות אינו גבוה.

הבנק נמצא ברמת מוכנות גבוהה להמשכיות עסקית בחירום, ומקיים תרגילים שונים לבחינת מוכנות הבנק לחירום. ברבעון השני של שנת 2018, התקיים תרגיל שנתי מקיף שכלל תרגול אלמנטים שונים בתוכנית ההמשכיות העסקית ובכלל זה תרגול חדר עסקות בחירום, חדר מצב, צוותים ופורומים בחירום. בנוסף תורגל סניף נייד ורצפת הייצור בחטיבה הטכנולוגית. זאת כחלק מיישום תוכנית העבודה לתחזוקה ותרגול תוכנית ההמשכיות העסקית. במהלך הרבעונים השני והשלישי התקיימו בבנק תרגילי סייבר, וכמו כן השתתף הבנק, במהלך הרבעון השלישי בתרגיל סייבר מגזרי בהובלת בנק ישראל בשיתוף FS-ISAC (Financial Services Information Sharing & Analysis Center), במסגרתו נבחנו תרחישי תקיפה ושיבושים בפעילות הכספית של הבנק במספר קווים עסקיים בדגש על מערכת התשלומים. להתפתחויות בדבר עסקת רכישת בנק אגוד ראה פרק הסיכון האסטרטגי להלן.

הממשל התאגידי לניהול הסיכונים בקבוצת הבנק

החשיפה לסיכונים וניהולם

הבנק פועל בהתאם להוראת נוהל בנקאי תקין 310 - ניהול סיכונים, הוראה המתווה את עקרונות ניהול ובקרת הסיכונים במערכת הבנקאית בישראל וקובעת את הסטנדרטים הנדרשים מהבנקים, ליצירת מסגרת לניהול הסיכונים שלהם, כך שמסגרת זו, תהלום את דרישות הרגולציה, פרופיל הסיכון של הבנק ויעדיו העסקיים.

הממשל התאגידי של ניהול הסיכונים

מערך ניהול הסיכונים של הבנק מורכב מכל רובדי הניהול והבקרה בבנק, החל בדירקטוריון הבנק, ההנהלה והיחידות העסקיות, וכלה בפונקציות הבקרה והביקורת הפנימית. החטיבה לבקרת סיכונים, בראשות ה-CRO של הבנק, הינה גורם המעטפת המרכז את הטיפול בנושא ניהול ובקרת הסיכונים בבנק.

בבנק מוגדרים שלושה קווי הגנה, בנוסף לקוי ההגנה של הדירקטוריון, האחראי להתוות תרבות ומסגרת טיפול הולמת בסיכונים והנהלה האחראית ליישום עקרונות המסגרת שנקבעה על ידי הדירקטוריון. קווי הגנה אלה נועדו להבטיח כי בבנק הוטמעה מסגרת הולמת של ניהול ובקרת סיכונים.

קווי ההגנה

הקו	הפונקציה	כפיפות	תפקיד
קו ראשון	קווי עסקים	מנהל קו העסקים כפוף הנהלת היחידה נושאת באחריות מלאה לניהול הסיכונים וליישום למנהל הכללי	סביבת בקרה נאותה על פעילותה.
קו שני	החטיבה לבקרת סיכונים המהווה את הפונקציה המרכזית ויחידות נוספות	מנהל כללי	החטיבה לבקרת סיכונים ובראשה עומד ה-CRO, פועלת ביחד עם חטיבות נוספות, בהן, החטיבה לחשבונאות ודיווח כספי והחטיבה המשפטית, מזכירות הבנק, חלק מחטיבת משאבי אנוש, חלק מיחידות החטיבה לתכנון תפעול ונכסי לקוחות והיחידה לפניות הציבור וזאת, כדי לסייע להנהלה לקדם ראייה משולבת, כלל תאגידית של הסיכונים, תכנון ופיתוח המסגרת לניהול הסיכונים, אתגור ווידוא השלמות והאפקטיביות של מסגרת ניהול הסיכונים והבקרה הפנימית, ובחינת מסגרת זו, לנוכח התוכנית האסטרטגית, תוכנית העבודה השנתית ויעדיו העסקיים של הבנק.
קו שלישי	ביקורת פנימית	דירקטוריון הבנק	בחינת תקינותם ויעילותם (על פי רוב, בדיעבד) - של תהליכי ניהול הסיכונים, הצפת חולשות בבקורות הפנימיות, שיש להן פוטנציאל לפגיעה באפקטיביות הבקרה, וביצוע מעקב על תיקון החולשות שאותרו.

בין קווי ההגנה, הוגדרו ממשקים שונים, הכוללים פורומים ודרכי דיווח שהוטמעו בשגרה ובחירום. תקשורת הסיכונים בין קווי ההגנה השונים, נועדה להבטיח זרימת מידע המאפשרת לבנק להתמודד עם הסיכונים המהותיים לפעילותו, או עם פוטנציאל להתפתחות אירועים כאלה, זאת, במקביל לעמידה ביעדיו העסקיים של הבנק.

להלן הפונקציות המעורבות בניהול ובקרת הסיכונים בבנק:

דירקטוריון הבנק

תפקידו העיקרי של הדירקטוריון הינם התווית אסטרטגית הסיכון ותיאבון הסיכון של הבנק, ואישור מסגרת ניהול הסיכון המעוגנת במסמכי המדיניות של הבנק, אשר תנחה את הבנק בפעילותו השוטפת. על הדירקטוריון לפקח על פעולות ההנהלה, ועל עקביותן עם מדיניות הדירקטוריון, לוודא קיומם של תחומי אחריות ודרכי דיווח ברורים בבנק, להתוות תרבות ארגונית, הדורשת יישום סטנדרטים גבוהים של התנהגות מקצועית ויושרה, ולוודא שהבנק פועל תוך ציות לחוק ולרגולציה. הדירקטוריון פועל במספר ועדות מקצועיות, אשר תפקידן לקיים דיון ממצה ומעמיק בנושאים השונים לפני הבאתם לדיון ואישור במליאת הדירקטוריון.

ועדה לניהול סיכונים

ועדה הדנה בנושאים הקשורים לניהול ולבקרת הסיכונים בבנק, לרבות תכנון וניהול ההון. באחריות הועדה אישור מיפוי הסיכונים של הבנק, ואישור מסמכי המדיניות הייעודיים לכל אחד מהסיכונים המהותיים בבנק. מסמכים אלה מגדירים את מהות הסיכון ותיאבון הסיכון המותאם לפעילות האסטרטגית, וכן את תהליכי ניהול הסיכון והשיטות הננקטות בבנק להפחתתו, לרבות תהליכי ניטור ובקרה אפקטיביים.

הועדה דנה בתדירות רבעונית במסמך הסיכונים של הבנק, המציג ראייה כוללת של כלל הסיכונים והתפתחותם לאורך זמן ובדגש על אירועי הרבעון המדווח, בדוח הסיכונים הרבעוני, וכן, במסמך ה-ICAAP השנתי ותוצאות השפעת תרחיש קיצון מאקרו כלכלי האחיד של בנק ישראל על נתוני הבנק, רווחיות ויציבות ההון שלו.

בפני הועדה מובאות סקירות מורחבות בנושאים שונים בתדירות קבועה. כמו כן דנה הועדה במוצרים חדשים הנדרשים לאישור הדירקטוריון, הוראות והנחיות רגולטוריות חדשות ומעודכנות בקשר לניהול הסיכונים בבנק, תחקירים מהותיים שבוצעו בקשר עם ניהול סיכונים וכל נושא אחר, הרלבנטי לניהול הסיכונים.

ועדת ביקורת

ועדת הביקורת אחראית לפקח על עבודת המבקר הפנימי של הבנק, וכן על עבודת רואה החשבון המבקר של הבנק. במסגרת זו דנה הועדה בדוחות הכספיים של הבנק ובדוח הסיכונים וממליצה לדירקטוריון על אישורם. ועדת הביקורת דנה בדוחות ביקורת של המבקר הפנימי ובדוחות של רואה החשבון המבקר ושל המפקח על הבנקים או רשות מוסמכת אחרת. מתפקידי ועדת הביקורת לעמוד על ליקויים בניהול העסקי של הבנק, לרבות אלה הנובעים מליקויים ארגוניים, תוך התייעצות עם המבקר הפנימי הראשי או עם רואה החשבון המבקר, ולהציע לדירקטוריון דרכים לתיקונם.

ועדת אשראי

הועדה אחראית על אישור מסמך מדיניות האשראי. כמו כן, אישור בקשות אשראי החורגות מהמגבלות שנקבעו במדיניות האשראי. בנוסף, דנה הועדה בדוחות בקרת אשראי ודיווחי אשראי שוטפים ובנושאים כלליים בתחום האשראי.

ועדת תגמול

הועדה דנה וממליצה לדירקטוריון על מדיניות התגמול. כמו כן, הועדה מאשרת תנאי התקשרות עם נושאי משרה.

המנהל הכללי

המנהל הכללי של הבנק אחראי על הניהול השוטף של ענייני הבנק במסגרת המדיניות שקבע הדירקטוריון ובכפוף להנחיותיו ובפרט על יישום האסטרטגיה והתוכניות העסקיות של הבנק. במסגרת זו, אחראי המנהל הכללי על ניהול כלל הסיכונים של הבנק, ועל הובלת ההנהלה ומנהלי הסיכונים לניהול אינטגרטיבי ומקיף של הסיכונים וההון, ויישום מערך בקרה פנימית אפקטיבי.

המנהל הכללי מקבל סקירות ודיווחים שוטפים וסדירים, על פרופיל הסיכונים של הבנק, במתכונת ובמועדים שנקבעו בהתאם להחלטות דירקטוריון ועל פי הוראות ניהול בנקאי תקין. המנהל הכללי אחראי על דיווחים לדירקטוריון, על פי המתכונת שנקבעה בנהלי הבנק, ובכלל זה דיווחים בדבר ניהול הסיכונים של הבנק ובפרט בדבר אירועים חריגים ו/או חריגות מתיאבון הסיכון.

הנהלת הבנק

הנהלת הבנק אחראית להבטיח שפעילות הבנק עומדת בהלימה עם האסטרטגיה העסקית ויעדיה כפי שהותוותה על ידי הדירקטוריון ובמסגרת תיאבון הסיכון שהוגדר. במסגרת זו אחראית ההנהלה להנחיל בבנק, על כלל עובדי, את התרבות הארגונית של ניהול הסיכונים וכן לפעול ליישום המערכות והתהליכים לניהול סיכונים אקטיבי ויעיל.

המבנה הארגוני של הבנק נועד לתמוך בהשגתם של יעדי הבנק העסקיים ובקיומם של תהליכי ניהול ובקרת סיכונים הולמים.

יצוין כי בדומה לתהליכים עסקיים, גם תהליכי ניהול הסיכונים אינם סטטיים, אלא מתעדכנים ומתפתחים כל הזמן, הן בעקבות רגולציה מקומית ו/או פרקטיקה בינלאומית והן בהתאם לצרכים העסקיים.

בבנק פועלות ועדות ניהול סיכונים בכל הרמות הניהוליות. ועדות אלה פועלות כפורומים ניהוליים ומקצועיים, שמטרתם לייצר דיון בסוגיות בניהול ובקרת הסיכונים, ולקדם המהלכים הנדרשים לשדרוג מתמשך של מסגרת ניהול הסיכונים של הבנק.

ועדות ההנהלה העיקריות הן: ועדת אשראי עליונה, ועדת ניהול נכסים והתחייבויות (נ"ה) ועדת שלוחות חוץ לארץ, ועדת הנהלה לניהול סיכונים הדנה במסמך הסיכונים הרבעוני. מנהל הסיכונים הראשי ונציגים נוספים מהחטיבה לבקרת סיכונים לפי העניין, חברים בוועדות אלה. הועדות פועלות במצבי שגרה וחירום, על פי נהלים מפורטים.

מנהל הסיכונים הראשי

מנהל החטיבה לבקרת סיכונים, משמש כמנהל הסיכונים הראשי של הבנק (CRO). החטיבה מהווה נדבך מרכזי בפעילות קו ההגנה השני של הבנק ופועלת באופן בלתי תלוי בפעילות היחידות הנוטלות סיכון, כאשר ל-CRO, גישה ישירה לדירקטוריון הבנק.

ה-CRO, אחראי לשמירת רמה נאותה של ניהול ובקרת סיכונים בבנק, תוך שמירה על מערך דיווחים חוצה בנק, מעורבות אקטיבית בתהליך תכנון ההון, ואחריות לוודא כי מתקיימים כל המהלכים והתהליכים המבטיחים כי הבנק עומד בתיאבון הסיכון, התואם את פרופיל הסיכון שלו, כפי שאושר על ידי הדירקטוריון.

באחריות ה-CRO לוודא כי מתקיימים תהליכים לזיהוי, ניהול, מדידה, בקרה, מזעור והפחתה ודיווח שוטף של הסיכונים הגלומים בפעילות העסקית של הבנק.

מנהל הסיכונים אחראי על הסדרת מסגרת תיאבון הסיכון של הבנק ובכללו הובלת גיבוש מסמכי המדיניות השונים, אתגור ניהול ההון ואתגור תוכניות העבודה. כמו כן, ניתוח אירועי כשל מהותיים וביצוע תחקירים ותהליכי הפקת לקחים הנובעים מהם.

מנהל הסיכונים הראשי, הינו האחראי הישיר על מספר סיכונים, הקשורים עם סיכוני הבקרה הפנימית של הבנק. כמו כן, אחראי על בקרת סיכוני האשראי ועל אנליזת האשראי המהווה גורם בלתי תלוי הנוטל חלק באישורי האשראי.

חטיבת הביקורת הפנימית

הביקורת הפנימית משמשת כקו הגנה שלישי במסגרת הממשל התאגידי של ניהול הסיכונים, במטרה לבחון את מסגרת אפקטיביות הבקרה הפנימית בבנק. פעילות זו מתבצעת בדרך כלל בדיעבד, כשהיא משתמשת במגוון כלים לרבות: תוכנית עבודה ממוקדת סיכונים המבוססת בין היתר על תוצאות תהליך ה-ICAAP תחקירים ובדיקות נקודתיות. תוצאות עבודת הביקורת והמלצותיה מופצות ליושב ראש הדירקטוריון, יושב ראש ועדת הביקורת, מנהל כללי והפונקציות הרלבנטיות בבנק, תוך מעקב אחר יישום ההמלצות.

לפרטים נוספים בדבר פעילות חטיבת הביקורת הפנימית, ראה פרק ממשל תאגידי בדוחות הכספיים.

פורומים נוספים לניהול ובקרת הסיכון הפועלים בבנק

במסגרת הממשל התאגידי של ניהול הסיכונים, ובהתאם למדיניות מסגרת ניהול הסיכונים של הבנק, פועלים בבנק פורומים נוספים לניהול ובקרת הסיכונים וההון וביניהם:

- ועדת הנהלה לניהול סיכונים - דיון בפרופיל הסיכון, רמת הסיכון והחשיפות אל מול תיאבון הסיכון. התפתחות ערכי הסיכון בתקופה הנסקרת ואירועים מהותיים שהשפיעו על פרופיל הסיכון.
- ועדת הנהלה לסיכונים תפעוליים - ועדה מייעצת לניהול הבנק בתחום ניהול, בקרה וניטור הסיכונים התפעוליים וסיכונים מעילות והונאות.
- פורום בקרה פנימית - מקיים אינטגרציה בין הגורמים השונים בבנק האחראים ליישום מסגרת הבקרה הפנימית של הבנק.
- פורום תכנון וניהול ההון - למעקב אחר התפתחות ההון של הבנק, לנוכח יעדי הבנק.
- פורום לניטור סיכונים (פנ"ס) - שורה של פורומים, המובלים על ידי מנהל הסיכונים הראשי, בשיתוף עם מנהלי היחידות העסקיות, העוסקים באישור מתודולוגיות לניהול סיכונים, תרחישי קיצון ותוצאותיהם, תיקוף מודלים והמלצות ליישום, אישור מסמכי מדיניות ונהלים והיבטים של סיכונים תפעוליים לרבות מפת הסיכונים, סקרי הערכת סיכונים, אירועים מהותיים ותהליכי הפקת לקחים, וכן מגוון נושאים העולים מתוך ניהול הסיכונים והבקרה הפנימית של כל יחידה עסקית.
- פורומים יעודיים בתחום הציות, כולל ניהול סיכונים חוצי גבולות.
- פורום מבחני קיצון באשראי - מאשר ומפתח מתודולוגיות ומודלים לתרחישי קיצון באשראי, סקירה של פרקטיקות מקובלות והגברת השימושיות בתוצאות תרחיש הקיצון בקביעת תיאבון הסיכון.
- ועדת היגוי סיכונים תפעוליים - ועדה המייעצת ל-CRO, בתחומי הסיכונים התפעוליים.
- ועדת היגוי אבטחת מידע וסייבר - ועדה המייעצת ל-CRO בתחום אבטחת מידע וסיכוני סייבר.

הקוד האתי

שקיפות מלאה הינה תנאי הכרחי לממשל תאגידי בכלל, ולממשל תאגידי של ניהול סיכונים יעיל בפרט. מדיניות גילוי נאות של אירועים, תהליכים תומכים ומבנה ארגוני הולם, יוצרים ממשקי עבודה שוטפים התומכים ומאפשרים לדירקטוריון הבנק לבצע את תפקידו. הדירקטוריון והנהלת הבנק מעודדים בקרב הארגון רמה גבוהה של אתיקה וישרה. אחד האמצעים המהותיים להנחלת האתיקה והישרה הוא הכנת קוד אתי לבנק והטמעתו בקרב כל עובדי הבנק.

בבנק פועלת ועדת אתיקה בראשות מזכיר הבנק. הועדה המתכנסת אחת לחודש, כוללת את נציגי יחידות המטה והסניפים, ופועלת להטמעת הקוד האתי באופן שוטף, על ידי פרסום דילמות לעובדי הבנק, דיון בדילמות העולות מהשטח, ובחינת תהליך הטמעת הקוד האתי.

ערכי הקוד האתי של הבנק, הכוללים: אמינות, נאמנות, כבוד האדם, מצינות, ישרה, הוגנות, שקיפות, מחויבות, שלובים ותומכים באסטרטגיה של הבנק כבנק אישי ואנושי.

מדיניות התגמול של הבנק

לפרטים בדבר מדיניות התגמול של הבנק ראה פרק תגמול בדוח הסיכונים לשנת 2017, באתר האינטרנט של הבנק.

הממשל התאגידי של ניהול הסיכונים בחברות הבת

במסגרת ניהול הסיכונים הקבוצתי הכולל בבנק מתבצע תיאום עם החברות הבנות של הבנק בנושא מדיניות ניהול הסיכונים. פיקוח ובקרת חברות בנות מתבצע באופן שוטף ומתקבלים דיווחים מהחברות הבנות בדבר פירוט החשיפות שלהן לסיכונים השונים. דיווחי החברות הבנות של הבנק משולבים במסמך הסיכונים הרבעוני של הבנק.

לבנק מסגרת לניהול ובקרת הסיכונים, מסגרת זו מותאמת למצב השווקים, ליעדיו העסקיים של הבנק ולהוראות בנק ישראל. מסגרת זו בנויה ממספר נדבכים הפועלים יחדיו ביחידות הבנק, שנועדו להבטיח כי הבנק מסוגל לנהל, למדוד ולמצער את הסיכונים שלו בשגרה, ובעת אירוע קיצון או אירוע חירום פנימי או חיצוני.

הנדבכים והעקרונות העיקריים שנקבעו הינם:

- מיפוי וזיהוי הסיכונים להם חשוף הבנק - תהליך זיהוי הסיכונים הוא תהליך מהותי בסיסי שמטרתו להבטיח מיפוי נכון של הסיכונים אליהם הבנק חשוף, תוך התייחסות לשינויים הדינמיים בסביבה העסקית ובפעילות הבנק. תהליך מוסדר למיפוי וזיהוי הסיכונים בבנק, מתבצע לפחות אחת לשנה, כאשר בגין כל סיכון נקבע האם הוא מהותי לפעילות הבנק, לפי סף מהותיות לפוטנציאל הנזק להון הבנק בתרחישי מהלך עסקים רגיל וקיצון. לכל סיכון שמופה כמהותי, ממונה מנהל סיכון, ברמת חבר הנהלה.
- קביעת תיאבון סיכון - תיאבון הסיכון הכולל הנקבע על ידי דירקטוריון הבנק, מבטא את מגבלות החשיפה שהדירקטוריון מוכן לקבל על עצמו בשגרה ובעת קיצון. תיאבון הסיכון מוגדר כמותית ואיכותית ועומד בקשר ישיר עם האסטרטגיה העסקית של הבנק ורמת הנזילות וההון הנדרשת לעמידה ביעדים האסטרטגיים.
- תיאבון הסיכון הכולל של הבנק, מהווה את אבני היסוד של פעילות הבנק, ואינו משתנה באופן תדיר. מדיניות הבנק בתחום תיאבון הסיכון הינה למקסם תשואה/תועלת ברמת סיכון נמוכה יחסית.
- הדירקטוריון קבע מפת עקרונות יסוד המגדירה את פעילותו העסקית האסטרטגית ותיאבון הסיכון הכולל של הבנק הנגזר ממנה, תוך התייחסות למדדי "סיכון" ו"פוטנציאל השפעה על תשואה/תועלת הבנק". תיאבון הסיכון הפרטני לכל אחד מהסיכונים, נגזר מאחד או יותר מעקרונות היסוד של הפעילות האסטרטגית של הבנק, וכולל מגוון מדדים כמותיים ואיכותיים התומכים בהשגת המטרות העסקיות בגבולות הגזרה של תיאבון הסיכון. להנהלת הבנק תיאבון סיכון אפס בהתייחס לחריגה ממגבלות הדירקטוריון, ולפיכך, הטילה ההנהלה מגבלות משלה על חלק ממדדי הסיכון. מגבלות ההנהלה נקבעו ברף סיכון נמוך יותר ממגבלות הדירקטוריון. מגבלות אלה משמשות כהתראה לפני הגעה לטווח תיאבון הסיכון שקבע הדירקטוריון.
- מסמכי מדיניות לניהול הסיכונים השונים - לכל סיכון מהותי קובע הדירקטוריון מסמך מדיניות ייעודי המתווה את מסגרת ניהול הסיכון, תיאבון הסיכון הפרטני והעקרונות הנדרשים לטיפול בסיכון, כולל הפורומים והגורמים הנושאים באחריות לניהול ובקרת הסיכון, אופן מדידת הסיכון, הדרישות העסקיות והרגולטוריות, והדרכים להפחתתו ומזעורו. מסמכי המדיניות ערוכים ככלל במתודולוגיית ארבעת ה-Mים, שנקבעה בבנק כמתודולוגיה לניתוח וניהול הסיכונים, כדלהלן:
 - Material (מהותיות) - בחינה האם הסיכון מהותי לפעילות הבנק בשגרה או בחירום.
 - Measured (מדידה) - מיפוי שיטות המדידה, המערכות והמודלים המרכזיים בהם משתמש הבנק.
 - Managed (ניהול ובקרה) - מיפוי והגדרת שיטות ניהול ובקרת הסיכון.
 - Mitigated (הפחתה) - שיטות הפחתה, המאפשרות למצער את רמת החשיפה של הבנק לסיכון. שיטות ההפחתה בין שהן פיננסיות ובין שאינן פיננסיות, כגון: עסקאות גידור, הדרכות, תחקירים, תהליכי הפקת לקחים, וקיומם של פורומים שהוקמו לשם התמודדות עם התפתחות הסיכון במצב שגרה ובמצבי חירום.
- כמו כן, הנהלת הבנק קבעה שורה של נהלים, המבטיחים כי קווי ההגנה שנקבעו מיישמים באופן הולם את העקרונות שנקבעו במדיניות.
- פרופיל הסיכון - פרופיל הסיכון משקף את החשיפה שהבנק לוקח בפועל, אל מול תיאבון הסיכון שהוגדר, התואם את יעדי התוכנית האסטרטגית ותוכנית העבודה, וכן את התפתחות תנאי המאקרו בשווקים, כולל האפשרות להתרחשות מבחני קיצון "סבירים" (שאינם מבחני איום). מסמך הסיכונים הרבעוני של הבנק הוא המסמך המהווה את כלי הדיווח המרכזי של הנהלת הבנק בדבר פרופיל הסיכון לנוכח תיאבון הסיכון ועמידה בתיאבון הסיכון. המסמך מציג מבט איכותי וכמותי על התפתחותם של כל מדדי הסיכונים שנקבעו, כאשר דגש רב ניתן בדיונים על מדדים המתקרבים לתיאבון הסיכון, השלכות התקרבות זו על פרופיל הסיכון והפעולות הנדרשות כדי להקטין את רמת הסיכון.
- תרחישי הקיצון מהווים כלי חשוב ומשלים למדדי הסיכון השוטפים במסגרת ניהול ובקרת הסיכונים של הבנק ואומדים את הסיכון בראייה נוכחית ועתידית. תרחישי הקיצון מציפים מוקדי סיכון, מהותיים, משמשים כלי תומך לקבלת החלטות עסקיות ואמצעי משלים למדידת סיכונים במודלים כמותיים לזיהוי סיכונים שאינם מזוהים במודל בשל מגבלות מובנות במודלים. לבנק מגוון רחב של תרחישי קיצון, הפועלים כדי לאמוד את פוטנציאל פגיעת הסיכונים השונים ביעדיו העסקיים והפיננסיים. תרחישי הקיצון העיקריים בהם משתמש הבנק בפעילותו השוטפת, וכחלק מתכנון ההון המתבצע במסגרת תהליך ה-ICAAP, מתבצעים ברמות חומרה שונות ולאופקי זמן שונים ונקבעים בהתבסס על מגוון שיטות כגון: ניתוחי רגישות; תרחישים סובייקטיביים; תרחשי קיצון היסטוריים המתבססים על אירועי קיצון שהתרחשו בעבר בשוק המקומי או בחוץ לארץ, תוך שהם משחזרים את אירועי העבר, ובוחנים את השפעתם על התיק הנוכחי של הבנק; תרחישי מאקרו, לפי הנחות הבנק או לפי תרחישים שניתנו לכלל המערכת הבנקאית על ידי בנק ישראל (כגון: תרחישי קיצון מאקרו כלכלי אחיד, בו פיתח הבנק משוואות המתרגמות את השפעת גורמי המאקרו על התיק) תרחשי קיצון מבוצעים במספר רמות: רמת תיק ו/או עסקה, רמת סיכון, רמת מגזר או ענף, תרחישים מערכתיים האומדים את ההשפעה עבור מספר סיכונים במקביל, תוך התייחסות לקשר בין הסיכונים השונים. וכן, תרחישים על כלל הבנק (כגון: תרחישי איום).

- תהליך הערכה הפנימי של הלימות ההון (ICAAP (Internal Capital Adequacy Assessment Process) - מסמך ה-ICAAP, הינו מסמך המתאר תהליך זה מוגש אחת לשנה, להנהלת הבנק, לדירקטוריון הבנק ולבנק ישראל, ומציג סיכום התהליך הפנימי שמקיים הבנק להערכת הלימות הונו. תהליך תכנון ההון של הבנק, המתבצע לאופק תכנון של כשלוש שנים, נועד להבטיח כי יחזק על ידי הבנק הון הולם, התומך בכלל הסיכונים הגלומים בפעילות הבנק, בשגרה בהתאם לתוכנית האסטרטגית של הבנק ובאירועי קיצון (ראה הרחבה בפרק הלימות ההון). כמו כן בחינת נאותות תהליכי הניהול והפחתת הסיכונים, תהליכים הכוללים הערכה עצמית של הסיכונים, איכות ניהולם וכיוון התפתחותם, על ידי בקרי הסיכון ומנהלי הסיכון וכן סקירה בלתי תלויה של הביקורת הפנימית להערכת האפקטיביות של מסגרת הבקרה הפנימית של הבנק.
- תיקוף מודלים (סיכון מודל) - לבנק תהליך מוסדר למיפוי המודלים הנדרשים בתהליך תיקוף, המודלים מסווגים לפי דרישות רגולציה ודרגות חומרה. תיקוף המודלים נעשה טרום כניסתם לשימוש ובתהליך שוטף (תקופתי). תדירות ביצוע תהליכי התיקוף נקבעת בהתאם להנחיות הרגולציה ומהותיות המודל. תיקוף המודלים נעשה בהתאם למתודולוגית תיקוף המודלים לרכיבים השונים תוך שמירה על עקרונות הפרדת התפקידים.
- מערכות טכנולוגיות תומכות ניהול ובקרת סיכונים - לבנק מערכות מדידה רבות המשמשות לצורך אמידת מכלול הסיכונים המהותיים אליהם הוא חשוף וכן, מערכות מידע התומכות במעקב, דיווח וניטור הסיכונים. ככלל, מדיניות הבנק היא לנהל ולנטר את הסיכונים תוך שימוש במערכות ממוכנות ומבוקרות, עם תלות מינימלית בתהליכים ידניים ובתדירות עדכון קרובה ככל הניתן לזמן אמת.

תרבות ניהול הסיכונים

- קבוצת הבנק פועלת באופן מתמשך לפיתוח וחיזוק תהליכי ניהול סיכונים, ליצירת תרבות ניהול סיכונים ההולמת את פעילות הבנק ותומכת בהשגת יעדי העסקיים.
- ניהול הסיכונים הוא חלק אינטגרלי מהפעילות השוטפת בבנק, והחטיבה לבקרת סיכונים מעורבת בתהליכים המהותיים בבנק, בכל תחומי הפעילות. פעילות זו משתקפת בין היתר בתהליכים הבאים:
 - אתגור תהליכים עסקיים ואסטרטגיים - החטיבה לבקרת סיכונים מאתגרת את תוכניות העבודה השנתיות, המבוססות על התוכנית האסטרטגית של הבנק. כמו כן עוקבת החטיבה אחר הסיכונים העיקריים הגלומים בפעילות החטיבות השונות, ניטורם, והפעולות להפחתת הסיכון והשפעתם על מימוש התוכניות העסקיות.
 - תהליך לאישור מוצר או פעילות חדשה - להפעלת מוצר או פעילות חדשה בבנק (כמו גם, לעדכון של מוצר או פעילות קיימת) לשם השגת יעדים עסקיים, קיים פוטנציאל לחריגה ממסגרת ניהול ובקרת סיכון שנקבעה ובפרט, מתיאבון הסיכון. לפיכך, קבעו הנהלת ודירקטוריון הבנק במדיניות מסגרת ניהול הסיכונים את אופן הטיפול של הבנק במוצר או פעילות חדשה, הקובעת רשימת תיוג ייעודית, באמצעותה בוחן הבנק את השפעת השקת הפעילות או המוצר החדש על כל רשימת הסיכונים שמופו בבנק, לרבות התייחסות להיבטים תפעוליים, טכנולוגיים וחשבונאיים הכרוכים בהשקתו. השפעת המוצר או הפעילות החדשה על פרופיל הסיכון הנוכחי של הבנק, קובעת את מסלול האישור שלו, כאשר, אלה שיש להם השפעה מהותית על פרופיל הסיכון של הבנק, מאושרים בדירקטוריון.
 - סקרי סיכונים - קיום תהליכים תקופתיים לביצוע סקרי סיכונים בתחומים שונים: הן תפעוליים לרבות סקרי אבטחת מידע, והן בנושאי ציות ובקרה פנימית. סקרים אלה מהווים כלי תומך לניהול דינמי ואקטיבי של מפת הסיכונים.
 - תחקירים ובדיקות אד הוק - קיום תהליך פנימי מתמשך של קווי ההגנה השונים לביצוע תחקירים ובדיקות אד הוק, בעקבות אירועים פנימיים ו/או אירועים חיצוניים, לרבות אירועים שהתרחשו במערכת הבנקאית העולמית. הפקת לקחים מאירועים אלה והטמעתם בבנק, תחקירים מהותיים שבוצעו בקשר עם ניהול סיכונים עולים לדין עד לרמת דירקטוריון הבנק.
 - מערך הדיווחים - תקשורת הסיכונים מהווה נדבך מרכזי ביכולת הבנק לנהל את הסיכונים שלו. לבנק הגדרה של מערך הדיווחים במדיניות מסגרת ניהול הסיכונים, הקובע את הדיווחים הנדרשים בשגרה, במצב התראה ובמצב קיצון (חירום), בין כל קווי ההגנה שנקבעו בבנק, לפי הצורך שנוצר, ובהתאם למצבי הטבע האפשריים.
 - התנהלות בחירום - לבנק מסמכי מדיניות ונהלים מוסדרים להמשכות עסקית באירועי חירום, הן אירועי חירום מערכתיים כדוגמת: אירוע ביטחוני, רעידת אדמה ועוד והן אירועים ספציפיים לבנק כדוגמת: כשל במערכות הבנק. כמו כן לבנק נוהל לפעילות עסקית בהתרחשות אירוע קיצון פיננסי בשווקים. פורומים ייעודיים למקרה חירום יופעלו בבנק על ידי מנהלי הסיכונים במקרה של התרחשות, או פוטנציאל להתרחשות אירועים כאלה בתחום סיכונים האשראי, השוק והנזילות. מסמכי המדיניות והנהלים שהוכנו על ידי יחידות הבנק קובעים תוכניות חירום אפשריות שאותן יכול הבנק להפעיל, לו התרחשו אירועים שכאלה.
 - הדרכות - קיום מערך הכשרה והדרכה מקיף הכולל אמצעים שונים לרבות: לומדות מרוחק, הכשרות והדרכות ייעודיות בנושאי ניהול סיכונים ובדגש על רגולציה ובקרה פנימית, כנסים ייעודיים ועוד. כמו כן מתקיים קשר שוטף בין מנהלי הסיכון במטה ליחידות השטח ובפרט מול נציגים בכל אחת מיחידות הבנק שמונו כאחראיים בתחומי הסיכון השונים להנחלת עקרונות הפעילות ותקשור המידע ביחידות השונות.
- לפרטים בדבר מדיניות תגמול לכלל עובדי הבנק שאינם נושאי משרה לשנים 2017-2019 שאושרה על ידי הדירקטוריון ביום 20 במרץ 2017, ראה ביאור 22 בדוחות הכספיים לשנת 2017.
- לפרטים בדבר מבנה התגמול בבנק ותמיכתו בתרבות הסיכון, ראה פרק תגמול בדוח הסיכונים לשנת 2017, באתר האינטרנט של הבנק.

מבנה ההון הרגולטורי

ההון הפיקוחי מורכב משני רבדים - הון רובד 1 (הכולל הון עצמי רובד 1 והון רובד 1 נוסף) והון רובד 2. הון עצמי רובד 1 כולל את רכיבי ההון המיוחסים לבעלי מניות הבנק ואת זכויות בעלי המניות החיצוניים בהון של חברות מאוחדות (עודף ההון בחברת הבת אינו מוכר).

בהון עצמי רובד 1 נכללים התאמות פיקוחיות וניכויים מההון - מוניטין, השקעות ברכיבי הון של תאגידים פיננסיים, הרווח הכולל האחר המצטבר בגין גידור תזרים מזומנים של פריטים שאינם מוצגים במאזן לפי שווי הוגן והתאמות בגין התחייבות של מכשירים נגזרים הנובעים משינוי סיכון האשראי של הבנק (DVA).

הון רובד 1 נוסף מורכב ממכשירי הון העומדים בדרישות שנקבעו בהוראות. נכון ליום 30 בספטמבר 2018 אין לבנק מכשירי הון הנכללים בהון רובד 1 נוסף.

הון רובד 2 מורכב מהפרשה קבוצתית להפסדי אשראי ומכשירי הון העומדים בדרישות שנקבעו.

מגבלות על מבנה ההון:

- הון רובד 2 לא יעלה על 100% מהון רובד 1 לאחר הניכויים הנדרשים מהון זה.
- מכשירי הון הכשירים להיכלל בהון רובד 2 לא יעלו על 50% מהון רובד 1 לאחר הניכויים הנדרשים מהון זה.

להלן תמצית רכיבי ההון הפיקוחי, יחסי ההון לרכיבי סיכון של הקבוצה ויחסי ההון המזעריים שנקבעו על ידי המפקח על הבנקים:

31 בדצמבר 2017		30 בספטמבר 2017		30 בספטמבר 2018	
סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל 3		סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל 3		סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל 3	
יתרה		יתרה		יתרה	
במיליוני שקלים חדשים					
הון עצמי רובד 1 לפני התאמות פיקוחיות וניכויים					
81	14,431	81	14,157	-	15,047
סך כל ההתאמות הפיקוחיות והניכויים בהון עצמי רובד 1					
3	98	4	102	-	96
84	14,333	85	14,055	-	14,951
2,233	5,251	2,233	4,603	1,786	4,874
2,317	19,584	2,318	18,658	1,786	19,825
-	140,524	-	138,363	-	147,872
יחס הון עצמי רובד 1 לרכיבי סיכון					
10.20%		10.16%		10.11%	
13.94%		13.48%		13.41%	
יחס הון רובד 1 מזערי שנקבע על ידי המפקח על הבנקים					
9.86%		9.86%		9.84%	
יחס הון כולל מזערי שנקבע על ידי המפקח על הבנקים					
13.36%		13.36%		13.34%	

לפרטים בדבר הרכב מפורט של ההון הפיקוחי בהתאם לדרישות הגילויי בנדבך השלישי של באזל ליום 30 בספטמבר 2018, בהשוואה ליום 30 בספטמבר 2017 וליום 31 בדצמבר 2017 ראה נספח להלן.

להלן תנועות בהון הפיקוחי במהלך התקופה, לרבות שינויים בהון העצמי רוברד 1, הון רוברד 1 והון רוברד 2 (במיליוני שקלים חדשים):

31 בדצמבר 2017	30 בספטמבר 2017	30 בספטמבר 2018	
			הון רוברד 1
13,318	13,318	14,333	יתרה ליום 1 בינואר
16	13	16	הנפקת הון מניות רגילות ופרמיה על המניות
			שינוי בקרן הון מההטבה בשל עסקאות
8	(7)	(16)	תשלום מבוסס מניות
1,347	982	1,004	רווח נקי לתקופה
(334)	(256)	(247)	דיבידנד שהוכרז או חולק השנה
			התאמות מתרגום דוחות כספיים של חברות
(2)	(1)	1	כלולות
13	31	(56)	קרן הון מניירות ערך זמינים למכירה
(5)	-	(1)	קרן הון הנובעת מגידור תזרים מזומנים
(85)	(76)	(30)	קרן הון בגין זכויות עובדים
11	23	(103)	אחרים כולל התאמות רגולטוריות
42	28	48	זכויות שאינן מקנות שליטה
			ניכויים
			רווח כולל אחר מצטבר בגין תזרים מזומנים
			של פריטים שאינם מוצגים במאזן לפי שווי
2	(2)	-	הוגן
			רווחים או הפסדים מצטברים כתוצאה
			משינויים בשווי ההוגן של התחייבויות שנבעו
2	2	2	משינויים בסיכון האשראי של הבנק
14,333	14,055	14,951	יתרה לסוף התקופה
			הון רוברד 2
4,888	4,888	5,251	יתרה ליום 1 בינואר
(464)	(447)	(625)	הפחתת מכשירי הון
33	46	68	תנועה בהפרשה קבוצתית להפסדי אשראי
794	116	180	הנפקת איגרות חוב עם המרה מותנית
5,251	4,603	4,874	יתרה לסוף התקופה

הלימות ההון

הבנק מנטר את יחס הלימות ההון והמינוף באופן שוטף, על מנת לוודא עמידה בדרישות הפיקוח על הבנקים וכדי לאפשר היערכות מבעוד מועד למתן מענה להתפתחות נכסי הסיכון ודרישות ההון של הבנק. לשם כך, קבע דירקטוריון הבנק מסמך מדיניות, המתווה את העקרונות הנדרשים לניהול יחס הלימות ההון ויחס המינוף, ואת יעדי ההון של הבנק ("תיאבון סיכון"). המהווים שולי ביטחון מעבר לדרישות ההון והמינוף המזעריות הרגולטוריות. כמו גם הדיווחים הנדרשים והפעולות שיש לנקוט במקרים בהם יורד יחס ההון מרמות מינימליות שנקבעו. ניהול ותכנון ההון מתבצע על ידי פורום ייעודי בראשות מנהל החטיבה הפיננסית - CFO ובהשתתפות מנהל החטיבה לבקרת סיכונים - CRO, מנהל חטיבת חשבונאות ודיווח כספי - החשבונאי הראשי, ומנהלי החטיבות העסקיות בבנק. תכנון ההון השוטף מבוסס על הנחות העבודה של התוכנית האסטרטגית החמש שנתית של הבנק, הן ביעדי הגידול בנכסי הסיכון והן ביעדי הגידול ברווחיות, וזאת בכפוף ליעדי ההון והמינוף ומדיניות חלקות הדיבידנד.

כחלק מיישום הנדבך השני של באזל III, מגיש הבנק בכל שנה את מסמך ה-ICAAP, שהינו תהליך הערכה פנימי של הסיכונים וההון המתבצע על ידי הבנק. התהליך נועד להבטיח כי רמת ההון הכולל של הבנק תואמת את פרופיל הסיכון שלו, יעדי ההון שקבע יעדי התוכנית האסטרטגית. הן במהלך עסקים רגיל והן בתרחישי קיצון. בנוסף, נבחנים באופן איכותי תהליכי ניהול ובקרת הסיכונים והממשל התאגידי של ניהול הסיכונים בבנק. בחודש ינואר 2018, שלח הבנק לבנק ישראל את מסמך ה-ICAAP לשנת 2017. מסמך זה כולל מספר פרקים שנועדו לתאר את הממשל התאגידי של ניהול הסיכונים בבנק, ניתוח תמציתי איכותי וכמותי של הסיכונים המהותיים לבנק, ניהול יעדי ההון ויעדי התוכנית האסטרטגית, פרופיל הסיכון וההתפתחויות שחלו במהלך השנה בניהול הסיכונים השונים שזוהו ומופו בבנק וכן, תהליכי השיפור והשימושיות המתוכננים לשנה הקרובה.

החלק המרכזי במסמך מהווה את תהליך תכנון ההון הפנימי שבוצע לאופק תכנון של שלוש שנים קדימה, מיום 30 ביוני 2017 ועד ליום 30 ביוני 2020. במסגרת זו, חושבה הקצאת ההון הנדרשת, בגין כל אחד מהסיכונים, החל מדרישות הנדבך הראשון, בתוספת ההון הנדרש בגין הנדבך השני. הנדבך השני כולל הקצאת הון בגין סיכונים שאינם מופיעים בנדבך הראשון, כגון: סיכוני ריכוזיות אשראי וסיכון ריבית בתיק הבנקאי וכן, הקצאת הון נוספות בגין סיכונים שנכללים בנדבך הראשון אך להערכת

הבנק הקצאת ההון אינה מספקת ואינה הולמת את פרופיל הסיכון של הבנק. הקצאת ההון מחושבת במצב של שגרה וכן בתרחישי קיצון. תרחישי הקיצון מבוצעים במספר אופנים, החל מביצוע תרחישים ברמה של סיכון בודד, דרך ביצוע תרחיש מערכתי וכלה בביצוע מבחני איום. מבחנים אלה נועדו לוודא כי יש בידי הבנק כריות הון מספקות כדי לשרוד גם בתרחישים הוליסטיים, עם סיכון מזערי להתרחשות - אירועים קיצוניים בכל מימדי פרופיל הסיכון של הבנק, כולל השפעות בגין סיכונים שלא הוקצה כנגדם הון בשלבים הקודמים, כגון: סיכונים מוניטין ונזילות. המגבלה שנקבעה ליחס הון עצמי רובד 1 תחת תרחיש איום, הינה יחס מינימלי של 6.5%.

באזל III

בסוף שנת 2010 אימצה ועדת באזל הוראה חדשה, המכונה באזל III. הוראה זו, פרי המשבר האחרון בשווקים הבינלאומיים, מכילה אוסף של תיקונים להוראת באזל II, וביניהם: חיזוק בסיס ההון, העלאת יחסי ההון המזעריים, קביעת מדדים חדשים ומתודולוגיות לטיפול בסיכון הנזילות, חיזוק המתודולוגיה להתמודדות עם סיכון הצד הנגדי (כולל הקצאת הון כנגד סיכון זה, במסגרת הנדבך הראשון), קביעת יחס מינוף כיחס חדש במסגרת מדדי ניהול הסיכונים, חיזוק התהליכים לביצוע מבחני מצוקה ותהליכים נוספים שנועדו לשפר את יכולות ניהול ובקרת הסיכונים במוסדות הפיננסיים. על פי לוח הזמנים שנקבע על ידי הוועדה, היא מיושמת ברחבי העולם בהדרגה, החל משנת 2013.

החל מיום 1 בינואר 2014 הבנק מיישם את הוראות מדידה והלימות הון על פי כללי באזל III כפי שפורסמו על-ידי הפיקוח על הבנקים וכפי ששולבו בהוראות ניהול בנקאי תקין 201-211.

להלן העדכונים והשפעות העיקריות של יישום ההוראות על מדידת הלימות ההון:

- החמרת הקריטריונים להכרה במרכיבי ההון שיקללו בהון עצמי רובד 1.
- הוספת הקצאת הון בגין הפסדי CVA (הפסדי שערך לשווי שוק בגין סיכון אשראי של צד נגדי, Credit Value Adjustments) - בנוסף לדרישת הון בגין סיכון לשל הנובעת מסיכון אשראי של צד נגדי לפי הגישה הסטנדרטית, נדרשת הקצאת הון לכיסוי הסיכון להפסדים פוטנציאליים שעלולים להיווצר משערך לשווי שוק של נגזרים מעבר לדלפק (OTC).
- החמרה ועדכון הקריטריונים להכרה במכשירי חוב, כמכשירים הוניים, הנכללים בהון רובד 1 נוסף והון רובד 2. מכשירי ההון מסוג CoCo - (Contingent convertible capital instrument), כוללים מנגנונים לספיגת הפסדים לרבות הפסקת תשלומי ריבית למחזיקים במכשיר (קיים בהון רובד 1 נוסף, בלבד), ומנגנון לספיגת הפסדי קרן לפיו תבצע המרה למניות או הפחתת קרן כאשר יחס הון עצמי רובד 1 יורד מתחת לטריגר כמותי שנקבע, או כאשר נמסרה הודעת המפקח על הבנקים, לפיה הפעלת המנגנון לספיגת הפסדי קרן, הכרחי לשמירת יציבות התאגיד הבנאי, אירוע "אי קיימות" של הבנק. הטריגרים הכמותיים שנקבעו להון רובד 1 נוסף והון רובד 2 הינם בשיעורים של 7% ו-5% בהתאמה. נכון ליום 30 ביוני 2018 אין לבנק מכשירי הון הנכללים בהון רובד 1 נוסף.
- ביטול האבחנה שהייתה קיימת בהוראה הקודמת, בין סוגי ההון ברובד 2 (רובד 2 תחתון ורובד 2 עליון) כך שהון רובד 2 הוא אחיד.
- כתבי התחייבויות נדחים, שהוכרו כמכשירי הון רובד 2 על פי ההוראות הקודמות, אינם כשירים כהון פיקוחי על פי ההוראות הנוכחיות, בעיקר עקב היעדר מנגנון ספיגת הפסדים. על כן, נקבעו הוראות מעבר לפיהם מכשירים אלה יוכרו להון רובד 2 ב-80% מיתרת המכשירים ליום 31 בדצמבר 2013 והפחתה של 10% בכל שנה עד ליום 1 בינואר 2022.
- הפרשה קבוצתית להפסדי אשראי - סכום ההפרשה הקבוצתית יוכר כהון רובד 2 עד לתקרה של 1.25% מנכסי הסיכון המשוקללים לסיכון אשראי. מנגד, סכום ההפרשה התווסף לנכסי הסיכון המשוקללים לסיכון אשראי.
- מיסים נדחים הנובעים מהפרשי עיתוי - מיסים נדחים הנובעים מהפרשי עיתוי (ועד ל-10% מהון עצמי רובד 1) - משוקללים במשקל סיכון של 250%.

בעקבות פרסום הוראות המפקח על הבנקים לגבי אימוץ המלצות באזל III בישראל, החליט דירקטוריון הבנק ביום 14 באוגוסט 2013, כי יעד יחס הון עצמי רובד 1 לרכיבי סיכון ליום 31 בדצמבר 2014, לא יפחת משיעור של 9% תוך שמירה על שולי ביטחון נאותים.

ביום 28 בספטמבר 2014 פרסם המפקח על הבנקים עדכון להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 329 לפיו יעד הון עצמי רובד 1 יועד ההון הכולל לרכיבי סיכון יכלול תוספת בשיעור המבטא 1% מיתרת תיק האשראי לדיר. יחס הון עצמי רובד 1 המזערי ייחס ההון הכולל המזערי הנדרשים על ידי המפקח על הבנקים, על בסיס מאוחד, לפי נתוני מועד הדיווח הינם 9.84% ו-13.34% בהתאמה.

יעד זה, יכול שישתנה בהתאם לנתונים בפועל של תיק האשראי לדיר ושל סך נכסי הסיכון. לפרטים בדבר מדיניות הדיבידנד ראה פרק התפתחויות עיקריות בפרופיל הסיכון של הבנק לעיל, ביאור 9 לדוחות הכספיים וכן פרק דיבידנד בדוח הדירקטוריון וההנהלה.

נכסי הסיכון כוללים בנדבך הראשון, נכסי סיכון בגין סיכונים אשראי, סיכונים שוק, סיכון תפעולי וסיכון נגזרים צד נגדי CVA. סיכון האשראי הוא הסיכון המהותי בבנק ונכסי הסיכון בגינו מהווים שיעור של כ-92% מסך נכסי הסיכון.

להלן התפלגות נכסי סיכון ודרישות ההון בגין סיכון אשראי לפי קבוצות חשיפה (במיליוני שקלים חדשים):

31 בדצמבר 2017		30 בספטמבר 2017		30 בספטמבר 2018		קבוצת חשיפה
יתרות משוקללות של נכסי סיכון דרישת הון ⁽³⁾	יתרות משוקללות של נכסי סיכון ⁽²⁾	יתרות משוקללות של נכסי סיכון ⁽¹⁾	יתרות משוקללות של נכסי סיכון ⁽¹⁾	יתרות משוקללות של נכסי סיכון ⁽¹⁾	יתרות משוקללות של נכסי סיכון ⁽¹⁾	
92	688	100	749	117	876	חובות של ריבוניות
102	766	110	821	66	494	חובות של ישויות סקטור ציבורי
124	927	121	909	106	794	חובות של תאגידים בנקאיים
4,992	37,362	4,977	37,253	5,478	41,066	חובות של תאגידים
328	2,459	292	2,185	323	2,418	חובות בביטחון נדל"ן מסחרי
1,899	14,217	1,817	13,604	1,982	14,861	חשיפות קמעונאיות ליחידים
916	6,858	904	6,769	937	7,022	הלוואות לעסקים קטנים
8,319	62,265	8,203	61,396	8,620	64,616	משכנתאות לדיור
595	4,454	607	4,543	613	4,595	נכסים אחרים
17,367	129,996	17,131	128,229	18,242	136,742	סך הכל

(1) דרישת ההון חושבה על פי שיעור של 13.34% מיתרות נכסי הסיכון.

(2) דרישת ההון חושבה על פי שיעור של 13.36% מיתרות נכסי הסיכון.

(3) דרישת ההון חושבה על פי שיעור של 13.36% מיתרות נכסי הסיכון.

קבוצת החשיפה העיקרית הינה המשכנתאות לדיור, פעילות הליבה של הבנק. תיק המשכנתאות לדיור מהווה כ-65% מתיק האשראי של הבנק, ומשקל הסיכון הממוצע הוא 52%, כך שמשקל נכסי הסיכון בגין המשכנתאות לדיור הוא כ-47% מנכסי הסיכון בגין אשראי. מקדם זה משקף את רמת הסיכון הנמוכה יותר בסגמנט זה, ביחס לחובות אחרים, הן לאור הפיזור הנרחב בין הלווים והן לאור הבטוחה המוצקה במקדמים גבוהים ביחס לחוב.

להלן נכסי הסיכון ודרישות ההון בגין סיכון שוק, סיכון CVA וסיכון תפעולי (במיליוני שקלים חדשים):

31 בדצמבר 2017		30 בספטמבר 2017		30 בספטמבר 2018		קבוצת חשיפה
יתרות משוקללות של נכסי סיכון דרישת הון ⁽³⁾	יתרות משוקללות של נכסי סיכון ⁽²⁾	יתרות משוקללות של נכסי סיכון ⁽¹⁾	יתרות משוקללות של נכסי סיכון ⁽¹⁾	יתרות משוקללות של נכסי סיכון ⁽¹⁾	יתרות משוקללות של נכסי סיכון ⁽¹⁾	
214	1,605	162	1,213	195	1,462	סיכון שוק
71	529	79	589	47	353	סיכון CVA בגין נגזרים ⁽⁴⁾
1,121	8,394	1,113	8,332	1,243	9,315	סיכון תפעולי ⁽⁵⁾
1,406	10,528	1,354	10,134	1,485	11,130	סך הכל
18,773	140,524	18,485	138,363	19,727	147,872	סך נכסי הסיכון

(1) דרישת ההון חושבה על פי שיעור של 13.34% מיתרות נכסי הסיכון.

(2) דרישת ההון חושבה על פי שיעור של 13.36% מיתרות נכסי הסיכון.

(3) דרישת ההון חושבה על פי שיעור של 13.36% מיתרות נכסי הסיכון.

(4) Credit Value Adjustments, שערך לשווי שוק בגין סיכון אשראי של צד נגדי, בהתאם להוראות באזל III.

(5) הקצאת ההון בגין הסיכון התפעולי חושבה לפי הגישה הסטנדרטית.

הקצאת ההון בגין סיכון שוק הכוללת סיכון ריבית בתיק הסחיר, המחושב במודל הסטנדרטי לפי שיטת המח"מ, סיכון בגין חשיפות מטבע וסיכון תיק האופציות המחושב המודל הסטנדרטי לפי שיטת גמא ווגא, היא נמוכה. תוצאה המשקפת את מדיניות הבנק לניהול סיכונים השוק ותיאבון הסיכון הנמוך שהוגדר ביחס לסיכונים אלה. יצוין כי סיכון הריבית בתיק הבנקאי מטופל במסגרת הקצאת ההון בנדבך השני.

הקצאת ההון בגין סיכון CVA נמוכה מאוד ומשקפת את המדיניות השמרנית של הבנק לפעילות בנגזרים מול צדדים נגדיים, בעלי סיכון אשראי נמוך.

הקצאת ההון בגין סיכון תפעולי חושבה לפי השיטה הסטנדרטית. לפי גישה זו פולח הבנק לשמונה קווי עסקים, כנדרש על ידי בנק ישראל, כאשר לכל קו עסקים ניתן משקל סיכון סטנדרטי, המבטא את רמת רגישות קו העסקים להפסדים בגין סיכון תפעולי. משקלי הסיכון נעים בטווח שבין 12% לבנקאות קמעונאית לבין 18% למימון תאגידיים. פעילות הבנק היא ברובה קמעונאית ולפיכך מרבית נכסי הסיכון התפעולי הם בגין קו עסקים זה ומשקל הסיכון הממוצע הכולל של הבנק הוא כ-12.5%.

להלן ההון לצורך חישוב יחס ההון לאחר התאמות פיקוחיות וניכויים:

30 בספטמבר 2018	30 בספטמבר 2017	31 בדצמבר 2017	
14,951	14,055	14,333	הון עצמי רובד 1
4,874	4,603	5,251	הון רובד 2
19,825	18,658	19,584	סך הכל הון כולל

יחס הון לרכיבי סיכון (באחוזים)			
ליום 30 בספטמבר 2018	ליום 30 בספטמבר 2017	ליום 31 בדצמבר 2017	
10.11	10.16	10.20	יחס הון עצמי רובד 1 לרכיבי סיכון
13.41	13.48	13.94	יחס ההון הכולל לרכיבי הסיכון
9.84	9.86	9.86	יחס הון עצמי רובד 1 המזערי הנדרש על ידי המפקח על הבנקים ⁽¹⁾
13.34	13.36	13.36	יחס ההון הכולל המזערי הנדרש על ידי המפקח על הבנקים ⁽¹⁾
חברות בת משמעותיות			
בנק יב לעובדי המדינה בע"מ והחברות המאוחדות שלו			
9.49	9.34	9.27	יחס הון עצמי רובד 1 לרכיבי סיכון
13.53	13.53	13.01	יחס ההון הכולל לרכיבי סיכון
9.00	9.00	9.00	יחס הון עצמי רובד 1 המזערי הנדרש על ידי המפקח על הבנקים
12.50	12.50	12.50	יחס ההון הכולל המזערי הנדרש על ידי המפקח על הבנקים

(1) יחסי ההון הנדרשים על ידי המפקח מיום 1 בינואר 2015. החל מיום 1 בינואר 2015, מתווספת ליחסים אלה דרישת הון בשיעור המבטא 1% מיתרת ההלוואות לדיוור.

מידע נוסף הנוגע להלימות ההון

להלן פרטים בדבר נכסים משוקללים בסיכון לפי מגזרי פעילות פיקוחיים (במיליוני שקלים חדשים):

ליום 30 בספטמבר 2018											
סך הכל באחוזים	סך הכל בסכום	פעילות חוץ לארץ	ניהול פיננסי	גופים מוסדיים	עסקים גדולים	עסקים בינוניים	עסקים קטנים	עסקים זעירים	בנקאות	משקי בית פרטית	סיכון אשראי (כולל CVA)
93%	137,095	3,927	4,541	2,155	21,005	6,491	9,467	7,273	28	82,208	סיכון אשראי (כולל CVA)
1%	1,462	-	1,462	-	-	-	-	-	-	-	סיכון שוק
6%	9,315	264	404	145	1,413	436	636	489	2	5,526	סיכון תפעולי
100%	147,872	4,191	6,407	2,300	22,418	6,927	10,103	7,762	30	87,734	סך הכל
100%	100%	3%	4%	2%	15%	5%	7%	5%	-	59%	סך הכל באחוזים

ליום 30 בספטמבר 2017											
סך הכל באחוזים	סך הכל בסכום	פעילות חוץ לארץ	ניהול פיננסי	גופים מוסדיים	עסקים גדולים	עסקים בינוניים	עסקים קטנים	עסקים זעירים	בנקאות	משקי בית פרטית	סיכון אשראי (כולל CVA)
93%	128,818	3,335	4,630	2,037	19,434	6,546	7,912	7,074	18	77,832	סיכון אשראי (כולל CVA)
1%	1,213	-	1,213	-	-	-	-	-	-	-	סיכון שוק
6%	8,332	214	374	130	1,245	420	474	453	1	5,021	סיכון תפעולי
100%	138,363	3,549	6,217	2,167	20,679	6,966	8,386	7,527	19	82,853	סך הכל
100%	100%	3%	4%	2%	15%	5%	6%	5%	-	60%	סך הכל באחוזים

ליום 31 בדצמבר 2017											
סך הכל באחוזים	סך הכל בסכום	פעילות חוץ לארץ	ניהול פיננסי	גופים מוסדיים	עסקים גדולים	עסקים בינוניים	עסקים קטנים	עסקים זעירים	בנקאות	משקי בית פרטית	סיכון אשראי (כולל CVA)
93%	130,525	3,274	4,500	2,153	19,508	6,595	8,370	6,998	29	79,098	סיכון אשראי (כולל CVA)
1%	1,605	-	1,605	-	-	-	-	-	-	-	סיכון שוק
6%	8,394	208	388	137	1,239	419	532	444	2	5,025	סיכון תפעולי
100%	140,524	3,482	6,493	2,290	20,747	7,014	8,902	7,442	31	84,123	סך הכל
100%	100%	2%	5%	2%	15%	5%	6%	5%	-	60%	סך הכל באחוזים

כאמור לעיל, מרבית הפעילות היא קמעונאית (כולל הלוואות לדיור) ולפיכך מגזר משקי הבית, מהווה כ-60% מסך נכסי הסיכון בבנק.

להלן תנועה בנכסים משוקללים בסיכון במהלך התקופה עבור כל סוג של נכס משוקלל בסיכון:

31 בדצמבר 2017	30 בספטמבר 2017	30 בספטמבר 2018	
			תנועה בנכסי סיכון אשראי
122,605	122,605	130,526	יתרה ליום 1 בינואר
8,224	5,434	6,085	שינוי בנכסי סיכון חשיפה באשראי
161	117	134	שינוי בנכסי סיכון חשיפה בניירות ערך
29	(20)	(56)	שינוי בנכסי סיכון בגין חשיפה בנגזרים
(346)	681	441	שינוי בנכסי סיכון בגין חשיפות חוץ מאזניות
(107)	(47)	(176)	שינוי ב-CVA
-	-	-	שינויים רגולטורים
(41)	48	141	השפעות אחרות
130,525	128,818	137,095	נכסי סיכון אשראי לסוף התקופה
			תנועה בנכסי סיכון תפעולי
8,113	8,113	8,394	יתרה ליום 1 בינואר
885	780	1,169	שינוי בהכנסות מפעילות מימון (לרבות עמלות)
(704)	(626)	(328)	שינוי בהכנסות מימון שאינן מריבית
100	65	80	שינוי בהכנסה גולמית חברות בנות
8,394	8,332	9,315	נכסי סיכון תפעולי לסוף התקופה
			תנועה בנכסי סיכון שוק
1,184	1,184	1,605	יתרה ליום 1 בינואר
-	(46)	9	שינוי בסיכון מניות
38	59	(15)	שינוי בסיכון בסיס
240	16	(7)	שינוי בסיכון ריבית- סיכון שוק כללי
143	-	(130)	שינוי בסיכון אופציות
1,605	1,213	1,462	נכסי סיכון שוק לסוף התקופה

יחס המינוף

ביום 28 באפריל 2015 פרסם המפקח על הבנקים הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 218 בנושא יחס מינוף. הוראה זו מאמצת את המלצות ועדת באזל לעניין יחס מינוף, שנקבעו בחודש ינואר 2014.

יחס המינוף מבוטא באחוזים ומוגדר כיחס בין הון רובד 1 לבין סך החשיפות. סך החשיפות של הבנק הינו סכום החשיפות המאזניות, חשיפות לנגזרים, לעסקאות מימון ניירות ערך ופריטים חוץ מאזניים.

על פי ההוראה, תאגיד בנקאי נדרש לעמוד ביחס מינוף שלא יפחת מ-5% על בסיס מאוחד, החל מיום 1 בינואר 2018. תאגיד בנקאי אשר ביום פרסום ההוראה עומד בדרישה, לא ירד מהסף שנקבע בהוראה. תאגיד בנקאי אשר ביום פרסום ההוראה אינו עומד בדרישה, נדרש להגדיל את היחס בשיעורים רבעוניים קבועים עד ליום 1 בינואר 2018.

יחס המינוף של הבנק במועד פרסום ההוראה היה גבוה מ-5% ועל כן יחס מינוף מינימלי זה חל על הבנק החל ממועד פרסום ההוראה. ניהול יחס המינוף מתבצע כחלק מניהול ההון במסגרת פורום ניהול ותכנון ההון.

יחס המינוף של הבנק ליום 30 בספטמבר 2018 הינו 5.47%, לעומת 5.48% ביום 31 בדצמבר 2017 ו-5.36% ליום 30 בספטמבר 2017.

להלן פרטים בדבר יחס המינוף (Leverage Ratio) של הבנק:

31 בדצמבר 2017	30 בספטמבר 2017	30 בספטמבר 2018	השוואה בין נכסים במאזן לבין מדידת החשיפה לצורך יחס המינוף (במיליוני שקלים חדשים)
239,572	239,578	248,831	סך הנכסים בהתאם לדוחות הכספיים המאוחדים התאמות בגין השקעות בישויות בתחום הבנקאות, הפיננסים, הביטוח או המסחר שאוחדו לצרכים חשבונאיים, אך אינם בתחולת האיחוד לצרכים פיקוחיים
-	-	-	התאמות בגין נכסי נאמנות שהוכרו במאזן בהתאם להוראות הדיווח לציבור, אך לא נכללו במדידת החשיפה של יחס המינוף
1,197	808	1,203	התאמות בגין מכשירים פיננסיים נגזרים
-	-	-	התאמות בגין עסקאות מימון ניירות ערך
19,474	20,328	21,736	התאמות בגין פריטים חוץ מאזניים ⁽¹⁾
1,261	1,268	1,317	התאמות אחרות
261,504	261,982	273,087	חשיפה לצורך יחס המינוף

(1) המרה של החשיפות החוץ מאזניות לסכומים שווי ערך אשראי, בהתאם לכללי המדידה של הלימות ההון (באזל).

			הרכב החשיפות ויחס המינוף (במיליוני שקלים חדשים)
2017 בדצמבר 31	2017 בספטמבר 30	2018 בספטמבר 30	
			חשיפות מאזניות
237,029	236,770	247,062	נכסים במאזן ⁽¹⁾
(87)	(87)	(87)	סכומים בגין נכסים שנוכו בקביעת הון רובד 1
236,942	236,683	246,975	סך חשיפות מאזניות
			חשיפות בגין נגזרים
1,326	1,154	1,460	עלות השחלוף הקשורה לכל העסקאות בגין נגזרים
2,487	2,750	2,011	סכומי תוספות בגין חשיפה פוטנציאלית עתידית הקשורה לכל העסקאות בגין נגזרים גילום (up-gross) ביטחונות שניתנו בגין נגזרים, שנוכו מהנכסים במאזן בהתאם להוראות הדיווח לציבור
-	-	-	ניכויים של נכסי חייבים בגין ביטחון משתנה במזומן שניתן בעסקאות בנגזרים
-	-	-	רגל צד נגדי מרכזי פטורה של חשיפות מסחריות שסולקו על ידי הלקוח
776	680	290	סכום נקוב אפקטיבי מתואם של נגזרי אשראי שנכתבו
-	-	-	קיזוזים נקובים אפקטיביים מתואמים וניכוי תוספות בגין נגזרי אשראי שנכתבו
4,589	4,584	3,761	סך חשיפות בגין נגזרים
			חשיפות בגין עסקאות מימון ניירות ערך
499	387	615	נכסים ברוטו בגין עסקאות מימון ניירות ערך (ללא קיזוזים), לאחר התאמות בגין עסקאות שמטופלות כמכירה חשבונאית
-	-	-	סכומים שקוזזו של מזומנים לשלם ושל מזומנים לקבל מנכסים ברוטו בגין עסקאות מימון ניירות ערך
-	-	-	חשיפת סיכון אשראי של צד נגדי מרכזי בגין נכסי מימון ניירות ערך
-	-	-	חשיפות בגין עסקאות כסוכן
499	387	615	סך חשיפות בגין עסקאות מימון ניירות ערך
			חשיפות חוץ מאזניות אחרות
57,365	60,678	66,508	חשיפה חוץ מאזנית בערך נקוב ברוטו התאמות בגין המרה לסכומים שווי ערך אשראי
(37,891)	(40,350)	(44,772)	פריטים חוץ מאזניים
19,474	20,328	21,736	
			הון וסך החשיפות
14,333	14,055	14,951	הון רובד 1
261,504	261,982	273,087	סך החשיפות
			יחס מינוף
5.48%	5.36%	5.47%	יחס המינוף בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 218

(1) למעט נגזרים ועסקאות מימון ניירות ערך, אך לרבות ביטחונות.

פרק זה דן בסיכון האשראי בהתאם לדרישות הגילוי של ועדת באזל וה-FSB, כאשר מבנה הפרק וסדר הנושאים (תוך שהם מותאמים לאופי הפעילות בבנק), גם הם בהתאם לאותן הדרישות. להלן סדר הנושאים שנכלל בפרק סיכון האשראי:

ניהול סיכון האשראי	- גילוי איכותי
ניהול סיכון האשראי לדיור	- גילוי איכותי
ניהול סיכון האשראי הקמעונאי (ללא אשראי לדיור)	- גילוי איכותי
ניתוח סיכון האשראי	- גילוי כמותי
הפחתת סיכון האשראי בגישה הסטנדרטית	- גילוי איכותי
הפחתת סיכון האשראי דיור	- גילוי איכותי
הפחתת סיכון האשראי בגישה הסטנדרטית	- גילוי כמותי
סיכון האשראי בגישה הסטנדרטית (דירוגים)	- גילוי איכותי
ניתוח סיכון האשראי בגישה הסטנדרטית (דירוגים)	- גילוי כמותי
סיכון אשראי של צד נגדי	

ניהול סיכון האשראי

תחום האשראי נמצא בליבת הפעילות הבנקאית, ולפיכך, הינו הסיכון העיקרי מבין סוגי הסיכונים שהמערכת הבנקאית עוסקת בהם. בהתאם, החלק הארי של נכסי הסיכון שהבנק מקצה בנדבך הראשון, נובע מסיכון האשראי.

קבוצת מזרחי טפחות הינה קבוצה בנקאית שמרנית ויציבה, וזאת, בין היתר, בשל הרכב תיק האשראי שלה, המוטה פעילות קמעונאית ומשכנתאות, המהווה למעלה מ-75% מפעילות האשראי שלה. בהתאם לעקרונות התוכנית האסטרטגית החמש שנתית של הבנק אשר פורסמה בחודש נובמבר 2016, פועל הבנק לשמירה וביסוס מעמדו כמוביל בתחום הקמעונאי וכן להגברת המיקוד והרחבת הפעילות במגזרים העסקיים.

סיכון אשראי הוא הסיכון שלו, או צד נגדי, של הבנק לא יעמוד בהתחייבויותיו כלפי הבנק. סיכון האשראי הוא סיכון מהותי בפעילותו של הבנק. סיכון זה מושפע ממספר גורמים עיקריים: סיכון עסקי הנובע מפעילותו של הלקוח, סיכונים ריכוזיות הנובעים מחשיפת יתר ללווה/קבוצת לווים ולענפי משק, סיכון ריכוזיות גאוגרפית, סיכון הנובע משינויים אקסוגניים הנוגעים בעיקר לשינויים בסביבה המאקרו כלכלית של הלווה, סיכונים אשראי בחוץ לארץ וסיכונים תפעוליים, שלהתממשותם יש השלכות על סיכונים האשראי. כמו כן, לסיכון זה יש קשרי גומלין עם מספר סיכונים נוספים כגון, סיכון השוק והריבית, סיכון הנזילות, סיכונים צינת ועוד.

לתוכנית האסטרטגית של הבנק, השפעה מהותית על אופי פעילות האשראי, רמת הסיכון והמיקוד העסקי בסגמנטים השונים.

פעילות האשראי לציבור של הקבוצה מנוהלת על פי מאפייני הלקוחות וסוגי השירותים הבנקאיים הנדרשים להם.

לפירוט אודות מאפייני הלקוחות בכל אחד ממגזרים אלו ראה גם פרק מגזרי פעילות פיקוחיים בדוח הדירקטוריון וההנהלה.

דירקטוריון הבנק אחראי להתוות את מדיניות האשראי של הבנק, שבה נקבעו עקרונות וכללים להעמדת אשראי ולניהול תיק האשראי והבקרה עליו, במטרה לשמר את איכותו, ולמזער את הסיכון הגלום בו. עקרונות וכללים אלה מאפשרים ניהול מבוקר של הסיכונים הכרוכים במתן אשראי ללווים, הן ברמת הלקוח הבודד וקבוצת הלווים, והן ברמה של ענפי משק וסקטורים עסקיים עד לרמת התיק כולו. לאורך השנה נבחן הצורך בעדכון המדיניות לאור התפתחויות בסביבה העסקית בה פועל הבנק ובה פועלים לקוחותיו, לאור השינויים בפרופיל הסיכון, לנוכח תיאבון הסיכון שנקבע ולאור שינויים רגולטוריים, לו התרחשו. מנהל סיכונים האשראי, לרבות ריכוזיות האשראי וסיכון האשראי הסביבתי, הוא מנהל החטיבה העסקית. מסמך מדיניות ניהול סיכונים האשראי הינו באחריות מנהל החטיבה לבקרת סיכונים (CRO). דירקטוריון הבנק מאשר את מדיניות האשראי של הבנק, לפחות אחת לשנה. מדיניות האשראי כוללת, מסמכי מדיניות נוספים הדנים בסיכונים הרלבנטיים לפעילות האשראי של הבנק, ובהם: מדיניות ריכוזיות האשראי, המבטיחה כי רמת ריכוזיות האשראי של הבנק מנוהלת ומנוטרת ברמה שוטפת, מדיניות הנגזרים, הקובעת את העקרונות לניהול וניטור לקוחות הבנק הפועלים בנגזרים, מדיניות הביטחונות הקובעת את העקרונות הנדרשים לשם ניהול ביטחונות הלקוחות, מקדמי הביטחון הנדרשים לפי סוגי עסקאות וגורמי סיכון שונים, ומדיניות הסיכונים הסביבתיים.

תיאבון הסיכון מורכב משורה ארוכה של מדדי וגורמי סיכון הרלבנטיים לפעילות הבנק באשראי, ביניהם: ענפי משק, קבוצות לווים, גורמי סיכון בתיק המשכנתאות, סוגי פעילות יחודיים, איכות תיק האשראי, דירוג הלקוחות, פעילות בחוץ לארץ וגורמי סיכון נוספים הרלבנטיים לפרופיל סיכון האשראי ולפעילותו העסקית של הבנק. סיכון האשראי מנוטר גם לפי שורה של מבחני מצוקה (קיצון), האומדים את פוטנציאל ההשפעה של אירועי קיצון על תיק האשראי של הבנק. וזאת, בין השאר כדי לבחון את עמידות הון הבנק באירועי קיצון שונים, וכחלק מתהליך אמידת ההון הפנימי (ICAAP).

מילוי תפקידי הדירקטוריון בנושא אשראי מתבצע באמצעות ועדת אשראי דירקטוריונית, ועדת הביקורת והועדה לניהול סיכונים. מסמך מדיניות האשראי נדון בוועדת האשראי הדירקטוריונית ובוועדה לניהול סיכונים של הדירקטוריון, לפני אישורו על ידי מליאת הדירקטוריון.

ועדת אשראי עליונה הינה הפורום הבכיר בבנק לאישור אשראי. הועדה, בראשות המנהל הכללי, כוללת את ראשי החטיבות העסקיות, הפיננסית, הקמעונאית, בקרת סיכונים והייעוץ המשפטי וכן, מנהלי סקטורים בחטיבה העסקית.

קו הגנה ראשון - קווי העסקים בתחום האשראי בבנק

לאשראי בבנק מספר תחומי פעילות עיקריים, הנתמכים על ידי מבנה ארגוני המושתת על חטיבות ומערכים בעלי התמחויות ספציפיות, כאשר מתן האשראי ללקוחות במגזרי הפעילות השונים מבוצע בין חטיבות שונות (קמעונאית, עסקית, פיננסית), ואף בתוך החטיבות, בין יחידות ארגוניות שונות. הנהלות קווי העסקים נושאות באחריות מלאה לניהול הסיכונים ויישום סביבת בקרה נאותה על הפעילות. באחריות היחידות המקצועיות של כל אחד ממגזרי הלקוחות הללו לבדוק באופן שוטף ולבצע מעקב ובקרה על החשיפה ללקוחות ומגזרי הפעילות שבאחריותן. בקו הגנה זה, קיימות יחידות בקרה ספציפיות כדוגמת הבקרים החטיבתיים, בקרת חשיפות ללקוחות שוק ההון ופונקציות בקרה נוספות. שורה של נהלים מבטיחים את יישומם של עקרונות המדיניות הלכה למעשה.

קו הגנה שני

בקרת סיכונים

החטיבה לבקרת סיכונים פועלת כ"פונקציה ניהול הסיכונים" הבלתי תלויה של הבנק ובכך משמשת כקו הגנה שני במסגרת הממשל התאגידי של ניהול הסיכונים. פעילות החטיבה ואחריותה כוללות מספר תחומים: בתחום ניהול סיכונים האשראי, פועלת החטיבה באמצעות מספר יחידות עצמאיות:

- בקרת סיכונים אשראי - הערכה בדיעבד, ללא תלות בגורמים המאשרים אשראי בבנק, את טיב הלווה ואיכות תיק האשראי של הבנק.
- אנליזה - גורם מקצועי האחראי על כתיבת חוות דעת בלתי תלויה לאשראי ללקוחות מהותיים, כחלק מתהליך אישור האשראי.

החטיבה לחשבונאות ודיווח כספי - חשבונאי ראשי

החשבונאי הראשי אחראי על נאותות סיווג אשראי וקביעת הפרשות להפסדי אשראי.

החטיבה המשפטית

אחראית על הוראות החקיקה והשינויים בחקיקה המשפיעים על פעילות הבנק ומתן ייעוץ משפטי שוטף ליחידות הבנק, כמו כן, ריכוז הטיפול בתביעות נגד הבנק.

קו הגנה שלישי - הביקורת הפנימית

הביקורת הפנימית משמשת כקו הגנה שלישי במסגרת הממשל התאגידי של ניהול הסיכונים, ומבצעת ביקורות על ניהול סיכון האשראי, כחלק מתוכנית העבודה השנתית שלה.

בתהליך מתן האשראי נבחנים נתוני העסקה בהתאם לקריטריונים שנקבעו על ידי הבנק. מנגנון קבלת ההחלטות בנוגע למתן האשראי הינו היררכי, מרמת הסיניף ועד לרמת הדיירקטוריון. כל יחידה המטפלת במתן אשראי עוקבת באופן שוטף אחר פירעונו בהתאם לתנאיו, ואחר מצבו הפיננסי של הלקוח בהתאם להיקפי חבותו. ממצאים הדורשים טיפול מדווחים לגורם האשראי המוסמך. בנוסף, כאמור לעיל, כולל תהליך מתן האשראי מעורבות של מחלקת האנליזה, המהווה חלק מפונקציית ניהול הסיכונים של הבנק. מעורבות זו כוללת (ביחס לחשיפות אשראי גדולות ולענפי משק כפי שנקבע בהוראות בנק ישראל ובנהלי הבנק), ניתוח בלתי תלוי של בקשות אשראי והצגת המסקנות וההמלצות במסמך כתוב המצורף לבקשת האשראי ומובא לדיון בוועדת האשראי המתאימה.

הבנק פועל במספר מישורים כדי לנטר ולהפחית את סיכון האשראי ככל שניתן, החל בשלב אישור האשראי, הביטחונות הנדרשים וההתניות הפיננסיות שנקבעו בהתאם לנהלים, לסמכויות ומדיניות הפיזור שהוגדרו בבנק, ועד לבקורות השוטפות המבוצעות ביחידות העסקיות וביחידות הבקרה הייעודיות. זאת, תוך השקעת מאמץ מתמיד לשיפור המקצועיות והמומחיות של העוסקים בתחום האשראי באמצעות קורסים והדרכות בנקאיות ובאמצעות השתלמויות יומי עיון מקצועיים בכל הרמות. במקביל, מושקעים אמצעים רבים לשיפור ולשכלול כלי הבקרה ומערכות המידע הממוחשבות, העומדים לרשות מקבלי ההחלטות בתחום האשראי.

תהליכים עיקריים הכרוכים בפעילות ניהול ובקרת סיכון האשראי בבנק

שיקולים במתן אשראי - השיקולים למתן אשראי מתבססים בעיקר על טיב הלקוח, כושר הפירעון, חוסן פיננסי, נזילות, מהימנות, ותק בענף, ותק בבנק, התנהגות החשבון וטיב הבטוחות. כמו כן, פועל הבנק להתאים את סוג האשראי ותנאיו לצרכי הלקוח. במקרים בהם ניתן האשראי בעיקר תוך הסתמכות על טיב לווה, ללא דרישה לכיסוי מלא או דרישה חלקית לבטוחות, דורש הבנק לעיתים התניות שונות, כגון - שמירה על יחסים פיננסיים.

נהלים - הנהלים למתן אשראי ולטיפול באשראי ובביטחונות, כמו גם מערכות המיכון הרלבנטיות לכך, נבחנים ומעודכנים באופן שוטף, כדי להתאימם לסביבה העסקית המשתנה, תוך הפקת לקחים מאירועים שונים. נהלים אלה מיישמים בפועל את עקרונות המדיניות שנקבעו על ידי דירקטוריון הבנק.

פיזור סיכונים - מדיניות האשראי של הבנק מתבססת מזה שנים על פיזור סיכונים וניהולם באופן מבוקר. פיזור הסיכונים בא לידי ביטוי במספר אופנים: פיזור תיק האשראי בין ענפי המשק השונים, לרבות הגבלת החשיפה ביחס לענפים ספציפיים; פיזור על פני קבוצות גודל של לקוחות; פיזור על פני מגזרי הצמדה שונים; פיזור גיאוגרפי במקרים רלבנטיים (ענף הבניה).

סמכויות למתן אשראי - במטרה לייעל את תהליך קבלת ההחלטות בנוגע להעמדת האשראי תוך מעורבות רמת הסיכון, נקבע מדרג סמכויות לבעלי תפקידים ולועדות האשראי ברמות השונות, עד לדרג ועדת האשראי הדיירקטוריונית והדיירקטוריון.

ככלל, החלטות למתן אשראי, החל מרמת מרחב, מתקבלות על ידי ועדות אשראי, וזאת כדי למזער את הסיכון שבהסתמכות על שיקול דעתו של מחליט יחיד. במסגרת סמכויות האשראי, נקבעו מגבלות על סכום האשראי, וכן על שיעור האשראי ללא בטוחות, אותו רשאי לאשר כל בעל סמכות, ונקבעו הנחיות נוספות ליכולת הפעלת הסמכות במצבים שונים. סמכויות אלו נבחנות מעת לעת ומעודכנות במידת הצורך.

דירוג לווים - הבנק פיתח מערכת לדירוג לווים עסקיים, המבוססת על מודל ממוחשב, המשלב הערכות כמותיות ואיכותיות ביחס ללווים, ואשר הותאמה למגוון הלווים העסקיים בענפי המשק השונים. הבנק מתחזק באופן שוטף את המודלים השונים הקיימים, מפתח מודלים חדשים, ופועל להתאמתם, עדכוןם וטיובם בהתאם לשינויים בסביבה העסקית.

מטרת מערכת דירוג היא לאפשר ניהול של סיכונים האשראי ולתמוך בתהליכי קבלת ההחלטות. המערכת קובעת דירוג לווים כפונקציה של טיב הלקוח, הבטוחות שהעמיד והיקף האשראי שקיבל. במקביל פיתח הבנק יכולת לדירוג לקוחות מגזר המשכנתאות והמגזר הקמעונאי, באמצעות מודלים מתקדמים. לכל אחד מלקוחות מגזרים אלה ניתן דירוג אשראי המשקף את הסיכוי התיאורטי לכשל של הלקוח. המודלים לדירוג לווים נמצאים, בהתאם להנחיות בנק ישראל, בתהליכי תיקוף תקופתיים, המתבצעים על ידי החטיבה לבקרת סיכונים.

בשנת 2016 נכנסה לשימוש החטיבה הקמעונאית מערכת ממוכנת חדשה, מערכת המדח"ם (מערכת לניהול דירוג ותמחור לקוחות) המופעלת בהדרגה, אשר נועדה לאפשר לחטיבה לנהל את לקוחותיה לפי חתכים שונים, כולל דירוג הלקוח, ולהשתמש במודלים החדשים לדירוג ככלי תומך החלטה לחיתום ותמחור האשראי ללקוחות החטיבה. במהלך הרבעון השלישי של שנת 2018, הורחבה משמעותית השימושיות במערכת, כך שהניהול השוטף של האשראי ללקוחות החטיבה הקמעונאית מבוסס באופן מהותי על תוצרי המערכת. במקביל, הבנק ממשיך לפתח ולשדרג את יכולות המערכת והמודלים המתקדמים לסגמנטים השונים.

אשראי בענף הבנייה והנדל"ן - פעילות האשראי בענף זה מהווה רכיב משמעותי בפעילות האשראי של החטיבה העסקית. במימון ענף הבנייה והנדל"ן נעשה שימוש בכלי ניתוח ומעקב ספציפיים המסייעים לבנק בתהליך קבלת ההחלטות למתן ליווי פיננסי לפרויקטים השונים. מימון בנייה נעשה תוך התמקדות בעיקר בענף הבנייה למגורים באזורי הביקוש וברמות מחירים בינוניות. כמו כן, מתבצעת הקצאה מבוקרת של המימון בין אזורים גיאוגרפיים, גם בהתאם לביקושים הרלבנטיים. במתן אשראי לבנייה מתמקד הבנק בשיטת הליווי הפיננסי (ליווי סגור). יישום השיטה מיועד להקטין את החשיפה לסיכונים במתן האשראי, שכן היא מעגנת מעקב שוטף וצמוד על הפרויקטים הממומנים, הן לפני העמדת האשראי, והן במהלך ליווי הפרויקט, תוך ניתוק הפרויקט הממומן מהסיכונים העסקיים הטמונים בפעילויותיו האחרות של היזם - הלווה. הבנק נעזר במפקחי בנייה חיצוניים, ומסתמך בין היתר, על שיעבוד המקרקעין נשוא הפרויקט, כביטחון לאשראי. מתן האשראי במסגרת הליווי הפיננסי מבוצע רק במרכזי העסקים ובסניפים בעלי התמקצעות בנושא, ובפיקוח של סקטור הנדל"ן והבנייה. כמו כן, קבע הבנק מדיניות וכללים למימון עסקאות נדל"ן מסוגים אחרים כגון מימון נדל"ן מניב, קבוצות רכישה, פינוי בינוי, תמ"א 38 ועוד. לבנק יחידות ייעודיות בחטיבה העסקית ובחטיבה הקמעונאית, שמטרתן מתן מענה לפרויקטים בהיקפים קטנים יחסית.

לפרטים בדבר סיכון אשראי בענף המשק בינוי ונדל"ן בישראל ראה פרק סיכון אשראי בדוח הדירקטוריון וההנהלה.

חשיפה מטבעית באשראי - ללווים בעלי חשיפה מטבעית מוצעים אמצעי חיסוי והגנה (עסקאות גידור) לצמצום חשיפתם, וזאת בנוסף לצעדים האחרים שהבנק נוקט למזעור סיכונים החשיפה של הבנק מפעילותם של אותם לקוחות. נקבעו הנחיות למעקב, פיקוח ובקרה גאותים על פעילות לווים אשר חבותם לבנק רגישה לשינויים בשערי החליפין, לרבות יצירת סימולציות ותרחישים לשינויים עתידיים בשערי החליפין. בקרות מיוחדות מופעלות גם לגבי לקוחות אשר מרכיב משמעותי בבטוחות שלהם הוא ניירות ערך.

הפקת לקחים - תהליכי בקרת האשראי מבוצעים, החל משלב העמדת האשראי ועד לפירעונו. יחד עם זאת, לעיתים האשראי אינו נפרע כסדרו ומצריך טיפול ייחודי. מטרת תהליך הפקת הלקחים הינה לאבחן התנהלות אשראי לא נכונה על מנת למנוע הישנות טעויות. תהליך הפקת הלקחים מעוגן בנהלי הבנק. הפקות לקחים מתבצעות לאוכלוסיות הלקוחות שהוגדרו הן על ידי צוות הכולל נציגים של כל החטיבות בבנק בראשות סקטור לקוחות מיוחדים בחטיבה העסקית. וכן בצוותים ייעודיים בכל חטיבה. הממצאים מופצים לגורמים הרלבנטיים בבנק, לצורך יישום המסקנות בקרב נותני האשראי בבנק.

מעקב ובקרה - הבקרה בתחום האשראי היא מרכיב מרכזי בשמירה על איכות האשראי שהבנק מעניק ללקוחותיו, ובכלל זה שמירה על איכותם של הביטחונות שנדרשו להבטחת החזר האשראי. הבנק פועל בעקביות לזיהוי ולאיתור מוקדם ככל הניתן של סימנים המעידים על ירידה בכושר הפירעון של הלווים או של הרעה במצב ביטחונותיהם. בבנק קיימים מנגנונים שונים של בקרות, לרבות בקרות פנימיות בשרשרת הניהול של האשראי, קרי, בקרות קו ראשון המבוצעות בקביעות בסניפים, במרחבים, במטה וביחידות ספציפיות שזה עיסוקן, וכן בקרות של גורמים חיצוניים לתהליך האשראי, קרי, בקרות קו שני. ראה הרחבה להלן.

פורומים משולבים לניהול ובקרת סיכונים אשראי

בבנק הוקמו פורומים שונים לניהול סיכונים האשראי שבמסגרתם משולבים שלושת קווי ההגנה בבנק. הפורומים הפועלים בתחום האשראי בבנק הינם:

פורום ניטור סיכונים אשראי וריכוזיות אשראי - המנוהל על ידי מנהל החטיבה לבקרת סיכונים ובו נדונים היבטים הקשורים למסגרת הטיפול הכוללת בסיכון, כולל היבטי הדירוגים.

פורום מבחני קיצון באשראי - פורום בראשות ה-CRO, שמטרתו לפתח ולאשר מתודולוגיות ומודלים למבחני קיצון באשראי, בסגמנטים השונים (אשראי עסקי, משכנתאות, אשראי מסחרי ואשראי לבנקים ומדינות). בנוסף, בפורום מוצגים מבחני הקיצון

המבוצעים בבנק וכאלה המבוצעים בהתאם לפרקטיקות מקובלות. הפורום פועל להגברת השימושיות בתוצאות תרחישי המצוקה, בניהול השוטף של הסיכונים בקו הראשון ובקביעת תיאבון הסיכון.

פורום רשימת מעקב - הפורום הינו פורום לכל אחת מהחטיבות העסקיות (חטיבה עסקית, חטיבה קמעונאית והחטיבה הפיננסית), לחטיבה לבקרת סיכונים ולחטיבה לחשבונאות ודיווח כספי, והוא מתקיים מדי רבעון. אוכלוסיית הלקוחות הנידונה בפורום הינה לקוחות בעלי מאפייני סיכון גבוה כגון אלה המדורגים נמוך או בעלי מאפייני סיכון אחרים (לדוגמא: מוגבלים/חשודים בהלבנת הון), אי עמידה בהתניות פיננסיות וכדומה, לרבות מקרים שהוכנסו לרשימה באופן ייזום (הצפה יזומה) על ידי גורמים המטפלים באשראי. בדיונים אלו נבחנים כל אחד מהלקוחות באופן פרטני, נסקר מצבם הפיננסי, ונבחנת סוגיית סיכון האשראי לבנק והצעדים שיש לנקוט כדי לצמצם סיכון זה.

פורום חירום באשראי - הפורום בראשות מנהל החטיבה העסקית, אשר משתתפים בו נציגי החטיבות העסקיות ונציגים מבקרת סיכונים, פועל בעת התפתחות מצבים בלתי שגרתיים תוך מתן מסגרת מקצועית לטיפול במקרי החירום ובהתממשות מצבי קיצון.

פורום הפקת לקחים - כולל את נציגי סקטור לקוחות מיוחדים, נציגי מטה החטיבה העסקית, נציגי מטה החטיבה הקמעונאית, נציגי החטיבה לבקרת סיכונים וגורמים רלבנטיים המעורבים באשראי הספציפי. הצוות מרכז ומנתח אירועי כשל מהותיים באשראי, מסיק מסקנות וכותב המלצות ליישום הלקחים ברמת הלקוח וברמת הבנק.

במקביל לאמור לעיל, בחטיבה העסקית ובחטיבה הקמעונאית פועלים בקרים חטיבתיים. כמו כן, מבוצעות בקרות על ידי יחידות ייעודיות של הבנק, ביניהן יחידות המטה בחטיבה העסקית. המחלקה לבקרת אשראי עסקי בחטיבה העסקית מפעילה מנגנונים ממוכנים לצורך התרעה על חשבונות ולקוחות חריגים, לרבות הסתמכות על מידע חיצוני לבנק. הבקרה מבוצעת על הפעילות הבנקאית בחשבונות שהוצפו, עם סימני סיכון, על בסיס תבחנים שנקבעו על ידי הבנק, עבור האוכלוסייה שהוגדרה כמבוקרת, וכן, עבור כלל לקוחות הבנק באמצעות מערכת מידע התראתי. ברבעון הראשון של שנת 2018 הוכפף מדור חשיפות שוק ההון למחלקת בקרת אשראי עסקי. המדור מבצע בקרה על קיום התניות, עמידה במסגרות ובקרת חריגות. בסקטור נדל"ן פועלת יחידת בקרה ייעודית אשר מבצעת בקרה ובחינה של היבטים שונים בכל הקשור לטיפול בעסקאות נדל"ן על ידי הבנק.

החטיבה לבקרת סיכונים מהווה גורם בקרה על סיכון האשראי, במסגרת קו ההגנה השני. בחטיבה זו פועלות שתי יחידות ייעודיות, הכפופות ישירות למנהל החטיבה לבקרת סיכונים, ה-CRO של הבנק, מחלקת האנליזה ומדור בקרת סיכונים אשראי. מחלקת האנליזה, מבצעת סקירה בלתי תלויה על בקשות האשראי הגדולות (חשיפות מעל 25 מיליון שקלים חדשים. ללקוחות חדשים נבחנות גם חשיפות נמוכות יותר), ומציגה את המלצותיה כחלק מתהליך אישור בקשות האשראי, כגורם בלתי תלוי, בועדת האשראי בחטיבה העסקית, בועדת האשראי העליונה ובעדת האשראי הדיריקטוריונית. המלצות האנליזה כוללות המלצה ביחס לעצם אישור הבקשה, וכן ביחס לתנאים או מגבלות נוספים שיש לשקול כתנאי לאישור הבקשה. נציג המחלקה משתתף דרך קבע בכל ועדות האשראי האמורות.

מדור בקרת סיכונים אשראי, פועל, בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 311 של בנק ישראל, על ידי דירוג מדגמי של טיב הלווים בדיעבד ובחינת איכות תיק האשראי של הבנק, על בסיס תוכנית עבודה שנתית, המאושרת על ידי הועדה לניהול סיכונים של הדיריקטוריון. תוכנית העבודה של יחידת בקרת האשראי של הבנק כוללת באופן שוטף וקבוע את הנושאים הבאים:

- מעקב אחר לווים המדורגים בדירוג נמוך.
- בקרת האשראי בסניף לונדון ובסניף לוס אנג'לס באמצעות גורמים חיצוניים, הכפופים מקצועית ליחידה לבקרת סיכונים אשראי בארץ.
- בחינת מהימנות ואיכות הדירוג הנעשה על ידי הקו הראשון ולמשמעותם לגבי תיק האשראי של הבנק.
- ניתוח תיק האשראי של הבנק, ובפרט, ניתוח תיק המשכנתאות, לרבות ההתפתחות במתן אשראי לדירור, וכן התפלגות האשראי על פי גורמי סיכון שונים.
- מרכיבי מדיניות האשראי ומגבלות "תיאבון הסיכון" שאומצו על ידי הבנק בתחום הרלבנטי.

מערכות מעקב ובקרה - בקבוצת הבנק נעשה שימוש מתמיד במערכות ממוחשבות לצורך ניהול ובקרה של סיכון האשראי. מערכות המחשוב מספקות לבעלי התפקידים, לרבות ליחידה ספציפית שתפקידה איתור ובקרה של סיכונים אשראי, כלי בקרה לאיתור חריגות ממסגרות האשראי ופערי ביטחונות, וכן כלים לאיתור התפתחות סיכונים אשראי הנובעים מקיום פרמטרים שונים בהתפתחות חשבון הלקוח ובהתנהלותו. קיימות מספר מערכות משמעותיות להן תפקיד מרכזי בתהליכי ניהול הסיכונים והבקרה בתחום האשראי וביניהן מערכת לחישוב הקצאת ההון הנדרשת בגין סיכון האשראי, מערכות לאיתור והצפת סיכונים אשראי, להצפת מידע התראתי, מערכת אוטומטית לסיווג חובות, מערכת ממוחשבת לשליטה ולניהול כל החשבונות שבטיפול משפטי ומערכת מעקב אחר התניות פיננסיות, המקושרת למערכות התשתית של הבנק.

סיכונים סביבתיים - סיכון סביבתי לבנק הוא הסיכון להפסד העלול לנבוע מהרעה במצבו הפיננסי של הלווה בשל עלויות גבוהות שנגרמו כתולדה של מפגעים סביבתיים ורגולציה בתחום איכות הסביבה או מירידה בשווי בטוחות החשופות לסיכון סביבתי, או מכך שהבנק יישא באחריות עקיפה למפגע סביבתי, הנגרם על ידי פרויקט שהבנק מממן. בסיכון הסביבתי נכללים גם סיכונים נוספים הנגזרים מסיכון זה (מוניטין, אחריות כלפי צד שלישי וכדומה). בשנים האחרונות גברה המודעות העולמית לחשיפה הפיננסית הפוטנציאלית הנובעת מהוראות הנוגעות לאיכות הסביבה.

על פי הנחיות המפקח על הבנקים נדרש מהבנקים לפעול להטמעת ניהול החשיפה לסיכון הסביבתי במכלול הסיכונים בבנק, לרבות קביעת תהליכי עבודה לזיהוי סיכון מהותי בעת מתן אשראי משמעותי ולשילוב הערכת הסיכון, ככל שקיים, בהערכה התקופתית של איכות האשראי שהועמד. מסמכי המדיניות של הבנק כוללים מדיניות סיכונים סביבתיים ייעודית, אשר במסגרתה מותוות מתודולוגיה לזיהוי, הערכה וטיפול בסיכון סביבתי בעל השפעה מהותית.

טיפול באשראי בעייתי ובגביית חובות

הטיפול באיתור אשראי בעייתי ובניהול דורש התמקדות והתמקצעות מיוחדות, בשונה מהדרג המאשר או המטפל בביצוע האשראי ובקבלת הבטוחות. האיתור הראשוני מבוצע לרוב באופן ממוכן, ביחידות ייעודיות לאיתור ובקרה בחטיבה העסקית ובחטיבה הקמעונאית. הטיפול בלקוחות שאותרו נעשה בסקטור לקוחות מיוחדים בחטיבה העסקית (הקו הראשון).

על מנת לאתר סיכונים האשראי המתממשים או שעלולים להתממש בבנק, מתקיים בבנק, כאמור, מהלך שוטף לבחינה ולאיתור של חובות, על פי תבחינים שהוגדרו. חלק מהתבחינים מחייבים סיווג של החוב כבעייתי, וחלק מהתבחינים מהווים התרעה ומותירים שיקול דעת בידי הגורם המקצועי. החובות נבחנו על פי מדרג סמכויות שהוגדר בנוהל הבנק. מדרג הסמכויות כולל סמכויות אישיות, המתחילות בעובדים בסניפים ובמטה, וממשיך בסמכויות בדרגים גבוהים יותר לעניין הסיווגים וההפרשות בהנהלות המרחבים וביחידות ייעודיות במטה, מתנהל תהליך בקרה מובנה ובלתי תלוי. החשבונאי הראשי מהווה קו שני בתהליך הסיווג וההפרשה ואחריותו בהתאם להוראות ניהול בנקאי תקין מספר 311 הינה להיות הגורם הבלתי תלוי לסיווג וקביעת ההפרשה להפסדי אשראי.

מערכת המחשב התומכת ביישום הוראות מדידה וגילוי של חובות פגומים, סיכון אשראי והפרשה להפסדי אשראי, לרבות בתהליכי האיתור והבקרה, מבצעת בחינות לוגיות על פי קריטריונים, וקובעת ברירות מחדל לסיווג חובות כחובות בהשגחה מיוחדת, נחותים, פגומים או בארגון מחדש, על פי המתחייב.

איתור הלוואות לדיור (משכנתא) בעלות מאפייני סיכון נעשה באופן אוטומטי ובאמצעות איתור תבחיני פיגור ותבחינים איכותיים אחרים. בשלבי הפיגור הראשונים מפעיל הבנק בעיקר הליכי גביה אוטומטיים. בהמשך מופעלים הליכים יזומים פנימיים ויחיצוניים לרבות הליכים משפטיים ככל שיש צורך בכך.

במטרה להגביר את ההוגנות והשקיפות בהליכי גביית חוב ממשקי בית ועסקים קטנים, פרסם בנק ישראל ביום 1 בפברואר 2017 הוראת ניהול בנקאי תקין חדשה, מספר 450 בדבר הליכי גביית חובות. ההוראה מסדירה את הפעולות שעל הבנק לנקוט בעת גביית חובות מלקוחות, אשר אינם עומדים בתנאי הלוואתם או מסגרת החשבון שאושרה להם.

ההוראה מכילה מספר שינויים בטיפול בלקוח עוד במסגרת הטיפול בסניף ובהמשך בטיפול משפטי בסקטור לקוחות מיוחדים והיא נכנסה לתוקף ביום 1 בפברואר 2018. הבנק מיישם את ההוראה כנדרש.

זיהוי וסיווג חובות בעייתיים - הבנק מסווג את כל החובות הבעייתיים שלו ואת פריטי האשראי החוץ מאזני הבעייתיים בסיווגים: השגחה מיוחדת, נחות או פגום. חוב בהשגחה מיוחדת הוא חוב שיש לו חולשות פוטנציאליות, שבגינן נדרשת תשומת לב מיוחדת של הנהלת הבנק. אם החולשות לא יטופלו, עלולה להיגרם הידרדרות בסיכויים לפירעון החוב. חוב נחות הוא חוב שאינו מוגן באופן מספק על ידי ביטחונות או על ידי יכולת התשלום של החייב, וקיימת אפשרות שהבנק יספוג בגינו הפסד אם הליקויים לא יתוקנו.

בהתאם למדיניות הבנק, חוב מעל 700 אלפי שקלים חדשים מסווג כפגום כאשר בהתבסס על מידע ואירועים עדכניים צפוי שהבנק לא יוכל לגבות את כל הסכומים המגיעים לו לפי התנאים החוזיים של הסכם החוב. בכל מקרה, חוב מעל 700 אלפי שקלים חדשים, מסווג כחוב פגום כאשר קרן או ריבית בגינו מצויים בפיגור של 90 ימים או יותר, למעט אם החוב מובטח היטב ונמצא בהליכי גביה. כמו כן, כל חוב שתנאיו שונו במסגרת ארגון מחדש של חוב בעייתי יסווג כחוב פגום, אלא אם לפני הארגון מחדש ולאחריו נערכה בגינו הפרשה להפסדי אשראי לפי שיטת עומק הפיגור בהתאם לנספח להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 314 בדבר חובות בעייתיים בהלוואות לדיור.

חובות מתחת ל-700 אלפי שקלים חדשים, שמצויים בפיגור של 90 יום, מוערכים על בסיס קבוצתי, ובמקרה זה מסווגים כחובות נחותים.

קבלת החלטה בדבר סיווג החוב מבוססת, בין היתר, על מצב הפיגור של החוב, הערכת מצבו הפיננסי וכוסר הפירעון של הלווה, קיום ומצב הביטחונות, מצבם הפיננסי של ערבים, אם קיימים, ומחויבותם לתמוך בחוב ויכולת הלווה להשיג מימון מצד ג'.

הפרשה להפסדי אשראי - עם יישום ההוראה למדידה וגילוי של חובות פגומים, סיכון אשראי והפרשה להפסדי אשראי ביום 1 בינואר 2011, הוטמעה בבנק מערכת ממוחשבת לאיתור ולסיווג של חובות בהם קיים, או עלול להיווצר, סיכון להפסדי אשראי. המערכת מקושרת למערכות התשתית השונות בבנק, והיא מרכזת נתונים המאפשרים בחינה של החובות לצורך אמידת איתנותם ותזרימי המזומנים הצפויים מהם. במערכת החדשה הוטמעו תהליכים ממוכנים של איתור, בחינה, סיווג וגביוש ההפרשות, לרבות תיעוד של התהליכים והיררכיה של אישורים לפי הסמכויות שנקבעו בנוהל הבנק. המערכת מאפשרת גם

טיפול בחובות בעייתיים שלא אותרו בתהליכי האיתור האוטומטיים, אלא בבחינות ובדיקות איכותיות המבוצעות על תיק האשראי של הבנק.

ההחלטה על סכום ההפרשה להפסדי אשראי הינה פועל יוצא של איכות האשראי והביטחונות, מצבו הפיננסי והמשפטי של הלווה והערבים והתנאים הסביבתיים והענפיים בסביבת הלקוח.

הבנק קבע נהלים לסיווג אשראי ולמדידת ההפרשה להפסדי אשראי כדי לקיים הפרשה ברמה מתאימה לכיסוי הפסדי אשראי צפויים בהתייחס לתיק האשראי שלו. בנוסף, קבע הבנק נהלים לקיום, הפרשה ברמה מתאימה כדי לכסות הפסדי אשראי צפויים הקשורים למכשירי אשראי חוץ מאזניים (כגון: התחייבויות למתן אשראי, מסגרות אשראי שלא נוצלו וערבויות מסוגים שונים).

ההפרשה לכיסוי הפסדי האשראי הצפויים בהתייחס לתיק האשראי מוערכת באחד משני מסלולים: "הפרשה פרטנית" או "הפרשה קבוצתית". כמו כן, בוחן הבנק את הנאותות הכוללת של ההפרשה להפסדי אשראי.

הבחינה, כאמור של החובות לצורך קביעת ההפרשה והטיפול בחוב מיושמת באופן עקבי לגבי כל החובות בהתאם לרף של 700 אלפי שקלים חדשים ובהתאם למדיניות ניהול האשראי של הבנק ולא מבוצעים מעברים בין מסלול הבחינה פרטנית לבין מסלול הבחינה על בסיס קבוצתי במשך חיי החוב אלא אם בוצע ארגון מחדש של חוב בעייתי כאמור לעיל.

לפרטים בדבר הפרשה פרטנית, הפרשה קבוצתית, הפרשה בגין הלוואות לדירוג והפרשה בגין אשראי חוץ מאזני ראה ביאור 1 בדוחות הכספיים לשנת 2017.

ניהול סיכון האשראי - דירוג

במסגרת ניהול סיכונים האשראי, נקט הבנק אמצעים שונים לניהול, בקרת והפחתת סיכונים הנובעים ממתן אשראי לדירוג. הבנק מעריך את פרופיל הסיכון הגלום במתן אשראי לדירוג כנמוך, כתוצאה מפיזור רחב של לקוחות, פיזור גיאוגרפי של נוטלי האשראי, מינוף נמוך באופן יחסי, שקטן בעת האחרונה עקב הוראות בנק ישראל, נהלי בדיקה מעמיקים של טיב הלווים ושל יכולת החזר שלהם וגיבוי האשראי בביטחון הנכסי.

הבנק מבצע באופן שוטף פעילויות לבקרה ולניהול הסיכון הגלום באשראי לדירוג, באחריות החטיבה הקמעונאית, החטיבה לבקרת סיכונים וגורמים נוספים בבנק. פעילות זו כוללת גם ניתוח התיק לפי גורמי הסיכון הטמונים בו (LTV, יחס החזר, מיקום גאוגרפי, גיל ההלוואה, עשירוני הכנסה ועוד) וביצוע מגוון מבחני מצוקה, הבוחנים את השפעת גורמי המקרו על רמת הסיכון של התיק, ובעיקר, השפעת אבטלה ושיעור הריבית. הבנק פיתח מודל מתקדם לדירוג אשראי לדירוג הכולל דירוג לכל הלוואה וחישב פוטנציאל ההפסד במקרה של כשל. מודל זה מתווסף למערך הניטור הקיים של הבנק.

במהלך חודש מרץ 2018, עודכנו הוראות בנק ישראל בנושא סיכונים אשראי להלוואות לדירוג.

בהתאם לעדכון, הלוואות לדירוג בשיעור מימון של מעל 60%, תשוקלנה במשקל סיכון של 60% (לעומת 75% לפני העדכון).

תיאבון הסיכון בתחום המשכנתאות

הבנק קבע במסגרת מדיניות סיכונים האשראי מגבלות שונות על פעילות האשראי לדירוג, בהתחשב בגורמי הסיכון המרכזיים. גורמים אלה נבחנו מעת לעת ובהתאם מתווספות מגבלות על פי הצורך, קרי, על פי פרופיל הסיכון של תיק המשכנתאות בפועל ומגמת התפתחותו והוראות רגולטוריות של בנק ישראל.

תיאבון הסיכון בתחום המשכנתאות מוגדר במספר רב של מדדי סיכון הבוחנים היבטי סיכון אשראי וריכוזיות ברמת הביצועים השוטפים. מדדים אלה כוללים, בין השאר, את פרמיית הסיכון הדיפרנציאלית (המבטאת את רמת הסיכון של נוטל המשכנתא), שיעור המימון בהלוואה, מיקום הנכס (סיכון גיאוגרפי), מדד איכות האשראי (ראה להלן במסגרת בקרת האשראי), יחס החזר מהכנסה, מטרת ההלוואה, תקופת ההלוואה, תמהיל המסלולים בהלוואה, סוג הנכס, איכות המסמכים, ריבית נורמטיבית, עושר פיננסי ומגבלות צולבות על שילוב של מספר פרמטרים.

הבנק מנטר באופן שוטף את פרופיל הסיכון של תיק המשכנתאות, ואת התפתחותו לאורך זמן, לנוכח תיאבון הסיכון שנקבע. בפרט, מתבצע ניטור זה במסגרת מסמך הסיכונים הרבעוני של הבנק, המוצג ונדון בועדה לניהול סיכונים של הדירקטוריון ובדירקטוריון. מניטור זה עולה כי מדדי הסיכון המובילים, ממשיכים להימצא ברמה נמוכה יחסית. מדדים אלה כוללים את שיעורי המימון, יחס החזר להכנסה, שיעורי האובליגו בכשל ובפרט, שיעורי הפיגור בהלוואות חדשות (בנות שנה), נתון המצביע על איכות החיתום הגבוהה בבנק. יצוין כי שיעור המימון הממוצע של תיק המשכנתאות של הבנק (לסוף חודש ספטמבר 2018) עומד על כ-53% (שיעור המשקף את שיעור המימון בעת מתן האשראי). הבנק אומד, בנוסף, את שיעור המימון ה"אמיתי" בתיק, זאת, בהתבסס על השינויים בערכי הנכסים על פי אומדן הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, אל מול יתרות התיק הנוכחיות. שיעור זה נמוך משיעור המימון המקורי, עקב העלייה המתמשכת במחירי הדירוג, הגלומה במלאי המשכנתאות. נתונים אלה מחזקים את הערכת הבנק כי פוטנציאל ההפסד לבנק בגין תיק המשכנתאות, גם בתרחיש של ירידה מהותית במחירי הדירוג, הוא נמוך. בנוסף, בוחן הבנק באופן סדיר את תיק המשכנתאות שלו בתנאי קיצון, כולל תחת שינוי מהותי בתנאי המקרו, במספר מתודולוגיות. תוצאות מבחני הקיצון מצביעות כי רמת הסיכון של התיק יציבה ברמה סיכון נמוכה, וכי פוטנציאל הנזק מאירוע קיצון חמור במשך הינו נמוך.

האמצעים לניהול הסיכון בהלוואות לדיור

תהליך החיתום

קריטריונים לאישור הלוואה

הבנק קבע קריטריונים אחידים, כמותיים, לפיהם נבחנות ומאושרות בקשות לנטילת אשראי לדיור. לצד הקריטריונים האחידים, קיימים הערכה ושיקול דעת של מקבלי החלטות בבנק. הקריטריונים המנחים למתן אשראי בהלוואות לדיור נקבעו, בין היתר, בהתבסס על הגורמים הבאים:

- הניסיון המצטבר של הבנק בתחום האשראי לדיור, הכולל לקחים שהצטברו במהלך השנים לגבי פרמטרים הקובעים את טיב הלווה ואת טיב הביטחונות להלוואה.
- ממצאי ביקורות אשראי שוטפות, הבוחנות, בין היתר, שינוי באיכות האשראי במגזרים מסוימים.
- בדיקת תיק ההלוואה המבוצעת במרכז בחינה ארצי יעודי.
- הערכות לגבי סיכויי אשראי באזורי הארץ השונים, הנובעים מהתפתחויות ביטחוניות ואחרות.
- בשלב הערכת בקשה להלוואה נבחנים שלושה פרמטרים עיקריים: טיב הלווה ויכולת ההחזר שלו, לרבות יכולת ההחזר העתידית בהינתן עלייה בשיעורי הריבית, הבטוחה הנכסית המוצעת, ומהות העסקה. בבנקאות מסחרית מקובל לייחס חשיבות ראשונה במעלה למטרת ההלוואה. בענף המשכנתאות המשקל העיקרי בקבלת החלטת האשראי עובר להערכת טיבו של הלווה מאחר וכמעט כל ההלוואות ניתנות למטרת רכישת נדל"ן על ידי משקי בית. עם זאת, בהלוואות לכל מטרה, בהלוואות לבניה עצמית ובהלוואות לא סטנדרטיות ניתן משקל בקבלת החלטה למהות העסקה ולטיבה.
- הבטוחה הנכסית והערבים מהווים רשת ביטחון של הבנק בעסקה הספציפית, במקרה שההחזר החודשי לא יתנהל על פי המתוכנן.
- קבלת החלטה מצד הבנק נעשית בתהליך שבו נבחנים נתוני העסקה מול קריטריונים שנקבעו. מנגנון קבלת החלטות בנושא אשראי הוא היררכי, וחופף במידה רבה את המדרג הניהולי של הבנק. קיימים מספר רמות אישור, כשניתוב הבקשה לרמה הנדרשת נעשה בהתאם לנתוני הבקשה.

קריטריונים אלו מעודכנים מעת לעת בהתאם להתפתחויות בשוק ופרופיל הסיכון של התיק.

סמכויות אשראי

הבנק קבע מדרג סמכויות לאישור הלוואות לדיור (ברמת סניף, מרחב ומטה). קביעת הגורם המוסמך לאשר הלוואה נעשית בהתאם לנתונים בבקשת האשראי ולסיכון הגלום בה (נתונים לגבי הלווים, שיעור המימון, פרמיית סיכון ומהות העסקה). על מנת לחזק את הבקרה על אישור הלוואות מורכבות ובעלות סיכון גבוה ועל הלוואות לאוכלוסיות מיוחדות (כגון: הלוואות בסכומים גבוהים, עסקאות בין בני משפחה, רכישה באמצעות נאמנות, הלוואות בשעבוד נכס בישוים בעלי סיכון גבוה וכדומה), מועברות בקשות אלו לאישור מחלקת חיתום ובקרה הפועלת בסקטור מטה המשכנתאות.

בנוסף, חלק מרכזי בתהליך העמדת הלוואה מבוצע במרכז הבחינה הארצי. המרכז מבצע בקרה על תקינות תהליך העמדת הלוואה לרבות עמידה בנהלי הבנק ובהוראות השונות.

מודל לקביעת פרמיית סיכון דיפרנציאלית

הבנק פיתח מודל לחישוב פרמיית סיכון דיפרנציאלית, על בסיס ממצאים אמפיריים מהעבר, לצורך דרוג סיכון עסקאות כבר בשלב הגשת הבקשה להלוואה. לכל בקשה מחושבת פרמיית סיכון פרטנית המבוססת על כל הגורמים שאותו כגורמי סיכון, שניתן לזהותם בנתוני הלקוח ובמאפייני העסקה המבוקשת.

פרמיית הסיכון משקפת את אמידת הסיכון הכולל של העסקה, ומאפשרת הערכה לגבי סיכויי הלקוח להיכנס לפיגור בהלוואה, ולהפוך ל"חדל פירעון", כבר בשלב הבקשה הראשוני. הפרמיה משמשת הן לצורך קבלת החלטות אשראי והן לצורך תמחור הריבית ללקוח. הבנק השלים תהליך מקיף של שדרוג מהותי למודל, והחל בהיערכות לקראת הטמעתו. הטמעה מלאה צפויה במהלך שנת 2019.

בקורות מובנות במערכת לביצוע הלוואות

הבנק מנהל את פעילות המשכנתאות באמצעות מערכת מחשב ייעודית שפותחה לשם כך, הכוללת בקורות מובנות "בזמן אמת" כדלקמן:

- ווידוא שלמות הנתונים הדרושים בהלוואה והפעילויות הדרושות במסגרת עריכת החומר, בחינת ההלוואה ואישורה.
 - בקורות קשיחות בזמן אמת על ביצוע פעולות על פי הרשאות. שיטת עבודה זו, של בקורות מונעות, מצמצמת בצורה משמעותית את הצורך בביצוע בקורות 'מגלות' לאחר ביצוע ההלוואה.
 - מנגנון לניתוב תהליכים ("workflow") המבקר בזמן אמת את ביצוע המשימות הנדרשות בכל שלב בתהליך ביצוע ההלוואה, ומעביר את הבקשה לגורם המורשה לביצוע הפעולות הנדרשות בכל שלב של תהליך אישור ההלוואה.
- השימוש במערכת הביא לשיפור הבקרה בשלבים השונים של תהליך ביצוע ההלוואה, תוך הקפדה על אחידות בין סניפי הבנק השונים.

הדרכה בתחום המשכנתאות

מרכז הדרכה של הבנק מקיים הדרכות להכשרה, לפיתוח ולשיפור הידע של כל הגורמים העוסקים במתן האשראי לדיור. תכני ההדרכה נקבעים בשיתוף עם סקטור מטה המשכנתאות, שעובדיו אף נוטלים חלק בהדרכת הבנקאים. הקורסים כוללים, בין היתר, דגשים מיוחדים בנושא ניהול סיכונים. בנוסף, נכללת פעילות המשכנתאות במסגרת שנקבעה בבנק לטיפול בסיכון תפעולי, ועובדי מטה המשכנתאות שותפים למהלכי ההדרכה שנקבעו בתחום זה.

כנסים מקצועיים

החטיבה הקמעונאית מקיימת באופן שוטף כנסים מקצועיים למנהלים ובנקאים. בכנסים אלו נסקרות בהרחבה ההתפתחויות בשוק המשכנתאות והצעדים שיש לנקוט על מנת להתמודד עם הסיכונים הנובעים מהתפתחויות אלו.

מעקב שוטף אחר מצב לווים ותיק האשראי לדיור

גורם מרכזי בשמירה על איכות האשראי שהבנק מעמיד ללקוחותיו הינו בקרת האשראי. הבקרה על האשראי לדיור נעשית הן ברמת תיק ההלוואה הבודד, והן ברמת תיק המשכנתאות כולו. הבנק פועל לזיהוי וליתור מוקדם ככל האפשר של תבחינים המעידים על ירידה בכושר הפירעון של הלווים, על מנת לאתר מוקדם ככל האפשר מצב של כשל אשראי. הבנק מפעיל סוגים שונים של בקרות, לרבות בקרות פנימיות שוטפות בסניפים, במרחבים ובמטה. הבנק מקיים בקרה על איכות האשראי החדש הניתן בסניפים באמצעות דוח "איכות אשראי" המופק מידי חודש הכולל את ההלוואות שבוצעו בבנק 6-18 חודשים לפני מועד הדוח, ואשר קיים בהן פיגור של 3 חודשים או יותר. הדוח נועד לסייע לסניפים לפעול לצמצום היקף הפיגורים ולהגביר את מודעות הדרג המבצע והמאשר להלוואות בעייתיות, לצורך הפקת לקחים לגבי אישורי אשראי בעתיד. בצד הדוח הפרטני, הכולל את רשימת ההלוואות, פרטי הפיגור וכיוצא באלה, מופק גם דוח סטטיסטי המציג את שיעור הפיגור בכל סניף בהשוואה למרחב ולכלל הבנק, ובהשוואה לחודשים קודמים. הנהלת החטיבה הקמעונאית מקיימת מעקב שוטף אחר הטיפול בחובות בפיגור באמצעות הדוח. ברמת תיק המשכנתאות הכולל, מתבצעת בקרה אחר המגבלות שנקבעו במסגרת תיאבון הסיכון של הבנק, הן בחטיבה הקמעונאית, והן באגף לבקרת סיכונים ובמדור בקרת אשראי שבחטיבה לבקרת סיכונים. בנוסף, פעמיים בשנה מופק, על ידי החטיבה לבקרת סיכונים, דוח בקרת אשראי, בו נבדקת בהרחבה התפתחות פרופיל הסיכון של תיק האשראי לדיור במהלך התקופה הנסקרת. דוח זה כולל בין השאר את תיאבון הסיכון, איכות האשראי, ניתוח מאפייני וגורמי הסיכון העיקריים, סקירת מצב הפיגורים וגביית החובות, אוכלוסיות מיוחדות, קבוצות רכישה ומבחני מצוקה. בכלל זה, נכלל גם ניתוח ההתפתחות במתן אשראי לדיור, חלק הבנק במערכת וכן, התפלגות האשראי על פי חתכים שונים. דוח זה עולה לדיון בוועדת אשראי עליונה (ועדת הנהלה), בוועדה לניהול סיכונים של הדירקטוריון ומוצג לדירקטוריון הבנק.

הגורמים השותפים לניהול ובקרת הסיכון בהלוואות לדיור

מחלקת ניהול משכנתאות בחטיבה קמעונאית

המחלקה מטפלת בסוגים שונים של אירועים המתרחשים במהלך חיי הלוואה, הן ביוזמת הבנק והן ביוזמת הלקוח. אחת המשימות המרכזיות היא המעקב אחר קבלת ביטחונות. בעת ביצוע הלוואה, מקבל הבנק על פי רוב ביטחון ביניים, ואילו הביטחון הסופי צפוי להתקבל במהלך חיי הלוואה. בנוסף, מטפלת המחלקה במעקב אחרי קבלת פוליסות ביטוח חיים ונכס במהלך חיי הלוואה.

מרכז הבחינה הארצי בחטיבה הקמעונאית

למרכז מועברים תיקי ההלוואה בטרם הביצוע. תיקים אלו נבדקים במרכז על מנת לוודא שבוצעו בסניף הפעולות הנדרשת בהתאם לנהלי הבנק, הרגולציה וההנחיות שנתנו על ידי מאשר ההלוואה.

מערך הגבייה

בבנק פועל מערך גבייה מיוחד, המטפל בכל הקשור לתהליכי גביית חובות מלווים המפגרים בתשלומיהם, ובתהליכי מימוש נכסים. תהליך הטיפול מתחיל באופן אוטומטי מהרגע שהלקוח נכנס לכשל ראשוני בתשלום המשכנתא. אם הכשל לא נפתר, עובר הטיפול למוקד הגבייה הטלפוני (בטרם מוגשת תביעה משפטית) אשר מטרתו גיבוש הסדרי תשלום עם הלקוחות. אם הניסיון להגיע להסדר עם הלווים לא מצליח, מועבר החוב לטיפול מערך הגבייה בבנק, הכולל מחלקה ייעודית, בסקטור לקוחות מיוחדים, העוסקת בטיפול בלקוחות בעלי חוב במשכנתא. במקרה הצורך נפתח הליך משפטי נגד החייבים.

פורום פיגורים

אחת לחודש מתכנס "פורום פיגורים", בראשות מנהל החטיבה העסקית, בו מוצגת תמונת המצב לגבי תוצאות הגביה של החודש הקודם, ההשלכות על הדוחות הכספיים והפרשה להפסדי אשראי. הפורום קובע יעדים לטיפול בחובות ולהקטנת הפיגורים.

החטיבה המשפטית

כחלק מתהליך החיתום, נבדקים הביטחונות בתיקים לא סטנדרטיים (כגון: עסקאות בהן מעורבים בני משפחה) ובהלוואות בסכומים גבוהים, על ידי מחלקה ייעודית בחטיבה המשפטית - מחלקת ייעוץ משכנתאות. בדיקה זו מהווה השלמה לאישור ולבחינת התיק המבוצעים בסניף וביחידת חיתום אזורית.

החטיבה לבקרת סיכונים

האגף לבקרת סיכונים מנטר את איכות תיק האשראי בבנק ואת התפתחות פרופיל הסיכון של תיק הבנק לנוכח תיאבון הסיכון שנקבע. החטיבה אחראית לביצוע שוטף של תרחישי קיצון על תיק המשכנתאות של הבנק, בתיאום עם סקטור מטה המשכנתאות, תוך אתגור גורמי סיכון רבים בתיק זה. חלק מתרחישי הקיצון מתבצעים בשיטות מתקדמות, תוך שימוש בנתונים שוטפים של המודלים המתקדמים שפיתח הבנק. מבחני הקיצון של הבנק כוללים את התרחיש האחד של בנק ישראל (תרחיש מאקרו אחיד לכל המערכת הבנקאית). בתרחיש זה, מחושב פוטנציאל ההפסד לבנק כתוצאה משינויים קיצוניים במצב המאקרו הנוכחי, ומובאים בחשבון רמת אבטלה גבוהה מאוד יחסית למצב הנוכחי, וירידה חדה במחירי הדיור. מבחני קיצון אלו מלמדים כי רמת הסיכון של התיק נמוכה.

פורום ניטור סיכונים אשראי וריכוזיות אשראי

בבנק פועל פורום ניטור סיכונים (פנ"ס) בתחום האשראי, בראשות מנהל החטיבה לבקרת סיכונים, אשר מקדם נושאים כגון בחינת מדיניות האשראי, ובפרט, השינויים בתיאבון הסיכון שנקבעו בה, ניתוח רמת הסיכון בתיק האשראי ויישום גישות מידול מתקדמות, פיקוח על תהליך התכנון והיישום של מבחני המצוקה, ממצאים של תהליכי תיקוף למודלים למתן אשראי ומעקב אחר פרופיל הסיכון של תיק האשראי של הבנק.

ביקורת פנימית

תוכנית העבודה של הביקורת הפנימית בתחום האשראי כוללת, בין היתר, התייחסות לבדיקת המדיניות, וכן לגורמים העוסקים באישור, בביצוע, בתחזוקה ובבקרה על האשראי.

ניהול סיכון האשראי הקמעונאי (ללא אשראי לדיור)

אשראי לאנשים פרטיים

מגזר הלקוחות הפרטיים מאופיין ברמת פיזור גבוהה - הן בכמות הלקוחות והן באזור הגיאוגרפי, כאשר מרבית הלקוחות במגזר זה הינם שכירים, בעלי חשבון יחיד או משק בית משותף. מיתון בפעילות הריאלית מהווה גורם סיכון עיקרי בפעילות מול מגזר הלקוחות הפרטיים ולעלייה בשיעור האבטלה השפעה מהותית על סיכויי הכניסה לכשל. מדיניות האשראי ונהלי העבודה בבנק לעניין מתן אשראי ללקוחות פרטיים נשענים על מספר עקרונות - הן בראיית חיתום אשראי תקין והן בראיית התאמת האשראי לצרכי הלקוח וליכולת החזר שלו. בין העקרונות: בחינת מטרת האשראי; שיעור המימון המבוקש; תקופת ההלוואה; ניתוח כושר החזר ומקורות החזר של הלקוח ביחס לכלל חבוינותו - וזאת תוך בחינת פרמטרים כלכליים שונים של הלקוח ובהתבסס על היכרות הבנק עמו וניסיון העבודה המצטבר מולו. הבנק עוקב באופן רציף אחרי רמת הסיכון בתיק האשראי לפרטיים, בין השאר באמצעות מודל דירוג אשראי ללקוחות פרטיים וכן באמצעות ביצוע מבחני קיצון שונים ובהם מבחנים ייעודיים הנערכים בהתאם להנחיות בנק ישראל, שבהם כלולים תרחישים כגון מיתון במשק וגידול משמעותי בשיעורי האבטלה.

אשראי לעסקים קטנים

מגזר העסקים הקטנים והזעירים מאופיין בפיזור גבוה של הלקוחות הפועלים בענפי המשק השונים ובעיקר במגזרי התעשייה הזעירה, המסחר, השירותים העסקיים והפיננסיים. המימון במגזר העסקים הקטנים והזעירים ניתן בעיקר לזמן קצר, לצורך פעילות שוטפת ומימון הון חוזר, גישור על פערים בתזרים המזומנים, מימון לקוחות ומלאי ופעילות יבוא. מימון זה ניתן כנגד ביטחונות מתאימים כגון שיקים לביטחון/לגבייה, חשבוניות, שעבוד חוזים ושעבוד שוטף. במסגרת תהליך חיתום האשראי, מנותחת פעילות העסקית של בית העסק, גם בהתייחס לענף המשק בו הוא פועל. במסגרת זו, ובכפוף לבדיקת יכולת החזר ומקורות פירעון, מותאמים היקף האשראי וסוג האשראי לצרכי הלקוח. גורמי סיכון עיקריים בפעילות מגזר העסקים הקטנים הינם הרעה מאקרו-כלכלית במשק שתוביל למיתון שישיפע השפעת רוחב על בתי העסק הפועלים במגזר; תלות באנשי מפתח בעסק (בעיקר בעלים ומנהלים); תלות בספקים/לקוחות בודדים שעלולים להיקלע לכשל.

הבנק עוקב באופן רציף אחרי רמת הסיכון בתיק האשראי לעסקים קטנים וזעירים, בין השאר באמצעות מודלי דירוג אשראי ייעודיים, וכן באמצעות מעקב אחרי ענפי משק בסיכון גבוה תוך קביעת מגבלות פעילות וסמכויות אשראי דיפרנציאליות לדרגי הניהול השונים.

על מנת לתמוך באופן מיטבי בפעילות, פעל הבנק פעל לביצוע שיפורים בתשתיות, בתהליכים הבנקאיים ובתהליכי חיתום האשראי.

במהלך הרבעון השלישי של שנת 2018, המשיך הבנק בפיתוח ויישום של תהליכים למיכון בקשות אשראי ושל מודל לקביעת סמכויות ריבית דיפרנציאליות. שיפורים נוספים הקשורים בהיבטים של חיזוק תהליכי הבקרה, הטמעת שימושיות ותיעוד משולבים בתוכניות העבודה של הבנק.

ניתוח סיכון האשראי

להלן התפלגות חשיפות האשראי לפי קבוצות חשיפה ולפי סעיפי המאזן לפני הפרשה להפסדי אשראי (במיליוני שקלים חדשים)⁽¹⁾:

30 בספטמבר 2018											
חשיפת אשראי ברוטו ממוצעת	חשיפת אשראי ברוטו ⁽²⁾	אחרים	הלוואות לדיר	עסקים קטנים	קמעונאיות ליחידים	בביטחון נדל"ן מסחרי	תאגידים	תאגידים בנקאיים	סקטור ציבורי	ריבנויות	
227,995	232,564	-	124,778	10,150	19,896	2,480	32,826	1,591	731	40,112	הלוואות ⁽³⁾
9,460	9,828	-	-	-	-	-	17	-	176	9,635	ניירות ערך ⁽⁴⁾
3,853	3,762	-	-	5	13	-	2,468	811	151	314	נגזרים ⁽⁵⁾
63,855	66,508	-	5,818	3,660	10,581	553	45,442	142	166	146	חשיפות חוץ מאזניות אחרות
4,690	4,860	4,860	-	-	-	-	-	-	-	-	נכסים אחרים ⁽⁶⁾
309,852	317,522	4,860	130,596	13,815	30,490	3,033	80,753	2,544	1,224	50,207	סך הכל

30 בספטמבר 2017											
חשיפת אשראי ברוטו ממוצעת	חשיפת אשראי ברוטו ⁽²⁾	אחרים	הלוואות לדיר	עסקים קטנים	קמעונאיות ליחידים	בביטחון נדל"ן מסחרי	תאגידים	תאגידים בנקאיים	סקטור ציבורי	ריבנויות	
216,363	221,255	-	119,271	9,865	18,452	2,147	28,066	1,761	1,378	40,315	הלוואות ⁽³⁾
10,573	10,666	-	-	-	-	-	17	18	-	10,631	ניירות ערך ⁽⁴⁾
3,903	3,596	-	-	5	18	-	2,350	983	160	80	נגזרים ⁽⁵⁾
60,221	60,678	-	4,255	3,377	9,702	639	42,328	75	111	191	חשיפות חוץ מאזניות אחרות
4,638	4,647	4,647	-	-	-	-	-	-	-	-	נכסים אחרים ⁽⁶⁾
295,697	300,842	4,647	123,526	13,247	28,172	2,786	72,761	2,837	1,649	51,217	סך הכל

31 בדצמבר 2017											
חשיפת אשראי ברוטו ממוצעת	חשיפת אשראי ברוטו ⁽²⁾	אחרים	הלוואות לדיר	עסקים קטנים	קמעונאיות ליחידים	בביטחון נדל"ן מסחרי	תאגידים	תאגידים בנקאיים	סקטור ציבורי	ריבנויות	
217,600	222,546	-	120,399	9,984	19,165	2,441	28,798	1,613	1,248	38,898	הלוואות ⁽³⁾
10,423	9,826	-	-	-	-	-	17	-	173	9,636	ניירות ערך ⁽⁴⁾
3,885	3,813	-	-	5	18	-	2,653	880	160	97	נגזרים ⁽⁵⁾
59,650	57,365	-	4,656	3,421	9,866	524	38,608	70	95	125	חשיפות חוץ מאזניות אחרות
4,667	4,784	4,784	-	-	-	-	-	-	-	-	נכסים אחרים ⁽⁶⁾
296,224	298,334	4,784	125,055	13,410	29,049	2,965	70,076	2,563	1,676	48,756	סך הכל

- (1) לאחר ניכוי מחיקות חשבונאיות ולפני הפרשה להפסדי אשראי על בסיס פרטני וקבוצתי.
- (2) סכום היתרות המאזניות והחוץ-מאזניות לאחר קיזוזים מאזניים וחוץ-מאזניים וללא השפעת הפחתת סיכון אשראי, מקדמי המרה לאשראי ומקדמי שקלול הסיכון, כהגדרתם בכללי באזל.
- (3) כולל אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וניירות ערך שנשאלו.
- (4) לא כולל יתרות שנוכו מבסיס ההון והשקעה בניירות ערך בתיק הסחיר.
- (5) כולל סכום נקוב של מכשירים נגזרים (לרבות נגזרי אשראי) לאחר השפעת מקדמי התוספת ("on-add") ושווי הוגן חיובי של נגזרים.
- (6) לא כולל נגזרים ויתרות שנוכו מבסיס ההון ולרבות מזומנים, השקעה במניות, רכוש קבוע והשקעה בחברות מוחזקות.

להלן תמצית התפלגות חשיפות לפי אזור גיאוגרפי, ובאזורים משמעותיים לפי סוגים עיקריים של חשיפת אשראי (במיליוני שקלים חדשים), המידע להלן כולל את החשיפות למדינות זרות וחשיפות למדינות שסך סכום החשיפה לכל אחת מהן הוא מעל 1% מסך נכסי המאוחד או מעל 20% מההון, לפי הנמך:

חובות פגומים	חשיפה חוץ מאזנית ⁽¹⁾	חשיפה מאזנית	
ליום 30 בספטמבר 2018			
-	562	9,153	ארצות הברית
2	3,388	1,354	צרפת
-	4,196	320	גרמניה
-	1,112	1,836	בריטניה
2	1,105	2,510	אחרות
4	10,363	15,176	סך כל החשיפות למדינות זרות
-	139	446	מזה: סך כל החשיפות למדינות LDC

חובות פגומים	חשיפה חוץ מאזנית ⁽¹⁾	חשיפה מאזנית	
ליום 30 בספטמבר 2017			
-	1,370	5,925	ארצות הברית
-	2,926	1,306	בריטניה
-	4,270	3,644	אחרות
-	8,566	10,875	סך כל החשיפות למדינות זרות
-	153	538	מזה: סך כל החשיפות למדינות LDC

חובות פגומים	חשיפה חוץ מאזנית ⁽¹⁾	חשיפה מאזנית	
ליום 31 בדצמבר 2017			
-	654	4,806	ארצות הברית
-	2,565	1,437	צרפת
-	2,999	331	גרמניה
-	1,661	3,436	אחרות
-	7,879	10,010	סך כל החשיפות למדינות זרות
-	149	546	מזה: סך כל החשיפות למדינות LDC

(1) יתרות החשיפה החוץ מאזנית כוללת סך של 7,918 מיליוני שקלים חדשים בגין רכישת ביטוח ממבטחי משנה בינלאומיים לתיק ערבויות מכוח חוק מכר של לווים בענף הנדל"ן בישראל. (ליום 31 בדצמבר 2017 - 5,237 מיליוני שקלים חדשים ליום 30 בספטמבר 2017 5,616 מיליוני שקלים חדשים).

החשיפה המוצגת לעיל מייצגת, בהתאם להוראות המפקח על הבנקים, חשיפות על בסיס סיכון סופי. הצד הנושא בסיכון הסופי הוא אדם, עסק, מוסד או מכשיר כלשהו המספק לבנק "חיזוקי אשראי", כגון ערבויות, ביטחונות, חוזי ביטוח ונגזרי אשראי. כאשר לא קיים "חיזוק אשראי", אזי הצד הנושא בסיכון הסופי הוא החייב עצמו.

לפרטים נוספים ראה "חשיפה למדינות זרות" במסגרת דוח הדירקטוריון וההנהלה.

להלן התפלגות חשיפות האשראי לפני הפרשה להפסדי אשראי⁽¹⁾ לפי יתרה חוזית לפירעון, ממוינות לפי סוגים עיקריים של חשיפות:

אשראי ברוטו (במיליוני שקלים חדשים)⁽²⁾ :

30 בספטמבר 2018					
סך הכל	ללא תקופות לפירעון	מעל חמש שנים	מעל שנה ועד חמש שנים	עד שנה	
232,564	160	125,185	30,451	76,768	הלוואות ⁽³⁾
9,828	-	819	5,094	3,915	ניירות ערך ⁽⁴⁾
3,762	-	90	747	2,925	נגזרים ⁽⁵⁾
66,508	-	955	11,639	53,914	חשיפות חוץ מאזניות אחרות
4,860	1,392	121	1,145	2,202	נכסים אחרים ⁽⁶⁾
317,522	1,552	127,170	49,076	139,724	סך הכל

30 בספטמבר 2017					
סך הכל	ללא תקופות לפירעון	מעל חמש שנים	מעל שנה ועד חמש שנים	עד שנה	
221,255	165	117,908	28,879	74,303	הלוואות ⁽³⁾
10,666	-	504	7,817	2,345	ניירות ערך ⁽⁴⁾
3,596	-	128	1,060	2,408	נגזרים ⁽⁵⁾
60,678	-	1,448	14,327	44,903	חשיפות חוץ מאזניות אחרות
4,647	1,392	130	998	2,127	נכסים אחרים ⁽⁶⁾
300,842	1,557	120,118	53,081	126,086	סך הכל

31 בדצמבר 2017					
סך הכל	ללא תקופות לפירעון	מעל חמש שנים	מעל שנה ועד חמש שנים	עד שנה	
222,546	167	119,905	30,122	72,352	הלוואות ⁽³⁾
9,826	-	935	6,406	2,485	ניירות ערך ⁽⁴⁾
3,813	-	138	1,017	2,658	נגזרים ⁽⁵⁾
57,365	-	316	14,783	42,266	חשיפות חוץ מאזניות אחרות
4,784	1,435	133	940	2,276	נכסים אחרים ⁽⁶⁾
298,334	1,602	121,427	53,268	122,037	סך הכל

- (1) לאחר ניכוי מחיקות חשבונאיות ולפני הפרשה להפסדי אשראי על בסיס פרטני וקבוצתי.
- (2) סכום היתרות המאזניות והחוץ-מאזניות לאחר קיזוזים מאזניים וחוץ-מאזניים וללא השפעת הפחתת סיכון אשראי, מקדמי המרה לאשראי ומקדמי שקלול הסיכון, כהגדרתם בכללי באזל.
- (3) כולל אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וניירות ערך שנשאלו.
- (4) לא כולל יתרות שנוכו מבסיס ההון והשקעה בניירות ערך בתיק הסחיר.
- (5) כולל סכום נקוב של מכשירים נגזרים (לרבות נגזרי אשראי) לאחר השפעת מקדמי התוספת ("on-add") ושווי הוגן חיובי של נגזרים.
- (6) לא כולל נגזרים ויתרות שנוכו מבסיס ההון ולרבות מזומנים, השקעה במניות, רכוש קבוע והשקעה בחברות מוחזקות.

להלן תמצית סיכון אשראי פגום וסיכון אשראי בפיגור שאינו פגום לפי ענף עיקרי (במיליוני שקלים חדשים):

30 בספטמבר 2018			
	חובות לא פגומים	חובות ⁽¹⁾ פגומים ⁽²⁾	
בפיגור של 30 ועד 89 ימים ⁽⁴⁾	בפיגור של 90 ימים או יותר ⁽³⁾		
פעילות לווים בישראל			
161	41	748	סך הכל מסחרי
504 ⁽⁵⁾	1,292 ⁽⁶⁾	52	אנשים פרטיים - הלוואות לדיור
89	25	71	אנשים פרטיים - אחר
754	1,358	871	סך הכל ציבור - פעילות בישראל
5	1	5	סך הכל ציבור - פעילות בחוץ לארץ
-	-	-	בנקים וממשלות
759	1,359	876	סך הכל
30 בספטמבר 2017			
פעילות לווים בישראל			
159	65	521	סך הכל מסחרי
441 ⁽⁵⁾	1,024 ⁽⁶⁾	41	אנשים פרטיים - הלוואות לדיור
73	25	73	אנשים פרטיים - אחר
673	1,114	635	סך הכל ציבור - פעילות בישראל
-	-	4	סך הכל ציבור - פעילות בחוץ לארץ
-	-	-	בנקים וממשלות
673	1,114	639	סך הכל
31 בדצמבר 2017			
פעילות לווים בישראל			
140	42	617	סך הכל מסחרי
390 ⁽⁵⁾	1,071 ⁽⁶⁾	33	אנשים פרטיים - הלוואות לדיור
73	22	70	אנשים פרטיים - אחר
603	1,135	720	סך הכל ציבור - פעילות בישראל
-	1	3	סך הכל ציבור - פעילות בחוץ לארץ
-	-	-	בנקים וממשלות
603	1,136	723	סך הכל

- (1) אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וחובות אחרים, למעט איגרות חוב וניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר ולמעט פיקדונות בבנק ישראל.
- (2) ככלל, חובות פגומים אינם צוברים הכנסות ריבית. למידע על חובות פגומים מסוימים שאורגנו מחדש בארגון מחדש של חוב בעייתי ראה ביאור 2.13.ג. לדוחות הכספיים.
- (3) מסווגים כחובות בעייתיים שאינם פגומים. צוברים הכנסות ריבית.
- (4) צוברים הכנסות ריבית. חובות בפיגור של 30 ועד 89 ימים בסך 56 מיליוני שקלים חדשים סווגו כחובות בעייתיים שאינם פגומים (ליום 30 בספטמבר 2017 - 53 מיליוני שקלים חדשים, ליום 31 בדצמבר 2017 - 63 מיליוני שקלים חדשים).
- (5) בהתאם להוראות הדיווח לציבור, לא כולל יתרת הלוואות לדיור שעומק הפיגור בהן הוא עד חודשיים.
- (6) כולל יתרת הלוואות לדיור בסך 89 שקלים חדשים עם הפרשה לפי עומק פיגור, בהן נחתם הסדר להחזר פיגורים של לווה, כאשר נעשה שינוי בלוח הסילוקין בגין יתרת הלוואה שטרם הגיע מועד פירעונה (ליום 30 בספטמבר 2017 - 107 מיליוני שקלים חדשים, ליום 31 בדצמבר 2017 - 102 מיליוני שקלים חדשים).

הפרשה לפי עומק הפיגור

להלן פרטים על ההפרשה להפסדי אשראי של הלוואות לדיור שבגינן נעשתה הפרשה מזערית להפסדי אשראי לפי עומק פיגור לפי הנספח להוראות ניהול בנקאי תקין מספר 314, ליום 30 בספטמבר 2018 (במיליוני שקלים חדשים):

עומק הפיגור								יתרות חוב נטו
יתרות בגין הלוואות בפיגור שמוחזרו ⁽²⁾ סך הכל	בפיגור של 90 יום או יותר							
	סך הכל	מעל 33 חודשים	מעל 15 חודשים עד 33 חודשים	מעל 6 חודשים עד 15 חודשים	90 ימים ועד 6 חודשים	בפיגור של 30 ימים ועד 89 ימים ⁽¹⁾		
						סך הכל מעל 90 ימים	מעל 30 ימים ועד 89 ימים	
327	43	276	226	14	18	18	8	סכום בפיגור
118	6	112	111	1	-	-	-	מזה: יתרת ההפרשה לריבית ⁽³⁾
1,803	96	1,199	134	88	322	655	508	יתרת חוב רשומה
225	44	181	101	41	39	-	-	יתרת ההפרשה להפסדי אשראי ⁽⁴⁾
1,578	52	1,018	33	47	283	655	508	

(1) בהתאם להוראות הדיווח לציבור, לא כולל יתרת הלוואות לדיור שעומק הפיגור בהן הוא עד חודשיים.

(2) הלוואות בהן נחתם הסדר להחזר פיגורים של לווה, כאשר נעשה שינוי בלוח הסילוקין בגין יתרת הלוואות שטרם הגיע מועד פירעון.

(3) בגין ריבית על סכומים שבפיגור.

(4) לא כולל יתרת ההפרשה לריבית.

להלן תמצית התנועה ביתרת הפרשה להפסדי אשראי לתשעה חודשים שהסתיימו ביום (במיליוני שקלים חדשים):

30 בספטמבר 2018							יתרת הפרשה להפסדי אשראי לתחילת תקופה
הפרשה להפסדי אשראי							
אשראי לציבור							
סך הכל	בנקים וממשלות	סך הכל	פרטי אחר	לדיור	מסחרי		
1,575	1	1,574	245	630	699		
233	1	232	80	34	118		הוצאות בגין הפסדי אשראי
(154)	-	(154)	(67)	(5)	(82)		מחיקות חשבונאיות נטו
1,654	2	1,652	258	659	735		יתרת הפרשה להפסדי אשראי לסוף תקופה
148	-	148	19	3	126		מזה: הפרשות פרטנית
100	-	100	10	-	90		מזה: בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים

30 בספטמבר 2017							יתרת הפרשה להפסדי אשראי לתחילת תקופה
הפרשה להפסדי אשראי							
אשראי לציבור							
סך הכל	בנקים וממשלות	סך הכל	פרטי אחר	לדיור	מסחרי		
1,549	2	1,547	208	615	724		
132	-	132	93	18	21		הוצאות בגין הפסדי אשראי
(118)	-	(118)	(62)	(8)	(48)		מחיקות חשבונאיות נטו
1,563	2	1,561	239	625	697		יתרת הפרשה להפסדי אשראי לסוף תקופה
120	-	120	14	4	102		מזה: הפרשות פרטנית
96	-	96	9	-	87		מזה: בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים

לפרטים נוספים בדבר תנועה ביתרת הפרשה להפסדי אשראי ראה ביאורים 6 ו-13 בדוחות הכספיים.

הפחתת סיכון האשראי בגישה הסטנדרטית

קבוצת הבנק נוקטת אמצעים שונים להפחתת הסיכונים הנובעים ממתן אשראי ומריכוזיות האשראי. להלן תיאור הכלים קבוצת הבנק נוקטת אמצעים שונים להפחתת הסיכונים הנובעים ממתן אשראי ומריכוזיות האשראי. להלן תיאור הכלים העיקריים להפחתת הסיכון במסגרת מדיניות האשראי של הבנק.

בטוחות - קבלת ביטחונות לטובת הבנק נועדה להבטיח את החזר האשראי, שהבנק נותן ללקוח, במקרה של חדלות פירעון. טיב וכמות הביטחונות הנדרשים מהלקוח, נקבעים על סמך המאפיינים הבסיסיים של הלווה, מאפייני העסקה, ומהותיות הסיכון לכך שהלקוח לא יוכל להחזיר את האשראי. ככל שהסיכון גבוה יותר, הבנק ידרוש ביטחונות רבים יותר ונדילים יותר.

הבנק קבע את סוגי הנכסים אשר יוכרו כבטוחות למתן אשראי במדיניות ובנהלים. הבטוחות העיקריות המקובלות בבנק הן: פיקדונות, ניירות ערך, שעבוד של נדל"ן ושל רכב, שוברי אשראי, צ'קים, ערבויות בנקאיות וערבויות של המדינה, מוסדות, של תאגידים או של יחידים. במסגרת מדיניות הבטוחות, נקבעו כללים ועקרונות באשר לרמת ההסתמכות על כל סוג בטוחה, בהתאם לאופייה, סחירותה, התנדטיות במחירה, מהירות מימושה ומעמדה המשפטי, וזאת בנוסף לבחינת כושר החזר של הלקוח כקריטריון למתן האשראי.

כמו כן, קיימים סוגי ביטחונות נוספים כדוגמת שיעבוד שוטף, חייבים ו/או אמות מידה כספיות ותפעוליות המושתות על לקוח בכדי להבטיח את יכולתו לעמוד בפירעון חובו לבנק.

הבטוחות מותאמות, במידת האפשר, לסוג האשראי אותו הן מבטיחות, תוך התייחסות לטווח הזמן, לסוגי הצמדה, לאופי האשראי, למטרתו וכן למהירות יכולת המימוש שלהן. מקדמי הביטחון קובעים את השיעור בו הבנק מוכן להסתמך על בטוחה מסוימת כביטחון לאשראי. שווי הבטוחות בהתאם למקדמי הביטחון מחושב, ככל שניתן, באופן אוטומטי על ידי מערכת המחשוב. מקדמי הביטחון לסוגי הבטוחות השונים נבדקים אחת לשנה, ומאשרים בועדת אשראי דירקטוריונית, בועדה לניהול סיכונים ובדירקטוריון. כמו כן, קיימים ביטחונות אשר אינם נלקחים בחשבון בחישוב מקדמי הביטחון והם משמשים לחיזוק מערך הביטחונות הקיים. הבנק מאשר באופן פרטני ומוגבל, גם מתן אשראי כנגד התחייבות הלווה בלבד.

במסגרת נוהלי הבנק נקבעו כללים באשר לניהול השוטף של הביטחונות, ובכלל זה עדכון ערכם של הביטחונות: פיקדונות וערבויות בנקאיות מתעדכנים באופן שוטף לפי תנאיהם; ביטחונות שהם ניירות ערך סחירים מתעדכנים באופן שוטף לפי ערכם בשוק; לגבי בטוחות שהן נדל"ן, קובע הנהל את המועד להערכת שווי על ידי שמאי מוסמך בהתאם לסוג האשראי המובטח על ידי הנכס. הערכה זו מתוקפת במקרים המוגדרים במדיניות הבנק, על ידי יחידת השמאות הפנימית של הבנק. כמו כן, מבוצעת הערכת שווי במקרים של חשש לירידה מהותית בערך ביטחון, העלולה להעמיד את הבנק במצב של חוסר ביטחונות.

כפי שפורט לעיל, לרבות בפרק המלצות ועדת באזל, הבנק עושה שימוש נרחב בבטוחות אשר אינן מוכרות במסגרת כללי הפחתת הסיכון (CRM) של באזל II (נדל"ן, שעבוד רכב, ערבויות אישיות) בכדי להפחית את סיכוני האשראי.

ערבים - לעיתים הבנק דורש מהלקוח להמציא ערבויות או ערבים להבטחת האשראי. קיימים מספר סוגי ערבויות כגון ערבויות אישיות, ערבויות בנקאיות לסוגיהן, ערבויות מדינה, פוליסות ביטוח או כתבי שיפוי.

סינדיקציות אשראי - הבנק משתתף בסינדיקציות, באמצעות מערך מקצועי המאפשר לו להוביל סינדיקציות בהיקפי אשראי משמעותיים. מימון במסגרת סינדיקציה מאפשר פיזור הסיכון בין מספר גופים מממנים בעסקאות אשראי גדולות.

שיתוף/מכירת חובות - כלי נוסף להפחתת סיכון האשראי הוא שיתוף/מכירת נתחים מתיק האשראי של הבנק במגזרים מסוימים לגופים פיננסיים. במהלך השנים האחרונות, יצר הבנק תשתית עסקית, משפטית ותפעולית למכירת סיכון אשראי. מכירת/שיתוף הסיכון יכולה להיעשות הן באמצעות מכירה מוחלטת והן באמצעות שיתוף בסיכון. פעילות זו מובלת על ידי מחלקת הסינדיקציה שבסקטור תאגידים בחטיבה העסקית.

ביום 28 בדצמבר 2016 השלים הבנק רכישת פוליסת ביטוח לחשיפות אשראי בגין ערבויות שהבנק הוציא בהתאם לחוק המכר (דירות) (הבטחת השקעות של רוכשי דירות) התשל"ה - 1974 ולהתחייבויות להוצאת ערבויות כאמור.

ההתקשרות האמורה התבצעה באמצעות חברת ביטוח שהינה חברה בת בבעלות מלאה של הבנק, אשר התקשרה בד בבד, עם מבטחי משנה בינלאומיים בעלי דירוג בינלאומי גבוה.

פוליסת הביטוח מבטיחה את הבנק למקרה בו יידרש הבנק לשלם בשל חילוט הערבויות ונועדה בעיקרה להפחית את נכסי הסיכון בגין חשיפת האשראי הנובעת מן הערבויות.

במהלך הרבעון השני של שנת 2018 הגדיל הבנק את שיעור הכיסוי של פוליסת הביטוח מ-80% ל-90% עבור ערבויות בסכום של כ-15.5 מיליארדי שקלים חדשים.

במהלך הרבעון השלישי רכש הבנק הרחבה לפוליסה הקיימת, כך שתחול גם על סוגי ערבויות נוספות הקשורות בפרויקטים, בסכום של 1.8 מיליארדי שקלים חדשים.

רכישת הביטוחים נועדה, בעיקרה להפחית את נכסי הסיכון בגין חשיפת האשראי הנובעת מן הערבויות, בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 203 בנושא "מדידה והלימות הון".

ריכוזיות - מהותיות סיכון הריכוזיות באשראי בבנק מחייבת את הגורמים השונים בבנק לעקוב, לנטר ולנקוט באמצעים שיאפשרו שליטה של הבנק על מוקדי סיכון אלה.

לפיכך, מגדיר הבנק במסגרת מדיניות האשראי את תיאבון הסיכון בנושאים שונים בתחום האשראי, לרבות תחום ריכוזיות באשראי.

פיזור סיכונים - מדיניות האשראי של הבנק מתבססת על פיזור הסיכונים ועל ניהולם המבוקר.

פיזור הסיכונים מאופיין במספר היבטים:

- פיזור תיק האשראי בין ענפי המשק השונים, לרבות הגבלת החשיפה ביחס לענפים ספציפיים.
- פיזור על פני קבוצות גודל של לקוחות.
- פיזור על פני מגזרי הצמדה שונים.
- מגבלות על היקף חשיפה למגזרי פעילות ייחודיים.
- מגבלות על היקף חשיפה ללווים בודדים ולקבוצות לוויים.
- פיזור גיאוגרפי במקרים רלבנטיים (ענף הבניה, משכנתאות).

ענפי משק - בהנהלת הבנק ובדירקטוריון נערכים, בהתאם לצורך, דיונים בנושא אשראי לענפים מסוימים, בעיקר ביחס לענפים הרגישים לתנודתיות במחזורי העסקים. מדיניות האשראי לענפים הרגישים נקבעת בהתבסס על ניתוח כלכלי של ההתפתחויות החזויות בענפים אלה. הבנק מקפיד על פיזור החבות בין ענפי המשק השונים, כך שלא תיווצר חבות חריגה בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 315. אשראי לענפים מסוימים, כמו ענף היהלומים וענף הבנייה (לרבות תתי הענפים שלו), מטופל על ידי יחידות מקצועיות ובעלי תפקידים המתמחים בענפים אלה. לענפים האמורים נקבעו כללים ונהלים ספציפיים, בנוסף לנהלים הכלליים הנוגעים להעמדת אשראי, וזאת על מנת להתמודד עם סיכוני האשראי הייחודיים לענפים אלה. בענף היהלומים הבנק מעדיף לדרוש ביטחונות מחוץ לענף על מנת להפחית את סיכון האשראי ולגדרו.

לקוחות גדולים - הבנק פועל בתחום האשראי ללקוחות גדולים באמצעות סקטור תאגידי, במסגרתו פועלים צוותים בעלי התמחויות ענפיות. לעתים, מגביל הבנק את חלקו באשראי ללקוח גדול ביחס להיקף האשראי הכולל לאותו לקוח במערכת הבנקאית, ובמקרים מסוימים מתנה את השתתפותו במימון עסקאות מסוימות ביצירת חבילת מימון כוללת בה ישתתפו גם בנקים נוספים (במסגרת הסדרי קונסורציום). הבנק מקפיד על עמידה במגבלות על חבות לווה וקבוצת לוויים ועל חבותם הכוללת של הלווים הגדולים וקבוצות הלווים שחבותם נטו לבנק עולה על 10%, בהתאם להוראות ניהול בנקאי תקין 313.

מגזרי הצמדה - הפיזור מתבטא גם במתן אשראי במגזרי הצמדה שונים, כך שחלק מהאשראי רגיש יותר לתנודות במדד המחירים לצרכן (אשראי צמוד מדד), חלקו רגיש יותר לשינויים בריבית הפריים (אשראי שקלי לא צמוד), וחלקו לתנודות בשערי החליפין של המטבעות (אשראי במטבע זר או צמוד שער חליפין של מטבע זר).

פיזור גיאוגרפי - הבנק מקפיד על פיזור גיאוגרפי בתחום האשראי לבנייה ובתחום המשכנתאות, במטרה להקטין ריכוזיות יתר במתן האשראי.

הפחתת סיכון האשראי - דיור

ביטחונות

על פי נהלי הבנק בתחום המשכנתאות, ניתן אשראי בגין ביטחונות נכסיים בלבד. במקרים מסוימים דורש הבנק, בנוסף לביטחון הנכסי, גם ערבים לחוב.

לצורך אימות פרטי הנכס המוצע לבנק כבטוחה וקביעת שוויו, נדרש בדרך כלל ביקור של שמאי בנכס, ומתקבל דוח הכולל את תיאור הנכס, מיקומו, מצבו הפיזי וכן את שווי השוק שלו. השמאים חתומים על הסכם עם הבנק ופועלים על פי הוראותיו, הכוללות מתכונת עבודה מובנית לביצוע השמאות, לזיהוי חריגים ועוד.

השמאות המקובלות בענף המשכנתאות הינה שמאות מקוצרות. עם זאת, דורש הבנק לגבי חלק מההלוואות שמטרתן רכישת דירה מיד שנייה, בניה עצמית או הלוואה לכל מטרה, בסוגי נכסים בעלי סיכון גבוה, שמאות מורחבת הכוללת בדיקות נוספות בכפוף לקריטריונים שנקבעו לעניין זה.

ביטוחים

על פי נהלי הבנק, כל נכס המשמש כבטוחה מבוטח בביטוח נכס. בנוסף, הלווים עצמם מבוטחים בביטוח חיים לטובת הבנק למקרה של פטירה בטרם נפרע האשראי במלואו.

בהלוואות מסוימות (לרבות הלוואות בשיעור מימון העולה על 75%) התקשר הבנק עם חברת EMI המעניקה ביטוח אשראי למקרה בו התמורה ממימוש נכס המשמש בטוחה להלוואה, אינה מכסה את יתרת האשראי. תהליך ביטוח האשראי הינו גורם מפחית סיכון משמעותי.

שיעור המימון (LTV)

שיעור המימון המרבי אותו מאשר הבנק, נקבע במדיניות האשראי ונבחן מעת לעת. ככלל, הבנק דורש מהלווה להשתתף בחלק ממימון הרכישה. תשלום ההון העצמי מהווה כרית ביטחון במקרה של מימוש הנכס, לרבות בתקופה של ירידת מחירים בשוק הנדל"ן. יתר על כן, שיעור ההשתתפות של הלווה מהווה אינדיקציה נוספת לאינתנותו הפיננסית. החל מיום 1 בנובמבר 2012 הבנק הגביל את שיעור המימון באישור בקשות להלוואות לדיור וזאת בכפוף להוראת בנק ישראל בנושא. שיעור המימון בהלוואה לרכישת זכות במקרקעין המהווים "דירה יחידה" (כמוגדר בהוראה) אינו עולה על 75%, ל"דירה חליפית" (כמוגדר בהוראה) שיעור המימון אינו עולה על 70%, וברכישת דירה להשקעה, הלוואה לכל מטרה או הלוואה לתושב חוץ - שיעור המימון אינו עולה על 50%

להלן הרכב חשיפת האשראי נטו⁽¹⁾ לפי סוגי הפחתות סיכון (במיליוני שקלים חדשים):

30 בספטמבר 2018					
חשיפת המכוסה		חשיפת המכוסה על ידי ערבביות ⁽²⁾			
חשיפת אשראי ברוטו ⁽¹⁾	סכומים שנגרעו	סכומים שנוספו	על ידי ביטחון פיננסי כשיר	חשיפת אשראי נטו	
50,207	(550)	54	-	49,711	חובות של ריבוניות
1,224	-	458	(1)	1,681	חובות של ישויות סקטור ציבורי
2,543	-	322	-	2,865	חובות של תאגידים בנקאיים
80,668	(15,430)	15,477	(8,556)	72,159	חובות של תאגידים
3,032	(12)	-	(252)	2,768	חובות בביטחון נדל"ן מסחרי
30,471	(5)	-	(2,039)	28,427	חשיפות קמעונאיות ליחידים
13,768	(48)	-	(2,096)	11,624	הלוואות לעסקים קטנים
130,593	(266)	-	(501)	129,826	משכנתאות לדירור
4,860	-	-	-	4,860	נכסים אחרים
317,366	(16,311)	16,311	(13,445)	303,921	סך הכל

30 בספטמבר 2017					
חשיפת המכוסה		חשיפת המכוסה על ידי ערבביות ⁽²⁾			
חשיפת אשראי ברוטו ⁽¹⁾	סכומים שנגרעו	סכומים שנוספו	על ידי ביטחון פיננסי כשיר	חשיפת אשראי נטו	
51,217	(333)	316	(16)	51,184	חובות של ריבוניות
1,649	-	407	(1)	2,055	חובות של ישויות סקטור ציבורי
2,838	-	205	(1)	3,042	חובות של תאגידים בנקאיים
72,702	(12,385)	12,239	(9,227)	63,329	חובות של תאגידים
2,786	(8)	-	(238)	2,540	חובות בביטחון נדל"ן מסחרי
28,157	(5)	-	(2,182)	25,970	חשיפות קמעונאיות ליחידים
13,204	(38)	-	(2,032)	11,134	הלוואות לעסקים קטנים
123,522	(398)	-	(600)	122,524	משכנתאות לדירור
4,647	-	-	-	4,647	נכסים אחרים
300,722	(13,167)	13,167	(14,297)	286,425	סך הכל

31 בדצמבר 2017					
חשיפת המכוסה		חשיפת המכוסה על ידי ערבביות ⁽²⁾			
חשיפת אשראי ברוטו ⁽¹⁾	סכומים שנגרעו	סכומים שנוספו	על ידי ביטחון פיננסי כשיר	חשיפת אשראי נטו	
48,756	(504)	39	-	48,291	חובות של ריבוניות
1,676	-	569	(1)	2,244	חובות של ישויות סקטור ציבורי
2,563	-	250	(1)	2,812	חובות של תאגידים בנקאיים
69,997	(11,319)	11,366	(6,338)	63,706	חובות של תאגידים
2,965	(6)	-	(232)	2,727	חובות בביטחון נדל"ן מסחרי
29,032	(1)	-	(2,089)	26,942	חשיפות קמעונאיות ליחידים
13,362	(39)	-	(2,101)	11,222	הלוואות לעסקים קטנים
125,054	(355)	-	(569)	124,130	משכנתאות לדירור
4,784	-	-	-	4,784	נכסים אחרים
298,189	(12,224)	12,224	(11,331)	286,858	סך הכל

(1) סכום היתרות המאזניות והחוץ-מאזניות לאחר קיזוזים מאזניים וחוץ-מאזניים, לאחר הפרשה להפסדי אשראי, וללא השפעת הפחתת סיכון אשראי, מקדמי המרה לאשראי ומקדמי שקלול הסיכון כהגדרתם בכללי באזל.

(2) הפחתת סיכון אשראי באמצעות ערבביות גורמת למעבר של חשיפות מקבוצת החשיפה המקורית לקבוצות חשיפה בעלות מקדם שקלול סיכון נמוך יותר. כתוצאה מכך, נוצרים לעתים מצבים שבהם היקף החשיפה בקבוצת חשיפה מסוימת, לאחר הפחתת סיכון אשראי, גבוה מהיקף החשיפה בקבוצה זו לפני הפחתת הסיכון.

סיכון האשראי בגישה הסטנדרטית

חישוב סיכון האשראי על פי הגישה הסטנדרטית מבוסס על דירוגי אשראי חיצוניים, הנקבעים על ידי חברות דירוג אשראי חיצוניות (ECAI). הבנק משתמש בנתוני דירוג של שתי חברות דירוג - Moody's ו-S&P.

דירוגי חברות הדירוג משמשים לקביעת משקל הסיכון של קבוצות החשיפה הבאות:

- ריבוניות
- סקטור ציבורי
- תאגידים בנקאיים
- תאגידים

קביעת משקל הסיכון המתאים מתבצעת בהתאם לנתוני הצד הנגדי.

משקל הסיכון של בנקים נקבע לפי משקל הסיכון של המדינה בה הבנק מאוגד והוא נחות בדרגה אחת ממשקל הסיכון הנגזר מדירוג אותה מדינה.

עבור השקעה בהנפקות שיש להן דירוג הנפקה ספציפי, משקל הסיכון של החוב יתבסס על דירוג זה, למעט כאשר המנפיק הוא תאגיד בנקאי או ישות סקטור ציבורי. במקרים אלו, משקל הסיכון יתבסס על דירוג המנפיק ולא על דירוג הנפקה ספציפי. להלן טבלת המיפוי לדירוגי חברות הדירוג הבינלאומיות בהן עושה הבנק שימוש:

S&P	Moody's
AAA עד AA	Aaa עד Aa3
A+ עד A	A1 עד A3
BBB+ עד BBB	Baa1 עד Baa3
BB+ עד BB	Ba1 עד Ba3
B+ עד B	B1 עד B3
CCC+ או נמוך יותר	Caa1 או נמוך יותר

יצוין כי החלק העיקרי של סיכון האשראי בבנק אינו מדורג בדירוג חיצוני.

ניתוח והכנת מסגרות

כחלק מהפעילות העסקית של הבנק, לצורך הכנת מסגרות הפעילות לחשיפת אשראי וסיכונים אחרים עבור בנקים ומוסדות פיננסיים זרים הבנק משתמש בדירוגים של חברות הדירוג הבינלאומיות המובילות: Moody's, Fitch ו-S&P, אשר משמשים את הבנק הן לניתוח והן לקביעת גבולות חשיפה.

בהכנת מסגרת הפעילות עבור בנקים ישראלים, הבנק נעזרים גם בדירוגים של חברות הדירוג מעלות S&P ומידרוג.

ניתוח סיכון האשראי בגישה הסטנדרטית

להלן התפלגות סכומי חשיפת אשראי⁽¹⁾ לפי קבוצות חשיפה ומקדמי שקלול, לפני ואחרי הפחתת סיכון אשראי⁽²⁾ (במיליוני שקלים חדשים):

לפני הפחתת סיכון אשראי

30 בספטמבר 2018													
סך הכל	הופחתו מההון	חשיפת אשראי ברוטו	1250%	250%	150%	100%	75%	60% ⁽³⁾	50%	35%	20%	0%	
חשיפות מדורגות:													
50,207	-	50,207	-	-	61	654	-	-	-	-	3,742	45,750	חובות של ריבונות
1,224	-	1,224	-	-	-	-	-	-	1,048	-	-	176	חובות של ישויות סקטור ציבורי
2,529	-	2,529	-	-	-	185	-	-	477	-	1,867	-	חובות של תאגידים בנקאיים
1,220	-	1,220	-	-	-	22	-	-	662	-	536	-	חובות של תאגידים
55,180	-	55,180	-	-	61	861	-	-	2,187	-	6,145	45,926	סך הכל
חשיפות שאינן מדורגות:													
14	-	14	-	-	-	-	-	-	14	-	-	-	חובות של תאגידים בנקאיים
79,448	-	79,448	-	-	433	79,015	-	-	-	-	-	-	חובות של תאגידים
3,032	-	3,032	-	-	12	3,020	-	-	-	-	-	-	חובות בביטחון נדל"ן מסחרי
30,471	-	30,471	-	-	89	24	30,358	-	-	-	-	-	חשיפות קמעונאיות ליחידים
13,768	-	13,768	-	-	142	48	13,578	-	-	-	-	-	הלוואות לעסקים קטנים
130,593	-	130,593	-	-	427	1,859	40,532	3,185	28,875	55,715	-	-	משכנתאות לדירור
4,947	87	4,860	3	1,063	75	1,811	-	-	-	-	-	1,908	נכסים אחרים
262,273	87	262,186	3	1,063	1,178	85,777	84,468	3,185	28,889	55,715	-	1,908	סך הכל
317,453	87	317,366	3	1,063	1,239	86,638	84,468	3,185	31,076	55,715	6,145	47,834	סך הכל

לאחר הפחתת סיכון אשראי

30 בספטמבר 2018													
סך הכל	הופחתו מההון	חשיפת אשראי ברוטו	1250%	250%	150%	100%	75%	(3)60%	50%	35%	20%	0%	
חשיפות מדורגות:													
49,711	-	49,711	-	-	-	166	-	-	-	-	3,742	45,803	חובות של ריבוניות
1,615	-	1,615	-	-	-	-	-	-	1,047	-	-	568	חובות של ישויות סקטור ציבורי
2,528	-	2,528	-	-	-	184	-	-	477	-	1,867	-	חובות של תאגידים בנקאיים
16,751	-	16,751	-	-	-	287	-	-	1,542	-	14,922	-	חובות של תאגידים
70,605	-	70,605	-	-	-	637	-	-	3,066	-	20,531	46,371	סך הכל
חשיפות שאינן מדורגות:													
66	-	66	-	-	-	-	-	-	66	-	-	-	חובות של ישויות סקטור ציבורי
337	-	337	-	-	-	-	-	-	43	-	294	-	חובות של תאגידים בנקאיים
55,408	-	55,408	-	-	402	55,006	-	-	-	-	-	-	חובות של תאגידים
2,768	-	2,768	-	-	12	2,756	-	-	-	-	-	-	חובות בביטחון נדל"ן מסחרי
28,427	-	28,427	-	-	88	13	28,326	-	-	-	-	-	חשיפות קמעונאיות ליחידים
11,624	-	11,624	-	-	135	47	11,442	-	-	-	-	-	הלוואות לעסקים קטנים
129,826	-	129,826	-	-	426	1,858	40,209	3,185	28,840	55,308	-	-	משכנתאות לדיור
4,947	87	4,860	3	1,063	75	1,811	-	-	-	-	-	1,908	נכסים אחרים
233,403	87	233,316	3	1,063	1,138	61,491	79,977	3,185	28,949	55,308	294	1,908	סך הכל
304,008	87	303,921	3	1,063	1,138	62,128	79,977	3,185	32,015	55,308	20,825	48,279	סך כל החשיפות

- (1) סכום היתרות המאזניות והחוץ-מאזניות לאחר קיזוזים מאזניים וחוץ-מאזניים, לאחר הפרשה להפסדי אשראי, וללא השפעת מקדמי המרה לאשראי ומקדמי שקלול הסיכון, כהגדרתם בכללי באזל.
- (2) הפחתה באמצעות ערבויות, נגזרי אשראי וביטחונות כשירים אחרים.
- (3) בהתאם לחוזר הפיקוח על הבנקים מיום 15 במרץ 2018, הלוואות למטרת מגורים המובטחות ע"י משכנתא על נכס למגורים, בשיעור מימון הגבוה מ-60%, אשר ניתנו החל מיום פרסום החוזר, ישוקללו במשקל סיכון של 60%.

לפני הפחתת סיכון אשראי

30 בספטמבר 2017												
סך הכל	הופחתו מההון	חשיפת אשראי ברוטו	1250%	250%	150%	100%	75%	50%	35%	20%	0%	
			חשיפות מדורגות:									
51,217	-	51,217	-	-	219	398	-	-	-	3,153	47,447	חובות של ריבוניות
												חובות של ישויות סקטור
1,649	-	1,649	-	-	-	-	-	1,649	-	-	-	ציבורי
2,818	-	2,818	-	-	-	198	-	523	-	2,097	-	חובות של תאגידים בנקאיים
398	-	398	-	-	-	-	-	45	-	353	-	חובות של תאגידים
56,082	-	56,082	-	-	219	596	-	2,217	-	5,603	47,447	סך הכל
חשיפות שאינן מדורגות:												
20	-	20	-	-	-	-	-	13	-	7	-	חובות של תאגידים בנקאיים
72,304	-	72,304	-	-	139	72,165	-	-	-	-	-	חובות של תאגידים
2,786	-	2,786	-	-	14	2,772	-	-	-	-	-	חובות בביטחון נדל"ן מסחרי
28,157	-	28,157	-	-	86	22	28,049	-	-	-	-	חשיפות קמעונאיות ליחידים
13,204	-	13,204	-	-	109	25	13,070	-	-	-	-	הלוואות לעסקים קטנים
123,522	-	123,522	-	-	343	1,627	38,904	26,956	55,692	-	-	משכנתאות לדיור
4,734	87	4,647	-	1,001	79	1,948	-	-	-	-	1,619	נכסים אחרים
244,727	87	244,640	-	1,001	770	78,559	80,023	26,969	55,692	7	1,619	סך הכל
300,809	87	300,722	-	1,001	989	79,155	80,023	29,186	55,692	5,610	49,066	סך הכל

לאחר הפחתת סיכון אשראי

30 בספטמבר 2017												
סך הכל	הופחתו מההון	חשיפת אשראי ברוטו	1250%	250%	150%	100%	75%	50%	35%	20%	0%	
חשיפות מדורגות:												
51,184	-	51,184	-	-	3	266	-	-	-	3,156	47,759	חובות של ריבוניות
1,985	-	1,985	-	-	-	-	-	1,649	-	-	336	חובות של ישויות סקטור ציבורי
2,816	-	2,816	-	-	-	197	-	522	-	2,097	-	חובות של תאגידים בנקאיים
12,636	-	12,636	-	-	-	-	-	8,432	-	4,204	-	חובות של תאגידים
68,621	-	68,621	-	-	3	463	-	10,603	-	9,457	48,095	סך הכל
חשיפות שאינן מדורגות:												
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	חובות של ישויות סקטור ציבורי
226	-	226	-	-	-	-	-	60	-	166	-	חובות של תאגידים בנקאיים
50,693	-	50,693	-	-	104	50,589	-	-	-	-	-	חובות של תאגידים
2,540	-	2,540	-	-	14	2,526	-	-	-	-	-	חובות בביטחון נדל"ן מסחרי
25,970	-	25,970	-	-	85	8	25,877	-	-	-	-	חשיפות קמעונאיות ליחידים
11,134	-	11,134	-	-	75	19	11,040	-	-	-	-	הלוואות לעסקים קטנים
122,524	-	122,524	-	-	340	1,622	38,551	26,922	55,089	-	-	משכנתאות לדיור
4,734	87	4,647	-	1,001	79	1,948	-	-	-	-	1,619	נכסים אחרים
217,891	87	217,804	-	1,001	697	56,712	75,468	27,052	55,089	166	1,619	סך הכל
286,512	87	286,425	-	1,001	700	57,175	75,468	37,655	55,089	9,623	49,714	סך כל החשיפות

- (1) סכום היתרות המאזניות והחוב-מאזניות לאחר קיזוזים מאזניים וחוב-מאזניים, לאחר הפרשה להפסדי אשראי, וללא השפעת מקדמי המרה לאשראי ומקדמי שקלול הסיכון, כהגדרתם בכללי באזל.
- (2) הפחתה באמצעות ערבויות, נגזרי אשראי וביטחונות כשירים אחרים.

לפני הפחתת סיכון אשראי

31 בדצמבר 2017												
סך הכל	הופחתו מההון	חשיפת אשראי ברוטו	1250%	250%	150%	100%	75%	50%	35%	20%	0%	
			חשיפות מדורגות:									
48,756	-	48,756	-	-	199	381	-	-	-	3,041	45,135	חובות של ריבונות
												חובות של ישויות סקטור
1,646	-	1,646	-	-	-	-	-	1,473	-	-	173	ציבורי
2,539	-	2,539	-	-	-	214	-	607	-	1,718	-	חובות של תאגידים בנקאיים
920	-	920	-	-	-	-	-	38	-	882	-	חובות של תאגידים
53,861	-	53,861	-	-	199	595	-	2,118	-	5,641	45,308	סך הכל
חשיפות שאינן מדורגות:												
24	-	24	-	-	-	-	-	13	-	11	-	חובות של תאגידים בנקאיים
69,077	-	69,077	-	-	295	68,782	-	-	-	-	-	חובות של תאגידים
2,965	-	2,965	-	-	10	2,955	-	-	-	-	-	חובות בביטחון נדל"ן מסחרי
29,032	-	29,032	-	-	89	28	28,915	-	-	-	-	חשיפות קמעונאיות ליחידים
13,362	-	13,362	-	-	146	42	13,174	-	-	-	-	הלוואות לעסקים קטנים
125,054	-	125,054	-	-	348	1,665	40,230	27,348	55,463	-	-	משכנתאות לדיור
4,871	87	4,784	2	941	77	1,986	-	-	-	-	1,778	נכסים אחרים
244,415	87	244,328	2	941	965	75,488	82,319	27,361	55,463	11	1,778	סך הכל
298,276	87	298,189	2	941	1,164	76,083	82,319	29,479	55,463	5,652	47,086	סך הכל

לאחר הפחתת סיכון אשראי

31 בדצמבר 2017												
סך הכל	הופחתו מההון	חשיפת אשראי ברוטו	1250%	250%	150%	100%	75%	50%	35%	20%	0%	
חשיפות מדורגות:												
48,291	-	48,291	-	-	5	72	-	-	-	3,041	45,173	חובות של ריבונות
2,151	-	2,151	-	-	-	-	-	1,471	-	-	680	חובות של ישויות סקטור ציבורי
2,538	-	2,538	-	-	-	213	-	607	-	1,718	-	חובות של תאגידים בנקאיים
12,286	-	12,286	-	-	-	-	-	436	-	11,850	-	חובות של תאגידים
65,266	-	65,266	-	-	5	285	-	2,514	-	16,609	45,853	סך הכל
חשיפות שאינן מדורגות:												
93	-	93	-	-	-	30	-	63	-	-	-	חובות של ישויות סקטור ציבורי
274	-	274	-	-	-	-	-	101	-	173	-	חובות של תאגידים בנקאיים
51,420	-	51,420	-	-	271	51,149	-	-	-	-	-	חובות של תאגידים
2,727	-	2,727	-	-	9	2,718	-	-	-	-	-	חובות בביטחון נדל"ן מסחרי
26,942	-	26,942	-	-	88	14	26,840	-	-	-	-	חשיפות קמעונאיות ליחידים
11,222	-	11,222	-	-	139	39	11,044	-	-	-	-	הלוואות לעסקים קטנים
124,130	-	124,130	-	-	347	1,665	39,879	27,315	54,924	-	-	משכנתאות לדיור
4,871	87	4,784	2	941	77	1,986	-	-	-	-	1,778	נכסים אחרים
221,679	87	221,592	2	941	931	57,601	77,763	27,479	54,924	173	1,778	סך הכל
286,945	87	286,858	2	941	936	57,886	77,763	29,993	54,924	16,782	47,631	סך כל החשיפות

- (1) סכום היתרות המאזניות והחוץ-מאזניות לאחר קיזוזים מאזניים וחוץ-מאזניים, לאחר הפרשה להפסדי אשראי, וללא השפעת מקדמי המרה לאשראי ומקדמי שקלול הסיכון, כהגדרתם בכללי באזל.
- (2) הפחתה באמצעות ערבויות, נגזרי אשראי וביטחונות כשירים אחרים.

סיכון אשראי של צד נגדי

סיכון צד נגדי הינו הסיכון שהצד הנגדי לעסקה יהיה בכשל לפני הסליקה הסופית של תזרימי העסקה. הפסד כלכלי יקרה רק כאשר העסקה עם הצד הנגדי תהיה בעלת שווי כלכלי חיובי בעת הכשל. ערך השוק של העסקה, שיכול להיות חיובי או שלילי לכל אחד מהצדדים, תלוי למעשה בתנודות בגורמי השוק. במידה והצד הנגדי יהיה בכשל, והעסקה בעלת שווי הוגן חיובי, הדבר עלול לגרום להפסד לבנק, לבעיית נזילות ולקושי לבצע עסקאות נוספות. סיכון הצד הנגדי יכול להיות מושפע מסיכונים אחרים, ביניהם: סיכון אשראי, סיכון שוק, סיכון נזילות, סיכון תפעולי וסיכון המוניטין של הצד הנגדי לעסקה. סיכון הצד הנגדי הוגדר כסיכון מהותי בבנק. מנהל הסיכון הוא מנהל החטיבה הפיננסית.

הבנק התווה מדיניות ייעודית לטיפול בסיכון הצד הנגדי מול בנקים ומדינות ומסמך נוסף, המהווה חלק ממדיניות האשראי של הבנק, בנוגע לפעילות הלקוחות במכשירים פיננסיים נגזרים. תיאבון הסיכון הגלום בפעילות בנגזרים בא לידי ביטוי במגבלות שהוטלו על מכשירים ומטבעות. הפעילות במכשירים נגזרים מהווה חלק מניהול הנכסים וההתחייבויות של הבנק, וזאת, בכפוף למגבלות הדיקטוריות. הבנק פועל במכשירים נגזרים הן עבור לקוחותיו, והן לצורך עצמי במסגרת ניהול חשיפות בסיס וריבית במגזרי ההצמדה השונים. תיאבון הסיכון מתייחס לפעילות קטטור הניהול הפיננסי של הבנק, והשקעות אלה נבחנות באופן פרטני בועדה לניהול סיכונים בראשות מנהל החטיבה הפיננסית ומובאות לאישור ועדת ניהול נכסים והתחייבויות בראשות המנהל הכללי. שורה של נהלים מבטיחים כי הבנק יוכל להציע ללקוחותיו מגוון רחב של מכשירים פיננסיים, תוך שמירה על מסגרת נאותה לטיפול בסיכון זה.

החשיפה לבנקים ולמדינות זרות הינה למספר גורמי סיכון ובהם סיכון מדינה בגין מצב כלכלי, פוליטי או מלחמה, וכן, סיכון העברה, הנובע ממגבלות אדמיניסטרטיביות המונעות העברת מטבע חוץ. בפעילות זו, תיאבון הסיכון של הבנק, כפי שעוגן במסמך המדיניות, הינו ניתוב עיקר הפעילות היזומה למדינות המפותחות שדרוגן לא יפחת מקבוצת דרוג A ולבנקים העיקריים הפועלים במדינות. הפעילות מתבצעת תוך שמירה על פיזור נאות של החשיפות בין מדינות ובנקים. לבנק פעילות נמוכה מאוד מול מדינות פחות מפותחות, עם דירוגים נמוכים יותר, וזאת, רק בכדי לתת מענה לצרכי הלקוחות.

מדידת הסיכון מתבצעת באמצעות הפעלת תרחישים המתבצעים באופן שוטף לנוכח מגבלות ספציפיות שהוטלו על הפעילות מול הצד הנגדי, וכן, בחישוב אגרגטיבי המגביל את כלל החשיפה של התיק. במקרים, כמו נגזרי OTC, שבהם לא ניתן לצטט מחיר שוק, מתבצע התמחר ומתבצעת אמידת החשיפה באמצעות מודלים מקובלים לתמחר. מודלים אלה נמצאים בתיקוף מתמשך של יחידת התיקוף של הבנק. לצורך הפעילות מול בנקים ומדינות פיתח הבנק מודל פנימי לחישוב המסגרות מול כל צד נגדי, בהסתמך על איכותם, דירוגם וההון של הבנקים והמדינות.

לצורך אמידת החשיפה משתמש הבנק במגוון מערכות, באופן דומה לפעילות העסקית, כאשר הבקרה מתבססת על המידע הנכלל במערכות אלה, ועל מערכת בקרה ייעודית שפותחה על ידי הבנק, כדי לאמוד את חשיפת הלקוחות ולהתריע בעת חריגה. מנגנון הבקרה בפעילות מול בנקים זרים מתבסס על דוחות ייעודיים שהוקמו במערכת התשתית של הבנק ודוחות חריגה המופקים לצורך המעקב אחר הפעילות בארץ ומחוץ לה, ביניהם דוח בנקים המרכז את כלל החשיפות מולם, וכן דוחות חריגים, המשקפים חריגות מהמסגרות שנקבעו, לו התרחשו כאלה. בנוסף, קיימת בחדר העסקאות מערכת בקרה נוספת, הכוללת מנגנון המציג תמונה של מסגרות המסחר מול בנקים ומדינות.

הבנק מתאים את מסגרות החשיפה שלו מול בנקים ומדינות באופן שוטף, וכן, מתבצעת בחינה שוטפת של פרסומים לגבי דירוגים של המוסדות הפיננסיים להם הבנק חשוף על ידי היחידה לקשרי מוסדות פיננסיים, הפועלת בחטיבה הפיננסית. בנוסף נבדקים באופן שוטף אינדיקטורים מבוססי מדדי שוק לשם התראה על אירועים שעשויים להצביע על שינויים במצב הפיננסי של המוסדות הפיננסיים המרכזיים אליהם הבנק חשוף.

פרופיל הסיכונים הנוכחי של הבנק מלמד כי עיקר החשיפה של הבנק לסיכון הצד הנגדי היא לתאגידים ולבנקים זרים, כאשר רמת החשיפה אינה מהותית. כמו כן, לבנק חשיפה נמוכה לפעילות מול מדינות.

הבנק בוחן ומנטר באופן שוטף את הפעולות הנדרשות למזעור הסיכון. יש לציין כי במהלך תשעת החודשים הראשונים של שנת 2018, בדומה לשנה החולפת ניתן דגש לניטור השפעות האירועים הפוליטיים והכלכליים ובדגש על אירופה, על פעילות הבנק מול צדדים נגדיים החשופים להשפעות אלה. רמת הסיכון של הבנק בהתייחס לאירועים אלה היא נמוכה. נציין כי במהלך הרבעון השלישי, נבחנה פרטנית החשיפה לטורקיה, עקב המשבר במדינה זו. מדיניות הבנק היא שמרנית מאוד ורמת חשיפה של הבנק לפעילות כלשהי העלולה להיות מושפעת מהמשבר בטורקיה היא מזערית.

מגבלות ובקורות - לבנק פעילות במכשירים פיננסיים נגזרים המתבצעת ברובה מול לקוחות הנדרשים להלימות הון או לשמירה על רמת ביטחונות על פי תרחישים. פעילות זו מנוטרת על ידי הבנק באופן שוטף תוך יומי על ידי מערכת בקרה ייעודית שפותחה על ידי הבנק. לבנק פעילות מעטה יחסית מול לקוחות שעיקר עיסוקם במכשירים פיננסיים נגזרים ומכירות בחסר, או מול לקוחות שאינם מחויבים בדרישת הון או ביטחונות. ניטור לקוחות אלה מתבצע בצורה קפדנית ובתדירות גבוהה יותר, יחסית ללקוחות האחרים.

בבנק קיימת מגבלת מסגרות עבור בנקים ומדינות הכוללת התייחסות לנגזרים. כמו כן, קיימת מגבלת מסגרות לקוחות בהתאם לפרמטרים מסוימים. במסגרת החטיבה לבקרת סיכונים פועלת יחידה ייעודית המתמחה בבקרת חשיפות הנובעות מפעילות בשוק ההון, ובוחנת באופן יומי לקוחות הפעילים בתחום זה. כמו כן, כחלק מפעילות בקרת הסיכונים, מתבצעת גם בקרה על פעילות חדר עסקאות, כולל בדיקת עמידה במגבלות שונות שקבעו הדיקטוריות והנהלה.

הפחתת סיכון - לשם השתתפות בפעילות שוק ההון על הלקוח לספק ביטחונות, בהתאם לנוהל שקבע הבנק. בפעילות מול בנקים ומדינות, הבנק חותם על הסכמי ISDA ועל נספחי CSA. הדבר מאפשר קיזוזים בין העסקאות, כך שהסכום שיעבור בין הצדדים לעסקה הוא רק סכום החשיפה נטו, ועל ידי כך להקטין את החשיפה של כל אחד מהצדדים. נספחי CSA מסדירים העברות של כספים בין הצדדים לעסקה כל אימת שהחשיפה מגיעה להיקף מסוים שנקבע מראש, ועל ידי כך קטנה החשיפה לצד הנגדי.

ביום 2 ביולי 2017 פרסם הפיקוח על הבנקים מכתב בנושא דרישות הון בגין חשיפות לצדדים נגדיים מרכזיים. במסגרת המכתב הודיע הפיקוח על הבנקים כי לאור הצהרת רשות ניירות ערך ובעקבותיה עם הוראות ועדת באזל לפיקוח בנקאי (BCBS), מסלקת הבורסה ומסלקת מעו"ף יסווגו כצדדים נגדיים מרכזיים כשירים לצרכי חישוב דרישות הון בגין חשיפות לצדדים נגדיים מרכזיים, כאמור בנספח ג' להוראה 203.

להלן הרכב חשיפות שקשורות לסיכון אשראי של צד נגדי (במיליוני שקלים חדשים):

30 בספטמבר 2018						
סך הכל	נגזרי אשראי ⁽²⁾	חוזי סחורות	חוזים בגין מניות	חוזי מט"ח	חוזי ריבית	
2,302	-	2	873	1,307	120	סכום נקוב של מכשירים נגזרים לאחר השפעת מקדם התוספת ("add-on")
3,004	4	2	647	1,604	747	שווי הוגן ברוטו חיובי של נגזרים ⁽¹⁾
(1,544)	-	-	(60)	(967)	(517)	השפעת הסכמי קיזוז
3,762	4	4	1,460	1,944	350	סך הכל חשיפה בגין מכשירים נגזרים
(1,866)	-	(3)	(1,123)	(696)	(44)	ביטחונות בגין מכשירים נגזרים (לפני מקדמי ביטחון)
767	-	-	508	239	20	השפעת מקדמי ביטחון על הביטחונות
2,663	4	1	845	1,487	326	סך הכל חשיפת אשראי נוכחית לאחר הפחתת סיכון אשראי

30 בספטמבר 2017						
סך הכל	נגזרי אשראי ⁽²⁾	חוזי סחורות	חוזים בגין מניות	חוזי מט"ח	חוזי ריבית	
2,751	-	2	643	1,957	149	סכום נקוב של מכשירים נגזרים לאחר השפעת מקדם התוספת ("add-on")
3,744	4	1	485	1,977	1,277	שווי הוגן ברוטו חיובי של נגזרים ⁽¹⁾
(2,589)	2	(1)	(53)	(1,729)	(808)	השפעת הסכמי קיזוז
3,906	6	2	1,075	2,205	618	סך הכל חשיפה בגין מכשירים נגזרים
(1,408)	-	(2)	(621)	(764)	(21)	ביטחונות בגין מכשירים נגזרים (לפני מקדמי ביטחון)
464	-	-	249	212	3	השפעת מקדמי ביטחון על הביטחונות
2,962	6	(0)	703	1,653	600	סך הכל חשיפת אשראי נוכחית לאחר הפחתת סיכון אשראי

31 בדצמבר 2017						
סך הכל	נגזרי אשראי ⁽²⁾	חוזי סחורות	חוזים בגין מניות	חוזי מט"ח	חוזי ריבית	
2,487	-	2	633	1,708	144	סכום נקוב של מכשירים נגזרים לאחר השפעת מקדם התוספת ("add-on")
3,671	5	1	647	2,045	973	שווי הוגן ברוטו חיובי של נגזרים ⁽¹⁾
(2,345)	-	(1)	(82)	(1,619)	(643)	השפעת הסכמי קיזוז
3,813	5	2	1,198	2,134	474	סך הכל חשיפה בגין מכשירים נגזרים
(1,547)	-	(2)	(784)	(728)	(33)	ביטחונות בגין מכשירים נגזרים (לפני מקדמי ביטחון)
547	-	-	353	184	10	השפעת מקדמי ביטחון על הביטחונות
2,813	5	-	767	1,590	451	סך הכל חשיפת אשראי נוכחית לאחר הפחתת סיכון אשראי

(1) לרבות חשיפה הנובעת מסיכון אשראי של צד נגדי בגין פעולות לקוח בבורסה, המחושבת על פי כללי הבורסה.

(2) פעילות נגזרי האשראי של הבנק אינה מוגדרת כפעילות תיווך. למידע על עסקאות רכישה ומכירת הגנת אשראי, ראה ביאור 11 ב. לדוחות הכספיים.

איגוח

הבנק אינו פועל בתחום איגוח נכסים. מדיניות הבנק הינה להימנע, באופן עקרוני, מהשקעה במכשירי איגוח מורכבים.

ניהול סיכון השוק והריבית בתיק הבנקאי

סיכון שוק (Market Risk) - הינו הסיכון להפסד בפוזיציות מאזניות וחוף מאזניות הנובע משינוי בשווי ההוגן של מכשיר פיננסי עקב שינוי בגורמי הסיכון בשוק (שיעורי ריבית, שיערי חליפין, מחירי מניות, סחורות ואינפלציה). לבנק אין חשיפה לסחורות וחשיפתו למניות איננה מהותית, כך שהחשיפה העיקרית שלו לסיכון השוק נובעת מסיכון הבסיס - הסיכון הקיים כאשר הנכסים וההתחייבויות של הבנק נקובים במטבע או מגזרי הצמדה שונים, ומסיכון הריבית (Interest Rate Risk), שהינו הסיכון לרווחי הבנק (שינוי בהכנסות) או להון הבנק, הנובע בעיקר, מתזוזות בשיעורי הריבית, תזוזות שונות של עקומים שונים שבהם הבנק משתמש לפעילותו העסקית, או מהעובדה ששינוי בריבית יכול לגרום לשינוי במבנה הנכסים וההתחייבויות של הבנק, כתוצאה ממימוש אופציות לפירעון מוקדם, בגין שינוי ברמת הריבית במשק. שינויים בשיעורי הריבית משפיעים על רווחי הבנק (שינוי בהכנסות) ועל שווי נכסיו (שינוי בשווי ההוגן).

סיכונים שוק וריבית הינם חלק בלתי נפרד מעסקי הבנקאות ומניהול הנכסים וההתחייבויות של הבנק. עם זאת, רמות חריגות של סיכון שוק ו/או סיכון ריבית עלולות לחשוף את הבנק להפסדים, ולהוות איום על הונו. לפיכך, קבעו דירקטוריון והנהלת הבנק, במסגרת התהליך המוסדר של הבנק למיפוי וזיהוי סיכונים, כי סיכונים השוק והריבית הינם סיכונים מהותיים, וכי ניהול סיכונים אלה הינו חיוני ליציבות הבנק, בפרט לאור סביבת הריבית הנמוכה, והפוטנציאל לשינוי מגמת הריבית במשק. לפיכך, התווה דירקטוריון הבנק מסמך מדיניות ייעודי לטיפול בסיכון השוק והריבית, הקובע את העקרונות לפיהם על הבנק לפעול על מנת לזהות, למדוד, לנטר, לבחון ולבקר את סיכונים השוק והריבית באופן שוטף, הן למהלך עסקים רגיל והן לעתות קיצון. ניהול סיכונים אלו נועד לשמור על רמת סיכון סבירה, בהתאם למגבלות החשיפה, קרי, תיאבון הסיכון שנקבע בגין סיכונים אלה, תוך ניצול הזדמנויות וניטור מתמשך של פרופיל הסיכון, כך שהבנק לא ייחשף להפסדים משמעותיים.

ניהול סיכון השוק והריבית בבנק נחלק לשני מוקדי סיכון עיקריים: תיק בנקאי ותיק סחיר. התיק הסחיר כולל תיקים המנוהלים בחדר עסקאות (תיק אגרות חוב למסחר של יחידת המסחר בריבית (עושה שוק), עסקאות נגזרים המסווגות לתיקים של חדר עסקאות וכן אופציות ריבית המסווגות לתיקים של חדר עסקאות), ותיקי אגרות חוב למסחר ואסטרטגיה במטבע ישראלי ובמטבע חוץ המנוהלים במחלקת ניהול הנכסים - כמו גם הנגזרים שנועדו לביצוע אסטרטגיות. כמו כן, כולל התיק עסקאות גידור למכשירים הכלולים בתיק הסחיר. תיק זה מאופיין בפעילות קטנה יחסית לפעילות בתיק הבנקאי, ונמצא ברמת סיכון נמוכה.

התיק הבנקאי, המהווה את עיקר הפעילות של הבנק, מכיל את כל העסקאות שאינן כלולות בתיק הסחיר, לרבות מכשירים פיננסיים נגזרים המשמשים כעסקאות הגנה לתיק הבנקאי. תיק זה חשוף בעיקר לסיכון ריבית ואינפלציה. מידת החשיפה אליה רוצה הבנק להישאר חשוף נובעת מפעילותו העסקית של הבנק ובאה לידי ביטוי בדוחות הכספיים של הבנק. חשיפה זו הוגבלה במסגרת תיאבון סיכון שהוגדר באופן ייעודי עבור סיכון השוק וסיכון הריבית בתיק הבנקאי, כאשר היא נבחנת על ידי הבנק בתדירות יומית, באמצעות מגוון כלים ומודלים. חריגה או אף התקרבות לגבולות החשיפה שנקבעו, מדווחות באופן שוטף ומטופלות באופן מיידי, בהתאם לעקרונות שנקבעו במסמך המדיניות שהתווה הבנק.

ניהול סיכונים שוק וריבית מתבצע ברמה קבוצתית, כולל שלוחות חוץ לארץ וחברות הבת של הבנק. עקרונות המדיניות נקבעו באופן ההולם את אסטרטגיית הבנק ואת דרישות הרגולציה, קרי, הוראות ניהול בנקאי תקין של בנק ישראל, הוראות ועדת באזל הרלבנטיות, ובהתאם לפרקטיקה המקובלת בעולם (ה-Best Practice). הוראות בנק ישראל הרלבנטיות לנושא ניהול סיכונים שוק הן: הוראת ניהול בנקאי תקין 339 - ניהול סיכונים שוק, הוראת ניהול בנקאי תקין 333 - ניהול סיכון ריבית, המרחיבה את ההוראות בהתייחס לסיכון ריבית, בעיקר בגין סיכון הריבית בתיק הבנקאי, והוראות ניהול בנקאי תקין 208 - מדידה והלימות הון בהתייחס להקצאת ההון בנדבך הראשון בגין התיק הסחיר.

ההוראה כוללת את הנחיות באזל II בקשר עם הגדרת התיק הסחיר, ניהולו ושערורו וקובעת כי הכללה של מכשיר ו/או פוזיציה בתיק הסחיר כפופה לעמידה בקריטריונים אובייקטיביים (חופשיים מאמנה המגבילה את סחירותם, או שקיימת אפשרות לגדרם באופן מלא) וסובייקטיביים (כוונת מסחר או גידור רכיבים אחרים בתיק למסחר, ניהול פעיל של התיק והערכה של התיק באופן תכוף ומדיק).

הבנק נדרש להקצות הון בגין סיכון ריבית ומניות בתיק הסחיר, סיכונים שער חליפין על כל הפעילות הבנקאית וסיכון האופציות. הבנק משתמש בשיטת משך החיים הממוצע (מח"מ) במדידתו את סיכון הריבית ובשיטת דלתא פלוס במדידתו את הסיכון בגין אופציות. שיטה זו מכמתת את הסיכון הכרוך בפעילות תיק האופציות כפונקציה של ערכי "היוניות". אלה מבטאות את רגישות תיק האופציות לתזוזות בנכס הבסיס ובסטיית התקן.

הקצאת הון עבור חשיפת מטבע (סיכון בסיס) עומדת על 8% בגין פוזיציה פתוחה בכל מטבע. לחשיפת אינפלציה (פוזיציה ש"ח/מדד) אין הקצאת הון. כחלק מהנחיות הוראה.

פעילות הבנק בתיק הסחיר מנוהלת תחת מגבלות המשקפות תיאבון סיכון ברמה נמוכה, ולפיכך, הקצאת ההון של הבנק בגין סיכון שוק הינה נמוכה מאוד.

התיק הבנקאי כולל את הפוזיציות שלא הוגדרו כפוזיציות סחירות בתיק הסחיר. טיפול הבנק בסיכון הריבית בתיק הבנקאי והקצאת ההון הכולל הנוספת בגינו, מתוארים ומתבצעים במסגרת הנדבך השני של באזל. הקצאת ההון במסגרת הנדבך השני של באזל, נבחנת הן בתרחישים המדמים מצב חיים רגיל והן בתרחישי קיצון, לרבות תרחישים מערכתיים ותרחישי איום. זאת כחלק מתהליך הערכת ההון הפנימי, ה-ICAAP, כמתואר בפרק הלימות ההון.

מבנה הבנק המוטח תיק משכנתאות, מייצר שימושים לטווחים ארוכים, אשר כנגדם מגייס הבנק מקורות. עקב אי התאמה מלאה בין מח"מ השימושים למח"מ המקורות, חשוף השווי הכלכלי של הבנק לעלייה בעקומי הריבית.

התפתחויות בסיכון השוק והריבית

סיכון זה מנוטר באופן שוטף, הן במסגרת ניהול סיכון הריבית על התיק הכולל במונחי VAR, והן במונחי EVE - Economic Value of Equity, ושורה נוספת של תרחישים המבטאים ברובם מצבי קיצון.

לפרטים בדבר מודלים אלה, השימוש בהם והמגבלות שלהם, ראה להלן.

רמת סיכון השוק הכולל מוגדרת כנמוכה-בינונית. סיכון השוק בתיק הסחיר הינו מזערי, על פי מדיניות הבנק. התיק הבנקאי חשוף לעליית עקומי הריבית, עקב מבנה השימושים הארוכים יחסית (תיק המשכנתאות) אל מול מקורות קצרים יותר. הערכת החשיפה של הבנק לסיכונים ריבית לרבעון השלישי של שנת 2018, נותרה ברמת סיכון בינונית. החשיפה מנוטרת במגוון מדדים במהלך חיים רגיל ובקיצון.

פרופיל הסיכון נמצא בתחומי תיאבון הסיכון שהוגדר.

הבנק פועל באופן שוטף לגיוס מקורות לטווחים בינוניים וארוכים. מקורות אלה משמשים את הבנק לניהול חשיפת הריבית במסגרת תיאבון הסיכון שנקבע.

ניהול מגזרי הצמדה

חשיפות מטבע - מדיניות הבנק היא פוזיציות מטבע מזעריות (תפעוליות), למעט פוזיציות אסטרטגיות ספציפיות אשר אושרו בוועדות השונות ו/או פוזיציות חדר עסקאות על פי מגבלות הסיכון שאושרו. הפוזיציות האסטרטגיות במטבע חוץ תחומות לרוב ב-Stop Loss המהווה מנגנון לבלימה וקיטון הסיכון.

חשיפות אינפלציה - תיאבון הסיכון משתנה בהתאם לתוחלת הרווח הצפויה בהחזקת הפוזיציה, ויכולת הבנק לצמצם את החשיפה תוך פרק זמן סביר. החשיפה כלולה במסגרת מדדי תיאבון הסיכון והמודלים שמפעיל הבנק על כלל סיכונים השוק. הערכת הסיכון היא ברמה נמוכה-בינונית, המשקפת את היקף החשיפה והערכות האינפלציה החזויות.

אמצעי פיקוח ומימוש המדיניות

הבנק קבע מבנה ארגוני לניהול סיכונים השוק והריבית בתיק הבנקאי, הכולל את הדירקטוריון, ההנהלה ושלושת קווי ההגנה. מבנה זה נתמך על ידי ועדות ופורומים יעודיים, שמוסדו לשם ניהול סיכונים אלה, ולשם הקמת מערך בקרה פנימית שנועד למנוע סטיות ממדיניות הבנק בפעילותו בתיק הסחיר ובתיק הבנקאי.

בקורות אירועים חריגים בשוקי הכספים וההון, כגון שינוי בלתי צפוי בשיעורי הריבית, זעזועים בשוק מטבע החוץ, שינויים במדיניות הפיסקלית או המוניטרית, מתכנסות הוועדות והפורומים המיוחדים שנקבעו בבנק למצבים כגון אלה, לדין מיוחד, על מנת לקבל החלטות המתחייבות מאירועים אלה.

להלן המבנה הארגוני שנקבע בבנק לצורך ניהול ובקרת סיכונים הריבית והשוק:

דירקטוריון הבנק - דירקטוריון הבנק מאשר לפחות אחת לשנה את מסמך המדיניות אשר מעגן את אופן ניהול החשיפות לסיכונים שוק וריבית בתיק הבנקאי, וזאת לאחר שאושר בהנהלת הבנק ובוועדה לניהול סיכונים של הדירקטוריון. המסמך מתווה, בין היתר, את מצב הסמכויות לניהול סיכונים השוק, את תיאבון הסיכון (תקרות החשיפה המותרות), ואת תדירות הדיונים והדיווחים על מצב החשיפות ברמות השונות. למסגרת תיאבון הסיכון שנקבע הדירקטוריון, נוספו קווים מנחים (מגבלות) הנהלה, שנקבעו כנמוכות יותר ממגבלות הדירקטוריון, בכדי לאפשר צמצום החשיפות, עוד טרם הופר תיאבון הסיכון שנקבע על ידי הדירקטוריון. תיאבון הסיכון נקבע בשגרה ובקיצון, על ידי שורה של מדדים המגבילים את סיכון השוק, וכן, נקבעו מדדי תיאבון סיכון מפורשים בגין סיכון הריבית בתיק הבנקאי, ובגין פעילותו בתיק הסחיר. מגבלות הדירקטוריון, וכן, הקווים המנחים של ההנהלה, משקפים את תיאבון הסיכון, שהנו עקבי עם האסטרטגיה העסקית, תכנון הנזילות, מקורות המימון, ותכנון ההון של הבנק.

הוועדה לניהול סיכונים של הדירקטוריון משמשת כגוף מייעץ למליאת הדירקטוריון בנושאי סיכונים שוק וריבית בתיק הבנקאי. במהלך הרבעון השלישי של שנת 2018 לא אירעו חריגות מתיאבון הסיכון שנקבע. הבנק ממשיך בתהליך יישום עקרונות ניהול סיכון הריבית, שפורסמו במסמך העמדה של ועדת באזל מחודש אפריל 2016.

ניטור שוטף של פרופיל סיכון השוק והריבית מתבצע ברמה היומית על ידי החטיבה הפיננסית והחטיבה לבקרת סיכונים, ברמה השבועית במסגרת הוועדה לניהול סיכונים, בראשות מנהל החטיבה הפיננסית, וברמה החודשית בוועדת הנהלה לנכסים והתחייבויות, בראשות המנהל הכללי. פרופיל סיכון השוק והריבית בתיק הבנקאי מוצג לדירקטוריון הבנק באמצעות מסמך הסיכונים הרבעוני של הבנק. הדיון בדירקטוריון עוסק בהתפתחות פרופיל הסיכון, בפעולות העיקריות שביצע הבנק בתיקים השונים, במהלך התקופה הנסקרת, ובהתפתחויות בשווקים, ובפרט, בגורמי הסיכון בשווקים בארץ ובחוץ לארץ שיש להם השפעה פוטנציאלית על הפרופיל העסקי של פעילות הבנק ובפרופיל סיכון השוק והריבית בתיק הבנקאי שלו ורגישות הבנק לשינויים בגורמי הסיכון. כל חריגה, לו תתרחש, מדווחת לדירקטוריון, כולל האמצעים שנקטו לשם סגירתה.

כאמור לעיל, הבנק מקיים ממשקים עם החברות הבנות בכל הקשור לקביעת תיאבון הסיכון על בסיס קבוצתי. דיווחים של היחידות בקבוצה אודות פרופיל הסיכון לנוכח תיאבון הסיכון, מוצגים במסגרת מסמך הסיכונים הרבעוני של הבנק.

המנהל הכללי של הבנק - עומד בראש ועדת ניהול נכסים והתחייבויות (נ"ה), המשמשת כגוף מייעץ למנהל הכללי בנושאי סיכונים שוק. ועדה זו מתכנסת בדרך כלל אחת לחודש או לעיתים תכופות יותר, כאשר קיימות או חזויות התפתחויות מיוחדות בשווקים השונים. בידי המנהל הכללי, בהתאם לנוהל החשיפות ובכפוף למסגרות שנקבעו על ידי הדירקטוריון, סמכות קבלת ההחלטות בנוגע לניהול חשיפות שוק. מדיניות ניהול הסיכונים של הבנק נדונה, מגובשת ומבוקרת במסגרת ועדת הנהלה לניהול נכסים והתחייבויות כאמור.

קו הגנה ראשון - הנהלת קווי העסקים

מנהל החטיבה הפיננסית (CFO) הינו מנהל סיכונים השוק, הריבית והנזילות של הבנק. הועדה הפנימית לניהול הסיכונים משמשת כגוף המייעץ למנהל החטיבה. הועדה מתכנסת בתדירות שבועית, ודנה בפעילות השוטפת בתחום ניהול הנכסים וההתחייבויות.

מנהל החטיבה הפיננסית קובע קווים מנחים לפעילות השוטפת של ניהול סיכונים השוק והריבית, בכפוף למגבלות שנקבעו על ידי הדירקטוריון והנהלה.

במקרה של זיהוי והכרזת אירוע פיננסי המחייב היערכות מיוחדת, מכנס על ידי מנהל החטיבה הפיננסית, באישור המנהל הכללי, פורום ייעודי, לשם דיון וקבלת החלטות לגבי דרכי ההתמודדות במהלך האירוע. פעילות פורום זה מעוגנת בנהל ייעודי.

סקטור ניהול פיננסי בחטיבה הפיננסית הינו הגוף המנהל את החשיפות לסיכונים שוק, ריבית ונזילות באופן שוטף ופועל ליישום המדיניות וההחלטות שנקבעו, לניהול סיכונים אלה ולבקרה המתחייבת מפעילות הקו הראשון, בהתאם להנחיות בנק ישראל.

קו הגנה שני - פונקציית ניהול הסיכונים

מנהל החטיבה לבקרת סיכונים (מנהל הסיכונים הראשי - CRO) הינו האחראי על מסגרת העבודה הכוללת לניהול סיכונים. פורום ניטור סיכונים שוק, ריבית ונזילות, משמש כגוף מייעץ למנהל הסיכונים הראשי בנושא ניהול חשיפות הבנק לסיכונים שוק והריבית בתיק הבנקאי ומתכנס אחת לחודשיים לפחות. הפורום, לו שותפים, בין היתר, נציגי החטיבה הפיננסית ונציגי החטיבה לבקרת סיכונים, מבצע מעקב שוטף אחר פרופיל סיכון השוק והריבית הן בתיק הבנקאי והן בתיק הסחיר לרבות הפעילות הפרטנית בחדר המסחר, וכן, תוצאות של תרחישי קיצון, כמו כן, דן וקובע מתודולוגיות לניהול ולבקרת הסיכונים, כולל שיטות מדידה היכולות לתמוך בפעילות לניטור התיק, ומטפל בהיבטים השונים העולים מתוך ניהול ובקרת סיכון השוק, הריבית והנזילות, לרבות מסקנות מתהליכי תיקוף המודלים הרלבנטיים המתבצעים על ידי האגף לבקרת סיכונים, הבקרה והניטור של חשיפות השוק והריבית נעשית במסגרת הקו השני באמצעות: יחידה ייעודית לבקרת סיכונים שוק ריבית ונזילות ומחלקת בקרת חדר עסקאות המשמשת כקו האמצעי לניטור פעילות החדר, לרבות בנושאים של ציות ואכיפה מנהלית.

קו הגנה שלישי - ביקורת פנימית

הביקורת הפנימית משמשת כקו הגנה שלישי במסגרת הממשל התאגידי של ניהול סיכונים בבנק, ומבצעת ביקורת באופן שוטף, לבחינת והערכת אפקטיביות הבקורות הפנימיות בבנק, בהתאם לתוכנית העבודה הרב שנתית של חטיבת הביקורת הפנימית.

מדיניות גידור והפחתת הסיכונים

אחד הכלים העיקריים לניהול והפחתת סיכון הריבית הינו קביעת מחירי הצל בבנק (מחירי מעבר). מחירי הצל בבנק נקבעים בתדירות יומית במחלקת נ"ה שבסקטור ניהול פיננסי, ומשקפים את צרכי ניהול החשיפות השונות תחת מדיניות ניהול הרווח והסיכון.

כלי נוסף הוא פעילות קנייה/מכירה באיגרות חוב ממשלתיות. כמו כן, פועלת מחלקת ניהול נכסים והתחייבויות שבסקטור ניהול פיננסי, לניהול פוזיציית הריבית /או הבסיס באמצעות עסקאות Forward, עסקאות Swap ואופציות. היתרונות בשימוש בכלים אלו נובע מיכולת ביצוע מהירה ובסכומים גדולים, דבר המאפשר ניהול דינמי ואפקטיבי של חשיפות השוק והריבית לצורכי ניהול הנכסים וההתחייבויות של הבנק, בפרק זמן סביר. בנוסף, העסקאות הן ללא מימון (Unfunded), קיימת בהן נזילות גבוהה והן מבוצעות באמצעות חדר העסקאות של הבנק.

עסקאות נגזרים, אשר מזוהות כמגדרות פוזיציית מאזניות בהתאם לכללי החשבונאות, יוגדרו בהתאם לנהל גידור שקיים בבנק כעסקאות גידור חשבונאי. אפקטיביות הגידור הינה מידת ההתאמה בין השינויים בשווי ההוגן או בין תזרימי המזומנים של הפריט המגודר ושל הנגזר המגדר. הגידור נחשב כבעל אפקטיביות גבוהה, אם השינויים בשווי ההוגן או בתזרימי המזומנים של הפריט המגודר, מתקזזים כמעט במלואם על ידי השינויים בשווי ההוגן או בתזרימי המזומנים של המכשיר המגדר. בדיקות אפקטיביות הגידור מתבצעות אחת לרבעון.

נגזרים בתיק הבנקאי שבוצעו על מנת לגדר כלכלית את הפעילות המאזנית, אך שלא ניתנים להגדרה כגידור לפי כללי הגידור החשבונאי, יוצרים השפעה על רווח והפסד החשבונאי. הפער נוצר כתוצאה משוני ברישום החשבונאי בין הפריטים המאזניים לבין הנגזרים הלא מגדרים חשבונאית. השפעה זו מנוטרת ומנוהלת תחת קוים מנחים שנקבעו על ידי הנהלה, באופן שוטף בסקטור ניהול פיננסי ומדווחת ונדונה בועדות השונות לניהול סיכונים.

אחת לשנה לפחות, נבחנות הנחות המודלים המשמשים לניהול סיכונים שוק וריבית, לרבות ההנחות ההתנהגותיות הנלקחות לצורך קביעת הפריסות במכשירים שונים. רגישות ערכי הסיכון לשינויים בהנחות ההתנהגותיות, נבחנת באופן שוטף.

הבנק בוחן את מידת ריכוזיות סיכון הריבית לפי מגזרי ההצמדה ולפי סוגי מכשירים עיקריים. מפת הריכוזיות נידונה בועדות לניהול סיכונים בתדירות שנתית.

כלים לניהול מדידה של הסיכון

מידת סיכונים השוק והריבית נתמכת על ידי מגוון רחב של מערכות מידע, מודלים, תהליכים, מדדי סיכון ומבחני מצוקה. מערכות המידע המעורבות בחישוב נבחנות באופן שוטף, באמצעות מהלכי הבקרה הפנימית של הבנק, ביניהם סקרים ייעודיים לניטור הפעילות והמידע ותהליכי תיקוף מתמשכים, וזאת, על מנת להבטיח את שלמות ודיוק הנתונים והחישובים.

סיכונים השוק בשני התיקים, הבנקאי והסחיר, מנוהלים ברמה הכוללת באמצעות מודל ה-VAR ומבחני המצוקה. לצורך יישום מודלים אלה, הוגדר ההון הפנוי של הבנק כמקור שקלי לא צמוד. הבנק פועל תחת תיאבון הסיכון שקבע הדירקטוריון לסיכונים שוק וריבית במובחי VAR ומבחני מצוקה. תיאבון הסיכון קובע כי ערך ה-VAR של כלל פעילותו של הבנק, לאופק השקעה של

חודש, לא יעלה על 11% מההון העצמי, וכי ההפסד המרבי במבחני המצוקה, הגבוהה מבין כל שיטות החישוב, לא יעלה על 18% מההון העצמי. לשתי מגבלות אלה נקבעו גם קיום מנחים של ההנהלה. הבנק שומר על פרופיל סיכון הנמצא בתחום מגבלות אלה.

מודל ה-VAR הוא מודל סטטיסטי האומד את ההפסד הצפוי לבנק, במהלך אופק השקעה מסוים וברמת ביטחון סטטיסטית הנקבעת מראש. המודל מודד את רמת הסיכון במונחי כסף, כאשר הבנק מתאים את אופק ההשקעה לתיקים אותם הוא בוחן באמצעות מדד זה. הבנק משתמש בשיטה, המשלבת בין השיטה ההיסטורית והשיטה האנליטית, לניטור אפקטיבי של גורמי הסיכון. לחישוב ה-VAR נלווה חישוב BACK TESTING, שנועד לבחון את איכות אומדני החישוב שלו, קרי, לבחון את תחזית המודל לעומת התוצאה בפועל. הבנק קבע תיאבון סיכון במונחי VAR, על התיק הכולל שלו, וכן משתמש במדד זה ככלי נוסף לניטור פעילותו בתיקי האופציות השונים.

מבחני מצוקה (קיצון) - אלה הן מגוון שיטות שנועדו לאמוד את ההפסד הצפוי לבנק, כתוצאה מתנודות חריפות במחיריהם של גורמי הסיכון בשוק. מודל זה אומד, בשיטותיו השונות, את ההפסד הפוטנציאלי ב"זנב השמאלי" של ההתפלגות, קרי, מעבר לרמת המובהקות שנקבעה בעת חישוב ה-VAR. שיטות מבחני המצוקה של הבנק נחלקות בעיקרון לשתיים: שיטות סובייקטיביות, המסתמכות על מתווה כלכלי כפי שנקבע על ידי מומחי הבנק, המתואם גם למוקדי הסיכון הספציפיים הקיימים בתיק, ובכך מהווה מבחית הבנק את התרחיש "הגרוע ביותר" ושיטות אובייקטיביות, המסתמכות בין היתר על אירועים ותרחישים קיצוניים, שאירעו בעבר, וכן, על תרחישים שנקבעו על ידי בנק ישראל בהוראה 333 לניהול סיכון הריבית, בהם זז העקום לאורכו באופן מקביל בשיעורים הנעים בין 1% ל-4%.

במסגרת בחינת ה"זנב השמאלי" של התפלגות תיק הבנק, בוחן הבנק מדדים נוספים כמו STRESSED VAR, האומד את ערך ה-VAR הצפוי, לו יחזרו התנאים ששררו בשוק בעת המשבר הכלכלי בשנים 2008-2009, וכן הוא מחשב את מדד ה-EXPECTED SHORTFALL VAR, האומד את ממוצע ההפסדים, מעבר לרמת המובהקות שנקבעה (ממוצע "הזנב השמאלי"), כדי לשקלל אירועים קיצוניים הנמצאים מעבר לרמת המובהקות, ואינם באים לביטוי בעת חישוב ה-VAR.

ניהול סיכון הריבית מתבצע בשתי גישות: גישת הרווחים וגישת השווי הכלכלי. הבנק קבע את גישת השווי הכלכלי, כשיטה המרכזית לניהול הסיכון, אך פיתח מודל נוסף המתבסס על גישת הרווחים.

על פי גישת הרווחים - המרווח המימוני הנו ההפרש בין הכנסות ריבית (מצטברות) המתקבלות על כלל השימושים ובין הוצאות ריבית (מצטברות) המשולמות על כלל המקורות. מודל המרווח המימוני מאפשר את בחינת הרווחיות הצפויה תחת הנחות פעילות שונות (מחזור בהיקפים שונים של היתרות, הן בצד הנכסים והן בצד ההתחייבויות, שינויים בעקומי הריבית, הנחת פעילות לפי תוכניות העבודה), כולל ניתוחי רגישות של שינויים בעקומי הריבית השונים.

החישוב מתבצע באמצעות מערכות מיכוניות מתקדמות שפותחו בבנק, על בסיס העסקה הבודדת. המודל משמש כמערכת תומכת החלטה (Decision Support System) למנהלי הסיכון בבנק. החישוב מתבצע מרמת העסקה הבודדת, המאפשר יכולת פילוח וניתוח בחיתוכים שונים כגון: סוג מכשיר, בסיס הצמדה, תקופה לפירעון ועוד.

גישת הרווחים מיושמת בשתי רמות: סטטית ודינמית. ברמה הסטטית- חישוב ההכנסה הממונית נטו של הבנק בנקודת זמן מסוימת. ברמה הדינמית- חישוב ההכנסה הממונית בתרחישי פעילות וריבית שונים לשנה הקרובה.

גישת השווי הכלכלי - מודל EVE (Economic Value of Equity) הוא מודל המבטא את גישת השווי הכלכלי. מודל זה הוא המודל העיקרי של הבנק לאמידת סיכון הריבית בתיק הבנקאי. מודל ה-EVE בוחן את השפעתם של שינויים בעקומי הריבית על השווי הכלכלי של התיק הבנקאי, הסחיר והכולל (סחיר ובנקאי), תחת הנחות שונות של שינויים בעקומי הריבית (תוך חלוקה למגזרי פעילות, כגון: נגזרים, פיקדונות ומשכנתאות בחלוקה למגזרי הצמדה). הנחות השינויים בעקומי הריבית, הן במצב חיים רגיל והן במצב קיצון, לרבות עלייה/ירידה מקבילה של עקום הריבית בשיעורים גבוהים ותרחישי התללה והשטחה של עקומי הריבית.

השווי הכלכלי של התיקים השונים מחושב כערך נוכחי של תזרימי המזומנים הנובעים מנכסי הבנק (החשופים לשינויים בריבית), בניכוי הערך הנוכחי של תזרימי המזומנים הנובעים מהתחייבויות הבנק (החשופים לשינויים בריבית). השינוי בשווי הכלכלי בגין שינויים בעקומי הריבית (מדד ה-EVE) מחושב כהפרש בין היוון התזרימים העתידיים של הנכסים והתחייבויות לפי ריביות נוכחיות, לבין היווןם לפי ריביות צפויות בתרחישי הריבית. הפריסות העתידיות של המכשירים הפיננסיים השונים מבוצעות בהתאם לפרקטיקה המקובלת בעולם לחישוב שווי הוגן. המכשירים הפיננסיים בריבית קבועה נפרסים עד למועד הפירעון הסופי, בהתאם ללקוח הסילוקין והמכשירים הפיננסיים בריבית משתנה נפרסים עד למועד שינוי הריבית הקרוב. המרווח הקבוע מעל עוגן הריבית המשתנה נפרס עד למועד הפירעון הסופי. היוון התזרימים מתבצע בעקומי Zero Coupon (עקומים חסרי סיכון) במגזרי הצמדה השונים.

הבנק בוחן את מדד ה-EVE גם בהפרדה בין השפעות קרן וריבית, המשמש ככלי עזר נוסף בקבלת החלטות יזומות לניהול פוזיציות הריבית. אחד התרחישים הוא תרחיש תזזה מקבילית של 2% בעקומים. תרחיש זה, המשקף אירוע קיצון, נקבע בהוראת בנק ישראל כתרחיש המחייב דיווח של הבנק לפיקוח על הבנקים, לו תגיע תוצאתו ל-20% מהון הליבה של הבנק. לצורך מדידת הסיכון בתיק הכולל, מתווספות לסיכון הריבית בתיק הבנקאי מגבלות התיק הסחיר במצב מצוקה/במצב עסקים רגיל.

האופי והיקף של מערכות דיווח על סיכון שוק וריבית

הבנק משתמש במערכת, המאפשרת לנהל ולבקר במערכת אחת את סיכון השוק וסיכון הריבית, ולחשב את הלימות ההון הנדרשת בגין סיכונים שוק. ככלל חישוב ערכי סיכון השוק מופקים אוטומטית מהמערכת, על בסיס יומי. לבנק מבנה נתונים כולל לנתוני השוק והפוזיציות המשמש את החישובים.

מגבלות המודלים המשמשים את הבנק לצורך ניהול סיכון השוק והריבית

למודלים העיקריים שבשימוש הבנק לצורך אמידת סיכון השוק והריבית, בדומה לכל מודל, יש מגבלות היכולות לנבוע מהנחות המודלים, נתוני הקלט בהם נעשה שימוש או חוסר ההתאמה שלהם למצב בשווקים, ובמיוחד, למצב קיצון. הבנק מודע למגבלות אלה, ולפיכך, הוא מגבה את המודלים בכלים ותהליכים נוספים. מודל ה-VAR אינו מתאים לשימוש בעת קיצון, שכן הוא מתבסס על נתונים היסטוריים, שאינם אומדים בהכרח פוטנציאל לאירוע קיצון בשוק. השימוש במבחני מצוקה, אשר הינם בעלי "מבט קדימה", קרי, הם אינם מסתמכים על הנתונים ההיסטוריים, משלימים את מודל ה-VAR. הבנק פיתח שיטות מגוונות לביצוע מבחני מצוקה, כדי לתמוך בחישובי ה-VAR. כמו כן, משתמש הבנק בשיטות המתבססות על ניתוח רווחים כדי לקבל מבט נוסף על פרופיל הסיכון שלו, שלא באמצעות מודל המבוסס על שווי כלכלי. שיטות אלה כוללות בין היתר את מדד ה-NII (Net Interest Income) האומד את השינוי הצפוי בהכנסה המימונית, תחת תרחיש שינוי בריבית ואת מדד סיכון קצר/ארוך האומד את חשיפת הבנק לשינויים בעלויות המימון. מגבלה נוספת היא שימוש במודלים התנהגותיים לבניית פריסות של המכשירים הכוללים רכיב כזה. נדבר נוסף ביכולת הבנק לאתר ולהתמודד עם מגבלות המודלים הוא תהליך התיקוף המתמשך שמבצע הבנק למודלים שבשימוש, הבוחנים את כל מרכיבי המודל. כמו כן, ביצוע שוטף של מבחני רגישות לתוצאות אמידת ערכי הסיכון בהנחות התנהגותיות שונות.

טיפול באופציות התנהגותיות גלומות במכשירים המאזניים

במכשירים מסוימים קיימות אופציות גלומות, הרגישות לשינוי ברמת הריבית. פריסת מכשירים אלו מחייבת שימוש בהנחות התנהגותיות מבוססות מודלים ו/או תחשיבים אמפיריים שנבנו בבנק. מודלים אלו עוברים תיקוף מתמשך, לרבות Back Testing, שנועדו לבחון את התחזית למול המצב בפועל. להלן מיפוי של האופציות ההתנהגותיות הגלומות העיקריות:

סילוק מוקדם במשכנתאות - מודל התנהגותי

המשכנתאות נפרסות על בסיס הפירעון החוזי, בתוספת הנחות התנהגותיות המבוססות על בחינה אמפירית של התנהגות הלווים, במגזרי ההצמדה השונים. פרמטרי המודל ההתנהגותי נבחנים כל חודש ומובאים לדין בועדות ההנהלה הרלבנטיות.

פיקדונות - מודל התנהגותי

בבנק מגוון רחב של פיקדונות הכוללים אופציות התנהגותיות גלומות: משיכה בתחנות יציאה תקופתיות, מימוש שוטף של אופציות נזילות והפקדות עתידיות בהוראות קבע. התזרים העתידי הצפוי בגין פיקדונות אלה נבנה בהתבסס על ניתוחים היסטוריים התנהגותיים של מימוש אופציות, המשיכה וההפקדה על ידי המפקידים. נתונים אלו נבחנים בשוטף, במסגרת בדיקת הנחות המודל.

עובר-ושב זכות

יתרות העובר-ושב בזכות שלא צפוי כי תושפענה משינוי בשער הריבית נפרסות בהתאם לבחינה האמפירית של התנהגות יתרות אלה. הבנק בוחן מחדש את מודל הפריסה, בין באשר כהמלצה מתהליך תיקוף אשר הציף את שמרנות היתר במודל הנוכחי.

ניתוח סיכון השוק

להלן דרישת ההון הנובעת מסיכון שוק לפי רכיבי סיכון (במיליוני שקלים חדשים):

31 בדצמבר 2017			30 בספטמבר 2017			30 בספטמבר 2018			רכיב סיכון ⁽⁴⁾
דרישות הון ⁽³⁾			דרישות הון ⁽²⁾			דרישות הון ⁽¹⁾			
סך הכל	סיכון כללי	סיכון ספציפי	סך הכל	סיכון כללי	סיכון ספציפי	סך הכל	סיכון כללי	סיכון ספציפי	
152	152	-	128	128	-	150	150	-	סיכון ריבית ⁽⁵⁾
-	-	-	-	-	-	2	1	1	סיכון מניות
62	62	-	34	34	-	43	43	-	סיכון שער חליפין של מטבע חוץ
214	214	-	162	162	-	195	194	1	סך הכל סיכון שוק

(1) דרישת ההון חושבה על פי שיעור של 13.34%.

(2) דרישת ההון חושבה על פי שיעור של 13.36%.

(3) דרישת ההון חושבה על פי שיעור של 13.36%.

(4) סיכון הגלום בפעילות אופציות נכלל ברכיבים השונים, וחושב לפי גישת "דלתא פלוס", כהגדרתה בהוראות המפקח על הבנקים.

(5) חושב לפי גישת המח"מ, כהגדרתה בהוראות המפקח על הבנקים.

להלן ערך ה-VAR של קבוצת הבנק (במיליוני שקלים חדשים):

שנת	תשעה חודשים		
	2017	2018	
533	463	563	לסוף התקופה
781 (אפריל)	781 (אפריל)	640 (פברואר)	ערך מקסימלי במהלך התקופה
388 (פברואר)	388 (פברואר)	549 (ינואר)	ערך מינימלי במהלך התקופה

מרבית סיכון השוק נובע מסיכון הריבית בתיק הבנקאי, כפי שיוצג להלן. תוצאות בחינת ה-Back-Testing על מודל ה-VAR ההיסטורי-אנליטי מצביעות על מקרה אחד שבו ההפסד היומי עלה על ערך ה-VAR שנחזה. מספר מקרים זה עומד בקריטריונים, כפי שהוגדרו על ידי ועדת באזל, לבחינת איכות מודל ה-VAR.

ניתוח סיכון הריבית בתיק הבנקאי

להלן השפעת⁽¹⁾ תזוזה מקבילה של העקום ב-2% על השווי הכלכלי של התיק הבנקאי במונחי EVE (במיליוני שקלים חדשים):

30 בספטמבר 2018						
שינוי בשווי הוגן						
מטבע חוץ			מטבע ישראלי			
סך הכל	אחר	אירו	דולר	צמוד למדד	לא צמוד	
(2,192)	1	(37)	47	(1,954)	(249)	עלייה של 2%
3,098	(1)	41	(30)	2,367	721	ירידה של 2%

30 בספטמבר 2017						
שינוי בשווי הוגן						
מטבע חוץ			מטבע ישראלי			
סך הכל	אחר	אירו	דולר	צמוד למדד	לא צמוד	
(1,615)	1	(33)	49	(911)	(721)	עלייה של 2%
2,441	(1)	38	(26)	1,161	1,269	ירידה של 2%

31 בדצמבר 2017						
שינוי בשווי הוגן						
מטבע חוץ			מטבע ישראלי			
סך הכל	אחר	אירו	דולר	צמוד למדד	לא צמוד	
(1,848)	(1)	(47)	26	(1,112)	(714)	עלייה של 2%
2,743	2	53	(5)	1,408	1,285	ירידה של 2%

(1) מחושב על סמך נתונים שוטפים המשמשים לצורך ניהול סיכון הריבית בפועל.

במסגרת עריכת התחזית לתזרימים הצפויים מפירעון משכנתאות בבנק, נלקחות בחשבון הנחות לגבי שיעור ואופן הסילוקים המוקדמים. סיכון שוק בתיק הסחיר של הבנק, שמורכב בעיקרו מתיקים המנוהלים בחדר עסקאות, מנוהל באמצעות מגבלות כמותיות המוגדרות לכל תיק בהתאם לפעילותו.

ערכי הסיכון הכולל ברבעון השלישי של שנת 2018, עלו לעומת ערכי הסיכון הכולל ברבעון המקביל אשתקד, וזאת בעיקר עקב פעילות שוטפת בתחום המשכנתאות אשר קוזזה בחלקה באמצעות גיוס מקורות לטווחים ארוכים, ביצוע עסקאות נגזרים ומכירת תיקי משכנתאות.

סיכון מחירי מניות

מדיניות הבנק בתחום השקעות בתאגידים ריאליים הינה מימוש התיק הקיים תוך בחינה של השקעות חדשות בצורה פרטנית. מניות התאגידים הריאליים שבהן השקיע הבנק כאמור, נרכשו למטרת השגת רווחי הון ומוצגות בתיק ניירות הערך הזמינים למכירה ובמסגרת ההשקעה בחברות כלולות, כאשר לבנק השקעה מהותית בתאגיד. ההשקעות בתאגידים הריאליים מנוהלות בחטיבה לבנקאות עסקית. ועדת היגוי להשקעות ריאליות מתכנסת אחת לרבעון ומייעצת להנהלת הבנק בנושא השקעות בתאגידים ריאליים. ועדת ההיגוי אחראית לניהול ולתחזוקת התיק הקיים, תוך ניסיון להשביחו, כך שיתאפשר לממש את התיק, בצורה מושכלת, בטווח זמן סביר אך ללא לוח זמנים מפורט, על מנת לאפשר קבלת תשואה מקסימלית. דיווחים רבעוניים מועברים לחטיבה לבקרת סיכונים ולחטיבות נוספות.

כ-1% מההשקעות בתאגידים ריאליים בבנק הן סחירות, ומוצגות בהתאם לערכי השוק שלהן. יתר ההשקעות מוצגות בהתאם לעלותן או בהתאם לשוויי המאזני. במקרים של ירידת ערך שעל פי הערכת ההנהלה אינה בעלת אופי זמני, נרשמת הפרשה לירידת ערך ההשקעה כהפסד בספרי הבנק.

לפרטים נוספים בדבר השקעות במניות בתיק הבנקאי, ראה פרק חברות מוחזקות עיקריות בדוח הדירקטוריון וההנהלה, וכן ביאור 5 לדוחות הכספיים.

להלן פרטים על הרכב השקעות במניות בתיק הבנקאי:

30 בספטמבר 2018		
דרישת הון ⁽¹⁾	שווי הוגן	
8	57	מניות
9	67	קרנות הון סיכון / הון פרטיות
17	124	סך הכל השקעה במניות בתיק הבנקאי

30 בספטמבר 2017		
דרישת הון ⁽²⁾	שווי הוגן	
8	58	מניות
9	65	קרנות הון סיכון / הון פרטיות
17	123	סך הכל השקעה במניות בתיק הבנקאי

31 בדצמבר 2017		
דרישת הון ⁽³⁾	שווי הוגן	
7	56	מניות
10	74	קרנות הון סיכון / הון פרטיות
17	130	סך הכל השקעה במניות בתיק הבנקאי

(1) דרישת ההון חושבה על פי שיעור של 13.34%.

(2) דרישת ההון חושבה על פי שיעור של 13.36%.

(3) דרישת ההון חושבה על פי שיעור של 13.36%.

ניהול הסיכון התפעולי

הסיכון התפעולי מוגדר על ידי בנק ישראל כסיכון להפסד כתוצאה מאי נאותות או מכשל של תהליכים פנימיים, אנשים, מערכות או כתוצאה מאירועים חיצוניים.

הבנק הגדיר מסגרת לניהול סיכונים תפעוליים, הכוללת הגדרה של הממשל התאגידי המפרט את תחומי הסמכות והאחריות של קווי ההגנה, ואת חשיבותה של הטמעת תרבות נאותה לניהול הסיכונים התפעוליים בבנק.

הסיכון התפעולי בבנק מטופל באופן אקטיבי ובמטרה לתמוך בפעילות היחידות העסקיות, לשפר את התהליכים העסקיים העיקריים הכרוכים בפעילותם, ועל ידי כך, להגדיל את הערך העסקי, ולא רק למזער את ההפסדים הצפויים מהסיכון התפעולי.

עם ההתפתחות בשווקים הגלובליים, והעלייה במורכבות הפעילות הפיננסית והתשתיות הטכנולוגיות התומכות, גברה ההבנה כי חשיפת הבנק להפסדים פוטנציאליים כתוצאה מכשלים בפעילות התפעולית השוטפת, עלולה לפגוע בפעילות העסקית. אירועי הכשל התפעולי, שהתרחשו במוסדות הפיננסים במהלך השנים האחרונות, הגבירו את מודעות המחוקקים והמוסדות הפיננסיים לאירועי הכשל התפעולי, לפוטנציאל הגבוה של הנזק היכול להיגרם מאירוע סיכון תפעולי, ולמאפיינים העיקריים שלהם, כאמור להלן:

- אירועים תפעוליים יכולים להתרחש בכל תחומי הפעילות ובכל יחידות הבנק.
- לסיכון התפעולי פוטנציאל פגיעה ברווח, בהכנסות, בהון ובמוניטין הבנק.
- לסיכון התפעולי יחסי גומלין עם סיכונים אחרים כגון סיכון שוק, סיכון אשראי, סיכון נזילות, סיכון מוניטין וסיכונים נוספים. כך לדוגמה, יכול אירוע סיכון תפעולי לגרום להתממשות סיכון המוניטין, שבעקבותיו יעמוד הבנק בפני אירוע נזילות.
- לחלק לא מבוטל מהכשלים התפעוליים יש הסתברות נמוכה ביותר, אך פוטנציאל נזק גדול באופן יחסי עד כדי איום על יציבות הבנק.
- לסיכון התפעולי מגוון מופעים, החל מטעות אנוש, תקלת מערכות טכנולוגיות, מעילה, הונאה, מלחמה, שריפה, שוד וכדומה.
- אירועים תפעוליים מתרחשים לעיתים שלא בשליטת המוסד הפיננסי, ועלולים להתפתח כתוצאה מאירועים חיצוניים, בחלקם לא צפויים, בעלי סיכון התממשות שלא ניתן להערכה מראש כגון: אסון טבע (רעידת אדמה, שיטפון), אירוע ביטחוני.

הסיכון התפעולי בבנק מטופל באופן אקטיבי ובמטרה לתמוך בפעילות היחידות העסקיות, לשפר את התהליכים העסקיים העיקריים הכרוכים בפעילותם, ועל ידי כך, לשפר את יכולתם העסקית ולמזער את הסיכונים הצפויים מהסיכון התפעולי.

לבנק מסמך מדיניות ייעודי לטיפול בסיכון התפעולי. מנהל הסיכון התפעולי הוא מנהל החטיבה לבקרת סיכונים, שהוא גם מנהל הסיכונים הראשי של הבנק. מסגרת הטיפול שנקבעה כוללת גם את המסגרת הנדרשת לטיפול בסיכונים מעילות והונאות, המהוות חלק מקטיגוריות הסיכון התפעולי, על פי הנחיות בנק ישראל.

מסגרת הטיפול בסיכון התפעולי מבוססת על פעילותם של שלושת קווי ההגנה:

- **קו ההגנה הראשון:** כולל את כל היחידות העסקיות והתפעוליות בבנק. באחריות היחידות לנהל את הסיכון התפעולי בהתאם לעקרונות מסמך מדיניות הסיכונים התפעוליים. ובפרט, חטיבת הטכנולוגיה, המהווה את הקו הראשון לניהול סיכונים אבטחת מידע, וסייבר, המשכיות עסקית וטכנולוגיית מידע ומזרחי טפחות שרותי אבטחה המהווה את הקו הראשון לניהול ביטחון ובטיחות.
- **קו ההגנה השני:** החטיבה לבקרת סיכונים, ובפרט, מדור סיכונים תפעוליים באגף לבקרת סיכונים, אחראי על ראייה כוללת וניטור של מסגרת הטיפול בסיכון התפעולי, ועל ריכוז הטיפול בסיכון לנוכח פעילות הקו הראשון, באמצעות מגוון תהליכים, כלים ושיטות לרבות: איתור מוקדי סיכון עיקריים בפעילות העסקית של הקו הראשון בעזרת איסוף נתוני כשל תפעולי בפועל, ביצוע סקרים ייעודיים לאיתור פוטנציאל לכשלים בעתיד, והתאמת מסגרת הטיפול בסיכון התפעולי לצרכי הבנק, בהתאם להתפתחויות העסקיות בבנק ודרישות הרגולציה. בנוסף, החטיבה פועלת ליצירת אינטגרציה בין גורמים שונים בבנק, שיש להם תפקידי ניטור סיכונים המשיקים לסיכון התפעולי (ציות, המשכיות עסקית, טכנולוגיה, אבטחת מידע והגנת סייבר, SOX), כחלק מהטמעת מערך הבקרה הפנימית בבנק.
- קו ההגנה השני לסיכון סייבר ואבטחת מידע היא היחידה לאבטחת מידע וסייבר בחטיבה לבקרת סיכונים בראשות הממונה לאבטחת מידע בבנק. יחידה זו עובדת במקביל למערך הגנת הסייבר בחטיבת הטכנולוגיה ומול כל היחידות בבנק.
- אגף הנדסת תהליכים האחראי לניהול הכולל של המשכיות העסקית, קרי מוכנות הבנק השוטפת לרציפות עסקית בחירום.
- מערך ה-SOX באגף חשבונאות אחראי על אפקטיביות הבקורות והנהלים לגבי גילוי ואפקטיביות הבקורות הפנימיות של הבנק על דיווח כספי.
- מחלקת ההדרכה, בחטיבה למשאבי אנוש פועלת לחיזוק הידע והמקצועיות, ולהפחתת הכשלים התפעוליים הנובעים מחוסר ידע ומודעות.
- **קו ההגנה השלישי:** הביקורת הפנימית עורכת ביקורת על ניהול הסיכון התפעולי לבחינת אפקטיביות הטיפול בו, בהתאם לתוכנית העבודה.

מדיניות הבנק קובעת את תיאבון הסיכון התפעולי של הבנק במספר היבטים כמותיים ואיכותיים במהלך עסקים רגיל ובקיצון. כמו כן, הוגדה סיבולת הסיכון של הבנק בקטגוריות סיכון ספציפיות בתחום הסיכון התפעולי. סיכון זה מנוטר באופן שוטף באמצעות מעקב אחר אירועי כשל שגרמו להפסד, המנוהלות לפי הקטגוריות השונות של הסיכון התפעולי.

המדיניות קובעת את ערוצי הניהול והדיווח על הסיכון התפעולי, במטרה להבטיח ניהול הולם של הסיכון בכל המוצרים, הפעילויות, התהליכים והמערכות המהותיות של הבנק. לצורך כך, פועלים בבנק פורומים בכל הרמות, המופקדים על הטיפול בסיכון התפעולי:

- ועדת הנהלה לסיכונים תפעוליים - ועדה המשמשת ככלי ניהולי מרכזי בידי ההנהלה לניהול וניטור הסיכונים התפעוליים בבנק. הועדה היא חלק מועדת הנהלה לניהול סיכונים.
- ועדת היגוי סיכונים תפעוליים - משמשת כועדה מייעצת למנהל הסיכונים הראשי בתחום ניהול הסיכונים התפעוליים. הועדה כוללת נציגים רלבנטיים מהיחידות העסקיות ומיחידות הבקרה ומשקיף מהביקורת.
- פורומים לניטור סיכונים תפעוליים (פנ"סים) - פורומים ייעודיים בראשותו של מנהל הסיכונים הראשי, עם כל אחת מהחטיבות הרלבנטיות בבנק (עסקית, פיננסית, קמעונאית, תכנון תפעול ונכסי לקוחות וטכנולוגיה). פורומים אלה נועדו לדון בהיבטי בקרה פנימית, ובפרט, בהיבטים העולים מתוך מסגרת הטיפול בסיכון התפעולי, לרבות תוצאות סקרי הערכת סיכונים, אירועים מהותיים ותוצאות תחקירים.

לשם ניהולו של הסיכון ביחידות הבנק, מונו בבנק נאמני סיכון תפעולי. נאמני הסיכון התפעולי, אשר מרביתם פועלים במסגרת הקו הראשוני, אחראים לטיפול בסיכון התפעולי ובסיכון אבטחת המידע ביחידה בה הם פועלים. הנאמנים מדווחים על כל אירוע של סיכון תפעולי שהתרחש ביחידתם, למערכת ייעודית (פסת"ל - פורטל סיכונים תפעוליים) המשמשת את הבנק לניתוחים ולדיווחים בגין סיכון תפעולי, בחתכים שונים. דיווחי הנאמנים מופצים לרשימה מוגדרת מראש של מנהלים בבנק ולכל אירוע נקבעת דרגת חומרה בנוסף לתיאור האירוע. בבנק פועלים כ-200 נאמני סיכון תפעולי, מרביתם במערך הסינפים של הבנק המקיימים קשר שוטף עם המדור לסיכון תפעולי הפועל בחטיבה לבקרת סיכונים.

הבנק מבצע סקרים לזיהוי ומיפוי סיכונים תפעוליים בחטיבות השונות כהליך מתמשך, כאשר המיקוד הוא מיפוי והערכת הסיכונים המהותיים בכל יחידה. הבנק פועל כדי להגדיר, במקומות שניתן, גם אינדיקטורים לסיכון (KRI) כדי לזהות התממשות הסיכונים טרם התממשותם. תוצאת הסיקרים, AI (פעולות לביצוע) נידונים, כחלק מתהליכי ההערכה העצמית, בפורומים ייעודיים להם שותפים מנהלי היחידות הנסקרות ונציגי החטיבה לבקרת סיכונים.

בנוסף לסקרים אלו, מנתח הבנק אירועים חיצוניים בארץ ובעולם, אשר עשויים לספק מידע על נסיבות ונזקים פוטנציאליים בהם עלול להתממש סיכון תפעולי. ניתוחים אלו משמשים את הבנק ליישום מהלכים מתאימים על התהליכים המקבילים המתקיימים בבנק.

הבנק מקצה הון בגין סיכון תפעולי לפי השיטה הסטנדרטית. לפי שיטה זו, פולח הבנק לשמונה קווי עסקים, כנדרש על ידי בנק ישראל, כשלכל קו עסקים ניתן משקל סיכון סטנדרטי, המבטא את רמת הרגישות שלו להפסדים בגין סיכון תפעולי. הפילוח והטיפול בהקצאת ההון הנדרש מעוגן במסמך מדיניות ייעודי המסדיר את ההיבטים הנדרשים לשם הקצאת ההון בשיטה הסטנדרטית, ובפרט, מגדיר את קווי העסקים בפעילות הבנק.

מסגרת הטיפול של הבנק בסיכון תפעולי נסקרת מדי רבעון, במסגרת מסמך הסיכונים של הבנק. כחלק מזה, מוצג פרופיל הסיכון, קרי, רמת ההפסדים בפועל, לנוכח תיאבון הסיכון, וכן, מוצגים ומנותחים האירועים המהותיים ביותר שהתרחשו במהלך הרבעון.

ראה להלן התפתחויות בסיכון המשפטי

הבנק פועל לשיפור אפקטיביות הטיפול בסיכון המעילות וההונאות. כחלק ממהלך זה מפעיל הבנק שורה של חוקים עסקיים לאיתור פעילות חריגה. הטיפול במעילות והונאות מתבצע בהתאם למסמך מדיניות מסגרת לניהול סיכונים תפעוליים, ומסגרת הטיפול כוללת שילוב בין מספר גורמים בבנק: בקרת סיכונים, אבטחת מידע וסייבר, משאבי אנוש וחטיבת הטכנולוגיה.

הקו השלישי לפעילות בנושא הסיכונים התפעוליים היא הביקורת הפנימית, הפועלת באופן עצמאי ובלתי תלוי. מדיניות הסיכון התפעולי קובעת את תפקידה של הביקורת הפנימית כאחראית על ביצוע ביקורות תקופתיות על תהליכי ניהול הסיכון, תחקור אירועי מעילות והונאות, השתתפות כ-"משקיפה" בועדות, ומעורבות בפורום בקרה פנימית.

הפחתת הסיכון התפעולי

בשל מהותיות הסיכון התפעולי נוקט הבנק מגוון אמצעים להפחתת סיכון זה. האמצעי החשוב ביותר הינו הנחלת תרבות ארגונית הכוללת מודעות גבוהה לסיכון התפעולי ולהטמעת תהליכים מפחיתי סיכון. נאמני הסיכונים התפעוליים הפרושים לרוחב הבנק משמשים כזרועו הארוכה של מנהל הסיכונים התפעוליים בתהליך זה.

הבנק מקיים כנסי הדרכה ייעודיים לנאמנים אלה, הכוללים בין השאר, הדרכה ייעודית לנושא ביצוע תחקיר ותהליך הפקת לקחים. שינוי בתהליכים מעודכנים וחדשים שיש בהם פוטנציאל להתממשות הסיכון התפעולי עובר תהליך סדור של אישורים על ידי הגורמים העסקיים וגורמי הבקרה טרם הפעלתם באמצעות רשימת תיוג ועולים לאישור ועדת ההיגוי. בעזרת מנגנון זה נסקרים כל ההיבטים הכרוכים בשינוי, ומובטחת בחינה מקצועית של הסיכונים השורשיים ומנגנוני ההפחתה שלהם.

אחד הכלים בהם משתמש הבנק הוא ביצוע תחקירים להפקת לקחים, כתוצאה מאירועים פנימיים ו/או חיצוניים. המסקנות המגובשות בתהליך זה מוטמעות בתהליכי העבודה, במערכות בתכני ההדרכה ובנהלים מחד, ומופצות בעזרת מערכת הסיכון התפעולי לנאמני הבקרה הפנימית לשם הטמעתם ביחידות מאידך.

הבנק גיבש מדיניות ותוכניות פעולה לשעת חירום, לגיבוי התאוששות והמשכיות עסקית במקרה של נזק פיזי לתשתיות הבנק. תוכנית זו, הנתמכת בנהלי חירום ובבעלי תפקידים קבועים מראש, מתורגלת על בסיס שנתי ומסקנות התרגולים מוטמעות בתוכנית הפעולה.

הפחתת סיכון תפעולי באמצעות ביטוח - הבנק מבטח בפוליסת ביטוח בנקאי, כנגד נזקים העלולים להיגרם במהלך פעילותו השוטפת, כתוצאה מאירועים של טעות אנוש, מעילות, הונאות וכדומה. בנוסף, רוכש הבנק פוליסת ביטוח לנושאי משרה, החלה על כל נושאי המשרה בבנק ובחברות השונות בקבוצת הבנק, ומעניקה כיסוי ביטוחי כנגד תביעות אישיות שיוגשו כנגד נושאי המשרה בגין פעילותם במסגרת תפקידם בחברות הקבוצה. רכישת פוליסת הביטוח לנושאי משרה כאמור, כפופה לאישור האסיפה הכללית של בעלי המניות של הבנק.

כנגד נזקי רכוש ותביעות חבות, רכש הבנק פוליסות ביטוח ספציפיות המעניקות כיסוי ביטוחי לרכוש הבנק ולחבובותיו. לבנק מסמך מדיניות ייעודי המסדיר את היבטי הביטוח הכרוכים במסגרת פעילותו.

המשכיות עסקית

הבנק מיישם את הוראת ניהול בנקאי תקין 355 בנושא ניהול המשכיות עסקית. במהלך הרבעון השלישי של שנת 2018 המשיך הבנק ביישום תוכנית התרגול ובכלל זה תרגול הפעלת סניף נייד, תרגול שרשרת קריאה, תרגיל סייבר בשיתוף יחידת הסייבר והמשיך ביישום תוכנית העבודה השנתית כולל ריענון וטיוב נהלים ותיקי חירום. הבנק השלים את תהליך איסוף נתונים במסגרת ניתוח השלכות עסקיות (BIA) כחלק מתוכנית התחזוקה הרב שנתית, אשר מסקנותיו יוצגו להנהלה עד סוף שנת 2018.

אבטחת מידע והגנת הסייבר

הוראה 361 בנושא ניהול הגנת הסייבר, מתווה עקרונות לניהול נאות של סיכונים סייבר באופן המחייב הרחבה והתאמה של המסגרת לניהול סיכונים טכנולוגית המידע, בהיבט תפיסת מרחב האיום ויכולות ההגנה הנדרשות. בהתאמה, אושרה בבנק אסטרטגיה ומדיניות הגנת סייבר מקיפה ונקבעו קווי ההגנה ליישומה, מונה מנהל אבטחת מידע והגנת סייבר הכפוף למנהל החטיבה לבקרת סיכונים ובאחריותו, בין היתר, קביעת מדיניות אבטחת המידע והגנת הסייבר בבנק, פיתוח תוכנית עבודה להגנת הסייבר, מעקב אחר יישום תוכנית העבודה בתחום זה ובחינה של אפקטיביות מערכות ותהליכי אבטחת המידע והגנת הסייבר.

יחסי הגומלין וזרימת המידע בין המערכים הוגדרו בנהלים, והם כוללים בין היתר התייחסות לתחומי: אבטחת מידע, אבטחה פיזית, ממשל מערכות מידע, תפעול מערכות מידע, ניהול סיכונים, הונאות, ניהול כוח אדם, המשכיות עסקית, ניהול יחסי לקוחות, דוברות, וייעוץ משפטי.

יישום מדיניות אבטחת המידע והגנת הסייבר בבנק נעשה, בין היתר, באמצעות החטיבה לטכנולוגיה של מזרחי טפחות בע"מ. במסגרת זו, מיושמת תפיסת ניהול הכוללת בין היתר, עקרונות מנחים לניהול הגנת הסייבר. יישום עקרונות אלו והבטחת עדכנותם, תוך שילובם בהחלטות אסטרטגיות ובפעילות העסקית והתפעולית של הבנק, יבטיח את עקביותה ושלמותה של תפיסת ניהול הגנת הסייבר, לאורך זמן.

מדיניות אבטחת המידע והגנת הסייבר, מתבססת על העקרונות הבאים:

- מיפוי וזיהוי סיכונים סייבר.
- יישום וביסוס מערך בקורות אפקטיבי, תוך שילוב חוצה ארגון של טכנולוגיות, כוח אדם, תהליכים ונהלים.
- קביעת מנגנונים להגנה על פעילות לקוחות ועסקים במרחב המקוון, בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 367.
- הגנת סייבר פרואקטיבית המיושמת באמצעות מיפוי והכרת הסביבה, חיזוי וחקר איומים, שקלול תמונת מצב עדכנית, פיתוח תהליכי תגובתיות, שימוש בטכניקות הטעיה, הסטה ועיכוב, יכולת עמידות והתאוששות, וביצוע תהליכי חקירה, תחקיר ומיצוי הדין.
- יישום אבטחה רב שכבתית, במספר מעגלים ודיסציפלינות (לוגית ופיזית) החל מהמערך החיצוני הנגיש ללקוחות וכלה במערכות הפנימיות, שיתוף מידע ומודיעין.
- שימוש במערך ניטור, בקרה ותגובה לניהול אירועי סייבר תוך התייחסות בראייה משולבת כלל תאגידי עבר מרכיבי כוח אדם, דרכי תקשורת ונהלים.
- דיווחים תקופתיים ושוטפים על ניהולם של מכלול הסיכונים.
- ניתוח והערכה שוטפים של איומי הסייבר ותרגול מכלול הגורמים בטיפול באירועי סייבר.
- פיתוח תרחישי קיצון בתחום אבטחת המידע והסייבר.
- שיפור והגברת הבקורות בקרב הספקים של הבנק, בבחינת הקטנת הסיכון בשרשרת האספקה.

כמשלים לכך, מוסמך תחום הבנקאות המקוונת בבנק בתקן ניהול אבטחת מידע ISO 27001.

מערכות הבנקאות הישירה בבנק כוללות תהליכי הזדהות ומנגנונים בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 367.

ברבעון הראשון של שנת 2018, במהלך גל ניסיונות הונאה רחב במערכת הבנקאית, בוצעו מספר ניסיונות להעברות כספים מחשבונות לקוחות שנפלו קורבן למתקפת הונאה (דיוג), במסגרתה פרטי ההזדהות שלהם לחשבון ופרטי כרטיס האשראי שלהם נגנבו תוך שימוש באתר מתחזה.

ניסיונות אלה אותרו באופן אפקטיבי באמצעות מערכי ההגנה, אותם מפעיל הבנק להגנה על חשבונות לקוחותיו.

הבנק עדכן מיידית את הלקוחות שזוהו בחשבונם ניסיון התחברות או העברה חשודים, וכן הנחה אותם לבטל את כרטיסי האשראי.

האירוע דווח לגורמים רלבנטיים בבנק ומחוצה לו. לא נגרם נזק לבנק או ללקוחותיו.

ברבעון השלישי של שנת 2018, זוהו וסוכלו על ידי מערכי ההגנה שמפעיל הבנק, שני ניסיונות הונאת לקוחות וגניבת כספים מחשבונותיהם. לא נגרם נזק כלשהו לבנק או ללקוחותיו.

סיכון טכנולוגיית המידע

במשך השנים האחרונות התרבו הסיכונים הכרוכים בניהול טכנולוגיית המידע, כפונקציה של פיתוח והטמעת טכנולוגיות חדשות והתפתחויות של סיכונים ואיומים חדשים. לבד ממצב שגרה מסגרת ניהול טכנולוגיית המידע מטפלת במצבי כשלים מערכתיים כגון: תקלות מערכת ובהיערכות למצב חירום. זאת על מנת להבטיח לבנק שמירה על רצף פעילות עסקית גם בעת התראה או חירום. בכך ניתן יהיה למזער סיכוי מוניטין וסיכונים עסקיים העלולים להתפתח במצבים אלו.

מנהלת חטיבת הטכנולוגיה היא האחראית על ניהול נכסי טכנולוגיית המידע ומסגרת הניהול מעוגנת במסמך מדיניות ייעודי התואם לעקרונות שנקבעו במסמכי המדיניות לניהול ובקרת סיכונים שונים בבנק. מדיניות ניהול נכסי טכנולוגיית המידע תואמות את דרישות הפיקוח על הבנקים ובפרט את העקרונות שנקבעו בהוראות ניהול בנקאי תקין 357 - ניהול טכנולוגיית המידע, 350 - ניהול הסיכון התפעולי, 355 - ניהול המשכיות עסקית ו-361 - ניהול הגנת הסייבר. תיאבון הסיכון של הבנק לסיכון זה הוא מזערי והוא כלול כאמור לעיל, במסגרת ניהול תיאבון הסיכון בשגרה ובקיצון של הסיכון התפעולי.

לאור ההתפתחויות הקיימות בשוק הפיננסי, גילן של המערכות הקיימות בבנק ומעבר בנק יחב לפלטפורמה חדשה, הבנק נמצא בתהליך בחינת התכנות מעבר מערכת שוק ההון של הבנק למודול שוק ההון של פלטפורמה חדשה.

סיכון משפטי

סיכון משפטי הוגדר, במסגרת הוראת ניהול בנקאי תקין 350 בנושא סיכונים תפעוליים והוא כולל העדר אפשרות לאכוף באופן משפטי קיומו של הסכם וכן "כולל, אך אינו מוגבל, לחשיפה לקנסות או צעדי עונשין כתוצאה מפעילות פיקוחית, כמו גם מהסדרים פרטניים".

החטיבה המשפטית של הבנק מנתחת באורח שוטף את מרכיבי הסיכון המשפטי, את גבולותיו (כפי שנובעים למשל מזהות הצד הנגדי, מאופן יצירת הבטוחות וכדומה) וכן את מאפייניו הספציפיים, תוך בחינה של רמת הסיכון והחשיפה אליו בשים לב לקווי הפעילות העסקית השונים של הבנק. בחטיבה המשפטית של הבנק מיושמים תהליכים פנימיים המבטיחים מעקב שוטף אחר התפתחויות בחקיקה, בפסיקה ובהוראות רגולטוריות אחרות, העשויות להשליך על הפעילות השוטפת של קבוצת הבנק. במסגרת זו, מנחה החטיבה המשפטית את הגורמים הרלבנטיים בבנק לעניין יישום ההשלכות הנובעות מהתפתחויות אלה. החטיבה המשפטית נותנת ייעוץ שוטף ליחידות הבנק השונות, ובכללן חלק מחברות הבת. זאת, בין היתר, על דרך מתן חוות דעת, עריכה ועדכון של מסמכים משפטיים, תמיכה בעדכון נהלים וכדומה. בבנק נקבעו נהלים המסייעים למזעור הסיכונים המשפטיים, לרבות הסדרת הממשק בין החטיבה המשפטית לבין יחידות הבנק השונות. כמו כן, מעורבת החטיבה המשפטית במהלכי ההדרכה השונים בסניפים, במרכז ההדרכה של הבנק ובעריכת לומדות מקצועיות לצורך הנחלת ידע משפטי נדרש לפעילותו השוטפת של הבנק. התייחסות דומה קיימת אף לגבי שלוחות הבנק בחוץ לארץ (סניפים וחברות בת), תוך שאלו מסתייעים בשירותי עורכי דין חיצוניים מקומיים, אשר אושרו על ידי החטיבה המשפטית של הבנק. חברות הבת של הבנק ושלוחותיו בחוץ לארץ אימצו נהלים דומים לעניין ניהול הסיכון המשפטי ומדווחות בדיווחים מיידיים ורבעוניים למנהלת הסיכון המשפטי של הבנק אודות סיכונים משפטיים אשר אותרו אצלן.

בעקבות התפתחויות בחקירת משרד המשפטים בארצות הברית בחן הבנק את הצורך בעדכון מידת ההשפעה של גורמי הסיכון השונים והעלה, בדוחות הכספיים לרבעון השני, את מידת ההשפעה של הסיכון המשפטי מנמוכה-בינונית לבינונית. לפרטים בדבר התפתחויות בחקירת משרד המשפטים בארצות הברית ראה ביאור 10 ב.4 לדוחות הכספיים.

ניהול סיכון הנזילות והמימון

סיכון נזילות נובע מאי הוודאות לגבי זמינות המקורות, ויכולת מימוש נכסים בזמן קצוב ובמחיר סביר. סיכון הנזילות מנוהל במסגרת הוראות ניהול בנקאי תקין 310 (ניהול סיכונים), 342 (ניהול סיכון נזילות) ו-221 (יחס כסיו נזילות). הסיכון מנוהל בכפוף למגבלות הדירקטוריון והנהלה, תוך מאמץ למזער הפסדים הנובעים מהשקעת עודפי נזילות בנכסים עם נזילות גבוהה, אך בעלי תשואה נמוכה.

ניהול סיכון הנזילות מעוגן במסמך מדיניות המובא בתדירות של לפחות אחת לשנה לאישור הדירקטוריון. מסמך המדיניות כולל את אופן ניהול הסיכון, לרבות סמכויות ואחריות האורגנים השונים, מנגנון הניהול השוטף של סיכון הנזילות, אפיון כל הפרמטרים למדידת הסיכון במהלך עסקים רגיל ובתרחישי הלחץ השונים, מגבלות הדירקטוריון והנהלה, לרבות מגבלות בתחום הריכוזיות ומבנה המקורות, ותוכנית חירום מפורטת לטיפול במקרה של משבר נזילות לרבות מצבי הכוננות השונים בניהול סיכון הנזילות והאמצעים האפשריים בכל אחד מסוגי התרחישים ופרק הזמן המוערך לביצוע.

דירקטוריון הבנק קובע את האסטרטגיה לניהול סיכון הנזילות ואת תיאבון הסיכון על פי הדרישה הרגולטורית באמצעות סדרה של מגבלות בשלושת הממדים של הסיכון: מצב עסקים רגיל, תרחישים (יחס כסיו נזילות ויחס נזילות מזערי - מודל פנימי) וריכוזיות. הנהלת הבנק קבעה סדרה נוספת של מגבלות המהווים קווים מנחים לניהול - מעבר למגבלות שנקבעו על ידי הדירקטוריון.

הניהול השוטף והתקופתי של סיכון הנזילות נעשה על בסיס קבוצתי, תוך התחשבות במגבלות משפטיות, רגולטוריות ותפעוליות על יכולת ההעברה של נזילות. הניהול מבוצע תחת המסגרת הכללית לניהול הסיכונים בבנק. מסגרת זו כוללת את הקו הראשון - מנהלי הסיכון בחטיבה הפיננסית, הקו השני - בקרי הסיכון בחטיבה לבקרת סיכונים והקו השלישי - הביקורת הפנימית. הניהול השוטף כולל, כאמור, מעקב אחר מגבלות הדירקטוריון והנהלה והאינדיקטורים לסיכון, לרבות בתחום ריכוזיות מקורות המימון, חשיפות נזילות ברמת הבנק והקבוצה וכן פערי נזילות הנובעים מכלל הפעילות, מאזנית וחוף מאזנית.

ניהול הנזילות בבנק הינו אקטיבי והדוק וכולל כלים מגוונים להפחתת סיכון הנזילות, הן בהפעלת מודלים מפורטים במצבי עולם שונים, הן בהקפדה על החזקת אמצעים נזילים עם סיכון אשראי מזערי ויכולת מימוש מיידית, והן בניהול אקטיבי של המקורות להארכת התקופה לפירעון של המקורות ופיזורם. בבנק פועל פורום "נזילות יומי", באחריות החטיבה הפיננסית הן במצב הנזילות ופועל לתיאום בין "צרכי" הנזילות של היחידות השונות בבנק לבין "ספקי" הנזילות ומנהלי הנזילות. כמו כן פועל בבנק פורום בראשות מנהל החטיבה הפיננסית למעקב שוטף אחר יישום הוראת יחס הנזילות המזערי (הוראה 221) ועמידה ביעדי היחידות העסקיות בבנק בתחום גיוס וניהול המקורות. בנוסף, מבצע האגף לבקרת סיכונים בקורות שוטפות בלתי תלויות על מדדי הסיכון, התפתחות הסיכון ותחקירי אירועים בהתאם לצורך.

הבנק פיתח מודל פנימי לאמידה יומית של צרכי הנזילות והאמצעים הנזילים, כנדרש בהוראה 342 ובהתאמה להנחיות באזל, במסגרתו הגדרו תרחישי קיצון פנימיים, מערכתיים ומשולבים במטבע ישראלי ומטבע חוץ, לאופק של חודש, לחישוב יחס נזילות מזערי - יחס כרית נזילות לתזרים יוצא חזוי נטו בתרחישים אלה, זאת בהתבסס על מאפייני התנהגות המפקידים ומוקדי הסיכון בהתאמה לתרחישים השונים.

הבנק מפעיל, בנוסף, מודלים לתקופות ארוכות וקצרות יותר, כגון מודל יחס מימון יציב (NSFR) - יחס בין מקורות מימון יציבים (Available Amount of Stable Funding) - מקורות קיימים, הצפויים בהסתברות גבוהה לעמוד לרשות התאגיד הבנקאי בטווח הזמן של שנה ומעלה) לבין סך השימושים הארוכים (Required Amount of Stable Funding) - שימושים קיימים שהתאגיד צפוי להידרש להמשיך לממנם בטווח הזמן של שנה ומעלה). האמידה היא על פי הנחיות האחרונות שפורסמו בעניין זה, על ידי ועדת באזל. כאמור לעיל, נקבעו מגבלות דירקטוריון והנהלה ליחסי הנזילות בתרחישים שונים, לרבות תקופות השונות מחודש ימים ומהלך עסקים רגיל.

בנוסף, מופעלים כלים לניטור סיכון הנזילות באמצעות אינדיקטורים אנדוגניים ואקסוגניים העשויים להצביע על עליית הסיכון למצב של משבר. בבנק פותח מדד משולב למעקב אחר השווקים הפיננסיים בישראל לזיהוי ואבחון מצב של אי יציבות במערכת הפיננסית בארץ - מדד זה הינו מדד תומך החלטה להכרזה על מצב כוננות בשל תרחיש מערכתי. במהלך תשעת החודשים הראשונים של שנת 2018 לא נצפו אירועים חריגים.

הדירקטוריון והנהלת הבנק מקבלים דיווחים שונים בתדירות יומית, שבועית, חודשית ורבעונית, כולל דיווח על אירועים חריגים בניהול הנזילות, לרבות התפתחויות חריגות במקורות הנזילים של הבנק. במהלך תשעת החודשים הראשונים של שנת 2018 לא נרשמו חריגות ממגבלות הדירקטוריון.

תוכניות מימון של הבנק לשעת חירום מתייחסות לאופן הניהול של כל מצב חירום ומגדירות את הצוות הניהולי האחראי לטיפול בו (לפי רמות שונות). תוכניות אלו כוללות הגדרה מפורטת של אמצעים נזילים נוספים לשעת חירום, וכן רשימה של צעדים אופרטיביים (לרבות הגורם המוסמך להפעלתם) ומתייחסות גם לניהול ממד התקשורת הן תקשורת פנים ארגונית והן תקשורת חוץ ארגונית.

לתיקון 28 לחוק השקעות משותפות בנאמנות, במסגרתו, הוחלו על קרנות הסל מגבלות בקשר לשיעור ההשקעה וההחזקה בנכסים שונים ראה פרק ממשל תאגידי, ביקורת, פרטים נוספים על הבנק ואופן ניהולו (חקיקה והוראות פיקוח על פעילות קבוצת הבנק) בדוחות הכספיים ליום 30 בספטמבר 2018.

סיכון מימון

סיכון מימון נובע ממחסור במקורות מימון או עלויות גבוהות מידי לגיוס מקורות. סיכון זה מנוהל כחלק מסיכון הנזילות באמצעות מגבלות דירקטוריון והנהלה על ריכוזיות מקורות המימון, והפחתת התלות בצדדים נגדיים מהותיים.

ריכוזיות מקורות המימון, כאמור, מנוטרת באמצעות מגוון רחב של מגבלות דירקטוריון, הנהלה וכן אינדיקטורים לניהול הסיכון (Key Risk Indicators) תחת מספר תתי קטגוריות: גודל, סוג לקוח, מפקיד בודד, כמות לקוחות, מוצר ואורך חיים של הפקדה ממוצעת. הוגדר "מדד על" המשקלל את כלל האינדיקטורים הקשורים לריכוזיות מקורות המימון. הניהול השוטף של מבנה המקורות, כולל התוויה של מדיניות לגיון המקורות ותקופות המימון וכן קביעת יעדים ספציפיים למדדי הסיכון. ניטור הריכוזיות מבוצע בתדירות יומית, מדווח ומנוהל באופן שוטף.

מקורות המימון העיקריים של הבנק הינם מקורות מימון יציבים ומגוונים לטווחי זמן שונים - פיקדונות קמעונאיים ועסקיים, פיקדונות ארוכים מגופים פיננסיים, וכן הנפקות אגרות חוב וכתבי התחייבות. הבנק מייחס חשיבות רבה לפיזור מקורות המימון ופועל באופן יזום לגיוס מקורות לטווחים ארוכים, בין השאר על ידי מגוון הפיקדונות הרחב המוצע לציבור הלקוחות על ידי הבנק, פיקדונות עם מאפיינים ייחודיים המאפשרים ללקוח ליהנות מריבית גבוהה יחסית בטווח הארוך ואופציות לנזילות במהלך התקופה. ברבעון השלישי של שנת 2018, המשיך הבנק בפעילותו לגיון מקורות המימון והפחתת סיכון הריכוזיות.

כמו כן, החשיפות לנגזרים מנוהלות באופן שוטף, בהתאם למצב החשיפה מול כל צד נגדי, מבוצעת השלמה מיידית של ביטחונות נדרשים לצד נגדי או דרישה מיידית לביטחונות מצד נגדי.

לפרטים נוספים בדבר מקורות המימון, ראה פרק התפתחויות במקורות המימון בדוח הדירקטוריון והנהלה.

יחס כיסוי הנזילות

הוראת ניהול בנקאי תקין 221 "יחס כיסוי נזילות" קבעה יחסי נזילות מינימאליים בתרחיש קיצון, לתקופה של 30 ימים ("LCR רגולטורי"), בין מלאי הנכסים הנזילים באיכות גבוהה לצרכי הנזילות באופק זמן זה. החל מיום 1 בינואר 2017 הדרישה המזערית הינה 100%. כחלק ממדיניות ניהול הסיכונים, דירקטוריון הבנק קבע כי תישמרנה כריות ביטחון נוספות מעבר ליחס המזערי הרגולטורי כך שיעד יחס כיסוי הנזילות של הבנק והקבוצה יעמוד על שיעור הגבוה ב-5% מהדרישה המזערית. היחס מנוהל ומדווח בסך כל המטבעות יחדיו ובמטבע חוץ בנפרד, הן ברמת הבנק והן על בסיס קבוצתי. היחס בתאגיד הבנקאי "סולו" והן היחס במאוחד מחושב יומית, ומדווח בדוח כממוצע התצפיות היומיות, בתקופת 90 הימים שקדמו לתאריך הדוח. הוראה זו הינה בנוסף לניהול סיכון הנזילות תחת מודלים פנימיים, כנדרש בהוראה 342, כפי שתואר לעיל.

הבנק שמר במהלך הרבעון השלישי של שנת 2018, על רמת נזילות נאותה, באמצעות השקעת עודפי הנזילות בנכסים נזילים באיכות גבוהה מאד - נכסי רמה 1. יחס כיסוי הנזילות הממוצע (מאוחד) לרבעון השלישי של שנת 2018 הסתכם ב-121%.

הגורמים העיקריים המשפיעים על תוצאות יחס כיסוי הנזילות הם הרכב המקורות והשימושים של הבנק. הנכסים הנזילים באיכות גבוהה (HQLA) הינם נכסים ברמה 1, המאופיינים ברמת סחירות גבוהה ורמת סיכון נמוכה, אלו כוללים - מזומנים, עובר-ושב ופיקדונות בבנקים מרכזיים, איגרות חוב של ריבונות בעלות משקל סיכון 0% ואיגרות חוב של מדינת ישראל. עיקר תזרים המזומנים היוצא הינו כנגד מימון סיטונאי בלתי מובטח - פיקדונות שהופקדו בבנק על ידי תאגידים וגופים פיננסיים וכן תזרימים יוצאים בגין חשיפה לנגזרים. עיקר תזרים המזומנים הנכנס הינו בגין תקבולי אשראי וכן תזרימים נכנסים בגין חשיפה לנגזרים.

להלן פירוט נכסים נזילים לפי רמות כנדרש בהוראה 221 (במיליוני שקלים חדשים):

ממוצע לרבעון השלישי 2018	30 בספטמבר 2018	
40,349	42,366	נכסי רמה 1
12	12	נכסי רמה 2
-	-	נכסי רמה 3
40,361	42,378	סך הכל HQLA

היחס נע בצורה מחזורית ברובה, הניתנת לחיזוי לפי אומדנים פנימיים של הבנק. הגורם המרכזי המשפיע, לאורך זמן, על התפתחות היחס הוא הצמיחה בפעילות הבנק, הן בצד גיוס וניהול מבנה המקורות והן בצד הגידול בשימושים. הדירקטוריון והנהלת הבנק קבעו תוספת של שולי ביטחון מעל היחס המינימאלי הנדרש, כך שהמגבלות האפקטיביות, המשמשות לניהול השוטף, גבוהות מהנדרש בהוראה האמורה.

להלן פרטים בדבר יחס כיסוי הנזילות⁽¹⁾ (במיליוני שקלים חדשים):

שלושה חודשים שהסתיימו ביום 30 בספטמבר 2018		
סך ערך לא משוקלל ⁽²⁾ (ממוצע)	סך ערך משוקלל ⁽³⁾ (ממוצע)	
סך כל נכסים נזילים באיכות גבוהה		
סך הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה (HQLA)		
תזרימי מזומנים יוצאים		
		פיקדונות קמעונאיים מיחידים ומעסקים קטנים, מזה:
6,040	99,470	פיקדונות יציבים
1,489	29,785	פיקדונות פחות יציבים
3,411	31,696	פיקדונות לתקופה העולה על 30 ימים
1,140	37,989	מימון סיטונאי בלתי מובטח, מזה:
29,329	45,650	פיקדונות לצרכים תפעוליים (כל הצדדים הנגדיים) ופיקדונות ברשתות של תאגידים בנקאיים קואופרטיביים
368	1,471	פיקדונות שאינם לצרכים תפעוליים (כל הצדדים הנגדיים)
28,640	43,858	חובות לא מובטחים
321	321	מימון סיטונאי מובטח
216	-	דרישות נזילות נוספות, מזה:
19,366	80,342	תזרימים יוצאים בגין חשיפה לנגזרים ודרישות ביטחון אחרות
15,036	15,036	קווי אשראי ונזילות
2,401	35,558	מחויבויות מימון מותנות אחרות
1,929	29,748	סך הכל תזרימי מזומנים יוצאים
54,951		
תזרימי מזומנים נכנסים		
		הלוואות מובטחות
284	653	תזרימים נכנסים מחשיפות הנפרעות כסדרן
5,578	7,716	תזרימי מזומנים נכנסים אחרים
15,672	20,896	סך הכל תזרימי מזומנים נכנסים
21,534	29,265	
סך ערך מתואם⁽⁴⁾		
סך הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה (HQLA)		
סך הכל תזרימי מזומנים יוצאים, נטו		
יחס כיסוי נזילות (%)		
40,361	33,417	121

(1) מידע מוצג במונחים של ממוצעים פשוטים של תצפיות יומיות במשך הרבעון המדווח. מספר התצפיות ששימשו בחישוב הממוצעים ברבעון השלישי של שנת 2018 הינו 73.

(2) ערכים לא משוקללים יחושבו כיתרות בלתי מסולקות לעומדות לפירעון או ניתנות לפירעון על ידי המחזיק, תוך 30 ימים (לגבי תזרימים נכנסים ותזרימים יוצאים).

(3) ערכים משוקללים יחושבו לאחר הפעלת מקדמי ביטחון מתאימים או שיעורי תזרים נכנס ויוצא (לגבי תזרימים נכנסים ויוצאים).

(4) ערכים מתואמים יחושבו לאחר הפעלת: מקדמי ביטחון ושיעורי תזרים נכנס ויוצא וכן יתר המגבלות הרלבנטיות (כלומר מגבלה על נכסים נזילים באיכות גבוהה ומגבלה על תזרימים נכנסים כאמור בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 221).

להלן פרטים בדבר יחס כיסוי הנזילות⁽¹⁾ (במיליוני שקלים חדשים):

שלושה חודשים שהסתיימו ביום 30 בספטמבר 2017		
סך ערך לא משוקלל ⁽²⁾ (ממוצע)	סך ערך משוקלל ⁽³⁾ (ממוצע)	
סך כל נכסים נזילים באיכות גבוהה		
סך הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה (HQLA)		
תזרימי מזומנים יוצאים		
5,888	95,295	פיקדונות קמעונאיים מיחידים ומעסקים קטנים, מזה:
1,440	28,801	פיקדונות יציבים
3,408	31,817	פיקדונות פחות יציבים
1,040	34,677	פיקדונות לתקופה העולה על 30 ימים
29,773	45,688	מימון סיטונאי בלתי מובטח, מזה:
28,906	44,821	פיקדונות שאינם לצרכים תפעוליים (כל הצדדים הנגדיים)
867	867	חובות לא מובטחים
148	-	מימון סיטונאי מובטח
15,067	68,372	דרישות נזילות נוספות, מזה:
10,970	10,970	תזרימים יוצאים בגין חשיפה לנגזרים ודרישות ביטחון אחרות
2,259	30,148	קווי אשראי ונזילות
1,838	27,254	מחויבויות מימון מותנות אחרות
50,876		סך הכל תזרימי מזומנים יוצאים
תזרימי מזומנים נכנסים		
148	386	הלוואות מובטחות
5,322	7,504	תזרימים נכנסים מחשיפות הנפרעות כסדרן
11,098	15,574	תזרימי מזומנים נכנסים אחרים
16,568	23,464	סך הכל תזרימי מזומנים נכנסים
סך ערך מתואם ⁽⁴⁾		
39,976		סך הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה (HQLA)
34,308		סך הכל תזרימי מזומנים יוצאים, נטו
117		יחס כיסוי נזילות (%)

- (1) מידע מוצג במונחים של ממוצעים פשוטים של תצפיות יומיות במשך הרבעון המדווח. מספר התצפיות ששימשו בחישוב הממוצעים ברבעון השלישי של שנת 2017 הינו 74.
- (2) ערכים לא משוקללים יחושבו כיתרות בלתי מסולקות העומדות לפירעון או ניתנות לפירעון על ידי המחזיק, תוך 30 ימים (לגבי תזרימים נכנסים ותזרימים יוצאים).
- (3) ערכים משוקללים יחושבו לאחר הפעלת מקדמי ביטחון מתאימים או שיעורי תזרים נכנס ויוצא (לגבי תזרימים נכנסים ויוצאים).
- (4) ערכים מתואמים יחושבו לאחר הפעלת: מקדמי ביטחון ושיעורי תזרים נכנס ויוצא וכן יתר המגבלות הרלבנטיות (כלומר מגבלה על נכסים נזילים באיכות גבוהה ומגבלה על תזרימים נכנסים כאמור בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 221).

להלן פרטים בדבר יחס כיסוי הנזילות⁽¹⁾ (במיליוני שקלים חדשים):

שלושה חודשים שהסתיימו ביום 31 בדצמבר 2017		
סך ערך לא משוקלל ⁽²⁾ (ממוצע)	סך ערך משוקלל ⁽³⁾ (ממוצע)	
סך כל נכסים נזילים באיכות גבוהה		
		סך הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה (HQLA)
39,938		
תזרימי מזומנים יוצאים		
5,920	96,011	פיקדונות קמעונאיים מיחידים ומעסקים קטנים, מזה:
1,436	28,718	פיקדונות יציבים
3,417	31,730	פיקדונות פחות יציבים
1,067	35,563	פיקדונות לתקופה העולה על 30 ימים
29,476	45,666	מימון סיטונאי בלתי מובטח, מזה:
29,406	45,596	פיקדונות שאינם לצרכים תפעוליים (כל הצדדים הנגדיים)
70	70	חובות לא מובטחים
142	-	מימון סיטונאי מובטח
19,668	72,132	דרישות נזילות נוספות, מזה:
15,544	15,544	תזרימים יוצאים בגין חשיפה לנגזרים ודרישות ביטחון אחרות
2,195	29,522	קווי אשראי ונזילות
1,929	27,066	מחויבויות מימון מותנות אחרות
55,206		סך הכל תזרימי מזומנים יוצאים
תזרימי מזומנים נכנסים		
144	380	הלוואות מובטחות
5,542	7,945	תזרימים נכנסים מחשיפות הנפרעות כסדרן
15,724	20,333	תזרימי מזומנים נכנסים אחרים
21,410	28,658	סך הכל תזרימי מזומנים נכנסים
סך ערך מתואם⁽⁴⁾		
39,938		סך הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה (HQLA)
33,796		סך הכל תזרימי מזומנים יוצאים, נטו
118		יחס כיסוי נזילות (%)

(1) מידע מוצג במונחים של ממוצעים פשוטים של תצפיות יומיות במשך הרבעון המדווח. מספר התצפיות ששימשו בחישוב הממוצעים ברבעון הרביעי של שנת 2017 הינו 77.

(2) ערכים לא משוקללים יחושבו כיתרות בלתי מסולקות העומדות לפירעון או ניתנות לפירעון על ידי המחזיק, תוך 30 ימים (לגבי תזרימים נכנסים ותזרימים יוצאים).

(3) ערכים משוקללים יחושבו לאחר הפעלת מקדמי ביטחון מתאימים או שיעורי תזרים נכנס ויוצא (לגבי תזרימים נכנסים ויוצאים).

(4) ערכים מתואמים יחושבו לאחר הפעלת: מקדמי ביטחון ושיעורי תזרים נכנס ויוצא וכן יתר המגבלות הרלבנטיות (כלומר מגבלה על נכסים נזילים באיכות גבוהה ומגבלה על תזרימים נכנסים כאמור בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 221).

סיכון ציות ורגולציה

פעילותו העסקית של הבנק כפופה להוראות רגולציה. סיכון הציות (Compliance Risk) הינו הסיכון להטלת סנקציה משפטית או רגולטורית, להפסד פיננסי מהותי או לנזק תדמיתי, אשר הבנק עלול לספוג כתוצאה מכך שאינו מקיים את "הוראות הציות".

הבנק פועל על פי הוראת ניהול בנקאי תקין 308, המחילה את חובות ניהול סיכון הציות על כלל הוראות הציות, הכוללות חוקים, תקנות, הוראות רגולציה (לרבות עמדות שקבע הפיקוח על הבנקים בטיפול בפניות ציבור), נהלים פנימיים וקוד אתי, החלים על הפעילויות הבנקאיות של הבנק.

הוראות הציות כוללות גם את חוק ייעול הליכי האכיפה ברשות ניירות ערך (תיקוני חקיקה), התשע"א-2011, חוק ניירות ערך, התשכ"ח-1968, חוק השקעות משותפות בנאמנות, התשנ"ד-1994 וחוק הסדרת העיסוק בייעוץ השקעות, בשיווק השקעות ובניהול חוקי השקעות, התשנ"ה-1995 (להלן - "חוק הייעוץ") (להלן ביחד - "דיני ניירות ערך"), וכן את חוק ההגבלים העסקיים, התשמ"ח-1988. הטיפול בציות לחוקים אלה מבוצע גם במסגרת תוכניות אכיפה פנימיות של דיני ניירות ערך ודיני הגבלים עסקיים, בהתאמה.

סיכון הציות כולל גם את נושא ההגנות.

תיאבון הבנק לסיכונים ציות ורגולציה, בכל הקשור לציות להוראות הדין החלות על הבנק, הוא מזערי. משכך, קבע הבנק כי ליקויים שיאותרו בציות להוראות הדין יטופלו על ידי יחידות הבנק בעדיפות עליונה. הבנק קבע תוכנית עבודה רב שנתית, הכוללת פעולות נדרשות להפחתת סיכון הציות.

מנהל סיכון הציות והרגולציה הוא מנהל החטיבה לבקרת סיכונים. קצין הציות הינו האחראי לניהול השוטף של הסיכון.

סיכון הציות והרגולציה מנוהל בשלושה קווי הגנה:

קו ההגנה הראשון - כולל את היחידות העסקיות ויתר היחידות נטולות הסיכון בבנק, האחראיות לצמצום סיכון הציות ולבקרה עליו. יפעלו באחריות, בהגנות ובשקיפות מול לקוחותיהם ויראו את הלקוח במרכז עשייתם הבנקאית.

קו ההגנה השני - כולל את החטיבה לבקרת סיכונים ואת אגף הציות, וכן יחידות "קו שני" נוספות (חלק מחטיבת משאבי אנוש ומינהל, חטיבת החשבונאות ודיווח כספי, החטיבה לתכנון ותפעול, חטיבה משפטית, מזכירות הבנק) האחראיות על חלק מתחומי הציות. אגף הציות אחראי להטמעת תרבות ארגונית של ציות לנהלים ולדין ולפעילות הוגנת מול לקוחות של כלל היחידות בבנק, ולזיהוי סיכונים ציות, בין היתר באמצעות ביצוע בקורות המבוססות סיכון על היחידות הרלבנטיות, וכן על ידי ניתוח ממצאים המועברים אליו מיחידות הקו השני השונות.

קו ההגנה השלישי - כולל את הביקורת הפנימית, המבצעת ביקורת בלתי תלויה על פונקציית הציות ועל היבטי הציות ביחידות הבנק השונות, לרבות בחינה של נאותות ואפקטיביות פונקציית הציות, ובכלל זה בדיקת הבקורות בהתאם לרמה הנאמדת של הסיכון.

מנהל החטיבה לבקרת סיכונים ומנהל הסיכונים של הבנק (CRO) משמש כממונה על האכיפה בדיני ניירות ערך ובדיני הגבלים עסקיים. בהתאם למתחייב מהוראה 308 ("קצין ציות") מונה בבנק קצין ציות ראשי העומד בראש אגף הציות (בכפופות למנהל החטיבה לבקרת סיכונים). תפקידם לסייע לדיקטוריון ולהנהלת הבנק לנהל באופן אפקטיבי את סיכון הציות.

הבנק פועל על פי מדיניות לניהול סיכון הציות והרגולציה, שאושרה בדיקטוריון הבנק. קצין הציות פועל על פי כתב מינוי שאושר בדיקטוריון, להטמעת תרבות הציות בבנק, בחברות הבת ובשולחות הבנק בחוץ לארץ, באמצעות יישום מדיניות קבוצתית, הטמעת תרבות הציות בכל חלקי הארגון ופיקוח על יישום תהליכי ציות נאותים בחברות הבת ובשולחות. ניהול סיכונים הציות מתבצע על ידי זיהוי, תיעוד והערכה של סיכונים הציות הגלומים בפעילויות העסקיות של הבנק, ובכלל זה התפתחויות הנוגעות למוצרים חדשים, נוהגים עסקיים, קווי עסקים או לקוחות חדשים, או בשינויים מהותיים בכל אחד מאלה, באמצעות דרכי מדידה שונות.

הבנק פועל בצורה הוגנת אל מול כל מחזיקי העניין. ערך ההגנות הינו חוצה ארגון ומושתת על יישום ערכי ייסוד בדמות יושרה, הגינות ושקיפות. הבנק פועל לשמירה על מערכת יחסים הוגנת עם לקוחותיו ועם שאר מחזיקי העניין, רואה את הלקוח במרכז פעילותו העסקית ומקפיד על הגינות עסקית בכל פעולותיו. ההגנות מהווה ערך בסיסי במסגרת הקוד האתי של הבנק.

הבנק פועל גם לקיום תוכניות אכיפה אפקטיביות ועדכניות בדיני ניירות ערך ובדיני הגבלים עסקיים, המותאמות לבנק ולנסיבותיו הייחודיות, כחלק מן המערך של ניהול הסיכונים הכולל בבנק. זאת, במטרה להבטיח את הציות לדינים אלה ולמנוע את הפרתם. הממונה על האכיפה, באמצעות קצין הציות, מרכז את הטיפול בנושא הציות של הבנק לחובות המוטלות עליו על פי דיני ניירות ערך, בכלל, ובהתאם לתוכנית האכיפה בפרט. הממונה על האכיפה יהיה אחראי, מטעם הנהלה, על יישומה השוטף של תוכנית האכיפה והטמעתה בבנק.

אגף הציות מנהל מיפוי של סיכונים הציות בתחומים השונים ופועל לצמצומם, וכן מבצע מהלכי הדרכה להטמעת מדיניות הציות בבנק. קצין הציות חבר בפורומים שונים בבנק לשם הבטחת ראייה מערכתית של היבטי ציות שונים. על מנת להבטיח ציות לכלל הוראות הדין, בנושאים השונים, כפי שפורטו לעיל, מקיים קצין הציות מערך בקרה, בהתאם לתוכניות בקרה. מטרת הבקורות הינה לבדוק את עמידת סניפי הבנק ויחידותיו בהוראות הדינים השונים, ואת אפקטיביות הבקורות המבוצעות על ידי היחידות העסקיות ויחידות המטה השונות.

סיכון הציות המובנה אינו נמוך, זאת, על רקע הגברת הרגולציה, ופרסום הוראות חדשות בתכיפות גבוהה.

סיכון הציות נותר ללא שינוי במהלך תשעת החודשים הראשונים של שנת 2018 והוא מוגדר נמוך-בינוני אך להערכת הבנק הינו במגמת ירידה.

הירידה נובעת, בין היתר, מהמשך הטיפול בסיכונים שסווגו ברמות הגבוהות, ומהמשך הגברת הבקרה וההדרכות, המשך ייעול תהליכי העבודה בתחום וניהול ממוקד הכולל טיוב חשבונות של לקוחות שבהם אותרו חוסרים של מסמכים ונתונים.

ביום 8 ביולי 2018, התקבלה בבנק דרישה מרשות ניירות ערך לתשלום עיצום כספי בסך של 220 אלפי שקלים חדשים בשל הפרת סעיף 4 להוראות הרשות בנושא "הפניית לקוחות לקבלת שירותי ניהול תיקים" - איסור על יועץ השקעות להניא לקוח שמעוניין להתקשר עם חברה לניהול תיקים מסוימת מלעשות כן.

סיכון חוצה גבולות

סיכון חוצה גבולות (Cross Border Risk) הוא הסיכון להפסד כספי (לרבות בשל הליכים משפטיים, קנסות או סנקציות על ידי רשויות חוק או גורמים אחרים בישראל ובמדינות זרות) ולפגיעה במוניטין, הנובעים מאי עמידה של הבנק בהוראות דין שמקורן במדינות אחרות, בין הוראות המחייבות את הבנק, ובין הוראות שאינן מחייבות אך אי קיומן עלול להסב לבנק נזקים, או מפעילות בחוץ לארץ של לקוחות הבנק בניגוד להוראות דין כלשהו.

הסיכון חוצה הגבולות כולל גם, אך לא רק, סיכון לנזק, לרבות פגיעה במוניטין, בשל תביעות או הליכי אכיפה אחרים מצד רשויות במדינות זרות, בקשר עם דיני מס זרים החלים על לקוחות מסוימים של הבנק, חוקי איסור הלבנת הון ומימון טרור, סנקציות של גופים בינלאומיים ורשויות זרות, או דין אחר. הסיכון חוצה הגבולות חל גם בשלוחות הבנק בחוץ לארץ; בפעילות עם לקוחות תושבי-חוץ; בפעילות עסקית שמקיימים נציגי הבנק במדינות זרות וביחס לכספים של לקוחות ישראליים המושקעים בחוץ לארץ.

הסיכון חוצה הגבולות כולל גם את הסיכון הנובע מהחובות הנגזרות מדיני מס אמריקאים, החלים על פעילות קבוצת הבנק מחוץ לארצות הברית (FATCA - Foreign Account Tax Compliance Act, וכן QI - qualified intermediary). הסיכון נובע גם מהחובות הנגזרות מהתקן שפורסם על ידי ארגון ה-OECD (CRS – Common Reporting Standard).

תיאבון הסיכון לסיכונים חוצי הגבולות הוא אפסי. משכך, קבע הבנק כי ליקויים שיאותרו בקשר עם סיכונים חוצי גבולות יטופלו על ידי יחידות הבנק בעדיפות עליונה. הבנק קבע תוכנית עבודה רב שנתית לפונקציית הציות, הכוללת פעולות נדרשות להפחתת סיכון הציות בכלל הבנק.

מנהל הסיכון חוצה הגבולות הוא מנהל החטיבה לבקרת סיכונים. קצין הציות הינו האחראי לניהול השוטף של הסיכון חוצה הגבולות.

הסיכון חוצה הגבולות מנוהל בשלושה קווי הגנה:

קו הגנה ראשון, הכולל את היחידות העסקיות ואת יתר היחידות נוטלות הסיכון בבנק, אחראי לצמצום הסיכון חוצה הגבולות ולבקרה עליו. הקו הראשון כולל את הפעילות הבינלאומית, האחראית על הפעילות בסניפי התיירים והבנקאות הפרטית בישראל, וכן על שלוחות הבנק בחוץ לארץ באמצעות יחידות ציות מקומיות בכל שלוחה. כמו כן, כולל הקו הראשון את החטיבה הקמעונאית ואת החטיבה העסקית, בפעילותן עם לקוחות רלבנטיים.

קו ההגנה השני מבוסס על אגף הציות, שבמסגרת החטיבה לבקרת סיכונים, אחראי להטמעת תרבות ארגונית של ציות לנהלים ולדין, לזיהוי והערכה של הסיכונים חוצי גבולות, לקיום הדרכות מתאימות ולקביעת נהלים. אגף הציות נעזר לשם כך גם בחטיבה המשפטית, בחטיבה לתכנון ותפעול התומכת ומלווה יישום של תהליכים ומערכות מיכון, ובחטיבת הטכנולוגיה המפתחת כלים ממוכנים לזיהוי הסיכון, לניטור ולהפחתתו.

קו ההגנה השלישי הינו הביקורת הפנימית, המבצעת ביקורת תקופתית על ניהול הסיכון חוצה-הגבולות.

הבנק מיישם את הוראות החוק ליישום FATCA ומעביר דיווחים לרשות המס הישראלית במועד, הבנק עומד בתנאי הסכם ה-QI ונערך ליישום תקנות ה-CRS.

גופים בינלאומיים וביניהם OFAC (ממשרד האוצר האמריקאי) והאיחוד האירופי הטילו סנקציות בינלאומיות על מדינות, גופים ויחידים. כחלק מניהול פעילות פיננסית בינלאומית ויחסים עסקיים תקינים עם בנקים קורספונדנטים, הבנק מציית לסנקציות אלה, הגם שאינו כפוף להן במישרין. במסגרת ניהול הסיכון חוצה הגבולות, מנטר הבנק ובודק באופן מיוחד, תנועות כספיות אשר אחד הצדדים לעסקה הוא במדינה, שלגביה קיימות סנקציות בינלאומיות.

לבנק סניפים מתמחים בניהול חשבונות של לקוחות תושבי חוץ. חשבונות של תושבי חוץ נפתחים ומנוהלים בסניפים אלה.

סיכון חוצה הגבולות נותר ללא שינוי במהלך תשעת החודשים הראשונים של שנת 2018 והוא מוגדר נמוך-בינוני. הבנק ממשיך בהיערכות ומנהל את הסיכון, בין היתר, על ידי עדכון נהלים, מיכון תהליכי עבודה, קיום הדרכות, וקביעת סניפים מתמחים לפעילות מול לקוחות אלה. ברבעון זה הושלמו מספר מהלכים לבדיקות תיקים, טיוב נתוני לקוחות והחתמת לקוחות, לעמידה בדרישות הרגולטוריות.

סיכון איסור הלבנת הון

סיכון איסור הלבנת הון ומימון טרור הינו סיכון להפסד כספי ולפגיעה במוניטין, אשר עלולים להיגרם לבנק בשל הפרת הוראות הדין השונות הקשורות בחובות המוטלות על הבנק בקשר עם הלבנת הון ומימון טרור.

תיאבון הסיכון של הבנק בכל הקשור לסיכון הנובע מהלבנת הון הינו אפסי.

מנהל סיכון איסור הלבנת הון הינו מנהל החטיבה לבקרת סיכונים.

אגף הציות פועל להטמעת הוראות הדין בנושא.

סיכון אסור הלבנת הון מנוהל בשלושה קווי הגנה:

קו ההגנה הראשון - כולל את הסניפים והיחידות העסקיות המבצעות בקרות מיידיות על פעילותם. במסגרת זו פעילים נאמני ציות בסניפים ובקרי הציות המרחביים המבצעים בקרות שוטפות על הסניפים בהתאם למפרט בקרות של אגף הציות. ותומכים בהיבטי הציות במערך הסניפי.

קו ההגנה השני - כולל את אגף הציות האחראי על הדיווחים לרשות לאיסור הלבנת הון וביצוע בקרות מתאימות, על הטמעת הוראות החוק הרלבנטיות ועל ביצוע הדרכות לשיפור הידע בנושא. החטיבה משפטית אחראית לנהל במסגרת הקו השני את הוראות החקיקה הכלליות החלות על הבנק. אגף הציות בתיאום ובהנחיית החטיבה משפטית, בוחן את ההוראות הרגולטוריות בתחום ופועל ליישם בהתאם ובהתאם לכך מעריך את סיכון איסור הלבנת הון במסגרת סיכון הציות הכולל בקבוצת הבנק. בנוסף, מבצע אגף הציות הערכת סיכונים ממוקדת לנשוא איסור הלבנת הון בהתבסס, בין היתר, על הערכת הסיכונים הלאומית של מדינת ישראל.

קו ההגנה השלישי - כולל את הביקורת הפנימית, המבצעת ביקורת בלתי תלויה על הקו הראשון ועל פונקציית הציות, לרבות בחינה של נאותות ואפקטיביות פונקציית הציות, ובכלל זה בדיקת הבקרות בהתאם לרמה הנאמדת של הסיכון.

הבנק רואה עצמו כשותף למאבק הבינלאומי בהלבנת הון ובמימון טרור ונרתם למאבק הבינלאומי בשוחד ושחיתות ופועל לאיתור, ניטור ומעקב אחר פעילויות ולקוחות אשר עלולים להיות חשופים לשוחד ושחיתות. כמו כן, נמנע הבנק מלבצע פעילויות המנוגדות לתוכניות הסנקציות הבינלאומיות של OFAC (ממשרד האוצר האמריקאי) ושל האיחוד האירופי.

בבנק פועלות מערכות מחשב לצורך איתור פעולות בלתי רגילות ולצורך מעקב אחר הטיפול בדיווחים הבלתי רגילים המועברים לרשות לאיסור הלבנת הון על ידי אגף הציות. במחצית הראשונה של שנת 2018 הושלמה הטמעת מערכת איסור הלבנת הון חדשה - מערכת מא"ה (מערכת איסור הלבנת הון), אשר החליפה את המערכות הקיימות לאיתור פעילות בלתי רגילה ולדיווחים.

בנוסף, מבצע האגף בקרות שונות על פעילות בחשבונות שונים על פי פרופיל הסיכון שלהם, וכן עוסק במתן ייעוץ שוטף לסניפים ובביצוע הדרכות המותאמות לעובדים השונים בבנק, על פי תפקידיהם. כמו כן, בהתאם למדיניות הבנק, נערך מידי שנתיים מבחן ידע לכלל עובדי הבנק.

הבנק מיישם על בסיס קבוצתי, בשינויים המחויבים, את מדיניותו בתחום ואת הוראות הדין, בחברות הבת שלו ושלוחותיו השונות בארץ ובחוץ לארץ.

במסגרת פתיחת חשבון, וכן במהלך הפעילות העסקית השוטפת, הבנק פועל לאיתור לקוחות העלולים להיות חשופים למתן, לקבלה או לתיווך של שוחד.

סיכון איסור הלבנת הון נותר ללא שינוי בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2018, זאת לאור המשך פעילות אינטנסיבית של הדרכה והטמעה לצד בקרות ממוקדות סיכון, וכן נקיטת פעולות אפקטיביות לצורך מניעת הישנות אירועים חריגים וכשלי ציות. המערכת הטכנולוגית לאיתור פעילות בלתי רגילה ולדיווחים פועלת בצורה שוטפת בסניפים ומאפשרת בקרה הדוקה על הפעילות הבנקאית. זאת, תוך גידול בפעילות העסקית, ועל רקע המשך פעילות רגולטורית מוגברת הבאה לידי ביטוי, בין היתר, בפרסום הוראות חדשות בתכיפות גבוהה אליהן הבנק נערך בהתאם.

סיכון מוניטין

סיכון המוניטין מופה על ידי הבנק כסיכון מהותי, שכן, מאירועי עבר ניתן ללמוד כי פגיעה במוניטין של גוף פיננסי עשויה להביא לאובדן ערך משמעותי. סיכון המוניטין הינו סיכון עצמאי, אך יכול גם לנבוע מהתממשות סיכונים אחרים בבנק, כגון, התממשות אירוע סיכון תפעולי. כמו כן, פגיעה במוניטין הבנק יכולה לגרום להתממשות של סיכונים אחרים, ובפרט, סיכון הנזילות, במסגרתו תהיה דרישה גוברת של לקוחות למשיכת פיקדונות.

הבנק הגדיר את תיאבון הסיכון לסיכון מוניטין כתיאבון סיכון מערי. במהלך השנים האחרונות פעל הבנק ליצירת מסגרת לטיפול בסיכון המוניטין. ראיית הבנק היא שיש לטפל בסיכון זה לפי עקרונות דומים לאלה הנהוגים בטיפול בסיכונים האחרים, כגון, סיכון האשראי או סיכון השוק, זאת למרות שסיכון זה נחשב בעייתי יותר לכימות. לכן, בדומה לסיכונים האחרים, קבע דירקטוריון הבנק מסמך מדיניות ייעודי לטיפול בסיכון מוניטין בו נקבעו העקרונות לניהול הסיכון, תיאבון הסיכון, מדידתו, והדרכים להפחתתו. בהתאם, שילב הבנק את סיכון המוניטין בתהליכי ניהול הסיכונים השוטפים שלו, כולל בתהליך לאישור מוצר או פעילות חדשים ובתהליכי ההערכה העצמית שמבצע הבנק, ויצר מסגרת למדידת הסיכון באופן שוטף. דגש רב ניתן על הקמת שרשרת דיווחים והפעילות הנדרשת בעת מצב קיצון, זאת בכדי להפחית את השפעתו של הסיכון, לו יתממש. פעילות זו דורשת זיהוי התממשות הסיכון כבר בשלבים הראשונים להופעתו, בכדי לאפשר הפעלת כלים איכותיים וכמותיים מוקדם ככל שניתן, לצורך הטיפול בסיכון. המדיניות מתייחסת לכל חברות הבת של הבנק, וקובעת את חובת הדיווח ואת דרכי הדיווח והפעולה הנדרשות מהן, בעת אירוע שהוגדר כאירוע מוניטין. תיאום שוטף מתקיים עם בנק יחב בנושא.

מנהלת סיכון המוניטין הינה מנהלת חטיבת השיווק, פרסום ופיתוח עסקים של הבנק.

סיכון המוניטין מנוהל בהתאם למדיניות בשלושה מישורים: מראש (בשגרה), בזמן אמת (מצב התראה) ובדיעבד.

כמו כן, מדיניות הבנק מגדירה את תפקידי מנהלת הסיכון וקובעת את דרכי ההתמודדות עם הסיכון בשגרה ובעת אירוע קיצון. מנהלת הסיכון עומדת בראש ועדת סיכון המוניטין, המתכנסת בשגרה אחת לרבעון, ולפי הצורך, בעת חשש להתממשות אירוע קיצון. הועדה דנה בשגרה בתוצאות הניטור השוטף של הסיכון, המתבצע, בין היתר, מתוך מקורות מידע פנימיים וחיצוניים, באמצעות סקרים ומחקרים, שיח רשת, סקירת אמצעי תקשורת, דיווחים של מנהלי סיכונים אחרים בבנק. תהליך העבודה בעת קיצון, קרי, בעת אירוע אשר עלול לגרום לפגיעה במוניטין מעוגן בנהל דיווח ופעולה ייעודי. מטרת הנהל הינה להגדיר את אופן איתור המידע, שרשרת הדיווח, לרבות ההכרזה על אירוע מוניטין, דרכי הטיפול בעת האירוע, ואופן ההכרזה על סימו, כולל ביצוע תחקירים ואמידות נוספות לבחינת השפעת האירוע על תדמיתו של הבנק, לאחר שהאירוע הסתיים. כמו כן, הגדיר הבנק, במסגרת תוכנית ההמשכיות העסקית שלו, הקמת חמ"ל תקשורת בראשות מנהלת הסיכון, שיאפשר התמודדות בחירום עם סיכון המוניטין.

הבנק מודד בשגרה את סיכון המוניטין שלו בשוק ההון, בקרב הציבור, ובקרב הלקוחות והקהילה העסקית. מדידה זו מתבססת על מחקרים רבעוניים יעודיים הבוחנים את עמדות הציבור (לקוחות הבנק ולקוחות בנקים אחרים), על ניטור חודשי של שיח הרשת, על מחקרי שביעות רצון בקרב לקוחות הבנק ועוד. דיווחים בגין סיכון מוניטין מועברים להנהלה ולדירקטוריון הבנק במסגרת מסמך הסיכונים הרבעוני, כפי שמקובל לגבי כל הסיכונים שמופו על ידי הבנק.

בעקבות ההתפתחויות בחקירת משרד המשפטים בארצות הברית בחן הבנק את הצורך בעדכון מידת ההשפעה של גורמי הסיכון השונים והעלה, בדוחות הכספיים לרבעון השני, את מידת ההשפעה של סיכון המוניטין מנמוכה לנמוכה-בינונית. לפרטים בדבר התפתחויות בחקירת משרד המשפטים בארצות הברית ראה ביאור 10 ב.4 לדוחות הכספיים.

סיכון אסטרטגי - עסקי

סיכון אסטרטגי - עסקי הינו סיכון בזמן אמת או פוטנציאל עתידי לפגיעה ברווחים, בהון או במוניטין הבנק, הנובע מהחלטות עסקיות שגויות, הטמעה לא נאותה של ההחלטות, או בהיערכות לא מספקת לשינויים בסביבה העסקית. קרי, הסיכון שהבנק בחר אסטרטגיה שגויה או שהוא לא יוכל לממש את התוכנית העסקית והאסטרטגית על פי התכנון. מהותיות הסיכון האסטרטגי מחייבת את הבנק לנקוט אמצעים שיאפשרו את ניהול הסיכון, תוך נקיטת אמצעים להערכה ולזיהוי מקדים של אירועים, העלולים למנוע את יישום האסטרטגיה.

הבנק פועל תחת מתווה של תוכנית חומש אסטרטגית, אשר האחרונה אושרה בדירקטוריון הבנק ביום 21 בנובמבר 2016 ועקרונותיה פורסמו לציבור. סטייה מהותית מאסטרטגיית הבנק מחייבת את אישור דירקטוריון הבנק. הסיכון מנטר על ידי החטיבה לתכנון, תפעול ונכסי לקוחות (להלן: "החטיבה לתכנון ותפעול") ומאותגר על ידי החטיבה לבקרת סיכונים.

מנהל הסיכון האסטרטגי הוא המנהל הכללי, ובהתאם להנחיותיו בוחנת ההנהלה באופן תקופתי את יישום האסטרטגיה: עורכת מעקב אחר התפתחויות רגולטוריות, כלכליות או טכנולוגיות בעלות השפעה על האסטרטגיה, ויזמת תוכניות עבודה שנתיות הנגזרות מהתוכנית האסטרטגית ותואמות אותה. בנוסף ובאופן שוטף עוקבות החטיבה לתכנון ותפעול והחטיבה לבקרת סיכונים אחר הסיכון האסטרטגי באופן בלתי תלוי, בהיבטי בקרה שונים ובעיקר: העמידה ביעדים, מיפוי וזיהוי הסיכונים, מבחני מצוקה, מבחני איום וניטור פרופיל הסיכון המתמשך לנוכח תיאבון הסיכון של הבנק. מעבר למעקב הרציף אחר יישום תוכניות העבודה והתאמתן לתוואי האסטרטגי, הבנק עוקב גם אחר התפתחויות של גורמים אקסוגניים אשר עלולים להשפיע על הסיכון האסטרטגי של הבנק. תוכניות העבודה של חטיבות הבנק מותאמות בעת הצורך לסביבה העסקית המשתנה במטרה לעמוד ביעדים העסקיים ובתוואי האסטרטגי. הבנק ערוך למצבי חירום בצורה שתצמצם את מידת הפגיעה בתוכנית העסקית והאסטרטגית שלו, לו יתפתחו תנאי קיצון כלכליים או ביטחוניים.

בעקבות התפתחויות בחקירת משרד המשפטים בארצות הברית, בחן הבנק את הצורך בעדכון מידת ההשפעה של גורמי הסיכון השונים והעלה, בדוחות הכספיים לרבעון השני, את מידת ההשפעה של הסיכון האסטרטגי מנמוכה-בינונית לבינונית. לפרטים בדבר התפתחויות בחקירה ראה ביאור 10 ב.4 לדוחות הכספיים. ראה גם פרק יעדים ואסטרטגיה עסקית בדוח הדירקטוריון וההנהלה.

ביום 30 במאי 2018 התקבלה החלטת ממלא מקום הממונה על ההגבלים העסקיים להתנגד למיזוג בנק אגוד עם ולתוך בנק מזרחי טפחות. האיל ולא התקיימו תנאים מתלים לפרסום הצעת הרכש, הרי שלפי הוראות ההסכם, נחשב ההסכם כבטל מעיקרו החל מיום 27 ביוני 2018 ואין למי מהצדדים לו התחייבויות כלשהן הנובעות מההסכם ו/או טענות כנגד הצדדים האחרים בהסכם. ביום 5 באוגוסט 2018 התקשר הבנק עם בעלי המניות בבנק אגוד בתוספת להסכם, על פיה הוסכם כי הצדדים וכן אגוד יגישו ערר על ההחלטה. ערר כאמור הוגש לבית הדין להגבלים עסקיים ביום 6 בספטמבר 2018.

התממשותה של עסקת רכישה בנק אגוד, אם וככל שתתממש, תאתגר את הבנק בשל מהלך המיזוג התפעולי של שני הבנקים לצד המשך מימוש יעדי התוכנית האסטרטגית הקיימת של מזרחי טפחות

מידע זה הינו מידע צופה פני עתיד, כהגדרתו בחוק נירות ערך, התשכ"ח-1968, המידע מתבסס על הנחות, עובדות ונתונים (להלן ביחד: "הנחות") שהובאו בפני דירקטוריון הבנק. הנחות עלולות שלא להתממש בשל גורמים שאינם בשליטת הבנק בלבד

התפתחויות בסביבה העסקית שעלולות להשפיע על הסיכון האסטרטגי

- הכלכלה העולמית מאופיינת בשנים האחרונות בחוסר יציבות ובהתמתנות של הצמיחה הכלכלית לצד סביבת ריבית אפסית וצמיחה ממותנת של הביקושים העולמיים, בנוסף להתגברות המתיחות הגאו-פוליטית בעולם בעקבות התחזקות הפונדמנטליזם האסלאמי. קצב הצמיחה של המשק הישראלי הואט בשנים האחרונות בשל התמתנות בצמיחת הייצוא. הבנק עוקב באופן שוטף אחר השלכות אפשריות של האטה בפעילות הכלכלית העולמית ובפעילות המשק הישראלי, העלולה להרע את מצבם של משקי הבית או לפגוע בפעילות העסקית בענפי משק שונים. בפרט, הבנק נערך לאפשרות כי יהיה שינוי במגמת הריבית במשק הישראלי. בעקבות עליית סביבת הריבית בארצות הברית.
- התגברות התחרות במערכת הפיננסית על רקע הרחבת פעילותם של גופים חוץ בנקאיים בייחוד בתחום האשראי, ועל רקע כניסתן של חברות טכנולוגיה לזירת התיווך הפיננסי, בעיקר במגזר משקי הבית והעסקים הקטנים.
- השפעתן של הוראות רגולציה בתחומי ליבה של הפעילות הבנקאית, ובכללן השפעותיו האפשריות של החוק ל"הגברת התחרותיות ולצמצום הריכוזיות בשוק הבנקאות בישראל". מטרת החוק הינה הגברת התחרות בשירותי הבנקאות הקמעונאיים תוך התייחסות לצד ההיצע - הוספת שחקנים חדשים ולצד הביקוש - הגברת יכולת הצרכן להשוות בין עלויות של שירותים פיננסיים.

תגמול

ראה גם ניתוח התפתחויות מהותיות בהכנסות, בהוצאות וברווח הכולל האחר בדוח הדירקטוריון וההנהלה. לפרטים בדבר מדיניות תגמול לכלל עובדי הבנק שאינם נושאי משרה לשנים 2017-2019 שאושרה על ידי הדירקטוריון ביום 20 במרץ 2017, ראה ביאור 22 בדוחות הכספיים לשנת 2017.

נספח - הרכב ההון הפיקוחי

להלן הרכב מפורט של ההון הפיקוחי בהתאם לדרישות הגילויי בנדבך השלישי של באזל ליום 30 בספטמבר. על מנת להציג את הקשר בין המאזן המאוחד של הבנק ובין רכיבי ההון הפיקוחי, כוללת הטבלה להלן הפניות לטבלה נוספת המופיעה בהמשך פרק זה (להלן שלב 2). בטבלה הנוספת ניתן ללמוד באילו סעיפי מאזן נכללים רכיבי ההון הפיקוחי. בהתאם להוראות, נדרש למלא כל שורה בטבלה, גם אם רכיב ההון הפיקוחי או ההתאמה הפיקוחית שווים לאפס או זניחים.

30 בספטמבר 2018		
יתרה	לבאזל 3	הפניות 202 בהתאם למט"ח מסלול 2
סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם הפניות מסלול 2		
במיליוני שקלים חדשים		

הון עצמי רובד 1: מכשירים ועודפים

1	הון מניות רגילות שהונפק על ידי התאגיד הבנקאי ופרמיה על מניות רגילות הכלולות בהון עצמי רובד 1	2,245	-	1+2
2	עודפים, לרבות דיבידנד שהוצע או שהוכרז לאחר תאריך המאזן	12,580	-	3
3	רווח כולל אחר מצטבר ועודפים שניתן להם גילוי	(197)	-	4
4	מכשירי הון עצמי רובד 1 שהונפקו על ידי התאגיד הכשירים להכללה בהון הפיקוחי בתקופת המעבר	-	-	
5	מניות רגילות שהונפקו על ידי חברות בת של התאגיד הבנקאי שאוחדו והמוחזקות על ידי צד ג (זכויות מיעוט)	419	-	5
6	הון עצמי רובד 1 לפני התאמות פיקוחיות וניכויים	15,047	-	

הון עצמי רובד 1: התאמות פיקוחיות וניכויים

7	התאמות יציבותיות להערכות שווי	-	-	
8	מוניטין, בניכוי מיסים נדחים לשלם, אם רלבנטי	87	-	6
9	נכסים לא מוחשיים אחרים למעט זכויות שירות למשכנתאות, בניכוי מיסים נדחים לשלם	-	-	7+8
10	מיסים נדחים לקבל שמימושם מתבסס על רווחיות עתידית של התאגיד הבנקאי, למעט מיסים נדחים לקבל הנובעים מהפרשי עיתוי	-	-	9
11	סכום הרווח הכולל האחר המצטבר בגין גידורי תזרים מזומנים של פריטים שאינם מוצגים במאזן לפי שווי הוגן	3	-	10
12	פער שלילי בין הפרשות להפסדים צפויים	-	-	
13	גידול בהון העצמי הנובע מעסקאות איגוח	-	-	
14	רווחים והפסדים שטרם מומשו כתוצאה משינויים בשווי ההוגן של התחייבויות שנבעו משינויים בסיכון האשראי העצמי של התאגיד הבנקאי. בנוסף, בהתייחס להתחייבויות בגין מכשירים נגזרים, יש לגרוע את כל התאמות השווי החשבונאיות (DVA) הנובעות מסיכון האשראי העצמי של הבנק	6	-	11
15	עודף יעודה על עתודה, בניכוי מיסים נדחים לשלם שישולקו אם הנכס יהפוך לפגום או ייגרע בהתאם להוראות הדיווח לציבור	-	-	12+13
16	השקעה עצמית במניות רגילות, המוחזקות באופן ישיר או עקיף (כולל התחייבות לרכוש מניות בכפוף להסכמים חוזיים)	-	-	
17	החזקות צולבות הדדיות במניות רגילות של תאגידים פיננסיים	-	-	
18	השקעות בהון של תאגידים פיננסיים שאינם מאוחדים בדוחות לציבור של התאגיד הבנקאי, כאשר החזקת התאגיד הבנקאי אינה עולה על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על ידי התאגיד הפיננסי	-	-	14

30 בספטמבר 2018

סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם הפניות משוב 2		יתרה	במיליוני שקלים חדשים
19	השקעות בהון של תאגידים פיננסיים שאינם מאוחדים בדוחות לציבור של התאגיד הבנקאי, כאשר החזקת התאגיד הבנקאי עולה על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על ידי התאגיד הפיננסי	-	-
20	זכויות שירות למשכנתאות אשר סכומם עולה על 10% מהון עצמי רובד 1	-	-
21	מיסים נדחים לקבל שנוצרו כתוצאה מהפרשי עיתוי, אשר סכומם עולה על 10% מהון עצמי רובד 1	-	-
22	סכום זכויות שירות למשכנתאות, מיסים נדחים לקבל שנוצרו כתוצאה מהפרשי עיתוי וההשקעות בשיעור העולה על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על ידי תאגידים פיננסיים, העולה על 15% מהון עצמי רובד 1 של התאגיד הבנקאי	-	-
23	מזה: בגין השקעות בשיעור העולה על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על ידי תאגידים פיננסיים	-	-
24	מזה: בגין זכויות שירות למשכנתאות	-	-
25	מזה: מיסים נדחים לקבל שנוצרו כתוצאה מהפרשי עיתוי	-	-
26	התאמות פיקוחיות וניכויים נוספים שנקבעו על ידי המפקח על הבנקים	-	-
א.26	מזה: בגין השקעות בהון של תאגידים פיננסיים	-	-
ב.26	מזה: בגין זכויות שירות למשכנתאות	-	-
ג.26	מזה: התאמות פיקוחיות נוספות להון עצמי רובד 1 שלא נכללו במסגרת סעיפים א. 25 ו ב. 25.	-	-
27	התאמות פיקוחיות בהון עצמי רובד 1 הכפופות לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל III	-	-
27	ניכויים החלים על הון עצמי רובד 1 מאחר ואין בהון רובד 1 נוסף והון רובד 2 די הון בכדי לכסות על הניכויים	-	-
28	סך כל ההתאמות הפיקוחיות והניכויים בהון עצמי רובד 1	96	-
29	הון עצמי רובד 1	14,951	-
הון רובד 1 נוסף: מכשירים			
30	מכשירי הון מניות רובד 1 נוסף שהונפקו על ידי התאגיד הבנקאי ופרמיה על מכשירים אלו	-	-
15a+16a	מזה: מסווג כהון עצמי בהתאם להוראות הדיווח לציבור	-	-
32	מזה: מסווג כהתחייבות בהתאם להוראות הדיווח לציבור	-	-
33	מכשירי הון רובד 1 נוסף שהונפקו על ידי התאגיד הכשירים להכללה בהון הפיקוח בתקופת המעבר	-	-
15a+16a	מכשירי הון רובד 1 נוסף שהונפקו על ידי חברות בת של התאגיד הבנקאי והמוחזקים על ידי משקיעי צד ג'	-	-
17	מזה: מכשירי הון רובד 1 נוסף שהונפקו על ידי חברות בת של התאגיד הבנקאי והמוחזקים על ידי משקיעים צד ג', המופחתים בהדרגה מהון רובד 1 נוסף	-	-
36	הון רובד 1 נוסף לפני ניכויים	-	-

30 בספטמבר 2018

סכומים שלא נוכו
מההון הכפופים לטיפול
הנדרש לפני אימוץ

הפניות
משלב 2

הוראה 202 בהתאם
לבאזל 3

יתרה

במיליוני שקלים חדשים

הון רובד 1 נוסף: ניכויים

37			השקעה עצמית במכשירי הון הכלולים ברובד 1 נוסף, המוחזקת באופן ישיר או עקיף (כולל התחייבות לרכוש מכשירים בכפוף להסכמים חוזיים)
38			החזקות צולבות הדדיות במכשירי הון הכלולים ברובד 1 נוסף
39			השקעות בהון של תאגידים פיננסיים שאינם מאוחדים בדוחות לציבור של התאגיד הבנקאי, כאשר החזקת התאגיד הבנקאי אינה עולה על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על ידי התאגיד הפיננסי
40			השקעות בהון של תאגידים פיננסיים שאינם מאוחדים בדוחות לציבור של התאגיד הבנקאי, כאשר החזקת התאגיד הבנקאי אינה עולה על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על ידי התאגיד הפיננסי שהונפקו על ידי התאגיד הפיננסי
41			ניכויים נוספים שנקבעו על ידי המפקח על הבנקים
א.41			מזה: בגין השקעות בהון של תאגידים פיננסיים
ב.41			מזה: ניכויים נוספים להון רובד 1 שלא נכללו במסגרת סעיף 1.א. ניכויים בהון רובד 1 נוסף הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל III
			מזה: התאמות פיקוחיות נוספות להון רובד 1 שלא נכללו במסגרת סעיף 38.א.
42			ניכויים החלים על הון רובד 1 נוסף מאחר ואין בהון רובד 2 די הון בכדי לכסות על הניכויים
43			סך כל הניכויים בהון רובד 1 נוסף
44			הון רובד 1 נוסף
45		14,951	הון רובד 1

הון רובד 2: מכשירים ופרשות

46	18a		מכשירים שהונפקו על ידי התאגיד הבנקאי (שאינם נכללים בהון רובד 1) ופרמיה על מכשירים אלו
47	18b	1,786	מכשירי הון רובד 2 שהונפקו על ידי התאגיד הכשירים להכללה בהון הפיקוחי בתקופת המעבר
48	19	1,006	מכשירי הון רובד 2 שהונפקו על ידי חברות בת של התאגיד הבנקאי למשקיעי צד ג'
49			מזה: מכשירי הון רובד 2 שהונפקו על ידי חברות בת של תאגיד הבנקאי והמחוזקים על ידי משקיעים צד ג', המופחתים בהדרגה מהון רובד 2
50	20	1,498	הפרשות קבוצתיות להפסדי אשראי לפי השפעת המס המתייחס
51		1,786	הון רובד 2 לפני ניכויים
		4,874	

הון רובד 2: ניכויים

52			השקעה עצמית במכשירי הון רובד 2, המוחזקת באופן ישיר או עקיף (כולל התחייבות לרכוש מכשירים בכפוף להסכמים חוזיים)
53			החזקות צולבות הדדיות במכשירי הון רובד 2 של תאגידים פיננסיים
54			השקעות בהון של תאגידים פיננסיים שאינם מאוחדים בדוחות לציבור של התאגיד הבנקאי, כאשר החזקת התאגיד הבנקאי אינה עולה על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על ידי התאגיד הפיננסי

30 בספטמבר 2018			
סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם הפניות משוב 2 יתרה			
במיליוני שקלים חדשים			
55	השקעות בהון של תאגידים פיננסיים שאינם מאוחדים בדוחות לציבור של התאגיד הבנקאי, כאשר החזקת התאגיד הבנקאי עולה על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על ידי התאגיד הפיננסי שהונפקו על ידי התאגיד הפיננסי	-	-
56	ניכויים נוספים שנקבעו על ידי המפקח על הבנקים	-	-
56א.	מזה: בגין השקעות בהון של תאגידים פיננסיים	-	-
56ב.	מזה: ניכויים נוספים להון רובד 2 שלא נכללו במסגרת סעיף 51 א. התאמות פיקוחיות בהון רובד 2 הכפופות לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל III	-	-
57	סך כל ההתאמות הפיקוחיות להון רובד 2		
58	הון רובד 2	4,874	1,786
59	סך ההון	19,825	1,786
60	סך הכל נכסי סיכון משוקללים בהתאם לטיפול שנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל III		
60	סך נכסי סיכון משוקללים	147,872	
יחסי הון וכריות לשימור הון			
61	הון עצמי רובד 1	10.11%	
62	הון רובד 1	10.11%	
63	ההון הכולל	13.41%	
64	לא רלבנטי	-	
65	לא רלבנטי	-	
66	לא רלבנטי	-	
67	לא רלבנטי	-	
68	לא רלבנטי	-	
דרישות מזעריות שנקבעו על ידי המפקח על הבנקים			
69	יחס הון עצמי רובד 1 מזערי שנקבע על ידי המפקח על הבנקים	9.84%	
70	יחס הון רובד 1 מזערי שנקבע על ידי המפקח על הבנקים	9.84%	
71	יחס הון כולל מזערי שנקבע על ידי המפקח על הבנקים	13.34%	
סכומים שמתחת לסף ההפחתה (לפני שקלול סיכון)			
72	השקעות בהון של תאגידים פיננסיים (למעט תאגידים בנקאיים וחברות בנות שלהם), שאינן עולות על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על ידי התאגיד הפיננסי והן מתחת לסף ההפחתה	-	
73	השקעות בהון עצמי רובד 1 של תאגידים פיננסיים (למעט תאגידים בנקאיים וחברות בנות שלהם), העולות על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על ידי התאגיד הפיננסי, והן מתחת לסף ההפחתה	-	2
74	זכויות שירות למשכנתאות	-	
75	מיסים נדחים לקבל שנוצרו כתוצאה מהפרשי עיתוי שהן מתחת לסף ההפחתה	-	1,061

30 בספטמבר 2018

סכומים שלא נוכו
מההון הכפופים לטיפול
הנדרש לפני אימוץ

הפניות משלב 2	הוראה 202 בהתאם לבאזל 3	יתרה
במיליוני שקלים חדשים		

תקרה להכללת הפרשות ברובד 2

76	הפרשה כשירה להכללה במסגרת רובד 2 בהתייחס לחשיפות תחת הגישה הסטנדרטית, לפני יישום התקרה	1,498	-
77	התקרה להכללת הפרשה במסגרת רובד 2 תחת הגישה הסטנדרטית	1,709	-
78	הפרשה כשירה להכללה במסגרת רובד 2 בהתייחס לחשיפות לפי גישת הדירוגים הפנימיים, לפני יישום התקרה	-	-
79	התקרה להכללת הפרשה במסגרת רובד 2 לפי גישת הדירוגים הפנימיים	-	-
מכשירי הון שאינם כשירים כהון פיקוחי הכפופים להוראות המעבר			
80	סכום התקרה הנוכחית למכשירים הנכללים בהון עצמי רובד 1 הכפופים להוראות המעבר	-	-
81	סכום שנוכה מהון עצמי רובד 1 בשל התקרה	-	-
82	סכום התקרה הנוכחית למכשירים הנכללים בהון עצמי רובד 1 נוסף הכפופים להוראות המעבר	-	-
83	סכום שנוכה מהון רובד 1 נוסף בשל התקרה	-	-
84	סכום התקרה הנוכחית למכשירים הנכללים בהון עצמי רובד 2 הכפופים להוראות המעבר	1,786	-
85	סכום שנוכה מהון רובד 2 בשל התקרה	833	-

2017 בספטמבר 30		2017 בדצמבר 31	
סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל 3 משלב 2	סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל 3 משלב 2	יתרה	יתרה
במיליוני שקלים חדשים		במיליוני שקלים חדשים	

הון עצמי רובד 1: מכשירים ועודפים

1	הון מניות רגילות שהונפק על ידי התאגיד הבנקאי ופרמיה על מניות רגילות הכלולות בהון עצמי רובד 1	2,227	-	2,245	1+2
2	עודפים, לרבות דיבידנד שהוצע או שהוכרז לאחר תאריך המאזן	11,541	5	11,828	3
3	רווח כולל אחר מצטבר ועודפים שניתן להם גילוי	(53)	27	(93)	4
4	מכשירי הון עצמי רובד 1 שהונפקו על ידי התאגיד הכשירים להכללה בהון הפיקוחי בתקופת המעבר	-	-	-	-
5	מניות רגילות שהונפקו על ידי חברות בת של התאגיד הבנקאי שאוחדו והמוחזקות על ידי צד ג (זכויות מיעוט)	442	49	451	5
6	הון עצמי רובד 1 לפני התאמות פיקוחיות וניכויים	14,157	81	14,431	81

הון עצמי רובד 1: התאמות פיקוחיות וניכויים

7	התאמות יציבותיות להערכות שווי	-	-	-	-
8	מוניטין, בניכוי מיסים נדחים לשלם, אם רלבנטי	87	-	87	6
9	נכסים לא מוחשיים אחרים למעט זכויות שירות למשכנתאות, בניכוי מיסים נדחים לשלם	-	-	-	7+8
10	מיסים נדחים לקבל שמימושם מתבסס על רווחיות עתידית של התאגיד הבנקאי, למעט מיסים נדחים לקבל הנובעים מהפרשי עיתוי	-	-	-	9
11	סכום הרווח הכולל האחר המצטבר בגין גידורי תזרים מזומנים של פריטים שאינם מוצגים במאזן לפי שווי הוגן	7	2	3	10
12	פער שלילי בין הפרשות להפסדים צפויים	-	-	-	-
13	גידול בהון העצמי הנובע מעסקאות איגוח	-	-	-	-
14	רווחים והפסדים שטרם מומשו כתוצאה משינויים בשווי ההוגן של התחייבויות שנבעו משינויים בסיכון האשראי העצמי של התאגיד הבנקאי. בנוסף, בהתייחס להתחייבויות בגין מכשירים נגזרים, יש לגרוע את כל התאמות השווי החשבונאיות (DVA) הנובעות מסיכון האשראי העצמי של הבנק	8	2	8	11
15	עודף יעודה על עתודה, בניכוי מיסים נדחים לשלם שיסולקו אם הנכס יהפוך לפגום או ייגרע בהתאם להוראות הדיווח לציבור	-	-	-	12+13
16	השקעה עצמית במניות רגילות, המוחזקות באופן ישיר או עקיף (כולל התחייבות לרכוש מניות בכפוף להסכמים חוזיים)	-	-	-	-
17	החזקות צולבות הדדיות במניות רגילות של תאגידים פיננסיים	-	-	-	-
18	השקעות בהון של תאגידים פיננסיים שאינם מאוחדים בדוחות לציבור של התאגיד הבנקאי, כאשר החזקת התאגיד הבנקאי אינה עולה על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על ידי התאגיד הפיננסי	-	-	-	14

	31 בדצמבר 2017		30 בספטמבר 2017	
	סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 הפניות בהתאם לבאזל 3 משלב 2	סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל 3 יתרה	סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 לבאזל 3 יתרה	סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 לבאזל 3 יתרה
	במיליוני שקלים חדשים		במיליוני שקלים חדשים	
19				השקעות בהון של תאגידים פיננסיים שאינם מאוחדים בדוחות לציבור של התאגיד הבנקאי, כאשר החזקת התאגיד הבנקאי עולה על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על ידי התאגיד הפיננסי
20				זכויות שירות למשכנתאות אשר סכומם עולה על 10% מהון עצמי רובד 1
21				מיסים נדחים לקבל שנוצרו כתוצאה מהפרשי עיתוי, אשר סכומם עולה על 10% מהון עצמי רובד 1
22				סכום זכויות שירות למשכנתאות, מיסים נדחים לקבל שנוצרו כתוצאה מהפרשי עיתוי וההשקעות בשיעור העולה על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על ידי תאגידים פיננסיים, העולה על 15% מהון עצמי רובד 1 של התאגיד הבנקאי
23				מזה: בגין השקעות בשיעור העולה על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על ידי תאגידים פיננסיים
24				מזה: בגין זכויות שירות למשכנתאות
25				מזה: מיסים נדחים לקבל שנוצרו כתוצאה מהפרשי עיתוי
26				התאמות פיקוחיות וניכויים נוספים שנקבעו על ידי המפקח על הבנקים
א.26				מזה: בגין השקעות בהון של תאגידים פיננסיים
ב.26				מזה: בגין זכויות שירות למשכנתאות
ג.26				מזה: התאמות פיקוחיות נוספות להון עצמי רובד 1 שלא נכללו במסגרת סעיפים 25 א. ו-25 ב.
				התאמות פיקוחיות בהון עצמי רובד 1 הכפופות לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל III
27				ניכויים החלים על הון עצמי רובד 1 מאחר ואין בהון רובד 1 נוסף והון רובד 2 די הון בכדי לכסות על הניכויים
28				סך כל ההתאמות הפיקוחיות והניכויים בהון עצמי רובד 1
29	84	14,333	85	14,055
	הון עצמי רובד 1		הון עצמי רובד 1	

הון רובד 1 נוסף: מכשירים

30				מכשירי הון מניות רובד 1 נוסף שהונפקו על ידי התאגיד הבנקאי ופרמיה על מכשירים אלו
31	15a+16a			מזה: מסווג כהון עצמי בהתאם להוראות הדיווח לציבור
32				מזה: מסווג כהתחייבות בהתאם להוראות הדיווח לציבור
33	15a+16a			מכשירי הון רובד 1 נוסף שהונפקו על ידי התאגיד הכשירים להכללה בהון הפיקוח בתקופת המעבר
34	17			מכשירי הון רובד 1 נוסף שהונפקו על ידי חברות בת של התאגיד הבנקאי והמוחזקים על ידי משקיעי צד ג'

	31 בדצמבר 2017		30 בספטמבר 2017		
	סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 הפניות בהתאם לבאזל 3 משלב 2		סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל 3	יתרה	יתרה
					במיליוני שקלים חדשים
35					מזה: מכשירי הון רוברד 1 נוסף שהונפקו על ידי חברות בת של התאגיד הבנקאי והמחוזקים על ידי משקיעים צד ג', המופחתים בהדרגה מהון רוברד 1 נוסף
	-	-	-	-	
36					הון רוברד 1 נוסף לפני ניכויים
	-	-	-	-	
					הון רוברד 1 נוסף: ניכויים
37					השקעה עצמית במכשירי הון הכלולים ברובד 1 נוסף, המוחזקת באופן ישיר או עקיף (כולל התחייבות לרכוש מכשירים בכפוף להסכמים חוזיים)
	-	-	-	-	
38					החזקות צולבות הדדיות במכשירי הון הכלולים ברובד 1 נוסף
	-	-	-	-	
39					השקעות בהון של תאגידים פיננסיים שאינם מאוחדים בדוחות לציבור של התאגיד הבנקאי, כאשר החזקת התאגיד הבנקאי אינה עולה על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על ידי התאגיד הפיננסי
	-	-	-	-	
40					השקעות בהון של תאגידים פיננסיים שאינם מאוחדים בדוחות לציבור של התאגיד הבנקאי, כאשר החזקת התאגיד הבנקאי אינה עולה על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על ידי התאגיד הפיננסי שהונפקו על ידי התאגיד הפיננסי
	-	-	-	-	
41					ניכויים נוספים שנקבעו על ידי המפקח על הבנקים
	-	-	-	-	
א.41					מזה: בגין השקעות בהון של תאגידים פיננסיים
	-	-	-	-	
ב.41					מזה: ניכויים נוספים להון רוברד 1 שלא נכללו במסגרת סעיף 1.א
	-	-	-	-	
					ניכויים בהון רוברד 1 נוסף הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל III
	-	-	-	-	
					מזה: התאמות פיקוחיות נוספות להון רוברד 1 שלא נכללו במסגרת סעיף 38.א.
	-	-	-	-	
42					ניכויים החלים על הון רוברד 1 נוסף מאחר ואין בהון רוברד 2 די הון בכדי לכסות על הניכויים
	-	-	-	-	
43					סך כל הניכויים בהון רוברד 1 נוסף
44					הון רוברד 1 נוסף
45	84	14,333	85	14,055	הון רוברד 1

הון רוברד 2: מכשירים והפרשות

18a					מכשירים שהונפקו על ידי התאגיד הבנקאי (שאינם נכללים בהון רוברד 1) ופרמיה על מכשירים אלו
	-	1,259	-	599	
18b					מכשירי הון רוברד 2 שהונפקו על ידי התאגיד הכשירים להכללה בהון הפיקוחי בתקופת המעבר
	2,233	2,233	2,233	2,233	
19					מכשירי הון רוברד 2 שהונפקו על ידי חברות בת של התאגיד הבנקאי למשקיעי צד ג'
	-	329	-	328	
49					מזה: מכשירי הון רוברד 2 שהונפקו על ידי חברות בת של תאגיד הבנקאי והמחוזקים על ידי משקיעים צד ג', המופחתים בהדרגה מהון רוברד 2
	-	-	-	-	

		31 בדצמבר 2017		30 בספטמבר 2017	
		סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 הפניות בהתאם לבאזל 3 משלב 2		סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל 3	
		יתרה		יתרה	
		במיליוני שקלים חדשים		במיליוני שקלים חדשים	
50	הפרשות קבוצתיות להפסדי אשראי לפי השפעת המס המתייחס	1,430	-	1,443	-
51	הון רוברד 2 לפני ניכויים	2,233	5,251	2,233	4,603
הון רוברד 2: ניכויים					
52	השקעה עצמית במכשירי הון רוברד 2, המוחזקת באופן ישיר או עקיף (כולל התחייבות לרכוש מכשירים בכפוף להסכמים חוזיים)	-	-	-	-
53	החזקות צולבות הדדיות במכשירי הון רוברד 2 של תאגידים פיננסיים	-	-	-	-
54	השקעות בהון של תאגידים פיננסיים שאינם מאוחדים בדוחות לציבור של התאגיד הבנקאי, כאשר החזקת התאגיד הבנקאי אינה עולה על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על ידי התאגיד הפיננסי	-	-	-	-
55	השקעות בהון של תאגידים פיננסיים שאינם מאוחדים בדוחות לציבור של התאגיד הבנקאי, כאשר החזקת התאגיד הבנקאי עולה על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על ידי התאגיד הפיננסי	-	-	-	-
56	ניכויים נוספים שנקבעו על ידי המפקח על הבנקים	-	-	-	-
56א.	מזה: בגין השקעות בהון של תאגידים פיננסיים	-	-	-	-
56ב.	מזה: ניכויים נוספים להון רוברד 2 שלא נכללו במסגרת סעיף 51 א.	-	-	-	-
	התאמות פיקוחיות בהון רוברד 2 הכפופות לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל III	-	-	-	-
57	סך כל ההתאמות הפיקוחיות להון רוברד 2	-	-	-	-
58	הון רוברד 2	2,233	5,251	2,233	4,603
59	סך ההון	2,317	19,584	2,318	18,658
	סך הכל נכסי סיכון משוקללים בהתאם לטיפול שנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל III	-	-	-	-
60	סך נכסי סיכון משוקללים	140,524	-	138,363	-
יחסי הון וכריות לשימור הון					
61	הון עצמי רוברד 1	10.20%	-	10.16%	-
62	הון רוברד 1	10.20%	-	10.16%	-
63	ההון הכולל	13.94%	-	13.48%	-
64	לא רלבנטי	-	-	-	-
65	לא רלבנטי	-	-	-	-
66	לא רלבנטי	-	-	-	-
67	לא רלבנטי	-	-	-	-
68	לא רלבנטי	-	-	-	-
דרישות מזעריות שנקבעו על ידי המפקח על הבנקים					
69	יחס הון עצמי רוברד 1 מזערי שנקבע על ידי המפקח על הבנקים	9.86%	-	9.86%	-

	31 בדצמבר 2017	30 בספטמבר 2017	
	סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל 3 משלב 2 הפניות	סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל 3	יתרה
	במיליוני שקלים חדשים	במיליוני שקלים חדשים	יתרה
70	- 9.86%	9.86%	יחס הון רובד 1 מזערי שנקבע על ידי המפקח על הבנקים
71	- 13.36%	13.36%	יחס הון כולל מזערי שנקבע על ידי המפקח על הבנקים
	- 0		סכומים שמתחת לסף ההפחתה (לפני שקלול סיכון)
72	-	-	השקעות בהון של תאגידים פיננסיים (למעט תאגידים בנקאיים וחברות בנות שלהם), שאינן עולות על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על ידי התאגיד הפיננסי והן מתחת לסף ההפחתה
73	- 2	- 2	השקעות בהון עצמי רובד 1 של תאגידים פיננסיים (למעט תאגידים בנקאיים וחברות בנות שלהם), העולות על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על ידי התאגיד הפיננסי, והן מתחת לסף ההפחתה
74	-	-	זכויות שירות למשכנתאות
75	- 940	- 998	מיסים נדחים לקבל שנוצרו כתוצאה מהפרשי עיתוי שהן מתחת לסף ההפחתה
			תקרה להכללת הפרשות ברובד 2
76	- 1,430	- 1,443	הפרשה כשירה להכללה במסגרת רובד 2 בהתייחס לחשיפות תחת הגישה הסטנדרטית, לפני יישום התקרה
77	- 1,625	- 1,603	התקרה להכללת הפרשה במסגרת רובד 2 תחת הגישה הסטנדרטית
78	-	-	הפרשה כשירה להכללה במסגרת רובד 2 בהתייחס לחשיפות לפי גישת הדירוגים הפנימיים, לפני יישום התקרה
79	-	-	התקרה להכללת הפרשה במסגרת רובד 2 לפי גישת הדירוגים הפנימיים
	-	-	מכשירי הון שאינם כשירים כהון פיקוחי הכפופים להוראות המעבר
80	-	-	סכום התקרה הנוכחית למכשירים הנכללים בהון עצמי רובד 1 הכפופים להוראות המעבר
81	-	-	סכום שנוכה מהון עצמי רובד 1 בשל התקרה
82	-	-	סכום התקרה הנוכחית למכשירים הנכללים בהון עצמי רובד 1 נוסף הכפופים להוראות המעבר
83	-	-	סכום שנוכה מהון רובד 1 נוסף בשל התקרה
84	- 2,233	- 2,233	סכום התקרה הנוכחית למכשירים הנכללים בהון עצמי רובד 2 הכפופים להוראות המעבר
85	- 447	- 444	סכום שנוכה מהון רובד 2 בשל התקרה

להלן רכיבי ההון הפיקוחי כפי שנכללו במאזן המאוחד של הבנק⁽¹⁾.

בהתאם להוראות הגילוי של נדבך 3 נדרש להציג את הקשר בין המאזן, כפי שדווח בדוחות הכספיים של הבנק, ובין רכיבי ההון הפיקוחי בטבלה לעיל. בטבלה להלן מוצג המאזן המאוחד של הבנק בצורה מורחבת, על מנת להציג באילו סעיפי מאזן נכללים רכיבי ההון הפיקוחי:

הפניות לרכיבי הון פיקוחי	מאזן פיקוחי מאוחד			נכסים
	ליום 31 בדצמבר	ליום 30 בספטמבר	ליום 30 בספטמבר	
	2017	2017	2018	
				במיליוני שקלים חדשים
	41,130	42,578	42,423	מזומנים ופיקדונות בבנקים
	10,133	10,938	10,093	ניירות ערך
				מזה: השקעות בהון של תאגידי פיננסיים
				שאינן עולות על 10% מהון המניות של
14	-	-	-	התאגיד הפיננסי
				מזה: השקעות בהון של תאגידי פיננסיים
				שעולות על 10% מהון המניות של התאגיד
				הפיננסי שאינן עולות על סף הפחתה
	10,133	10,938	10,093	מזה: ניירות ערך אחרים
				ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי
	76	2	115	מכר חוזר
	182,602	180,086	191,348	אשראי לציבור
	(1,484)	(1,465)	(1,552)	הפרשה להפסדי אשראי
				מזה: הפרשה קבוצתית להפסדי אשראי
20	(1,348)	(1,355)	(1,404)	הנכללת ברובד 2
				מזה: הפרשה להפסדי אשראי שלא נכללת
	(136)	(110)	(148)	בהון הפיקוחי
	181,118	178,621	189,796	אשראי לציבור, נטו
	456	426	569	אשראי לממשלות
	32	33	32	השקעות בחברות כלולות
				מזה: השקעות בהון של תאגידי פיננסיים
				שעולות על 10% מהון המניות של התאגיד
				הפיננסי שאינן עולות על סף הפחתה
	2	2	2	מזה: השקעות בחברות כלולות אחרות
	30	31	30	בניינים וציוד
	1,403	1,359	1,360	נכסים בלתי מוחשיים ומוניטין
	87	87	87	מזה: מוניטין
6	87	87	87	מזה: נכסים בלתי מוחשיים אחרים
7	-	-	-	נכסים בגין מכשירים נגזרים
	3,421	3,808	2,604	נכסים אחרים
	1,716	1,726	1,752	מזה: נכסי מס נדחה
	940	998	1,061	מזה: נכסי מס נדחה למעט אלו המיוחסים
9	-	-	-	להפרשי עיתוי
				מזה: התחייבות בגין מס נדחה בגין נכסים
8	-	-	-	בלתי מוחשיים
	940	998	1,061	מזה: נכסי מס נדחה אחרים
12	-	-	-	מזה: עודף יעודה על עתודה
	776	728	691	מזה: נכסים אחרים נוספים
	239,572	239,578	248,831	סך כל הנכסים

הפניות לרכיבי הון פיקוחי	מאזן פיקוחי מאוחד			
	ליום 31 בדצמבר 2017	ליום 30 בספטמבר 2017	ליום 30 בספטמבר 2018	
				במיליוני שקלים חדשים
	183,573	184,221	192,943	התחייבויות והון
	1,125	1,462	655	פיקדונות הציבור
	51	60	44	פיקדונות מבנקים
	-	-	-	פיקדונות הממשלה
	29,923	29,129	29,769	ניירות ערך שהושאלו או נמכרו במסגרת הסכמי רכש חוזר
	919	769	1,461	אגרות חוב וכתבי התחייבות נדחים*
	3,821	3,160	3,376	מזה: כתבי התחייבות נדחים שאינם מוכרים כהון פיקוחי
16a,18a	1,588	927	1,590	מזה: כתבי התחייבות נדחים המוכרים כהון פיקוחי
				מזה: כשירים כרכיבי הון פיקוחי
				מזה: אינם כשירים כרכיבי הון פיקוחי וכפופים
16b,18b	2,233	2,233	1,786	להוראות מעבר
	3,082	3,293	2,836	התחייבויות בגין מכשירים נגזרים
11	10	10	6	מזה: בגין סיכון האשראי העצמי
	7,491	7,387	7,451	התחייבויות אחרות
13	-	-	-	מזה: התחייבות בגין מס נדחה המיוחסת לפנסיה
	225,245	225,552	233,698	סך כל ההתחייבויות
	13,685	13,399	14,441	הון עצמי המיוחס לבעלי מניות התאגיד הבנקאי
	13,980	13,715	14,628	מזה: הון מניות רגילות
1	2,180	2,176	2,196	מזה: הון מניות רגילות
3	11,828	11,541	12,580	מזה: עודפים
4	(93)	(53)	(197)	מזה: הפסד כולל אחר מצטבר
	(81)	(65)	(130)	מזה: הפסדים בגין התאמות בגין הטבות לעובדים
	(14)	4	(70)	מזה: רווחים שטרם מומשו מהתאמות של ניירות ערך
10	4	9	3	זמינים למכירה לפי שווי הוגן
	(2)	(1)	(1)	מזה: הפסדים נטו בגין גידורי תזרים מזומנים
2	65	51	49	מזה: הפסדים נטו מהתאמות מתרגום דוחות כספיים
	-	-	-	מזה: קרנות הון
15a	-	-	-	מזה: הון מניות בכורה
	-	-	-	מזה: כשירים כרכיבי הון פיקוחי
15b	-	-	-	מזה: אינם כשירים כרכיבי הון פיקוחי וכפופים
	-	-	-	להוראות מעבר
	-	-	-	מזה: מכשירים הוניים אחרים
	-	-	-	מזה: כשירים כרכיבי הון פיקוחי
	-	-	-	מזה: אינם כשירים כרכיבי הון פיקוחי וכפופים
	642	627	692	להוראות מעבר
				זכויות שאינן מקנות שליטה
5	451	442	419	מזה: זכויות שאינן מקנות שליטה שניתן לייחס להון עצמי
				רובד 1
17	-	-	-	מזה: זכויות שאינן מקנות שליטה שניתן לייחס להון
				רובד 1 נוסף
19	-	-	-	מזה: זכויות שאינן מקנות שליטה שניתן לייחס להון
				רובד 2
	191	185	273	מזה: זכויות שאינן מקנות שליטה שלא ניתן לייחס
	14,327	14,026	15,133	להון הפיקוחי
	239,572	239,578	248,831	סך כל ההון העצמי
				סך כל ההתחייבויות וההון

מילון ואינדקס מונחים שנכללו בדוח הסיכונים

להלן פירוט תמציתי למונחים שנכללו בדוח הסיכונים:

1. מונחים המתייחסים לניהול הסיכונים בבנק ולהלימות הון

ABC	<p>ICAAP - Internal Capital Adequacy Assessment Process - תהליך פנימי להערכת נאותות ההון הכולל של הבנק. התהליך משלב, בין היתר, קביעה של יעדי ההון, תהליכי תכנון ההון ובחינת מצב ההון במגוון תרחישי קיצון. התהליך מהווה חלק מהנדבך השני של הוראת באזל II.</p>
	<p>Back testing - תהליך להערכת נאותות תוצאות מודל, במסגרתו נערכת השוואה בין תחזיות המודל לתוצאות בפועל. CRM - Credit risk mitigation - שיטות להפחתת סיכוני האשראי, כגון: ביטוח חשיפת האשראי באמצעות ערבות או פיקדון.</p>
	<p>Expected Shortfall VAR - מודל האומד את ממוצע ההפסדים של מודל VAR מעבר לרמת המובהקות שנקבעה במודל VAR.</p>
	<p>HQLA - High Quality Liquid Assets - נכסים נזילים באיכות גבוהה, אשר ניתן להמירם למזומן בקלות ובמהירות, תוך הפסד ערך קטן או ללא הפסד בתרחיש קיצון.</p>
	<p>KPI - Key performance indicators - אינדיקטורים עיקריים לביצועים, המשמשים ככלי לגיבוש תובנות לגבי סטטוס ביצוע התהליכים לרוחב הבנק.</p>
	<p>Stressed VAR - אמידת הערך בסיכון (VAR) על בסיס נתונים היסטוריים המתארים תקופת משבר רלבנטית. VAR - מודל המשמש לאמידת החשיפה הכוללת למגוון סיכוני שוק. ערך ה-VAR (הערך בסיכון) המתקבל במודל הינו אומדן סטטיסטי להפסד המקסימלי הצפוי לבנק בשל התממשות סיכוני שוק, בתקופת זמן נתונה וברמת ביטחון סטטיסטית קבועה מראש.</p>
ב	<p>באזל - באזל II / באזל III - מסגרת להערכת הלימות הון וניהול הסיכונים אשר פורסמה על ידי ועדת באזל לפיקוח על הבנקים.</p>
ג	<p>EVE - Economic Value of Equity - גישת השווי הכלכלי - גישת השווי הכלכלי לניתוח ואמידת השפעת שינויים בשיעורי הריבית על שווים ההון של הנכסים, ההתחייבויות ופוזיציות חוץ מאזניות של הבנק.</p>
ה	<p>הגישה הסטנדרטית - גישה לחישוב ההון הנדרש בגין סיכון אשראי, שוק או תפעולי. חישוב הקצאת ההון נערך על פי נוסחה המבוססת על רכיבי הערכה פיקוחיים אשר הוגדרו על ידי המפקח על הבנקים. הון פיקוחי (הון כולל) - ההון הפיקוחי מורכב משני רבדים: הון רבד 1, הכולל הון עצמי רבד 1 והון רבד 1 נוסף. הון רבד 2. בהתאם להגדרתם בהוראת ניהול בנקאי תקין 202 - מדידה והלימות הון - ההון הפיקוחי.</p>
י	<p>יחס הון מזערי - היחס מייצג את דרישות שיעורי ההון הפיקוחי המזעריים שהבנק מחויב להחזיק בהתאם לדרישות הוראת ניהול בנקאי תקין 201. כתבי התחייבות נדחים - כתבי התחייבות שהזכויות לפיהם נדחות מפני תביעותיהם של יתר הנושים של הבנק, למעט כתבי התחייבות אחרים מאותו סוג.</p>
מ	<p>מבחני מצוקה (קיצון) - כינוי למגוון שיטות שנועדו להעריך את מצבו הפיננסי של תאגיד בנקאי בתרחיש קיצון. מסמך הסיכונים - מסמך המציג בצורה תמציתית את פרופיל הסיכון של הבנק, על מנת לאפשר לדירקטוריון לעקוב אחר פעולות ההנהלה ולוודא שהן עולות בקנה אחד עם תיאבון הסיכון ועם מסגרת ניהול הסיכונים שאושרה על ידו. מסמך הסיכונים מדווח ומוגש לדירקטוריון בתדירות רבעונית.</p>
נ	<p>נדבך 2 - הנדבך השני במסגרת העבודה של באזל II המתייחס לתהליך הסקירה הפיקוחית. חלק זה מורכב מעקרונות היסוד הבאים: הבנק יערוך תהליך ICAAP, כהגדרתו לעיל. המפקח יקיים תהליך להערכת תהליך הערכת הלימות ההון על ידי הבנק, לבחינת יכולתו לבצע ניטור על יחסי ההון הפיקוחיים והעמידה בהם. הבנק מצופה לפעול מעל יחסי ההון המזעריים אשר הוגדרו.</p>
	<p>נדבך 3 - הנדבך השלישי במסגרת העבודה של באזל II אשר מטרתו לעודד משמעת שוק על ידי פיתוח של מערכת דרישות גילוי, שתאפשר למשתתפים בשוק להעריך את ההון, החשיפות לסיכון ותהליכי הערכת הסיכון ובהתאם לכך להעריך את הלימות ההון של הבנק.</p>
	<p>נכסי סיכון - מורכבים מסיכון אשראי, סיכון תפעולי וסיכון שוק המחושבים בשיטה הסטנדרטית כאמור בהוראות ניהול בנקאי תקין מס' 201-211.</p>
o	<p>CVA - Credit Valuation Adjustment - CVA - הינו המרכיב בשווי הוגן של נגזר אשר מביא בחשבון את סיכון האשראי של הצד הנגדי בעסקה. סיכון CVA הוא הסיכון להפסד משערורך לשווי שוק בגין סיכון צפוי של צד נגדי לנגזרים מעבר לדלפק (OTC). כלומר, הפסד בגין ירידה בשווי ההוגן של הנגזרים, בשל עלייה בסיכון האשראי של הצד הנגדי (כגון: ירידת דירוג).</p>
ש	<p>שיעור המימון (LTV) - היחס בין המסגרת המאושרת בעת העמדת המסגרת לבין שווי הנכס.</p>

2. מונחים המתייחסים לבנקאות ופיננסיים

א	אשראי חוץ מאזני - התקשרויות למתן אשראי וערבויות (לא כולל מכשירים נגזרים).
ה	איגרות חוב - נייר ערך המהווה התחייבות של המנפיק לשלם למחזיק האיגרת את הקרן שהונפקה בתוספת ריבית במועדים קבועים או בהתקיים תנאי מסויים. הסכם ISDA - הסכם המכסה עסקאות בנגזרים בין בנקים, ומאפשר צירוף וקיזוז לסכום אחד של התחייבויות נטו של אחד הצדדים בכל העסקאות ביחד, בעת התרחשות אירוע פשיטת רגל או אירוע אחר המאפשר סגירת עסקאות על פי ההסכם.
ח	חבות - אשראי מאזני ואשראי חוץ מאזני כהגדרתם בהוראה 313 לניהול בנקאי תקין. חוב בארגון מחדש - חוב בעייתי בארגון מחדש מוגדר כחוב אשר לגביו, מסיבות כלכליות או משפטיות הקשורות לקשיים פיננסיים של חייב, הבנק העניק ויתור בדרך של שינוי בתנאי החוב במטרה להקל על החייב את נטל תשלומי המזומן בטווח הקרוב (הפחתה או דחייה של תשלומים במזומן שנדרשים מהחייב) או בדרך של קבלת נכסים אחרים כפירעון החוב (בחלקו או במלואו). חוב בהשגחה מיוחדת - חוב בהשגחה מיוחדת הוא חוב שיש לו חולשות פוטנציאליות, שבגינן נדרשת תשומת לב מיוחדת של הנהלת הבנק. אם החולשות לא יטופלו, עלולה להיגרם הידרדרות בסיכויים לפירעון החוב. חוב נחות - חוב נחות הוא חוב שאינו מוגן באופן מספק על ידי ביטחונות או על ידי יכולת התשלום של החייב, וקיימת אפשרות שהבנק יספוג בגינו הפסד אם הליקויים לא יתוקנו, לרבות חוב מעל 700 אלפי שקלים חדשים שנמצא בפיגור של 60 עד 89 ימים. חוב פגום - חוב יסווג כחוב פגום כאשר תשלום הקרן או הריבית בגינו מצויים בפיגור של 90 ימים או יותר, למעט אם החוב מובטח היטב ונמצא בהליכי גביה. כמו כן, כל חוב שתנאיו שונו במסגרת ארגון מחדש של חוב בעייתי יסווג כחוב פגום, אלא אם לפני הארגון מחדש ולאחריו נערכה בגינו הפרשה להפסדי אשראי לפי שיטת עומק הפיגור בהתאם לנספח להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 314 בדבר חובות בעייתיים בהלוואות לדיר. חובות בעייתיים - חובות המסווגים באחד מהסיווגים השליליים הבאים: השגחה מיוחדת, נחות או פגום. חיתום אשראי - תהליך הכולל ניתוח והערכה של סיכון האשראי הגלום בעסקה, ואישורה בהתאם למדיניות ולנהלים, לשם העמדת האשראי.
י	יתרת חוב רשומה - יתרת החוב, לרבות ריבית צבורה שהוכרה, פרמיה או ניכיון שטרם הופחתו, עמלות נדחות נטו או עלויות נדחות נטו שנזקפו ליתרת החוב וטרם הופחתו, ובניכוי סכום החוב שנמחק חשבונאית.
מ	מכשיר פיננסי חוזה היוצר נכס פיננסי בישות אחת והתחייבות פיננסית או מכשיר הוני בישות אחרת.
נ	משך חיים ממוצע - מח"מ - אורך החיים הממוצע של איגרת חוב. נמדד בשנים באמצעות שקלול תשלומי הקרן של האיגרת והריבית עלייה לאורך חייה עד לפדיונה הסופי. משך חיים ממוצע של איגרת מבטא את רגישות המכשיר הפיננסי לשינויים בשיעורי הריבית. המח"מ מחושב כיחס בין ממוצע משוקלל של תשלומי איגרת החוב למחירה. נגזרים - מכשיר פיננסי או חוזה אשר שוויו משתנה בתגובה לשינוי במחיר נכס הבסיס (מכשיר פיננסי, נכס פיזי, מדד מחירים, דירוג אשראי או נכס בסיס אחר), דורש השקעה ראשונית קטנה או מינימלית ביחס לסוגים אחרים של חוזים, וצפוי להיות מסולק במועד עתידי.
ס	סינדיקציה - מתן הלוואה על ידי קבוצת לווים במשותף.

3. מונחים המתייחסים להוראות רגולטוריות

ABC	FATCA - Foreign Accounts Tax Compliance Act - חוק ה-FATCA האמריקאי - Foreign Account Tax Compliance Act קובע חובת דיווח לרשות המסים האמריקאית (ה-IRS) על חשבונות המוחזקים על ידי דמויות אמריקאיות (U.S Person) במוסדות פיננסיים זרים (מחוץ לארצות הברית). LCR - Liquidity coverage ratio - יחס כיסוי הנזילות - מוגדר כיחס בין הנכסים הנזילים באיכות גבוהה ובין תזרים המזומנים היוצא נטו ל-30 הימים הבאים, תחת תרחיש קיצון. היחס משמש כמדד ליכולת הבנק לעמוד בצרכי נזילותו לתקופה של חודש קדימה.
------------	--

4. מונחים אחרים

ABC	SOX - חקיקה אמריקאית, אשר אומצה בחלקה על ידי בנק ישראל, ומטרתה להסדיר את תחומי האחריות והבקרה הפנימית על הדיווח הכספי והגילוי בארגון.
------------	---

29	האשראי לציבור
58	הוצאות ריבית
58	הכנסות ריבית
13, 15, 72, 73	הלבנת הון
12, 26, 33, 34, 42	הלוואות לדיור
33	הליכים משפטיים
4, 33, 38, 40, 42, 88	הפרשה להפסדי אשראי
4, 27	יחס המינוף
66, 67	יחס כיסוי נזילות
4, 26, 29	מגזרי פעילות
8, 27, 31, 33, 37, 43, 44, 57, 66, 67	מימון
4, 21, 23, 53, 55, 57, 58, 88	נגזרים
7, 8, 14, 27, 31, 43, 71, 74	ניירות ערך
4, 23, 24	נכסי סיכון
13, 74	סיכון אסטרטגי
4, 9, 12, 14, 15, 23, 24, 25, 29, 31, 33, 34, 41, 43, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 62, 66, 87	סיכון אשראי
72	סיכון חוצה גבולות
13, 62, 73	סיכון מוניטין
67	סיכון מימון
13, 53, 62, 66	סיכון נזילות
13, 71	סיכון ציות ורגולציה
5, 13, 25, 55	סיכון ריבית
4, 9, 24, 25, 53, 55, 58, 62	סיכון שוק
23, 25, 53, 62, 63, 64, 87	סיכון תפעולי
88	עמלות
29, 37, 44	ענפי משק
21, 53, 58	שווי הוגן
17, 18, 20, 74	תגמול